מסכת

הוריות

מן

תלמוד בבלי

ש"ס עוזר

הש"ס המסומן

לע"נ ר' עזר ב"ר אלכסנדר הכהן ז"ל

בס"ד

הש"ס המסומן – מפת דרכים לדף הגמרא.

* על מנת להקל על הלומד לעקוב אחר משא ומתן הסוגיא (הוצאה פנימית) *

לפניכם מונחת גמרא שהיא תוצאה של שיטת הוראה המיושמת למעלה מעשרים שנה.

ב"ה זכינו שהיום יש מספר מגידי שיעור ומרביצי תורה שלמדו בדרך זו וממשיכים ללמדה לתלמידיהם.

במקור, גמרות הללו נועדו לשימוש במסגרת השיעור. מגיד השיעור אמור לתת הקדמה מראש לסוגיא מתוך הגמרא, ולאחר מכן הלומדים יעקבו אחר מהלך הסוגיא בעזרת הסימנים בעת השיעור.

אחת המטרות העיקריות היתה ליעל ולדרבן חזרות.

במשך השנים, לומדים שונים גילו תועלת רבה מהגמרות המסומנות גם בלימוד עצמי.

רבים העידו שראו מהסימנים ברכה בעמלם וביכולתם לזכור את הנלמד.

הוספנו בין השורות זעיר פה וזעיר שם מילות קישור שנלקחו כמעט כולן מפירוש רש"י כדי לשמור רצף החשיבה של הלומד, כמו כן הבסיס של הסימנים מבוסס על פי פירוש רש"י. הוצאה זו אינה מתימרת להיות פירוש או תרגום אלא היא כעין "מפת דרכים".

מחשבה רבה ניתנה לכל סימון ופסיק, אבל בסופו של דבר הם בגדר הצעה. אנו מעודדים כל לומד להוסיף משלו.

אנו מאמינים בדרך ש"יהו עמלים בתורה אבל לא מתקשים בה".

גמרות אלו היו בפני תלמידי חכמים ומגידי שיעור שאמרו שראו בהן תועלת.

יהי רצון שנזכה לראות ברכה במעשה ידינו בריבוי לומדי התורה ויודעה להביא נחת לבורא עולם יתברך .

לפרטים: 02-6541693
052-5300710

USA: 718-471-6510

Rabbi Yitzchak Berkovits
Sanhedria HaMurchevet 113/27
Jerusalem, Israel 97707
02-5813847

יצחק שמואל הלוי ברקוביץ
ראש רשת כוללים לינת הצדק
סנהדריה המורחבת 113/27
ירושלם ת"ו

בס"ד ירושלם ת"ו י"ג טבת תש"ס

Dear Friends,

I have had the pleasure of working with Rav Yehonasan Berger in the years I spent with Yeshivas Aish Hatorah and witnessed the success of his marking system in opening Shas to many who were about to give up on Gemara study altogether. I see it as an effective means of attaining clarity in the structure of the daf in relatively little time and would suggest it for those seeking independance in preparing the daf and retaining the basic shakla v'taria. Magidei shiur should certainly give it serious consideration as a valuable aid to their tzibbur.

Sincerely,

Yitzchak Berk

הרב יצחק שמואל הלוי ברקוביץ
ראש רשת כוללים
"לינת צדק"
ירושלים תובב"א

אשר זעליג וייס
כגן 8
פעיה"ק ירושלם ת"ו

בס"ד

תאריך י״ג תמוז תשע״

הן ראיתי [illegible] במלאכתו מלאכת שמים הרה״ג ר׳ יונתן בורגר שליט״א מלאכה רבה [illegible] [illegible] [illegible] רבים. קראתי [illegible] את [illegible] בקיאה מיוחדת לסוגיות הגמ׳. קריאה זו [illegible] [illegible] לבני נוער שהתחילו ללימוד הגמ׳ בגיל מאוחר, ועל ידה הם זוכים להבנה בריאה [illegible] [illegible] התלמוד. [illegible] [illegible] [illegible] ומועילים [illegible] [illegible] [illegible] בלימודם רק [illegible] קריאה זו.

התבוננתי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אבן היסוד בקיאה זו וראיתי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על אמיתו [illegible] [illegible] לתקן ולמצוא. יה״ר [illegible] ה׳ בידו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה [illegible] [illegible] יראת ה׳.

[illegible] [illegible]

אשר וייס

אשר זעליג וייס
אב״ד
וראש ישיבת
״דרכי תורה״
פעיה״ק ירושלים ת״ו

בס"ד

ראובן אלבז
רב ומו״צ שכונת בית ישראל והסביבה
וראש ישיבת ״אור החיים״
רח׳ עזרא 1, ירושלים 91054
טל׳ 02-5000455. פקס 02-5000502

Rabbi Reuven Elbaz
Chief Rabbi of "Beit Israel" district
1 Ezra Street.
Jerusalem 91054, Israel
Tel 02-5000455 Fax 02-5000502

בס״ד

תמוז תש״ע

המלצה וברכה

ראה ראיתי את פועלו המבורך של **הרה״ג יהונתן ברגר שליט״א** אשר צלל
במים אדירים בש״ס הנקרא **״שס עוזר״** על הש״ס
והבהרתו בסימנים והבהרות להקל על הבנת הלומדים,
וכבר קיבל את דעותיהם של הרבנים החשובים ואמינא יישר להגדיל התורה,

ויהי רצון שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה לחנך את צעירי הצאן בתורה שבעל פה
כמסורת אבותינו שמעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו,
ויזכה לרוב נחת בעבודת ה׳.

החותם בברכה
ראובן אלבז
ראש ישיבת אור החיים
ומוסדותיה

בס"ד

Gemara Markings
Your Roadmap for Traveling the Talmud Highway

It's just great to see the thousands of people joining the ranks of students of the Talmud in recent years. Lots of credit goes to Daf Yomi and the emergence of new yeshivos in America, Israel and the world over.

At the same time many of us might ask the questions – fine, I participated in the shiur – or – I learned it on my own but:

- Did I really follow what was going on?
- Sure I understand it line by line but do I have a picture of the whole sugya?
- How much do I retain?
- Do I really feel a connection to the Gemara itself?
- Am I motivated to return to the Gemara again once I've learned it?

The solution is found in one word – review ("chazara").

When we look at the daf Gemara we feel intimidated.

- It was clear in shiur but now to review; I don't want to read that translation again.
- I don't want to listen to that tape again.
- To repeat the daf – it's too agonizing.
- I have difficulty "seeing the forest from the trees."
- Where did the question and the answer begin?
- How much of the "braisa" (ברייתא) was relevant?
- Was Rav Huna responding to the תרץ or supporting it?
- Was Rav Ashi's comment relevant to the sugya or was he getting off on a tangent?

These concerns can be resolved. The "Gemara Markings", a system of geometric forms combined with standard punctuation and numeration superimposed on the traditional (Vilna) daf Gemara, has been successfully used by hundreds of learners and has resulted in a renewed enthusiasm in their learning.

After having learned with this system using this new edition of Gemaras many have expressed:

- I never realized that this is what the Gemara was trying to do.
- I was never able to follow a shiur so smoothly.
- This system has helped me remember entire sugyos just by recalling the structure and to tell you the truth, I didn't even realize there was a structure.
- I finally have a desire to review because I know I'll be successful.

We have received reactions from another significant group of people – Maggidei Shiurim who both prepare and present shiurim using this system. They state:

- It makes it so much easier for me to give shiur when the whole sugya is mapped out ahead of time.

- I have the feeling that they are all following me because I can easily refer back to particular names and statements or refer back to a highlighted point on the previous page.
- My children were sick this morning and I didn't have time to prepare and even so, I was able to give a clear and understandable shiur using my marked Gemara.
- I find that by using these Gemaras I can focus on content and detail – get a closer look at the "trees" not fearing they will get lost in the "forest."

This is what it's all about – great efficiency in presenting the Gemara with greater success in acquiring it.

This method of teaching the Gemara is the result of 20 years of development, revision and refinement. It has produced many successful talmidim, Maggidei Shiurim, Marbitzei Torah and individuals dedicated to spreading Torah to Klal Yisrael. Our primary objective is "Lehagdil Torah uleha'adirah". - להגדיל תורה ולהאדירה.

As stated above one of the main goals of this project was to increase the motivation to review by instilling the feeling and demonstrating "You can do it." In the course of time it became clear that many found the marked Gemaras a useful tool for independent learning. They found that with the learning background that they already had – they were able to rapidly get through the sugya with clarity without needing the assistance of translations or other support material.

In the current edition of marked Gemaras one will notice from time to time brief comments between the lines. These are not meant to serve as translation as much as they are designed to add explanation by offering connecting words or ideas to enhance the flow of the sugya. These comments are taken almost exclusively from "Rashi" unless otherwise noted. Likewise the basis for the symbols and structural notations is Rashi.

It is important to note that this edition was not designed to serve as a translation. It is rather a navigational tool – a roadmap to assist in increasing clarity as you proceed toward your destination – the מסקנת הגמרא.

Though much thought was given to the placement of each symbol and comma, this remains a "work" in progress. The authors encourage everyone using this edition to add their own comments and suggest their own innovations. Individual creativity is highly recognized.

We have coined as our motto:
"הוו עמלים בתורה אבל לא מתקשים בה."

"It is a virtue to toil in Torah but not get frustrated by it." The "Marked Gemara" has been brought to the attention of Gedolei Torah both in the United States and Eretz Yisroel. They acknowledged the value of all tools that endear the learning of Torah.

For more information, please contact us:
In Israel: 052-5-300-710
In USA: 718-614-8494

בס"ד

הש"ס המסומן

מהדורת "להבין ולהשכיל"

ישמחו השמים ותגל הארץ אודה לה' בכל לבבי שנותן לי הזכות לשבת באוהלה של תורה ולהגיש בפניכם מנחת העני הצעה צנועה כלי עזר ללימוד הגמרא.

איתא בברכות (ו:) "אמר רבא אגרא דשמעתתא סברא" היינו שעיקר קיבול שכר הוא עבור שהלומד "יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר" (רש"י שם) ובאמת בחולין (עז.) רואים תיאור של רבא - "חריפא סכיניה", ורש"י מפרש: "לב פתוח לו בסברא". שאיפתו של כל בן תורה בלימוד היא להיות בעל סברה ישרה, שבבא היום יוכל לענות "כן, פלפלתי בחכמה והבנתי דבר מתוך דבר" (שבת לא.). כדי להגיע לכך אנו שוב פונים לרבא, הפעם במס' ע"ז (יט.) שם מובאים כמה מימרות שנוגעות לענייננו "אמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה (ע"י רש"י ד"ה ואח"כ יהגה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרץ ובראשונה לא יעשה כן...), ואמר רבא לעולם ליגריס איניש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר" (עיין רש"י שם) וכן עיין בשבת (סג.) "אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא, מאי קמ"ל דליגמר איניש והדר ליסבר" ע"כ, ורש"י שם (בד"ה דליגמר איניש) מסביר "לגרוס שמעתתא מרביה ואע"ג דלא ידע לכולהו טעמי". ושמא יאמרו שהיום עצות אלו לא נוגעות לנו? על כך אנו מוצאים בר' אלחנן זצ"ל הי"ד בספרו עקבתא דמשיחא (עמ' ל' בהוצאת בני תורה) "יש לדעת כי מלבד המצוות והאיסורים הכתובים בתורה, רשומות שם גם עצות, עצות מנוסות! וכשם שהתורה נצחית היא כך גם עצת התורה נצחית היא!"

דברים אלו מקבלים חיזוק במשנה תוקף בספר אורחות צדיקים שער כז שער התורה עיין שם עמ' רע"ג - "... כמה היו דבוקים בתורה על כן זכו לרוח הקודש וכן בארץ צרפת היו עוסקים בעסק גדול וזמן רב והיו יושבים במקום אחד ללמוד כל התלמוד והיו חוזרים תמיד ולא פסקה תורה מפיהם והיו עושים כמו מעשה הראשונים כדאמרינן (ע"ז יט.) לעולם לגרס אנש ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר ואמרינן (שבת סג.) מעיקרא ליגמר אנש והדר ליסבר, וכל זה אינם עושים עתה כי כל אחד רוצה ללמוד תוספות וכל חידושים וחידושי דחידושים קודם שידע צורת התלמוד, אם כן איך יצליחו, כיון שעושה להפך ממה שאמרו חכמי התלמוד, כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל אמת ואין להשיב עליו או לשנותו ולא להוסיף ולא לגרוע וכו' (עיין שם המשך דבריו הנחוצים). יש להוסיף עוד ועוד בעניין זה אך אין כאן המקום להאריך.

שמנו כמטרה במהדורא זו להאהב התלמוד על לומדיו, לגרום חשק ורצון לחזור לשנן, לומר לחכמה אחותי את ושיקוים בנו האמור בקידושין (ל.) "ושננתם - שיהו דברי תורה מחודדים בפיך שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד" ובעירובין (נד.) "שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעיתו מה טוב - אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו" ובתפילה שנוכל לומר די לצרותינו וכדמוכח במס' ב"ב (ח.) ש"אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ", עיין בברכות (מ"ז:) "אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ" עיין רש"י שם (ד"ה שלא שימש ת"ח) – הוא הגמ' התלויה בסברה שהיו נותנים לדברי המשנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמ' שסדרו האמוראים עכ"ל.

הרבה לומדים מתקשים בלימוד הגמרא, הסיבה לכך היא שבו בזמן הלומד נדרש לבצע ג' פעולות בבת אחת והם א. הכרת נושא חדש. ב. לתרגם את השפה הארמית. ג. לפענח את המבנה והמהלך המיוחד לתלמוד הבבלי לצורותיו המגוונות, נפרט אותם:

א. הכרת נושא חדש - אנו ממליצים להכין את המשניות עם מפרש שמסביר פשט בנושא.

ב. תרגום השפה הארמית - קיימים ספרים שחוברו ע"י תלמידי חכמים יראי ה'. וניתן להעזר בהם.

ג. פענוח מבנה ומהלך דף הגמרא - אנו מציעים בפניכם מעין 'מפה', מילה זו תיטיב לבטא את התועלת שיש בשיטת הסימונים שלפניכם ע"י ההמחשה הבאה - לפניכם סרטוט של עיר שבו נראית גבולותיה החיצוניים ותו לא! סרטוט זה לא יועיל למשתמש שמחפש דרכו להגיע ליעד הנבחר, אולם כשיושלם הסרטוט עם קוים - רחבים וצרים מקוקוים ומפותלים שכל אחד מהם מראה על סמטה או רחוב ראשי, פסי רכבת או כביש, כבישים שבבנייה וכאלו שבתכנון, גינות ופרדסים, נהרות ואגמים, ככל שהמפה מפורטת וברורה יותר היא יעילה יותר! כמו כן הש"ס המסומן - נסיון לעזור ללומד למצוא את דרכו בשבילי מערבא נהרדע סורא ופומבדיתא.

שיטת הסימונים - הוראות שימוש

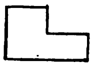
- המסגרת תוחמת מקור תנאי - משניות ובריתות שמובאים לאורך כל התלמוד לצרכי קושיא, סיוע או איזה סיבה אחרת. במהדורה הנוכחית יש התייחסות ל״חסוריה מחסרא והכי קתני״ כאילו זה מקור תנאי וכן בכל תיקון מקור תנאי שמופיע בסוגיות (כמו ״אימא הכי״ וכו׳).

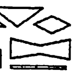
- סדרות - אמורים להבליט דברים שבאים בסדרה, לדוגמה: הגמ׳ מביאה מספר ת״ש (תא שמע) כדי להקשות על שיטה מסוימת, סביב כל ת״ש יופיע סימון סדרה. הסבה שישנם מספר צורות של סימון היא שפעמים רבות על הדף הנלמד יש כמה סדרות כמו - ת״ש להוכיח דעה מסוימת, רצף של מימרות מאותו רב, סדרה של עצות בקשר למאכלים מקבץ של ידיעות שמכנה המשותף שלהם אותו מספר (כמו שלשה דברים טובים ל... שלשה דברים קשים ל...), כדי להפריד בין סדרה לסדרה אנו משתמשים בצורות השונות.

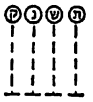

- יבוא בזמן שהגמ׳ שואלת, מתרצת, דוחה, ומנמקת דברים. לפעמים העניין ממשיך לאורך מספר שורות ולפעמים משתרע על פני למעלה מעמוד גמ׳! כדי להראות שכל השורות הבאות מסרתם אחת היא - אנו מסמנים במרווח שבדף בין הגמ׳ לרש״י או לתוס׳, סימן זה יתחיל מהשורה שבה מתחיל העניין עד השורה שבה יסתיים.

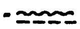
- פעמים רבות יש מלה או שתים שמהווים עיקר הקושיא או ההוכחה לדברי הגמ׳ למרות שהוא מובא בתוך ברייתא ארוכה או כחלק ממימרא ארוכה, כדי למשוך תשומת הלב לאותם מילים או משפט אנו מסמנים בקו מקוקו או בפס מפותל. שימוש נוסף לפס עקום הוא להבליט את המילים שבהם הגמ׳ מציעה ריבוי אפשרויות כמו ״איבעית אימא״, ״לישנא אחרינא״, ״או דלמא״, ״איכא דאמרי״ וכו׳.

← → - חצים - אם יש צורך לחזור ולמצא דבר שנאמר לפני כן אנו מסמנים חצים במרווח בין הגמ׳ לרש״י, למשל רב הונא אומר הלכה מסוימת וכדי לבסס את הדין הגמ׳ מביאה ברייתא ארוכה שבה נמצא אותו משפט - אבל המשפט כבר מרוחק מספר רב של שורות הדין של רב הונא - החץ מקשר בין אותה שורה של הברייתא ודברי רב הונא שנאמרו לפני כן.

③②① - מספור - כדי לעשות סדר בריבוי, למשל כשיש מספר תירוצים לאותו קושיא, או בזמן שיש ריבוי לשונות (ג)(ב)(א) בגמ׳ - ״לישנא אחרינא״ או ״איכא דאמרי״, ועוד שימוש רגיל כדי לעקוב אחר סדרות של דברים.

( ) - מרכאות יחידות נועדו כדי לחבר קבוצות מלים להיות משפט ולקוראם ברצף במקרים שאחרת הלומד היה מפסיק מוקדם וע״י כך לטעות בהבנה.

[ ] { } - סוגריים - מטרתם כדי לבודד קטעים צדדיים על מנת לשמור על רצף חשיבה. במקרים רבים תוך כדי מהלך של הגמ׳ פתאום מופיעה ידיעה שאינה קשורה ישירות לעצם שקלא ותריא של הסוגיא. כדי לאפשר שמירה על אותו רצף סומנו הידיעות הצדדיות בסוגריים כך שבלימוד הראשוני הלומד ידלג עליהם - יבין ביתר בהירות את עיקר הסוגיא ובסיומה יחזור וילמד את כל הגמ׳ כולל מה שהוא דילג לפני כן. במקרים מעטים קיימת תופעה שבתוך אותה ידיעה צדדית יש עוד עניין צדדי (צדי צדדים) אז יופיע קטע בסוגריים תוך הסוגריים.

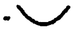
- צורת קשת מתחת שני מילים - סימן זה מורה להמשיך את הקריאה במקום שהפסקה בקריאה איננה נכונה.

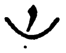
- קשת עם פסיק - מורה שיש להמשיך את הקריאה אבל עם הפסקה קטנה דוגמא: קמ״ל-דלא.

(מהדורה זו לא אמורה לתת סקירה מקיפה).

מנסיון של שנים – שיטת הסימונים מוכיחה את עצמה כיעילה ללומד עם הזמן, הרבה ראו בה תועלת וברכה אבל רק לאחר שהתרגלו ולמדו בה מספר דפים.

נסיים בתפילה שנוכל להרבות בעסק התורה ובעמלה מתוך חשק ושמחה, וממילא נרבה גבולותינו בתלמידים ומלאה הארץ דעה, ונזכה לביאת גואל צדק ובניין ביהמ״ק במהרה בימינו.

© כל הזכויות שמורות תשס״ה

סימוני התלמוד

סימון	שם	תיאור	דוגמאות
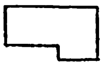	מסגרת	להבליט מקורות תנאיים	ת״ש, מיתיבי, תניא, ת״ר, תנן, תנא, ורמניהו
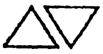	משולש	סידרה של שאלות או הוכחות (משולש הפוך מראה על כיוון הפוך)	ת״ש, מיתיבי, ואימא, איתיביה, ״אילימא-אלא-לעולם״
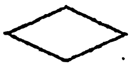	מעין	גם מסמן סידרה - במקרה שיש סידרה שנית על אותו עמוד	בעי, איבעיא להו, התוא גברא
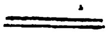	פס כפול	״	
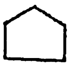		״	
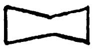		״	
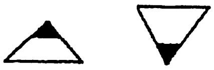		״	
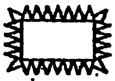	״פייר-בוקס״ מלבן אש	מסמן שם מאד מרכזי - שבדרך כלל דנים בשיטתו למשך עמוד גמ׳ או יותר	
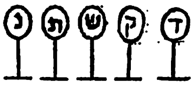	שאלה/ תשובה/ נקודה ארוכה קושיה/ דחיה	מסמנים בריוח בין הגמ׳ והתוס׳ או רש״י	
— — — —	קו-קו	להבליט מילים או משפטים מרכזיים	
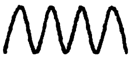	פס מפותל	כמו הנ״ל	בשלמא-אלא, תינח: אלא אי אשמעינן-אי אשמעינן
→ →	חצים (בריוח שבין הגמ׳ והתוס׳)	אם הגמ׳ מתיחסת לשורה למעלה או לדף קודם - להקל על חיפוש	
① ② ③ א ב ג	מספרים ואותיות	ספירת תשובות או שיטות	
I II III	מספר רומי	ריבוי לשונות	איכא דאמרי לישנא אחרינא
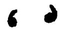	מרכאות	לכלול יחד משפט (שאחרת לא היי נקרא כמשפט)	
[ ] { }	סוגריים	מאמר צדדי שבקריאה ראשונה מדלגים כדי לשמור על רצף הקריאה	
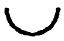	קשת / חיבור	מורה להמשיך לקרא במקום שאחרת היו מפסיקים.	
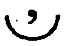	קשת - פסיק	לעצור אבל לא להפסיק	
. , ; : / ?	פיסוק	שימוש רגיל	
א או דלמא ב	׳א או דלמא ב׳	להבליט שתי אופציות כגון ׳א-או דלמא-ב׳	איבעיא להו

GEMARA MARKINGS

SERIES INDICATORS

Symbol	Name	Description	Examples
▭	**Boxed Text**	Marks off Tannaic sources	ת״ש , מיתיבי, תניא .ת׳ר .תנן, תנא ,ורמינהו
△▽	**Triangle**	Series of related questions or proofs (Inverted triangle represents proof in opposite direction)	ת׳ש .מיתיבי, ואימא, איתיבית, אילימא-אלא- לעולם
◇	**Diamond**	Similiar usage as above.	בעי .איבעיא להו, ההוא גברא
═	Double underline	"	
⋈		Additional shapes needed for distinction when multiple series appear on one page	
⬠			
▲ ▼			
▭	**"Firebox"**	Generally around a name, (sometimes on גופא or תניא) Denotes beginning of a סוגיא which last at least an עמוד	
שאלה (ש) קושיא (ק) תרוץ (ת) נקודה (נ) דחיה (ד)	**Long Markings** (in margins)	Used to mark off a long question, answer or proof Or point	
▬▬▬▬	**Dot-Underline**	1. Focuses on main few words in ברייתא that prove or disprove points of the גמ. 2. Contrast different statments 3. Focuses on the main few words of an אמורא's statement (for easier back reference)	
∿∿	**Squiggle-Underline**	Highlights complimentary words Secondary use- May be used similiar to the Dot-Underline	בשלמא-אלא היכא-אלא אי אשמעינן- אי אשמעינן
→ ⇢	**Arrows** (in margin)	Reference back to a (hard to find) previous point in the גמ׳	
①②③ A B C	**Numbers & Letters**	Numbering approaches of the גמ׳ or for lists of הלכות	
I II III	**Roman Numerals**	Different לשונות	איכא דאמרי לישנא אחרינא
" "	**Quotes**	To denote: פסוק short phrase, short quote	
[ ] { }	**Brackets**	Side point— can be anywhere from a line to an entire דף Bracketed section interrupts the logical flow of the גמ and can be skipped temporarily to maintain continuity of the סוגיא	
‘ ’	Single quote marks	Read without pausing phrase contained within	
◡	**Connector**	Don't stop (in a place where I mistakenly might have stopped)	
◡,	**Comma-Connector**	Pause-- but don't stop	
. , ; : / ?	**Various Punctuations**	Common usage	
א או דלמא ב		Indicates two options of גמרא's query	איבעיא להו

הורו

הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם: בין שעשו ועשה עמהן, בין שעשו ועשה אחריהן, בין שלא עשו ועשה פטור מפני שתלה בב"ד: הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך ועשה על פיהן: בין שעשו ועשה עמהן, בין שעשו ועשה אחריהן, בין שלא עשו ועשה הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד זה הכלל התולה בעצמו חייב והתולה בב"ד פטור: **גמ'** אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם רב דימי מנהרדעא אמר עד שיאמרו להם מותרין אתם לעשות מ"ט לפי שלא נגמרה הוראה אמר אביי אף אנן נמי תנינא חזר לעירו שנה ולימד כדרך שלימד פטור הורה לעשות חייב א"ר אבא אף אנן נמי תנינא הורו לה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירו לה אלא להנשא אמר רבינא אף אנן נמי תנינא הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה ג) תו לא מידי איכא דאמרי אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים אתם לעשות רב דימי מנהרדעא אמר אפילו מותרים אתם נגמרה הוראה אמר אביי והא לא תנן הכי חזר לעירו ושנה או לימד כדרך שלימד פטור הורה לעשות חייב אמר רבי אבא והא לא תנן הכי הורו לה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירו לה אלא להנשא אמר רבינא והא לא תנן הכי הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה תו לא מידי: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם: וניתני ועשה על פיהם, שוגג למה לי אמר רבא שוגג לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור, על פיהם על פיהם ממש ואיכא דאמרי אמר רבא שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב, מילתא דפשיטא ליה לרבא קמיבעיא ליה לרמי בר חמא י) דבעי רמי בר חמא הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו בשומן ואכלו מהו אמר רבא תא שמע הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם בין: שוגג על פיהם למה לי, לאו לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור, דלמא שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב איכא דאמרי אמר רבא ת"ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם מאי לאו שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב דלמא או שוגג או על פיהם, בפלוגתא: הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו: רב אמר פטור ור' יוחנן אמר חייב, מיתיבי ס) מעם הארץ בעשותה ה) פרט למומר רבי שמעון בן יוסי אומר משום ר"ש ו) אינו צריך הרי הוא אומר סס) אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע ז) השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ואם איתא הא לא שב מידיעתו הוא אמר ר"פ קסבר ר' יוחנן כיון דכי מתידע להו לבי דינא הדרי בהו, והוא נמי הדר ביה, שב מידיעתו קרינן ביה וחייב, אמר רבא מודה רב שאינו משלים לרוב צבור, מ"ט אמר קרא בשגגה עד שיהו כולן בשגגה אחת: בין שעשו ועשה עמהן כו': למה ליה למיתנא כל הני בשלמא רישא ח) לא זו אף זו קתני אלא סיפא דלחיובא, איפכא מיבעי ליה זו

ס) ויקרא ד' סס) שם

פסוק כ"ב

הורו בית דין כו'. כגון שהורו שחלב או דם מותר: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. מפרש בגמרא: בין שעשו. ב"ד ועשה היחיד עמהם כגון שאכל דם או חלב עמהן: בין שעשו ועשה אחריהן. בזה אחר זה: בין שלא עשו. ב"ד: ועשה. היחיד על פיהן: פטור. מלהביא כשבה ושעירה הואיל ותלה בב"ד ועשה על פיהם: הורו ב"ד וידע אחד מהם. מב"ד שטעו: או תלמיד ראוי להוראה והלך. אותו אחד או אותו תלמיד ועשה על פיהם שטעה במצוה לשמוע דברי חכמים כדמפרש בגמרא: הרי זה חייב. מפני שלא תלה ממש בב"ד שהרי יודע שטעו ואמרינן בגמ' העושה מפני עצמו חייב, בהוראת ב"ד פטור: גמ' לעולם אין ב"ד חייבין. כי עשו הקהל או רובו על פיהם כלומר בין למ"ד ב"ד מביאין פר בין למ"ד צבור מביאין פר ולא ב"ד לעולם לא הוי גמר הוראה דלחייב קרבן ולגבי יחיד דלהוי תולה בב"ד: עד שאמרו. ב"ד לצבור מותרין אתם: רב דימי אמר. לעולם לא נגמרה הוראה לחייבן קרבן עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: אף אנן נמי תנינא. בפרק אלו הן הנחנקין: חזר. זקן ממרא לעירו וכו' הורה לעשות דמשמע דקאמר מותרין אתם לעשות דנגמרה הוראתו חייב: הורו לה ב"ד להנשא. על פי עד אחד דאי בשני עדים לא צריך ב"ד: והלכה וקלקלה. בזנות ואחר כך בא בעלה: חייבת בקרבן. לפי שלא היתה תולה בב"ד מדקתני הורו לה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד ש"מ דלא נגמרה הוראת' עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: הורו ב"ד לעבור. דמשמע הורו ב"ד לעשות, דהיינו גמורה הוראתם עד שיאמרו "מותרין אתם לעשות": והא לא תנן הכי. כולהו מקשו לרב דימי: אמר רבא. תרתי קתני דמשמע הכי והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם, שוגג כגון שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור אע"ג דלא הוי על פיהם ממש ושלא במתכוין קאכיל ליה אפילו הכי הואיל ואילו מתידע ליה דחלב הוא לא הוה הדר ביה שהרי הורו ב"ד שחלב מותר הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור: על פיהם ממש. כגון שהורו ב"ד שחלב מותר והלך ועשה על פיהם לאשמועי' השוגג על פיהם פטור: ואיכא דאמרי. חדא קתני להכי איצטריך למיתני שוגג על פיהם דמשמע דבשוגג ממש על פיהם הוא דפטור דהיינו על פיהן ממש דידע דחלב הוא ופטור משום דתלה בב"ד ממש: אבל שוגג שלא על פיהן. כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב שלא תלה עצמו בב"ד: רב אמר פטור. דתולה בב"ד הוי ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: ור' יוחנן אמר חייב. הואיל ולא הוי על פיהם ממש כתולה בעצמו הוא וחייב: מעם הארץ בעשותה. ולא כל עם הארץ: פרט למומר. דאינו מביא קרבן על שגגתו דלא מקבלין מידו: ר"ש בן יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר לא תעשינה וכו'. ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו ואמר לקמן בפ"ב מומר שאכל חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו והכא נמי כי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן לא שב מידיעתו הוא ולפיכך אינו חייב דהא הורו ב"ד שחלב מותר וקשיא לר' יוחנן דאמר חייב דתולה בעצמו הוא: אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן כיון דאילו הוה ידיע לב"ד דטעו הוו הדרי בהו והוא נמי הוי הדר ביה הלכך שב מידיעתו קרינן ביה. וחייב קרבן שהרי לא תלה כ"כ בב"ד שלא עשה על פיהם ממש ואמטול הכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן אבל היכא דעשה על פיהם ממש אע"ג דאילו הוי ידיע לב"ד הוו הדרי בהו והוא נמי הוה הדר ביה והוי שב מידיעתו אפ"ה פטור מפני שתלה ממש בדעת ב"ד: אמר רבא. אע"ג דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן דהוי יחיד שעשה בהוראת ב"ד ופטור מודה רב שאין אותו יחיד משלים לרוב צבור כגון שאמרו ב"ד שחלב מותר והלכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש והלך זה ואכל ונתחלף לו חלב בשומן: שאינו משלים לרוב צבור. ואין מביאין פר דבעינן שיהיו כולן ממש שוגגין בשגגה אחת ע"פ ב"ד: למה לי למתני כולהו. במתני' "ועשה עמהם, "ועשה אחריהם, "שלא עשו ועשה": בשלמא רישא "לא זו אף זו" קתני. דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם דהוי ודאי תולה בב"ד דפטור אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוי תולה בב"ד ופטור ולא זו בלבד דעשה אחריהם דפטור אלא אף זו דלא עשו ב"ד ועשה אפי' הכי תולה בב"ד הוי ופטור: אלא סיפא איפכא מיבעיא ליה למיתנא. דהכי איבעיא ליה למיתנא הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שלא עשו ועשה בין שעשה אחריהם בין שעשה עמהם, דלא תלה בב"ד, דהוי משמע לא זו בלבד דלא עשו ועשה דלא הוי תולה בב"ד דחייב אלא אף זו דעשה אחריהן לא תלה בב"ד וחייב ולא זו בלבד דעשה אחריהן חייב אלא אף זו דעשה עמהן דס"ד אמינא הואיל ועשה עמהם תולה בבית דין קרינא ביה ולהוי פטור אפילו הכי אמרי' הואיל וידע שטעו לא תלה בבית דין וחייב: הא

בסוף ב"ב - ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם. או הודע אליו חטאתו אשר חטא

תוספות

אמר המתעסק אלו התוספות כבר היו בדפוס וכו' ע"נ בזה"ל. מצאתי תוס' כת"י על מס' הוריות והעתקתים ולדפוס אצל האשר"י ממס' סוכה. ונלקטו ע"י הג"ם אליהו ב"ר אברהם הלוי איטינגען ז"ל בעהמ"ס ברית הלוי ומנחת אליהו. ובהיות שמציאתן נעלם מעין כל ומי יבקש דבר שלא במקומו אשר ע"כ אמרתי להעמידן במקומן:

הורו ב"ד. הם סנהדרי גדולה כדדרשינן בג"כ עדת ישראל עדה המיוחדת בישראל א) סנהדרי גדולה: בין שעשו ועשה עמהן. נ"ע אם ב"ד עצמן חייבין להביא כשבה או שעירה דנהי דפר אין מביאין אא"כ רוב צבור עשו על פיהן מ"מ קרבן יחיד לייתו או שמא פטורים לגמרי: הורו לה ב"ד להנשא. פי' ב"ד אינו סנהדרין גדולה שהרי ב"ד יכולין להתירה לינשא. ומ"מ הכי נמי אית להו האי דינא שאם עשתה כמו שהורו היתה פטורה כיון שתולה בב"ד: אמר אביי והא לא תנן הכי. הא דלא פריך ללישנא קמא דשמואל כמו דפריך הכא לרב דימי דלל"ק מצינן למימר דרב דימי אתא לפרושי דברי שמואל: הכא מסקינן לענין קרבן [עד] שיאמרו מותרין לעשות. וה"ה בעלמא גבי הוראה דאין התלמיד לסמוך על דברי רבו עד דא"ל הכי. והא דתניא פ' יש נוחלין (ב"ב קל:) אין למדין הלכה על פי מעשה. ס"פ התם אם יאמר לך אדם ראיתי מעשה שאירע בכה"ג שהורו כן אין לסמוך על דבריו דשמא לא עיין היטב ושמא אותו מעשה היה קצת משונה. עד שיאמר הלכה למעשה פי' עד שיביא לו מתוך ההלכה דאיתא לאותו דבר מה שאומר כי התלמוד ודברי האמוראין עיקר כדאיתא בירושלמי ריש פיאה אין למדין לא מהלכות ולא מהגדות ולא מן התוספתא אלא מפי התלמוד: ואיכא דאמרי חדא קתני. ואין להקשות דלא ליתני כי אם על פיהם וממילא משמע דוקא על פיהם. שמא ה"א ה"ה נתחלף לו להכי תנא שוגג למימר באיזה שוגג דוקא על פיהם: עד שיהיו כולן בשגגה אחת. נ"ע אם רוב צבור עשו בזה מעין שנתחלף להם ואפי' כולן בשגגה אחת אי מחייב בית דין:

תוספות הרא"ש

הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד שהוא ראוי להוראה וכו' הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד. לא זו אף זו קתני לא מיבעיא ידע אחד מסנהדרין גופייהו דטעו דחייב דלא נגמרה הוראה בהסכמת כולן אלא אפי' אחד מן התלמידים הדנים לפניהם בקרקע וראוי להוראה חייב ולא מיבעי' ראוי להוראה אלא אפי' גמיר ולא סביר ונראה לו לפי מה שלמד שטעו בב"ד חייב דכל שאין דעתו מסכמת לדעת ב"ד תולה בדעת עצמו דתנן במתני' לקמן (דף ה) שוגגין ועשו מזידין פטורין אלמא דכיון דהוראה לצבור שטעו לא הוי הוראה הה"נ יחידי ואמרינן נמי זה הכלל התולה בעצמו חייב לאתויי מוחזק בהוראה. מי שרגיל לכנס בהוראה אע"פ שעתה הוא מסכים עם ב"ד מיקרי תולה בעצמו ולכ"ש כל אדם שאין דעתו מסכמת עם בית דין: גמ' אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם. פי' שאלו לב"ד מה אם לאכול חלב שע"ג הקיבה ואמרו להם מותרין אתם לאכול לאפוקי אם שנו ולמדו להם בבית המדרש שמותר דלא הוי הוראה. והקשה הרמ"ה ז"ל מה חלוק יש בין מותרין אתם ובין מותרים אתם לעשות. ופי' דמותרין אתם דקאמר שמואל לא מיירי ששאלו אם מותרין לאכול דאם אמרו להם מותרים אתם היינו מותרין אתם לעשות דבשאלת השואל תלוים בהוראה ולא בתשובת המורה. דכיון ששאלו אם מותרין לאכול יודע המורה כשיאמר מותרין אתם שיאכלו על פיו וכשאמר להם מותרין אתם הוי כאילו אמר להם מותרין אתם לעשות אלא מיירי ששאלו להם הוראה [מה] אנו להורות היתר בחלב שעל הקיבה ואמרו להם מותרין אתם דאע"ג דלא הורו אותם לעשות אלא להורות לאחרים הורה כן. ולא נהירא לן דכיון שידע המורה שאלו כדי להורות היתר לכל שאלו יותר ס"ל לדקדק בדבריו (וכ"ש) [וכשאלו] הורה להם היתר כ"ש דהוי הוראה. ונראה לי לפרש כההיא דקתני בהנה בגמרא בפרק יש נוחלין (דף קל:) א"ר אין למדין הלכה לא מפי תלמוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו הלכה למעשה שאל ואמר הלכה למעשה ילך ויעשה. ותו אמרת התם א"ל ר' אמי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה עבד. א"ל (דפ) [עד] דאמרי לכו הלכה למעשה כלו' אפי' אם ישאלו לו אם הלכה כך ויאמר להם הלכה כן לא יסמכו ע"ז לעשות מעשה עד שישאלו ממנו פעם שנית בשעת מעשה לפי שכשהאיסור מזומן לו לעשות מיד או מדקדק המורה בדבריו שלא תארע ע"י תקלה וכ"ש הכא אם שאלו להם ואמרו להם מותרין אתם אף בשאלת בשעת מעשה קאמר שמואל דהוי הוראה. ורב דימי דקאמר כההיא דפ' יש נוחלין: אמר רבא אף [illegible] תניא הורה [illegible] והלכה וקלקלה [illegible] התירוה ב"ד [illegible]א. דקדק רש"י ז"ל מדקתני הורוה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד שלא נגמרה הוראה עד שיאמרו מותרים אתם לעשות. והקשה הרמ"ה ז"ל דמה לי הורוה ומה לי התירוה. אידי ואידי חד הוא דהא רב דימי מנהרדעא דהוא מרי דשמעתתא במותרים [illegible] סגיא ליה. ועוד הא בבריתא קתני שלא התירוה אלא להנשא אלמא לענין נישואין בהתירוה לנשא סגיא ליה ופי' דהכי דייק (דתני) [דחזיק] הכא כשהתירוה לינשא הוציאוה מכלל אשת איש לכל דבר ועשאוה פנויה אפ"ה [illegible] לא מיקרי תולה בב"ד אלמא לא מיקרי תולה בדעת ב"ד אלא כשהוא מעשה עצמה שהורו בו היתר ואע"פ בהמעשה הוא יוצאה מכלל דהוראה זו אמנם (דמרתה) [דהוראה אינה] אלא להיזהו מותר בגופה מעשה עצמה ומזה יש [illegible] מיקריא הוראה עד שפרשו היתר במעשים. ור"ל ליישב לשון רש"י ז"ל מדקתני ברישא הורוה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד כדקתני בסיפא ש"מ שבכל מקום (שהמרכה) [שהצריכו] הוראה הוי דוקא עד שיורו לעשות ולהכי [illegible]א הורוה ב"ד ובסיפא התירוה (שיזה) לינשא לאשמעינן דכל הוראה כמוה: לעשות: מעם הארץ פרט. פרש"י ז"ל דמעוט מעם הארץ קא דריש מע"ה ולא כל עם הארץ וקשה להרמ"ה ז"ל הי (עם) [מעם] הארץ מקרא [illegible]רן ממאי דלמעוטי [מומר] נימא למעוטי כולו קהל קא אתי. ותו הא בבריתא אמרינן לקמן דמעם הארץ לרבוי קא אתי ופי' דממעטינן [מומר] מעם הארץ דלאו בכלל עם הארץ הוא כדדרשי' (יבמות כב: וש"מ) גבי נשיא בעמך [illegible] עושה מעשה עמך. ולא נהירא כלל דהכא מבעמך דריש דמשמע בממך לאפוקי אבל ע"ה הכל בכלל ועוד דלקמן (דף יא.) דרשינן מע"ה פרט לנשיא אלא הא דמעם הארץ מיעוטא ועל כן משמע כל הקהל או רובו ופרעו (וכו') [illegible] (ומ"ט) מיפוק ליה משום זבח רשעים תועבה וי"ל דמיירי אחר שעשה תשובה: אמר רב פפא קא סבר רבי יוחנן דכי מתידע להו לבי דינא הדרי בהו והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרי' ביה. דמידיעת איסור

הוא

רבינו חננאל

הורו ב"ד במצות עשה כגון פסח ומילה או לא תעשה ולית בה כרת וחטאת כגון שפיכות דמים וכיוצא בזה ליכא קרבן כלל. ואם הורו (בשורת) [בזולת] התנאים הנזכרין ועשו מיעוט הקהל על פיהן והוא הדין ליחיד כל אחד מביא קרבן חטאת דקי"ל כחכמים שאמרו יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. ואם כשהורו עשו הן ולא עשה אחד מן הקהל אין מביאין פר אלא כל אחד ואחד מביא קרבן יחיד שנא' ועשו מעשה תלוי בקהל והוראה בב"ד ואם הורו ועשה אחד מיד על פיהן אם ידע שלא כדת הורו וכי א) אין חכמה נגד ה' פטור מקרבן. ואם טעה במצוה לשמוע דברי חכמים חייב בקרבן וה"ה לקהל או רובו אם טעו במצוה לשמוע דברי חכמים ב) הפר הקרב ואם הורו וטעו מה שהורו כגון שידעו שהתירו איסור אבל שכחו מה היה הוא הדין ג). וזה הכלל נקוט בידך כל היכא דתשכח פטור [פטור] ב"ד מזה הפר הוא אבל קרבן יחיד איכא. ובזה שביארנו די לפתוח בין תבין. ועיקר כל זה (מצוי) [תמצא] בזה הפרק (דף ד:) באותה ששנינו הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין: אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להן מותרים אתם. פירוש אין ב"ד חייב להביא פר עד שיאמרו לקהל מותרין אתם. אבל אם לא אמרו מותרין אתם אלא שנו כדרכן והלכו הקהל ועשו הרי כל אחד וא' מביא כשבה או שעירה. דקסבר שמואל דבאמירת מותרין אתם נגמרה הוראה: רב דימי מנהרדעא אמר אפילו אמרו מותרין אתם אין הפר בא דעדיין לא נגמרה הוראה. [עד כו'] יש שומע מהא דהלכתא כמאן דאמר דב"ד מביאין פר משלהן דאם איתא דלא. לימא אין הודית ב"ד הודיה עד שיאמרו כו' אי נמי לימא אין חייבין אמאי אמרו ב"ד. ותו הא דתנן בפ"ב (לקמן דף ז.) שאין ב"ד חייבין ליתני שאין חייבין. ובפרקין גופיה (דף ד:) תנן סתמא הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין פר ותו מדאקשינן לקמן והא דתניא ב"ד מביאין על ידיהן כרבנן. ויש מי שפירש (אמר) [הא דאמר] שמואל אין בית דין חייבין. בין למ"ד ב"ד מביאין בין

א) ר"ל וכן יהא ג"כ שאין חכמה נגד ה' ואינו צריך לשמוע להם : ב) אולי צ"ל חייבים בפר הקהל : ג) חסר כאן ועי' לקמן ד' ה' ע"א :

נושא
אין ב"ד חייבים עד שיאמרו מותרים אתם לעשות

נושא
הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן

א א מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' א סמג עשין ריז:
ב ב מיי' שם פי"ג הל' א והל' ז סמג שם:
ג ג מיי' שם הל' ב ופי' יג הל' א סמג שם:
ד ד מיי' פי"ג מהל' ממרים הל' ט סמג לאוין קנב:
ה ה מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ס סמג עשין ריז:
ו ו מיי' שם פ"ג הל' ז ופ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד:
ז ז ח מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ס סמג עשין ריז:

א) סנהדרין פז: ב) יבמות
[illegible] :
ד) לקמן ה: ה) שבת סט.
ע"ש לקמן יח. חולין ה:
יומא ס: ו) רש"א מ"ז :
ו) [שבועות כו:] ח) [יבמות
יט. גיטין סו: ב"מ לח.]

א) זו ואין צריך לומר זו קתני: וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה: תרתי למה לי? אמר רבא איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי גמיר וסביר, אבל גמיר ולא סביר לא, אמר ליה אביי "להוראה" גמיר וסביר משמע! אמר ליה אנא הכי קאמינא אי מהיא הוה אמינא ה"מ גמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא, תנא "ראוי להוראה" ממשנה יתירה אפי' גמיר ולא סביר, סביר ולא גמיר: ראוי להוראה וכו': כגון מאן? אמר רבא כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא. א"ל אביי כי האי גוונא מזיד הוא! ולטעמיך הא ב) דתניא "בעשותה אחת" ג) יחיד העושה מפי עצמו חייב, בהוראת ב"ד פטור. כיצד: הורו ב"ד שחלב מותר ונודע לאחד מהן שטעו או תלמיד יושב לפניהן וראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי יכול יהא פטור? ת"ל "בעשותה אחת" יחיד העושה על פי עצמו חייב, בהוראת ב"ד פטור. אלא היכי משכחת לה, כגון דידע דאסור וקא טעי ד) במצוה לשמוע דברי חכמי' לדידי נמי דטעו במצוה לשמוע דברי חכמי': זה הכלל התולה בעצמו חייב: לאיתויי מאי? לאיתויי ה) מבעט בהוראה. תולה בב"ד לאיתויי הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן, הא בהדיא קתני לה! תני והדר מפרש. אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. מאי ר' יהודה? דתניא "אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה" הרי אלו ג' מעוטין העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור. מאי רבנן? ו) דתניא עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר, רוב קהל שחטאו יהו פטורין שהרי בית דין מביאין על ידיהם פר, ת"ל "מעם הארץ" אפי' רובה ואפילו כולה. במאי? אילימא בשגגת מעשה (ב"ד) שלא בהוראת ב"ד, מאי עבידתייהו (שלא בהוראת בית דין) ב"ד מי מייתי שלא בהוראה? אלא בהוראה, והא כי כתיב "מעם הארץ" בשגגת מעשה הוא דכתיב! אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה הא הן חייבין, יכול רוב צבור שעשו בשגגת מעשה יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר [בהוראה]? ת"ל "מעם הארץ" אפילו רובו. אמר ר"פ ממאי, דלמא לא הן ולא ב"ד? אי הכי מאי איריא דקמהדר על רובא לחיובא, לאו מכלל דמיעוט בהוראה קיימא ליה דמיחייבו בהוראה, והדר ברישא על מיעוט' דמיחייב בשגגת מעשה ולבסוף ניהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה ז) אלא לאו (מדלא) מהדר (על מיעוט דמיחייבין בשגגת מעשה ובסוף מהדר) על רובא לחיובא בשגגת מעשה ש"מ מיעוט: בהוראה חייבין הן בכשבה ושעירה ושלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין, מכדי תרוייהו סתמי תנן ממאי דקמייתא ר' יהודה ובתרייתא רבנן אימא איפכא? מאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי האי גוונא? רבי יהודה היא ז) דתניא רבי יהודה אומר

זאת

תורה אור

ויקרא ד

רש"י

הא לא קשיא דסיפא זו ואין צריך לומר זו קתני. דהכי משמע לא מיבעיא דעשה עמהם, לא תלה בב"ד, ואין צריך לומר דעשה אחריהם דודאי לא תלה בב"ד וחייב קרבן, וכל שכן אין צריך לומר היכא דלא עשו, ועשה, דחייב: גמיר. למד הדבר: וסביר. מבין דבר מתוך דבר: תנא משנה יתירה. להכי איצטריך משנה יתירה שלא נצרך להשמועי' אפילו גמיר ולא סביר ולעולם תלמיד ראוי להוראה גמיר וסביר הוא: כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא. שהיו יושבין לפני חכמים והיו ראויין להוראה כדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ד' יז:) דנין לפני חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא: אמר ליה אביי. שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כי האי גוונא דידעי שטעו ואפ"ה עשו אמאי חייבין קרבן והא מזידין נינהו ומזיד לאו בר קרבן הוא: וקא טעה במצוה לשמוע דברי חכמים. אפי' למיעבד איסורא: לדידי נמי. דאמרי כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כגון דקא טעו במצוה לשמוע דברי חכמים: לאיתויי מבעט בהוראה. שאם היה רגיל להיות מבעט בהוראה ואחר כך הורו שחלב מותר והלך זה המבעט ועשה על פיהם. ואכל חלב דחייב דהואיל והוא רגיל להיות מבעט השתא נמי מבעט וכשהוא אוכל חלב, מפי עצמו הוא עושה, ואינו תולה בב"ד הלכך חייב קרבן: תולה בב"ד פטור לאיתויי הורו ב"ד וטעו וידעו שטעו וחזרו בהן. בין שהביאו כפרתן [ובין שלא הביאו] והלך היחיד ועשה על פיהם פטור דתולה בב"ד הוא וברשות ב"ד הוא עושה: הא בהדיא קתני לה. במתני' (לקמן דף ג:) דר' שמעון פוטר: הא לא קשיא דתני כללא- זה הכלל והדר מפרש במתניתין: אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה. דמשמע נפש התחטא, אחת התחטא, בעשות' תחטא הרי אלו שלשה מיעוטי דמשמע בעושה מפי עצמו חייב למעוטי תולה בבית דין דפטור והני שלשה מיעוטי מפרש במסכת שבת בפרק המצניע (דף צג.) לר' יהודה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת בית דין דפטור: מביאין על ידיהן. מביאין עליהן: במאי. תנאו: אילימא בשגגת מעשה שלא בהוראת בית דין. דלא הורו בית דין כלל וכגון שנתחלף חלב בשומן שלא בהוראתם דהכי הוי משמע-מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא שלא בהוראה חייבין אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה שלא בהוראה יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין פר עליהם! ת"ל "מעם הארץ" דמשמע דאפילו רובן חייבין בקרבן בשגגת מעשה דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה: ומי מצית למימר הכי שהרי ב"ד מביאין עליהם פר כי חטאו רוב קהל בשגגת מעשה שלא בהוראה, וכי ב"ד מייתו קרבן שלא בהוראה והא לא הורו כלל: אלא בהוראה. דהכי הוי משמע: מיעוט קהל שחטאו בהוראתם כגון שהורו ב"ד ועשו על פיהם חייבין כשבה או שעירה שהרי אין ב"ד מביאין פר עליהם, רוב צבור שעשו בהוראה יכול יהו פטורין ת"ל מעם הארץ דאפילו רובן חייבין: ומי מצית אמרת הכי. שצבור מביאין קרבן והא כי כתיב "מעם הארץ" בשגגת מעשה גרידתא הוא דכתיב ומהכא לא נפקא דליחייבו רוב קהל בהוראה כלל: אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה. גרידתא חייבין כשבה או שעירה: שאין ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה. כי הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל שחטאו (בשגגת מעשה) על פיהם: הא הן חייבין. בהוראה כשבה או שעירה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד [חייב] וכי היכי דחייבין בהוראה ה"נ חייבין בשגגת מעשה גרידתא: אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה. והן פטורין כדאמר לקמן ר"מ אומר שבעה שבטים שחטאו ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין" וכי היכי דבהוראה פטורין הן ליפטרו נמי בשגגת מעשה גרידתא: ת"ל מעם הארץ דאפי' רובו. חייבין בשגגת מעשה גרידתא דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה דהאי דכתיב "מעם הארץ"-בשגגת מעשה הוא דכתיב: אלמא שמעינן מהא מתני' יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב: ועדיין אני אומר רישא דמתני' הכי איתא בת"כ "בעשותה" יכול יחיד שעשה חייב שנים שעשו פטורין? ת"ל "מעם הארץ" אפילו מרובין, ועדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין פר על ידיהם וכו': אמר רב פפא ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד. וה"ק מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין, שאין ב"ד מביאין פר עליהם בהוראה והן במיעוט נמי פטורין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: אי הכי כו'. א"כ כדקאמרת לא הן ולא ב"ד לא מחייבי בהוראה כלל א"כ מיעוט קהל בשגגת מעשה גרידתא נמי ליפטרו כי היכי דמיפטרו בהוראה דאי הכי כדקאמרת לא הן ולא ב"ד מאי איריא דקא מהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה דקתני "אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו" דחייב בשגגת מעשה: לאו מכלל דמיעוט קהל בהוראה פשיטא ליה לתנא דמיחייבי בהוראה כדאמר "הא הן חייבין" דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמיחייבי בהוראה (הם) הכי נמי מיחייבי בשגגת מעשה גרידתא ומשום הכי קא מהדר לעיל על רובא לחיוב, אלא לדידך דאמרת לא הן ולא ב"ד דהכתי לא נפקא לך דמיחייבי מיעוטא בשגגת מעשה גרידתא אי הכי נהדר ברישא על מיעוטא דליחייבו בשגגת מעשה גרידתא ולבסוף נהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה גרידתא: אלא. מדקא מהדר על רובא ושביק מיעוטא: שמע מינה. דמיעוט בהוראה פשיטא ליה לתנא דחייבין כשבה או שעירה דהכי קאמר שאין בית דין מביאין עליהם פר בהוראה הא הן חייבין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב וכי היכי דחייבין בהוראה (הם) הכי נמי שלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין וכיון דקיימא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה גרידתא חייבין הלכך קא מהדר על רובא לחיובא ולעולם שמעינן מהא מתניתין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב שמע מינה:

זאת

תוספות

תנא משנה יתירה דאפי' גמיר ולא סביר. תימה דלא ליתני במתני' כ"א תלמיד שאינו ראוי להוראה וכ"ש דלא"כ הוה משמע דלא גמיר ולא סביר דהא מרישא ידעינן דקתני ועשה יחיד על פיהם דפטור. וי"ל דקמ"ל דאפי' גמיר וסביר הוה שוגג דטעה במצוה לשמוע דברי חכמים וחייב דלא תימא מזיד הוא: ולטעמיך הא תניא בעשותה כו'. ברייתא היא בת"כ וגרסי' נמי כגון שמעון בן עזאי ונהכי אלימא טפי לאקשויי מינה ממתני' דדוחק לומר דשמעון בן עזאי היה טועה במצוה לשמוע דברי חכמים. ולפי זה לא גרסי' ודידי נמי כו' דהא בברייתא נמי קתני כראוי להוראה וגם בספר מדויק הבא מארץ ישראל ליתא: תנא כלל והדר מפרש. דהך דרישא אתי כרבי שמעון דפטר אם חזרו בהן: הרי אלו מעוטין. בירושלמי פריך בכל מקום הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות והכא למעט ומשני היינו דוקא במקום שהן זוגות כמו ספ"ק דסנהדרין (טו.) י' כהנים כתובין בפרשה דראשון ממעט ושני לרבות ושלישי למעט ורביעי לרבות וכן לעולם ובירושלמי (פ"ד) דמגילה פריך מעתה לא יצטרך שום כהן. ומשני דבתנם לא הזכיר כהן. ורשב"א פי' בנדה דהיכא דמיעוט אתי למעוטי דבר אחד כמו גבי כהנים כהן ולא ישראל התם אתי לרבויי. אבל היכא דכל חדא אתיא למילתא לחוד כדהכא וגבי זאת היא העולה התם אתי למעוטי: מעם הארץ אפילו מקצתו. לא גרסינן מעם דהא לעיל יליף מיניה פרט למומר ול"נ נמי אפילו מקצתו דבלאו הכי יחיד ואפילו הרבה משמע דמביאין מדמהדר ארובא. וה"ג בת"כ עם הארץ אפילו רובו ואפילו כולו: ש"מ מיעוט בהוראה חייבין. תימה מהיכי תיתי דאפילו אי מברייתא משמע הכי מ"מ אשמכתא מקרא לא חזינן היכא חייבין במקום הוראה ועוד היכא משמע ליה מהך ברייתא דאי משום דלא מהדר ברישא במיעוטא הא לא איצטריך דהא מיחיד ילפינן כי היכי דהוא חייב הכי נמי מיעוט קהל. וכן משמע בתורת כהנים דשנים ושלשה יש להן דין יחיד ונראה כגירסת ספרים דגרסי מאי איריא מיעוט מרובא כלומר מאי שנא מיעוט מרובא ומאי פשיטא מיעוט מרובא למאי דקאמר לא הן ולא בית דין אי לדבריך אלא מדאיצטריך למילף רובא שמע מינה דמיעוט פשיטא ליה משום דמייתי נמי בהוראה כשבה או שעירה:

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ו סמג עשין רט:

ט ב ג מיי' שם הל' ה סמג שם:

י ד מיי' שם פי"ד ה"ס סמג שם:

יא ה מיי' שם פי"ג ה"א סמג שם:

יב ו מיי' שם הל' ה ופי"ב הל"ב סמג שם:

רבינו חננאל

למ"ד צבור מביאין: אמר אביי אף אנן נמי תנינא בפרק אלו הן הנחנקין דגמר הוראה כשאומר המורה עשו דתנן לענין זקן ממרא חזר לעירו ושנה ולימד כדרך שלימד פטור הורה לעשות חייב. פי' דאלמא גמר ההוראה כשמורה לעשות: אמר רבא א) אף אנן נמי תנינא ביבמות פ' האשה שהלך בעלה. הורוה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה. פירוש נישאת ב) לכהן גדול ואח"כ בא בעלה תצא וחייבת בקרבן שלא התירוה אלא להנשא פי' בהיתר ואילו עשית כך פטורה היתה מן הקרבן ביופי כח ב"ד דאלמא הכי קאמרו לה מותרת את להנשא דאי אמרו לה מותרת את סתם הוה משמע לכל אדם: אמר רבינא אף אנן נמי תנינא בפירקין הורו ב"ד לעבור על אחת כו'. ותו לא מידי כלומר (משלהן) [משלשתן] נשמעינה ואין אנו צריכין לרב אחד. דמשמע שאמרו לו עשה כך היינו (עבירה)[הוראה]: איכא דאמרי אמר שמואל אין ב"ד חייב עד שיאמר להן מותרין אתם לעשות רב דימי מנהרדעא אמר אפילו מותרין אתם נגמרה הוראה. אמר אביי הא אנן לא תנן הכי כו' וקי"ל כשמואל בלישנא בתראה דדייק מתניתין הכי: פיסקא הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם אקשינן למה לי' למיתנא שוגג [ניתני] הלך יחיד ועשה על פיהם פירוש דליכא לאיסתפוקי בהא דבין מזיד ובין שוגג פטור הוא מזיד לאו בר קרבן הוא שוגג הא תלה בב"ד כסבריה דהאי תנא. אמר רבא תנא שוגג לאשמעינן דאי הורו ב"ד שחלב מותר לאכול והלך הוא ואכל חתיכת חלב והוא חושב שהוא שומן דפטור דהא אילו הודיעוהו שהוא חלב לא היה נמנע מאכילתו דבכלל היתר הוא בעיניו. ואי קשיא לך אמאי פטור והא עקרי כל הגוף בהוריותן. ג) טעמא מפורש בתוספתא (פ"א) הורו ב"ד לעקור את כל הגוף. אמר אין דם בתורה אין חלב בתורה אין פיגול בתורה הרי אלו פטורין. פי' מפר. לבטל מקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין כיצד יש חלב בתורה אבל אין חייבין אלא על חלב הקרב לשמים כו'. פי' דקמעו בקרא דכתיב כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו' אי נמי חלב שעל גבי הקיבה והדקין כמפרש לקמן (ז ע"ב): א"ר דדייק רבא ממתניתין דקתני שוגג על פיהם פטור כלומר כשהיה שגגתו בדבר שהותר לו על פיהם. אבל אם

א) כ"ה ג"כ בתוס' הרא"ש ועי' ב"ש: ב) עי' מהרש"א על רש"י: ג) נראה דחסר כאן ואולי צ"ל היכא למימר דמיירי כמפורש בתוספ':

מסורת הש"ס

א) [עירובין עו. ר"ה לב: נג. יבמות יג. כ: כתובות נת. נדרים יח: כריתות יח:] ב) ת"כ פ' ויקרא: ג) שבת צג.: ד) [יבמות כ. וש"נ]: ה) ת"כ פ' ויקרא: ו) נ"א אלא לאו מדמהדר על רובא כו' ועי' ב"ש: ז) נדה מ. זבחים כז: ע"ש ובד. ע"ש.

תוספות הרא"ש

הוא שב אבל ידיעת חלב בלא הורת בית דין לאו ידיעה הוא דהכי לא אתידע ליה דהיכא איסור ולמסיקו ואע"ג דכי ידע נמי דתלא אלא שתלה בב"ד שב מידיעתו הוא (דכי) [דכיון] דאי מתידע לבי דינא והדרי בהו איהו נמי הדר בה שאני התם דתולה ממש בב"ד הוא הלכך אפילו שב מידיעתו פטור אבל אתחלף לו חלב בשומן לאו תולה ממש בבית דין הוא וכיון דשב מידיעתו הוא חייב: ולטעמיך הא דתניא בעשותה יחיד העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור כו'. תימה מאי מייתי מברייתא טפי ממתני' וי"ל דברייתא אלימא ליה משום דדריש לה מקרא א"נ משום דמפרשי בהדיא תלמיד יושב לפניהם וראוי להוראה כגון א) זה שמעון בן עזאי: כגון דידע דאסור וקא טעי דמצוה לשמוע דברי חכמים. כדכתיב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל והיינו שגגה דידיה. ירושל' וכי יש (דין ושגגה) [זדון לשגגה ליחיד] אלא הורא' ב"ד ר' (אומר) [אימי] בשם ריש לקיש מתני' כגון שמעון בן עזאי [מה אנן] קיימין אם ביודע כל התור' ואינו יודע אותו דבר אין זה שמעון בן עזאי] ואם יודע את הדבר ואינו יודע כל התורה כולה שמעון בן עזאי הוא אלא אותו דבר כי אנן קיימין ביודע כל התורה כולה ויודע אותו דבר אלא שטעה לומר תורה אמרה אחריך ואם בקופה לומר הורה אמרם אחריהן אין זה שמעון בן עזאי כהדא דתני (כלל) [יכול] אם יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם ת"ל ללכת ימין ושמאל אם שיאמרו לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל מאי (כגון) [כדון] ר' יוסי בשם ר' (נאפי) [סילא נפי] שבכל מקום שוגג פטור ממלקות ומזיד חייב וכא אפי' מזיד פטור מפני שתלה בב"ד. פי' בכל מקום שוגג פטור ממלקות ומזיד חייב וכאן אפי' מזיד פטור ממלקות שאין לך אדם שיתרה בו אל תאכל לפי שבכל תופסין בו שיתר ע"פ הוראת ב"ד הלכך אף לענין זה חשיב כשוגג כיון דלכ"ע הוי שיתר וגזירת הכתוב היא כי היכי דרבים מביאין ע"פ הוראתם ליחיד נמי חשיב הוראה שגגה: זה הכלל וכו' (ר"א) [זו דברי] ר' יהודה דאמר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל חכמים אומרים כו'. ומסדר תלמודא למאי מאי ר"י ומאי רבנן ובתר הכי קאמר אמר רב נתמן אמר שמואל זו דברי [ר"מ כו' וכא דלא"ק זו דברי] ר"ש דשני במשנתנו (דף ג:) הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהם בין שהביאו את כפרתם ובין שלא הביאו כפרתם והלך היחיד ועשה על פיהם ר"ש פוטר אלמא ר"ש פוטר התולה בב"ד אפילו אחר שחזרו בהם והביאו כפרתם וכן רבי אלעזר ור"ע וכן עזאי כולהו סבירי התולה בב"ד פטור. משום דעיקר דברי האמוראים למצוה חכמים דמחייבי ומש"ה קאמר רב יהודה זו דברי ר' יהודה אבל חכ"א משום דמייתי ב' ברייתות דפליגי (עלי') [ע"כ] וגם ר"נ אשכח ברייתא דפליגי בה ר"מ (ורב נתמן) [ורבנן] בהא אבל לא אשכחן תנא דפליג. על ר"ש דמתני': נפש כי תחטא אחת תחטא בעשותה מיעוטין. ירושל' בכל אתר אתמר מיעוט אחר מיעוט לרבות [וכא אתמר] מיעוט אחר מיעוט למעט. א"ר מתני' שני' היא דכתי' מיעוט אחר מיעוט [אחר מיעוט] כיון דכתבי תלתא מיעוטי דרשינן להו למיעוטא והיכי דכתיב הרי מיעוטי אמרי' אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ותלמוד דידן לא סבר הכי דבפ"ק דסנהדרין (דף יד:) דריש עשרה כהנים דכתיבי גבי פדיון הקדש למעט אחר מיעוט והכי גמירי לן דכל היכא דאיכא למדרש כולהו למעוטי כי הכא דרשי' כולהו והיכא דליכא למדרש מכולהו מיעוטי אמרינן אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: במאי אילימא בשגגת מעשה. (והכא) [וה"ק מיעוט] הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין כל א' כשבה או שעירה שאין ב"ד מביאין פר על ידיהם לפטרם. רוב הקהל שחטאו בשגגת מעשה יכול יהא פטורין כל א' מלהביא כשבה או שעירה שהרי ב"ד מביאין פר על ידיהם לפטרן: ב"ד מאי עבידתייהו לטפויי על הצבור בשגגת מעשה והרי לא עשו בהוראתם: אלא בהעלם דבר וה"פ מיעוט הקהל שחטאו בהעלם דבר חייבין כשבה או שעירה שאין ב"ד מביאין בהעלם דבר פר ע"י כל זמן שלא חטאו רוב הצבור. רוב הקהל שחטאו בהעלם דבר יכול יהא פטורין כל א' מלהביא כשבה או שעירה שהרי ב"ד מביאין פר על ידיהם ת"ל מעם הארץ ואע"פ שב"ד מביאין פר צריך כל א' כשבה או שעירה: והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב. והיכי מרבה מניה רוב הקהל שעשו בהעלם דבר: אלא לאו ה"ק מיעוט הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין פר ע"י בהוראה אלא הם חייבין להביא כל א' כשבה או שעירה הלכך אית לן לאוקמי קרא במיעוט הקהל משום דהאי קרבן משכחת לה בין בשגגת מעשה בין בהעלם דבר דלעולם מביאין כשבה או שעירה אבל לא ברוב הקהל שהרי ב"ד מביאין פר על ידיהם והם פטורים הלכך אף בשגגת מעשה יהא פטורין מכשבה או שעירה: א"ה מאי אולמי' דמיעוט מרוב. פירש"י ז"ל אם כדקאמרת דלא הם ולא ב"ד חייבין מאי איריא דקמהדר ארובא לחיובא להו בשגגת מעשה דקתני אבל רוב הקהל שחטאו בשגגת

מעשה

א) נראה דרבינו ג"כ בברייתא כגון שמעון ב"ע ועי' תוס' ואולי גם בפר"ת ט"ס הוא ודוק.

נוסח
יחיד
שעשה
בהוראת
ב"ד
מה
תנאים

תורה אור

ויקרא ו °זאת תורת העולה היא" הרי אלו שלשה מיעוטין ואיבעית אימא "עדיין אני אומר" לא מצית מוקמת לה כר' יהודה דקתני רוב קהל שחטאו ב"ד מביאין על ידיהן פר ואי רבי יהודה האמר צבור הוא דמייתי, ב"ד לא דתנן א) רבי יהודה אומר שבעה שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ורב נחמן אמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכמי' אומרי' יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, מאי ר"מ ומאי רבנן? דתניא הורו ועשו ברבי מאיר פוטר וחכמים מחייבין מאן עשו אילימא ב"ד מ"ט דרבנן דמחייבי והתניא יכול הורו ב"ד ועשו ב"ד יכול יהו חייבין ת"ל "הקהל ועשו" ב) מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד אלא הורו ב"ד ועשו רוב קהל מאי טעמא דר' מאיר דפוטר, אלא לאו הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל ובהא קמיפלגי מר סבר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומר סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, אמר רב פפא דכולי עלמא יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אלא ב"ד משלים לרוב צבור קמיפלגי מ"ס ב"ד משלים לרוב צבור ומ"ס ג) אין ב"ד משלים לרוב צבור ואיבעית אימא הורו ב"ד ועשו רובו של קהל ד) ומאן חכמים רבי שמעון היא דאמר צבור מייתי וב"ד מייתי ואיבעית אימא שבט שעשה בהוראת בית דינו ה) ומאן חכמי' רבי יהודה היא דתניא שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ואב"א כגון שחטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל ומתניתין מני ר' שמעון בן אלעזר היא דתניא ו) רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין אמר רב אסי ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל שנאמר °) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום מכדי כתיב וכל ישראל עמו קהל גדול, מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי, שמע מינה ז) הני הוא דאיקרי קהל אבל הנך לא איקרי קהל. פשיטא מרובין ונתמעטו היינו פלוגתא דרבי שמעון ורבנן, מועטין ונתרבו מאי, מי פליגי רבי שמעון ורבנן: ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר חטאת פטרי י) [או לא], מאי ותסברא איסור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה [היכי דהוי ידיעה וחטאה בחיוב], ידיעה דלא חטאה מי שמעת ליה, דא"כ לייתי כי השתא, אלא ר"ש חטאה וידיעה בעי: איבעיא להו הורו ב"ד חלב מותר ועשו מיעוט הקהל, וחזרו ב"ד בהן והורו ועשו מיעוט אחר מהו כיון דשתי ידיעות נינהו לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף, ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף, מיעוט בחלב שעל גבי י) הקבה ומיעוט בחלב שעל גבי דקין מהו: הכא ודאי כיון דבתרי קראי קאתי לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ואת"ל שם חלב הוא ומצטרף, מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו: הכא ודאי (כיון) דתרי איסורי נינהו ח) [וכיון דאין איסורן שוה] לא מצטרף או דלמא כיון ט) (דאיסורן שוה) דקרבנן שוה מצטרף ואת"ל כיון (דאיסורן שוה) דקרבנן שוה מצטרף, מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו: הכא ודאי אין איסורן שוה ואין קרבנן שוה או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרף תיקו. איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד ועמד ב"ד אחר וחזרו והורו ועשו מיעוט אחר, אליבא דמ"ד ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד צבור מייתי מאי: צבור הא קאי

ס) מ"א ח

זאת תורת העולה היא העולה. זאת היא העולה הרי אלו שלשה מיעוטי חד פרט לנשחטה בלילה וחד פרט לנשפך דמה וחד פרט ליליאה דמה חוץ לקלעים שאם עלתה על גבי המזבח תרד דלא הויא עולה חשובה והכי נמי מפרש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ'): ז' שבטים. דהוו רוב שבטים מביאים שבעה פרים דקסבר ר' יהודה דשבט א' איקרי קהל והן מביאין ולא ב"ד: הוראה תליא בב"ד. דכתיב ונעלם דבר דהיינו שהורו לעבור מעיני הקהל דהיינו ב"ד: ב"ד משלים לרוב צבור. דעשו הם מעט לצבור והשלימו לרוב צבור: [צבור י) מייתי]. ור' מאיר פוטר צבור דהא קא מייתי ב"ד כדאמרי' לקמן רבי מאיר אומר שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין עליהם פר והן פטורין ואי קשיא הא אמרי' בכל התורה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והיכי אמרי' אלו ג' מיעוטין דממעטין אותם בירושלמי מפרש ה"מ היכא דליכא אלא ב' מיעוטין אבל הכא דאיכא ג' מיעוטין בזה אחר זה בחד קרא כולהו אתו למעט וכן בל"ב מדות מצאתי: אותו השבט חייב. להביא פר דקסבר שבט אחד אקרי קהל: רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו. של ר' מאיר והא מתניתא מפרש לקמן: אמר רב אסי ובהוראה. דקיי"ל כי הורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם שמביאים פר: הלך אחר רוב יושבי בארץ ישראל. דאותם שבחוצה לארץ אינן מן המנין ולא אותן דמנחל מצרים ולחוץ דחוצה לארץ היא: פשיטא מרובין ונתמעטו. כגון שהורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם דנתחייבו להביא פר ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו שמתו מקצתן היינו פלוגתא דר' שמעון ורבנן. דתנן (לקמן י.) חטא כהן משוח ונשיא עד שלא נתמנו דהיו חייבים להביא כשבה או שעירה ולא הספיקו להביא עד שנתמנו הרי הן כהדיוטות ומחייבם להביא כשבה או שעירה כבתחלה הכא נמי חייבין פר כבתחלה רבי שמעון אומר וכו' הכא נמי אם נודע להם עד שלא נתמעטו חייבין להביא פר אבל אם נודע להן משנתמעטו פטורין: מועטין ונתרבו מאי. כגון שהורו בית דין ועשו מיעוט קהל על פיהם דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומתו מקצתן של רוב קהל ונתרבו אלו ולאחר שנתרבו נודע להם שחטאו דהכי מועטין ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמועטין כי חטאו בהוראה לאו בני קרבן נינהו דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור אבל כי חטאו כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו נעשו בני קרבן ומחייבי לאתויי כשבה או שעירה אבל ~~מרובין ונתמעטו~~ דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דהא מרובין כי חטאו בני קרבן נינהו ולמטול הכי קאמר במרובין ונתמעטו דהוי פלוגתא דר"ש ורבנן אבל במועטין ונתרבו איבעיא לן אי דמי לפלוגתא דר' שמעון ורבנן אי לא: מי אמרי' ר"ש דבתר ידיעה אזיל דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין כבתחלה הכא נמי מחייב דכי אתיידע להו בחיובא אתיידע להו, דכי נתרבו אתיידע להו ומביאין פר, ורבנן דבתר חטאה אזלי דאמרי הרי אלו כהדיוטות הואיל וחטאו כי לא נתמנו הכא נמי אזלי בתר חטאה וכי חטאו אכתי מועטין היו ופטורין דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור: ותסברא איסור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה. דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין היכא דהוי ידיעה וחטאה בחיוב: כי השתא. דלאו כי חטאו משנתמנו דלייתי פר ואמאי קתני "משנתמנו פטורין" אלא מדקתני "פטור" ש"מ דר"ש חטאה וידיעה בעי בחובה ומועטין ונתרבו לדברי הכל פטורין דכי חטאו, בפטור חטאו, דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור: או דלמא. כיון דחלב שם אחד הוא דבין חלב המכסה את הקרב ובין חלב המכסה את הדקין שם אחד הוא שחלב סתם איקרו: כיון דתרי איסורי נינהו. דחלב איתו שוה בכל, דחלב חיה מותר: או דלמא. כיון דאילו לצבור אכלי האי חלב והאי דם שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתו כל חד וחד אי בעו כשבה מייתו אי בעו שעירה מייתו דמאי אשווי קרבנם השתא נמי כי עשו בהוראה מצטרפי: מיעוט בתרא בעבודת כוכבים. קרבנם שעירה ולא כשבה:

או

תוספות

איכא ספרים דגרסי דתנן ר' יהודה אומר י"ב שבטים שחטאו מביאין י"ב פרים וכן נראה דהכי תנן ברישא דמתני' וכתר הכי תני ו' שבטים כו' ולא שביק רישא דמתניתין למנקט סיפא: ר"מ סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. תימה מאי דוחקי' לכך דלמא ר"מ ס"ל דדוקא יחיד שעשה חייב אבל שנים ושלשה שעשו פטורים ולית ליה ברייתא דועדיין אני אומר כו' דבלא"ה לית ליה דבברייתא איתא לא יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ור"מ אית ליה דפטור ומיהו כיון דלא מליא תנא דמחלק בין א' לשנים דחיק למימר הכי:

קהל גדול מלבוא חמת. אע"ג דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן הא הוי גילוי מילתא בעלמא:

מועטין ונתרבו מאי. פרש"י (בעלמא) [כעין] דהכי לאו בני קרבן כמו משיח ונשיא אבל מרובין ונתמעטו הכי הוו בני קרבן. ולא סבירא דהא' מרובין ונתמעטו כי נתמעטו לאו בני קרבן נינהו הם לא דבתר חטאה אזלינן אבל התם תרוייהו בני קרבן נינהו אלא מש"ה מבעיא ליה במועטין ונתרבו דאיכא למימר דהא' ר"ש מודה דפטור כדפי' ולעיל: הורו ב"ד שחלב המכסה את הקרב כו'. תימה דאמרי' לקמן (ד.) אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין ובעלמא חלב שעל הדקין דאתי מריבוי' (חולין מט) איכא דאין הצדוקין מודין בו אלא חלב המכסה את הקרב וכן דס"ל מאי איכא למימר מיהו לפי התוספ' דמכילתין ניחא דהנא לקיים מצות חייבין כיצד יש חלב ודם בתורה אבל אין חייבין אלא על הקרב ושלמים. ואע"ג דדם מיה נאסר. שמא הצדוקים אומרים דגם הוא קרב: וחזרו והורו שדם מותר. הא דקתני הכ"ג דמשמע דוקא משום שידעו ביניהם שטעו בחלב דהא אפי' לא ידעו נמי מצי למבעי כדקאמר משום דשני מינים הם דם שוה בכל ולא חלב אלא נקטי' אגב אחריני. והא דלא פשיט מסוגיא דלעיל עד שיהיו כולן בשגגה אחת. דהכא כיון דתליא בב"ד הוי שגגה אחת: והורו שעבודת כוכבים מותרת. נ"ע מה יביאו כיון שאין קרבנותיהן שוין אם יביאו קרבן עבודת כוכבים וגם דחלב או לא וגם נ"ע אי דוקא מיבעיא דמעיקרא הוי מיעוט וכן בסוף אבל אי הוי רובו בסוף לא איצטרכי למיעוטא שיתכפר בפר להכוא מיעוטא. א"ד נ"ש אבל הא ודאי אי הוי מתחלה רובא ולבסוף מיעוטא אין מיעוט מצטרף לרובא כיון שכבר נתחייבו רובא בקרבן: אלא כי תיבעי לך כו'. נ"ע אי הוי מצי למבעיא נמי למ"ד ב"ד מייתי אם מתו מיעוט לצבור הראשונים ולא נודע כי אם אל אלו כחיים מי אמרי' ב"ד [מייתי] דמ"מ הם הורו שלא כדת או לא והא דנקיט מת ב"ד ולא נקיט הורו ב"ד אחר דלא אפשר כי אם בסנהדרי גדולה:

מסורת הש"ס

א) לקמן ה: ב) [שם]: ג) [עירובין פג. וש"נ]: ד) [לקמן ה:] ה) שם ע"ש תוספתא פ"א: ו) גי' ב"ש: ז) [לפמ"ש רש"י ד"ה או דלמא וכו' מוכח דגרסתו הקרב]: ח) רש"א: ט) ומ"ז: י) ועי' רש"א:

◆

תוספות הרא"ש

מעשה יהו פטורים שהרי ב"ד מביאין פר בהוראה והם פטורים ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו דמחייבי בשגגת מעשה. ומתוך זה משמע דמיעוטא בשגגת מעשה פשיטא לן דמחייבי משום דאין ב"ד מביאין עליהן והם עצמם חייבים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמחייבי בהורא' ה"נ מחייבי בשגגת מעשה דאית לן לאוקמי קרא במיעוט הקהל משום דאשכחן בה קרבן זה בין בשגגת מעשה בין בהעלם דבר ומש"ה מסדר ארובה לחובה ואי כדקאמרת לא הם ולא ב"ד א"כ מאי אולמי' דמיעוט דפשוט לן דחייבין בשגגת מעשה טפי מרוב דקמסדר ארובה (ותשבנהו) [לחייבנהו] אדרבה איפכא מסתברא דטפי אית לן לאוקמי חיובא דשגגת מעשה ברוב קהל שחטאו לחיוב כל א' וא' כשבה או שעירה שכן מצינו שחפץ הקב"ה בכפרתם שנתן להם כפרה בהעלם דבר [אבל מיעוט] שאין ב"ד מביאין עליהן פר וכן פטורין [גם] בשגגת מעשה יהיו פטורין אלא ודאי מדפשיטא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה חייבין וקמסדר ארובה אלמא יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמיעוט מחייבין בהעלם דבר כל א' כשבה או שעירה ה"נ בשגגת מעשה גרידא [וא"ת] לא ממיעוט בהוראה קמא ליה לתנא כי היכי דתקשי לך כיון דמיעוט בהוראה פטורין אשכחא דהכתי לא נפקא לן דמחייבו מיעוט בשגגת מעשה גרידתא ואדמסדר ארובה דליחייבה אשגגת מעשה גרידתא מסדר ברישא אמיעוטא דליחייבי בשגגת מעשה ולבסוף נסדר ארובה לחובי בשגגת מעשה אלא מיעוט בשגגת מעשה מקרא נפקא ליה לתנא כדקתני תנא מעיקרא בהדיא אין לי אלא אחד שעשה שנים שעשאו או ג' שעשאו יכול יהו פטורים ת"ל מעם הארץ והכי איתברר לן דמיעוט בשגגת מעשה לאו ממיעוט בהוראה קמא ליה לתנא אלא מקרא בהדיא הוה דקמא ליה והאי דקאמר בתר הכי עדיין אני אומר מיעוט הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין [ב"ד] מביאין על ידיהם פר בהוראה לאו למימר דמהכי נפקא ליה לתנא אלא משום דכיון דנפקי ליה לתנא מרובים דחייבים בשגגת מעשה גרידתא מקרא בהדיא כדקתני ת"ל מעם הארץ ואפי' (כל) מרובים קא בעי למידק השתא אהכי מרובין דאתרבי לחוובי מקרא אי במיעוט הקהל בלחוד או אפילו ברוב הקהל והיינו דקאמר ועדיין אני אומר אע"פ שריבה הכתוב מרובים לחובה עדיין אני אומר שלא ריבה הכתוב מרובים [אלא] בזמן שהם מיעוט הקהל שהרי הם ראוים להתרבות לחובה בשגגת מעשה שכן אין מביאין ע"י פר בהוראה וחייבין הם (סה) אבל רוב הקהל לא מרבין ליה בשגגת מעשה לחוב שהרי ב"ד מביאין פר ע"י והם פטורין וכי היכי דפטרי בהוראה פטרי בשגגת מעשה ת"ל מעם הארץ ולפי' רובא וכולם במשמע [אס"ג] והאי דפריך מאי אולמיה דמיעוט מרובא ס"ם מדיוקא ליה לאוקמי מרבין דרבי קרא במיעוט דקהל משום דאין ב"ד מביאין פר ע"י אלמא פשיטא ליה דהם חייבין דאי לאו הכי מאי אולמיה דמיעוט מרוב. ולפי מה שכתבתי דברי רש"י ז"ל לא קשיא מידי לפירושו וקרובין דבריו. ומיהו הא קשיא לן מאן האי תנא דקאמר (לצור) [ב"ד] מביאין פר ע"י והם פטורין ר"מ הוא (לקמן דף ס:) והיינו הוא דאית ליה בשבת פרק סמגיע (דף עג:) יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור וכן אמר רב נחמן לקמן וי"ל דהאי תנא סבר כר"מ בחדא ופליג עליו בחדא: ואכ"ת עדיין אני אומר לא מליא לאוקמיה כר' יהודה וכו' ואידך (כתרא) [בברייתא] רבי יהודה היא דהתם סיפרא ר' יהודה היא: לא דכ"ע יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. ס"ס דהוה מצי למימר דכ"ע סברי חייב אלא דניחא ליה למימר דכולהו סברי כמתניתין ועוד דר"ע אית ליה בפרק סמגיע דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: ר"א בר שמעון אומר משמו חטאו ששה והם רובו של קהל. ירושלמי אמר ר"א לא אמר אלא ששה שהם רוב הא ר' אע"פ שהם רובא פטורין אמר ר' יוסי בר בון מתני' אמרה כן מחלית שבטים ובלבד רוב אוכלוסין ודכוותה מחלית אוכלוסין ובלבד רוב בשבטים: פשיטא מרובים ונמעטו פלוגתא ר"ש ורבנן דתנן חטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הם כהדיוטות אלמא אזלינן בתר חטא כי השתנה מחיוב לחיוב והה"נ כי השתנו מחיוב לפטור הכי אי סברי רבנן יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ואי סברי חייב ה"נ אשתנאי מחיוב לחיוב ואזלינן בתר מעיקרא: מועטין ונתרבו מאי. פי' רש"י ז"ל הא דמבעיא לן במיעוטין ונתרבו משום דלא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמועטין כי חטאו בהוראה לאו בני קרבן נינהו לאתויי כשבה או שעירה אבל מרובין ונתמעטו דמו ממש לחטאו עד שלא נמנו דהכא מרובין כי חטאו בני קרבן נינהו. ואי רבנן דהכא סברי כרבנן דר' יהודה דלעיל דאמרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ליכא לפרושי הכי וא"נ סברי כר' יהודה דפטור יחיד שעשה בהוראת ב"ד נראה להרמ"ה ז"ל דלא מסתבר לפלוגי בין השתנה מפטור לחיוב ובין מחיוב לחיוב הלכך ליכא לספוקי כהא אליבא דרבנן וכ"ש אליבא דר"ש דכיון דאפי' כי נשתנו מחיוב לחיוב פטור כ"ש מפטור (לפטור) [לחיוב] ופי' דקאמר מועטין ונתרבו מאי ידע להך טעמא דקאמר במסקנא ולמבדק להו לרבנן דבי רב הוא דקאמר וכשטעו למימר בהא נמי פליגי אמר להם ותסברא איסור שמעת ליה לר"ש דאזיל בתר ידיעה דחטא וידיעה בחד. חיובא קא בעי ולכך פטור כי נודע להם משנתמנו דאי בידיעה לחוד הוי ליה ליבעי כדבעינא משיח פר ונשיא שעיר אלא ודאי תרוייהו בעי הלכך מודה ר"ש דפטור וכ"ש לרבנן דאזלי בתר מעיקרא דפטור מפני הנעלם דבר וגם מכשבה או שעירה אי סברי כר' יהודה דפטור יחיד שעשה בהוראת ב"ד אי סברי כרבנן דמחייבי יחיד שעשה בהוראת ב"ד פליגי ר"ש ורבנן במועטין ונתרבו דלרבנן דאזלי בתר מעיקרא מייתי כשבה או שעירה כדין מועטין ולר"ש פטרי אף אם נודע להן מתחילה דר"ש סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור והא דמשמע ליכא דתלמודא דלא פליגי כלל משום דעיקר הך סוגיא בחובה דפר העלם דבר מיירי ובהא [לא] פליגי ועוד דבפלוגתא דחובה דכשבה או שעירה איכו נכנס במחלוקת דר"ש ורבנן דחטאו עד שלא נתמנו דהא אפי' נודע להם עד שלא נתרבו דאיכא ידיעה וחטאה בהדי פוטר ר"ש: כיון דמתרי קראי נפקא. דחלב שעל הקיבה דלאקשת' נפקא לן בחולין פרק אלו טריפות (דף מט) מאת כחלב המכסה את הקרב וחלב שעל גבי הדקין דריש ר' עקיבא כתם מאת כל החלב אשר על הקרב: או דלמא כיון דאיסורן שוין. דתרוייהו איסור אכילה וקרבן שוה דעל [שתיהן] מביאין צבור פר העלם דבר: (אבל אחר עבירה) [חלב ועבודת כוכבים] אין איסורן שוה באכילה וחם בעבודה ואין קרבן שוה דעל חלב מביאין צבור פר העלם ועל (שאר) [עבודת כוכבים] פר לעולה ושעיר לחטאת ואגמתו הוה מצי' לסבויע עוד ואת"ל ולימא הכי מיעוט בחלב ומיעוט בדם הכא ודאי כיון דב' איסורי הוי לא מצרפי או דלמא כיון דאיסורן שוה מצטרפין ואת"ל כיון דאיסורן שוה מצטרפין מיעוט בחלב ומיעוט בעריות מהו כיון דאין איסורן שוה לא מצטרפי או"ד כיון דקרבנם שוה מצטרפין [ואת"ל כיון דקרבנן שוה מצטרפין] מיעוט בעריות ומיעוט בעבודת כוכבים שאין קרבנן שוה מהו הכא ודאי אין קרבנן [שוה] או"ד כיון דאידי ואידי כרת נינהו מצטרפין: איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט קהל. פי' את"ל חלב וחלב מצטרפין ה"מ בחד בי דינא אבל בתרי בי דינא לא או דלמא לא שנא:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ב מהל' שגגות הל' א סמג עשין ריז:
יד ב מיי' שם פי"ג הל' ב סמג שם:
טו ג מיי' שם הל' ב ופי"ב הל' א:
טז ד ה מיי' שם פי"ג הלכה ב סמג שם:
יז ו מיי' שם הל' ג סמג שם:
יח ז מיי' שם הלכה ד ועי' בהשגות ובכ"מ:

◆

רבינו חננאל

נתחלף לו חלב בשומן ואכלו דשגגתו אינה בדבר שהותר על פיהן. דשומן מעיקרא שרי וקאי: מלתא דפשיטא ליה לרבא מבעיא ליה לרמי בר חמא דבעי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף חלב בשומן ואכלו מהו. פי' לדעת האי תנא: אמר רבא ת"ש דתנן הלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. שוגג על פיהם למה לי. לאו לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור ודחינן דלמא הכי קאמר שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. אית דאמרי אמר רבא ת"ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם פטור מאי לאו שוגג על פיהם פטור הא נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. ודחינן דלמא הכי קאמר הלך, יחיד ועשה דמשמע הדבר שהורו כגון שהתירו החלב והלך ואכלו או שוגג [או] על פיהם. דודאי לאתויי הך תני ליה. ס"א ועשה או שוגג [או] על פיהם בפלגתא הורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור (ושמואל) [ור"י] אמר חייב פי' לדעת תנא דמתניתין ומתבינן אר' יוחנן מהא דתניא בספרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. מעם הארץ פרט למומר. פי' שאם חטא בשוגג אינו מביא קרבן. דכל עבירה שהתירה אדם לעצמו נקרא עליה מומר. עכשיו אם היה זה נתן לאכול חלב במזיד ואכלו פעם אחת בשוגג אינו חייב להביא ותניא בתוספתא האוכל שקצים הרי זה מומר [כו'] עד ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אף הלובש כלאים ר' שמעון בן יוסי אומר משום ר' שמעון מהת"ל אשר לא תעשינה השב מידיעתו. פירוש אם ידוע שאילו הודיעו אדם כשזוית אוכל החלב חלב הוא זה כי היה פורש אותו יביא קרבן על שגגתו יצא מומר שאינו שב מידיעתו פי' הכי קרי בי' ר"ש אשר לא תעשינה. כלומר נפש שאין עושה ברעתה חייבת והאי דנתחלף לו חלב בשומן אילו נאמר לו חלב הוא זה לא היה פורש דבהוראת היתר הוא החלב בעיניו דהא התירוהו לו ב"ד וכל זה מפורש בפרק ג' סוף המסכת. אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן דכיון דאילו נודע לב"ד כי אסור הוא היו חוזרין מהוראתו ומחזירין אותו

נושא
מרובין
ונתמעטו
מועטין
ונתרבו
נושא
שאלות
בצירוף
פסקי ב"ד

תורה אור

או דלמא [ידיעה] דההוא ב"ד דהורו בעינן תיקו. אמר רבי יונתן מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן שנאמר °ואם כל עדת ויקרא ד ישראל ישגו =עד שישגו כולן [עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל] אמר רב הונא בריה דרב הושעיא הכי נמי מסתברא: דבכל התורה כולה קי"ל א) רובו ככולו והכא כתי' כל *העדה הואיל וכך אפילו הן מאה, תנן הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שעשו ועשה עמהן ובין שעשו ועשה אחריהן ובין שלא עשו ועשה ה"ז חייב מפני שלא תלה בב"ד האי הוא דחייב הא אחר פטור, ואמאי, הא לא נגמרה הוראה? הכא במאי עסקינן כגון שהרכין ההוא אחד מהן בראשו ת"ש ב) הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם הרי אלו פטורים טעמא דאמר להן טועין אתם דפטורים הא שתיק משתק חייבין נגמר לה הוראה, ואמאי, והא לא הורו כולן? אמרי ה"נ כגון שהרכין בראשו מתיב רב משרשיא סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר"א בר' צדוק שהיו אומרים ג) אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אבא מאי קרא °במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי מלאכי ג כולו והא הכא דכתי' הגוי כולו ורובא ככולא דמי, תיובתא דר' (יוחנן) [יונתן] תיובתא, ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא? ה"ק אי איכא כולם, הויא הוראה, ואי לא, לא הויא הוראה. ד) אמר רבי יהושע ב' שושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן, פשיטא הא קמ"ל דאפילו תלמיד בפני רבו ה) רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא מייתי עשרה תנאי דבי רב לקמיה* כי היכי דנימטיין שיבא מכשורא, רב אשי כי הוו מייתי טרפתא לקמיה מייתי עשרה טבחי ממתא מחסיא ומותיב קמיה אמר כי היכא דנימטיין שיבא מכשורא: **מתני'** הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן: בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן והלך ועשה על פיהן ר' שמעון פוטר ור' אלעזר אומר ספק, איזהו ספק? ישב לו בתוך ביתו חייב, הלך לו למדינת הים פטור, אמר רבי עקיבא מודה אני בזה שהוא קרוב לפטור מן החובה, אמר לו בן עזאי מאי שנא זה מן היושב בביתו? שהיושב בביתו אפשר היה לו שישמע וזה לא היה לו אפשר שישמע. °הורו ב"ד לעקור את כל הגוף: אמרו אין נדה בתורה, אין שבת בתורה, אין עבודת כוכבים בתורה הרי אלו פטורין, הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין כיצד: אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור, יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור, יש עבודת כוכבי' בתור' אבל המשתחוה פטור הרי אלו חייבין שנא' °ונעלם דבר=דבר ולא כל הגוף: ויקרא ד **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש הואיל וברשות ב"ד הוא עושה איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שיצאה ברוב צבור, יחיד העושה אותה פטור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ז) מיתיבי פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים °בתחלה גובין עליהן דברי ר"ש ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין אמאי כיון דגבי להו הוי ליה הודע? איבעית אימא כגון שגבו סתם ואב"א כגון דלא הוה ליה במתא ואיבעית אימא רב כאידך תנא סבר דתניא איפכא בתחלה גובין להן דברי רבי יהודה, ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר ר"א אומר ספק, משום סומכוס אמרו תלוי אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו א"ר זירא משל דר"א למה הדבר דומה? לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן ונודע לו, שמביא אשם ולא

י) או לא בעינן ההוא בית דין דהורו להם מעיקרא דתהוי להו ידיעה. כלומר לא בעינן דתהוי להו ידיעה לב"ד קמא ומצטרפי : עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל. דהיינו אותן שישבו להורות : כגון שהרכין ההוא אחד מהם . או תלמיד בראשו דנראה כהודה לדבריהם ונגמרה הוראה : במארה אתם נארים וגו' . כגון שהגוי כלו דיטלין לקבלה : הכי משמע אי איכא גוי טלו וקא עבר עליה האי גברא, אותי אתם קובעים, והכי כתוב בספרים במס' עבודת כוכבים בפ' אין מעמידין: אי איתא לכולהו. סנהדרין של שבעים ואח': הויא הוראה . אע"פ שלא הורו כל אותן שישבו להורות : שיבא . תוספתא : **מתני'** הורו ב"ד . ועשו רוב צבור על פיהם: וידעו שטעו וחזרו. מהוראתן: בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן . ולאחר שידעו שטעו הלך היחיד ועשה על פיהם דזה אין מצטרף עם רוב הצבור לפי שלאחר שנודע להם עשה זה : ר' שמעון פוטר. לפי שברשות ב"ד הוא שעשה שזה עדיין לא היה יודע שידעו שטעו וחזרו בהן והוי תולה בב"ד הלכך פטור : ר' אלעזר אומר ספק . כלומר ספק אי כתולה בב"ד אי כתולה בעצמו דמי ומביאין אשם תלוי : ואיזהו הוא הספק. כלומר אמאי הוא חייב אשם תלוי : ישב לו בביתו חייב. אשם תלוי : שהוא קרוב לפטור . דהאי ודאי תולה בב"ד שלא ידע חזרתן הואיל והלך לו למדינת הים : אמר לו בן עזאי מאי שנא זה . שהלך למדינת הים מן היושב בביתו: אמר לו ר' עקיבא. לפי שהיושב בביתו אפשר שישמע שב"ד חזרו בהן והוי קרוב לתולה בעצמו ולפיכך חייב להביא אשם תלוי וזה שהלך למדינת הים. לא היה יכול לשמוע והוי תולה בבית דין ממש הלכך פטור : **גמ'** כל הוראה שיצאה ברוב צבור . אע"פ שב"ד חזרו בהן יחיד העושה אותה פטור : לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד הוא וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור [פי"ח] לא ניתנה הוראה לפטור יחיד שתולה בה אלא להכיר לבין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד ברשות בית דין וזה הרי אומר לגו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור : מיתיבי פר העלם דבר של צבור . כגון שהורו ב"ד בעבודת כוכבים ועשו צבור על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהם וצריכין מעות כדי ליקח פר ושעירי עבודת כוכבים של צבור : בתחלה גובין להם . שנזכרין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן דברי ר"ש : ואמאי קאמר רבי שמעון דפטור דברשות ב"ד הוא עושה, הא כיון דאגבי להו מעות לצורך פר העלם דבר של צבור הוה מתיידע ליה שהבית דין טעו וחזרו מהוראתן ואמאי הוי תולה בב"ד : איבעית אימא שגבו ממנו סתם . שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובין : ואיבעית אימא דלא הוי במתא . כי גבו להו ולאחר גבייה הוא דעשה על פיהם : ר"ש אומר מתרומת הלשכה הם באים . דלא הוי מפרסמא הלכך כי עשה על פיהם הוי תולה בבית דין הלכך פטר ר' שמעון ותנא דמתניתין הכי סבירא ליה אליבא דרבי שמעון דמתרומת הלשכה הן באין: תניא ר"מ מחייב. דתולה בעצמו הוי : ורבי שמעון פוטר. דתולה בב"ד הוי : רבי אלעזר אומר ספק . מביא אשם תלוי : איכא בינייהו . בין ר' אלעזר לסומכוס לסומכוס אינו מביא אשם תלוי דהכי קאמר סומכוס מעשה שלו תלוי הוא וליכא למימר שמא תולה בעצמו הוא ח) דלא הוי בר חיוב מעליא דהיכא דהוי לפניו חתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואכלו בדין הוא דמביא אשם תלוי משום דאיכא למימר שמא חלב ממש אכל דהוי בר חיוב מעליא אבל הכא ליכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא' שהרי על פי הוראה הוא עושה הלכך מעשה שלו תלוי הוא דלד חיוב שלו תלוי הוא דלא האי לד חיוב מעליא הלכך אינו מביא אשם תלוי: לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן . והרי סבור שמותן הוא ונודע לו שספק הוא שמביא אשם תלוי משום דשמא חלב ממש אכל הכי נמי איכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא :

תוספות

כל הוראה שיצאה ברוב צבור. למעוטי דאם חטאו הני צבור ועשה גם הוא חייבין : שעירי עבודת כוכבים. משום הכי נקיט לשון רבים דאיכא טובא שעירי ראש חודש ושעירי רגלים שהן מרובים. ואיידי דקאמר התם שעירים נקיט נמי הכא אע"ג דליכא [אלא] אחד כמו פר העלם : משל דרבי אליעזר כו'. תימה דהתם בספק אכל ספק לו ולכולי עלמא אבל הכא לו אין ספק . וכן בסומכוס . מיהו יש לומר דהכא מדמיא שוין לספק הוי :

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ד סמג עשין רט :
כ ב ג ד ה מיי' שם הלכה א סמג שם :
כא ו מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה ה סמג עשין קיא :
כב ז ח מיי' פי"ד מהל' שגגות הלכה ה סמג עשין רט :
כג ט מיי' שם הלכה א ופי"ב הלכה ב סמג שם :
כד י מיי' שם פי"ד הלכה ג :
כה כ מיי' שם ופי"ב שם הל' י סמג שם :
כו ל מיי' פי"ד שם הל' ב סמג שם :
כז מ מיי' פי"ד מהל' שקלים הל' ב :
כח נ ס מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ה סמג עשין רט ומביא אשם תלוי:
כט ע מיי' שם פ"ח הלכה ג :

רבינו חננאל

מטה שהורוהו והיה חוזר שב מידיעתו קרינן ביה : אמר רבא אע"ג דסבר רב דהיכא דהורו ב"ד דחלב מותר ונתחלף לא' חלב בשומן ואכלו דפטור מודה שאם אכלו חצי הקהל באותה הוראה דלא מייתי ב"ד פר אלא כל אחד מייתי כשבה או שעירה. שאין זה שנתחלף לו חלב בשומן משלים לרוב הצבור לאתויי פר אלא ודאי לא מצטרף מ"ט דאמר קרא לשגגה . פי' דכתיב בפרשת שלח לך והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה עד שיהיו כולם בשגגה אחת (ופי) [ופר] א) ילפי' מעיני מעיני . וקי"ל לסבריה דתנא דמתני' כר' יונתן דאע"ג דאינה משנה (מאי הוא) [מיהו] שקלו וטרו לטעמיה : פיסקא בין שעשו ועש' עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה. פטור מפני שתלה בב"ד . ואקשינן למה לי למיתנא כל הני פי' ליתני שלא עשו ועשה. והנך תרי בבי ליתו בק"ו ופרקינן לא זו אף זו קתני . פי' לא זו שעשו ועשה עמהן דאיכא למימר משום דעבד בהדייהו הויא תליה גמורה . אף אם עשו ועשה אחריהן פטור ולא זו שעשו ועשה אחריהן דעשו ב"ד בעלמא . אף זו אם לא עשו ב"ד כלל ועשה פטור . ואקשינן אי הכי סיפא דקתני הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד שראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין עשו ועשה עמהן כו' כקמייתא . דלהווא איפכא מסתבר' פי' הואיל ואמרת לא זו אף זו קתני כך היה לו לשנותה או תלמיד שראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין שלא עשו ועשה בין שעשו ועשה אחריהן בין שעשו ועשה עמהן ב) פיסקא או תלמיד וראוי להוראה. אמר רבא איצטריך דאי תנא אחד מהן והוה אמינא הני מילי מאן דגמיר וסביר כמו אחד מהן שנגמר וסבר אבל גמיר. לא סביר לא תנא נמי ראוי להוראה . א"ל אביי והא להוראה דגמיר וסביר משמע דמאן דלא סביר לא חזי להוראה . א"ל אנא הכי קאמינא אי מאחד מהן הוה אמינא הני מילי דגמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא תנא ראוי להוראה דמשמעה יתירה אפי' גמיר ולא סביר ולא גמיר . פי' דאי לא סביר סביר ולא גמיר ולא גמיר מנא ידע והא דמשנה יתירה מעין דאמרי' בקראי אין רבוי אחר רבוי אלא למעט . הא דתנן ראוי להוראה כגון מאן אמר רבא כגון שמעון בן עזאי פי' איזהו תלמיד ראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי הדן לפני חכמים כדגרסינן בסוף פ"א דסנהדרין א"ל [אביי] כי האי גוונא שידע שטעו ועשה אמאי חייב קרבן והא מזיד הוא ואין קרבן במזיד כהאי . א"ל ולטעמיך הא דתניא בסיפרא ובתוספתא בעשותה אחת ממצות ה'. יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מפי עצמו חייב.כיצד הורו ב"ד שחלב מותר ונודע לאחד מהן שטעו או תלמיד יושב לפניהן וראוי (אין) להוראה כגון שמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהן יכול יהא פטור ת"ל בעשותה . העושה על פי עצמו חייב . בהוראת ב"ד פטור . כלומר למה תקשה למשנה הסתומה . הקשה לברייתא שהביאה ראיה מן התורה . אלא הכי משכחת לה כגון דידע דאסור וטעי במצוה לשמוע דברי חכמים . ואפילו אם אמרו על האסור מותר . דכתיב על פי התורה אשר יורוך תנ': פיס' זה הכלל [התולה] בעצמו חייב . ואמרי' לאתויי מבעט בהוראה . פי' מי שהיה דרכו לעולם לבעט בהוראת חכמים ושלא לסמוך עליה והשתא עשה על פיהם חייב . דאמרינן מפי עצמו הוא דעבד : ס"א מבעט : פיסקא התולה בב"ד פטור . ואמרי' לאתויי מאן ומהדרינן לאתויי נודע לב"ד שטעו וחזרו בהן . פי' ולא ידע הוא הדבר והלך ועשה פטור . ואקשינן והא בהדיא קתני לה (בתרא) [בתרה] הורו ב"ד וידעו שטעו כו' עד ר' שמעון פוטר דאלמא ר' שמעון להודיה איית ליה האי סברא תרקינן תני והדר מפרש כלומר תחילתו ר"ש תני לתו מתים רישא והדר פריש : אמר רב יהודה אמר שמואל זו המשנה סתומה דברי ר' יהודה היא ואין לסמוך עליה . אבל חכ"א יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מאי ר' יהודה דתניא בסיפרא ואם נפש אחת תחטא בשגגת נפש [תחטא] אחת תחטא בעשותה תחטא הרי אלו ג' מיעוטין העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור . מפורש בשבת בפרק המצניע דלר' יהודה הני ג' מיעוטי . חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת ב"ד : מאי רבנן . דתניא בסיפרא עדיין אני אומר מיעוט הקהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר אבל רוב הקהל שחטאו יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהן פר ת"ל עם הארץ אפילו רובו אפילו כולו . במאי חטאו אילימא בשגגת מעשה פי' כגון שהיו סבורין ששומן הוא ואכלו חלב . ב"ד מאי עבידתייהו פי' דקתני שהרי ב"ד מביאין על ידיהן פר . ואנן קי"ל דאין ב"ד מביאין אלא בהוראתן ומעשה הקהל . ואלא שחטאו בהעלם דבר פי' שהורו ב"ד ועשו הן . כי כתיב עם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב והיכי נסבית להעלם דבר אלא הכי קאמר עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייב כל אחד ואחד כשבה או שעירה . אבל רוב הקהל שחטאו בשגגת מעשה יהו פטורין כל אחד ואחד מהבאת חטאת שהרי ב"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה . פי' והן אין מביאין חטאת ת"ל עם הארץ אפי' כל הקהל אם חטאו בשגגת מעשה מביא כל אחד ואחד חטאתו . קתני מיהת הא הן חייבין . דאלמא היחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב . א"ל רב פפא ודלמא לא הן ולא ב"ד פי' והכי קתני עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבים שאין ב"ד מביאין עליהן פר והוא הדין דהן אין מביאין . ודחי' אי הכי מאי אלמיה דמיעוט מרוב . פי' אי אמרת בשלמא כדאמרינן ב"ד אין מביאין עליהן פר . הא הן מביאין כל אחד ואחד חטאתו משום הכי קתני עדיין אני אומר מיעוט קהל כו' . כלומר המיעוט שמביאין בהוראה יביאו בשגגת מעשה . אבל רוב דלא מייתי בהוראה אין מביאין בשגגת מעשה ונסיב לה קרא . אלא אי אמרת דבין מיעוט בין רוב אין מביאין בהוראה למה אומר במיעוט ולא היה [אומר] ברוב . אלא ש"מ ב"ד אין מביאין . על ידיהן פר הא הן מביאין חטאת כל אחד ואחד . ש"מ : ומאי דחיק ר' יהודה דקתני נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא הרי אלו ג' מיעוטין ומאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי האי גוונא ר' יהודה דתניא בסיפרא פרשת צו את אהרן ר' יהודה אומר זאת הוא העולה הרי אלו ג' מיעוטין פרט לשנשחטה בלילה , ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלה לא ירד . ואיתא בשחיטת קדשים פרק המזבח מקדש ומתרצתא בנדה פרק יוצא דופן וההיא דעדיין [אני] אומר לא מצית לאוקמה כר' יהודה דקתני רוב קהל שחטאו [ב"ד] מביא על ידיהן פר ואי ר' יהודה האמר צבור הוא דמייתי דתנן בפרקין ר' יהודה אומר ג) י"ב שבטים מביאין י"ב פרים . ופליג רב נחמן עליה דרב יהודה משמא דשמואל ואמר זו דברי ר"מ פי' זו המשנה ר"מ היא . אבל חכ"א יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב . מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא הורו ב"ד ועשו ר' מאיר פוטר וחכמים מחייבין . מאן עשו אילימא ב"ד מ"ט דרבנן דמחייבי והתניא בספרא יכול הורו ועשו יכול יהו חייבין פר ת"ל ועשו אחת מכל מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד אלא הורו ב"ד ועשו רוב הקהל מ"מ דר"מ דפטר אלא לאו לא הורו ב"ד ועשו מיעוט הקהל פי' ומאי חייבין כל אחד ואחד חטאת ובהא [קמפלגי] ר"מ סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור וחכמים סברי חייב . אמר רב פפא כולי עלמא פי' בין ר"מ ובין רבנן דההיא דאייתית ראיה מינה . יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור . פי' ומאי עשו עשו ב"ד כגון שחצי הקהל עשו בהוראתן של ב"ד ועשו ב"ד עמהן . ר"מ סבר אין ב"ד משלימין לרוב צבור

נראה דצ"ל ופר העלם דבר ילפינן מעיני מעיני . ב) חסר כאן תי' הגמ' זו ואצ"ל זו קתני . ג) פי' תוס' .

מסורת הש"ס

א) [נזיר מב. חולין ט. מ"ק כט.]: ב) [לקמן ה.: ג) ע"ז לו. ב"ב ס: [ב"ק עט:] : ד) סנהדרין ז: [ושם איתא א"ר יהושע בן לוי] : ה) [שם ע"ש]: ו) [מנחות נב.]: ז) ע"י רש"א : ח) נ"א הלכך לא הוי בר חיוב מעליא דבשלמא היכא כו' כך הגי' בקרבן אהרן וכנ"ל.

תוספות הרא"ש

ת"ש הורו ב"ד וידע א' מהם שטעו ואמר להם טועים אתם פטור הא שתיק חייב (דסיים) [כ"ן] שתיק וכרכם ברישא אבל אי (לא) שתיק ולא כרכים ברישא פטור . תימה אמאי קאמר ואמר להם טועים אתם פטור . ליתנו רבותא אפי' ונודע לאחד מהם שטעו ושתק פטורים וי"ל משום דלא ליתי למטעי ולמימר דכל שתיק פטור אפי' כרכים ברישא: מתני' הורו ב"ד וידעו שטעו וכו' עד ר"ש פוטר רבי אלעזר אומר ספק . פ"כ ר' אלעזר גרסינן דהוא בר פלוגתא דר"ש ובגמ' נמי נחלקו בברייתא ר"ש ור"מ ורבי אלעזר וסומכוס ותימה סיפי קתני אמר ר' עקיבא מודה אני בזה וכי ר"ע על דברי תלמידו אמר מודה אני בזה : תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר ור' אלעזר מחייב דלא חשיב ליה יחיד תולה בב"ד דהוה ליה לשיולי : אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו רבי אלעזר אומר ספק . פי' דין אוכל ספק חלב אית לי' משום דמספקא לן אי הוי תולה בב"ד כיון דלא נודע לו או לא הוי תולה בב"ד משום דה"ל לשיולי הלכך מביא אשם תלוי כאוכל ספק חלב משום דהמשא דמי לשיולי עליה אי חלב הוא או שומן הוא ולכך חייבוהו תורה להביא אשם תלוי להגין עליו עד שיודע לו ויביא חטאת הכי [נמי] הכא דמי לשיולי אם חזרו בהם בית דין הלכך מביא אשם תלוי להגין עליו לעולם .

נושא
מאה שישבו
להורות
אין חייבין
עד שיורו
כולן
-וכו-
רובו
ככולו

נושא
מה'
תנאים
הורו
ב"ד וידעו
שטעו
והלך
אחד
ועשה על
פיהן

ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי דמפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד ב"ד מביאין הלא מפרסמא מלתא, אי הוה שאיל הוו אמרין ליה, אמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק מבעו"י נתכפר לו ספק משחשכה נתכפר לו שאין מביא אשם תלוי, ולא מבעיא למ"ד ב"ד מביאין דלא אפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד צבור מביאין דמפרסמא מלתא והוו אמרינן ליה, דהבא א)(בספק) מבעוד יום ספק משחשכה אי שאיל לא אשכח איניש דמשייליה: אמר לו בן עזאי מאי שנא מן היושב כו': שפיר קאמר ליה ר"ע לבן עזאי? אמר רבא החזיק בדרך איכא בינייהו לבן עזאי חייב דהא בביתיה איתיה לר"ע פטור דהא החזיק בדרך: הורו לו ב"ד לעקור את כל הגוף: ת"ר ונעלם דבר ולא שיעקר המצוה כולה כיצד אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה יכול יהו חייבין ת"ל ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה, הרי אלו פטורין, אבל אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור, יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור, יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור יכול יהו פטורין תלמוד לומר ונעלם דבר ולא כל הגוף. אמר מר יכול יהו פטורין ואי בקיום מקצת וביטול מקצת פטורין, ובעקירת כל הגוף פטורין, במאי חייבין? תנא הכי קא קשיא ליה אימא דבר כולה מילתא משמע? ת"ל ונעלם דבר מאי משמע אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר. חזקיה אמר אמר קרא ועשו אחת מכל מצות מכל מצות ולא כל מצות, מצות תרתי משמע! אמר ר"נ בר יצחק מצות כתי'. רב אשי אמר ג) יליף דבר דבר מזקן ממרא דכתיב ביה בזקן ממרא כי יפלא ממך דבר.. לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מה ממרא מן הדבר ולא כל דבר, אף בהוראה דבר ולא כל הגוף. אמר רב יהודה אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיורו ה) בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין, מאי טעמא? זיל קרי בי רב הוא. תנן יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור ואמאי, שומרת יום הא כתיבא וספרה לה ומלמד שסופרת אחד לאחד? דאמרי הערא' שריא גמר ביאה הוא דאסירא, הא נמי כתיב את מקורה הערה? דאמרי כדרכה אסירא, שלא כדרכה שריא, הא כתיב משכבי אשה? דאמרי כדרכה אסור אפי' הערא', בשלא כדרכה גמר ביאה הוא דאסור אבל הערא' שריא, אי הכי אפי' נדה נמי! אלא לעולם כדרכה ודאמרי הערא' באשה נדה הוא דכתיבא ואיבעית אימא דאמרי זבה לא הויא אלא ביממי דכתיב כל ימי זובה. תנן יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות לרשות פטור ואמאי, הוצאה, הא כתיבא ז) לא תוציאו משא מבתיכם? [דאמרי הוצאה הוא דאסור הכנסה מותר ואיבעית אימא] דאמרי הוצאה ח)(והכנסה) הוא דאסירא, מושיט וזורק שרי. תנן יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי, המשתחוה הא כתיבא דכתיב לא תשתחוה לאל אחר? דאמרי כי אסירא השתחויה, כדרכה, אבל שלא כדרכה שריא ואיב"א דאמרי השתחויה גופה כדרכה הוא דאסיר דאית בה פשוט ידים ורגלים, הא השתחויה דלית בה פשוט ידים ורגלים שריא.

בעי

א] ויקרא טו ב] שם כ ג] שם טו ד] ירמיה יז ה] שמות לד

ולא מיבעיא למ"ד צבור מביאין. דכי הביאו כפרתן דמי דהא מפרסמא מלתא ולא הוי האי יחיד תולה בב"ד אלא אפילו למ"ד דכי הורו ב"ד ועשו קהל על פיהם דב"ד מביאין עליהם פר והם פטורין דאיכא למימר לא מפרסמא מילתא כל כך והאי יחיד תולה בבית דין הוא אפ"ה לאו תולה בב"ד הוא שהרי היה בידו לישאל מפני מה ב"ד מביאין פר ואי שאיל אומרים לו דטעו וחזרו הלכך תולה בעצמו קרינא ביה ואית ביה נמי חיוב מעילה הלכך מביא אשם תלוי: ספק מבעוד יום נתכפר לו. והיא כפרה מעליא: ספק משחשכה נתכפר לו. ולא הוי כפרה מעליא דביום צותו כתיב דקיימא לן דפסול דאין צריך להביא קרבן אחר ואע"פ שהוא קרב אחר התמיד של בין הערבים אין בו שום פסול דהכי אמר בפ' תמיד נשחט (פסחים ד' נט:) דאתי עשה דפסח ועשה דאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה ואיכא נמי שיטיי אחריני טובא והא הכא (מספי) דבין השמשות לית ביה צד חיוב מעליא דליכא למימר שמא משחשכה נתכפר לו שהרי בין השמשות כהרף עין ואין אדם בעולם יכול לעמוד עליו אם מן היום הוא מן הלילה ופטור ה"נ ליכא למימר שמא ממש תולה בעצמו שהרי כבר הורו ב"ד: ולא מיבעיא למ"ד ב"ד מביאין ולא צבור דלא מפרסמא מלתא היא והאי יחיד תולה בב"ד הוא ופטור: אלא אפילו למ"ד צבור מביאין ואיכא למימר מפרסמא מלתא היא והאי יחיד לאו תולה בב"ד, ותולה בעצמו הוא, אפ"ה אמר תולה בב"ד הוא דכי עשה, על פיהן עשה: לא משכח איניש דלשייליה. ולא סליק אדעתיה למישאל למה הביאו צבור פר הלכך ליכא צד חיוב מעליא דהא צד פטור שייך ביה טפי דתולה בב"ד הוא הלכך אינו מביא אשם תלוי: החזיק בדרך. לילך למדינת הים ועדיין ישנו בעיר: איכא בינייהו. לר"ע פטור דהא החזיק בדרך דכיון דטרוד הוא לא היה אפשר לו שישמע דחזרו בהן הלכך תולה בב"ד הוא ופטור לגמרי: תנא הכי קשיא ליה דבר. כולה מלתא משמע. דהורו לעקור כל הגוף דהא לא כתיב 'מדבר' ואימא איפכא דהורו לבטל במקצת ולקיים במקצת יכול יהו פטורין וכי הורו לעקור כל הגוף יהו חייבין: ת"ל ונעלם דבר. בא ללמד דבטול מקצת וקיום מקצת חייב: מאי משמע. כלומר היכי משמע האי 'ונעלם' דהוי קיום מקצת ובטול מקצת: אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר. דהאי מ"ם דונעלם שדיא אדבר דמ"ם נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר דמשמע מדבר ולא כל דבר: חזקיה אמר. מסיפא דקרא נפקא 'מכל מצות' דמשמע מכל מצות של שבת דהוי בטול מקצת וקיום מקצת או 'מכל מצות' של עבודת כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת או "מכל מצות" נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף ולא כל מצות דנדה כל הגוף: מצות תרתי משמע. כלומר "מצות" טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני או שבת או עבודת כוכבים או נדה ונעלם בעוקר כל הגוף קא מיירי: אמר ר"נ בר יצחק מצות כתיב. בחד וי"ו דחדא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת או אחת מכל מצות דעבודת כוכבים. או אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל מקצת והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות: דקיום מקצת ובטול מקצת חייב, ועוקר כל הגוף פטור: מה זקן ממרא מן הדבר ולא כל דבר. דהא כתי' "מן הדבר" ותנן בהנחנקין (סנהדרין דף פח:) האומר אין תפלין לעבור על דברי תורה פטור חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר: אין ב"ד חייבין. דלא הוי הוראה מעליא עד שיורו להתיר בדבר שאין הצדוקין מודין שיהא אסור, שהורו להיתר בדבר איסור שאין כתוב בתורה בהדיא: זיל קרי בי רב הוא. דכיון דאפשר לו ללמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא וקרוב למזיד הוי: אחד לאחד. היינו יום כנגד יום: דאמרי כדרכה אסירה. גמר ביאה, ושלא כדרכה שריא: והא. שלא כדרכה נמי כתיב "משכבי אשה" שני משכבות אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה: דאמרי כדרכה אסירא אפי' הערא'. דהאי דכתיב "את מקורה הערה" בכדרכה: אי הכי. מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום, אפילו נדה נמי בי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בו: אלא לעולם בכדרכה. דאמרי בשומרת יום הערא' שריא אפילו בכדרכה וגמר ביאה הוא דאסיר ודקאמרת הא הערא' כתיב? דאמרי הערא' באשה נדה הוא דכתי' ולא בשומרת יום הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום והוי 'בדבר שאין הצדוקין מודין בה': ואי בעית אימא. דקאמרת שומרת יום, הא כתיבא, הא לא קשיא דכי קתני כגון דאמרי זבה לא הוי אלא [היכא דחזיא] ביממא כדכתי' "כל ימי זובה" אבל היכא דחזיא בליליא טהורה והוא הדין לשומרת יום דאמרי דלא הוי אלא היכא דקחזיא ביממא דהיינו בימי זיבה הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום ובזבה והויא הוראה בדבר שאין הצדוקין מודין: מושיט וזורק. לא כתיבי בהדיא: השתחואה שלא כדרכה. כגון משתחוה לפעור או למרקולים: השתחואה. בפשוט ידים ורגלים כדכתי' (בראשית יט) וישתחו אפים ארצה:

תוספות

שהביא כפרתו בין השמשות. משמע אבל קודם לכן נתכפר אע"ג דקרב אחר תמיד בין הערבים וקשה דבתוספתא א) משמע דפסולין וכן משמע בפסחים ב) דיומי התם כתיב לא ילין עד בוקר הא כל הלילה ילין וכתיב השלמים עליה השלם ה' ולא משני הא לכתחלה הא דיעבד אלמא דפסולין. ושמא הכא נמי איירי במחוסר כפורים בערב פסח כדאמרינן התם ג) אין מתעכב אחר התמיד בין הערבים אלא קטרת ונרות ומחוסר כפורים בערב פסח: קרי ביה ונעלם מדבר. דמ"ם מונחת קאי להכא ולהכא ואמר בירושלמי דאיכא דאמר גורעין ודורשין מתחלת פרשה לסופה וא"ד אף באמצע פרשה ויגרע עליה ממן הנקמת ממנה ללמד כל הפרשות ליתקם הקשה ריב"ק בר' מאיר מאי שנא הכא דרשינן ונעלם מדבר וגבי עדות יקום דבר לכ"ע דרשינן ד) דבר ולא חצי דבר. וי"ל דהתם דבר כולה דבר משמע והכא מעיינא דקרא מכדי כתיב אחת מכל מצות ה' דמשמע מצוה שלימה למאי הלכתא כתב דבר אלא ע"כ למדרש ונעלם מדבר אפי' דבר אחד מן המצות וכן בכל דוכתי גורעין ומוסיפין ודורשין משום דוחקא דקרא דאיכו דתיק ומוקים אנפשיה. כי הטא דכוהג ה) דה"ל למכתב וחמישיתו יוסף עליו כי היכי דכתיב גבי מעשר. ובפ' יש נוחלין ו) ה"ל למכתב אחתו היא אם כתלם וכי כתב קרא צריך לייתב המקרא על ידי גרעון ותוספת. תימה מנ"ל דלאו קרא לחייב רק קיום מקצת וביטול מקצת דלמא קרא אתא אפילו לחייב בכך וכל שכן בביטול כל הגוף כדאמר בפ' הנחנקין ז) גבי עבודת כוכבי' דכתי' מן הדרך אפי' מקצת הדרך וחייב בקיום מקצת ובין על כל הגוף אבל בשאר מצות אינו חייב אלא בביטול כל הגוף. וי"ל דהתם כתיב ללכת בם ותניא בספרי ולא השוטה במקצת ומחייב מקצת ח) מישום בסדי קיום מקצת לכי בעבודת כוכבים תלי קרא חייב אפילו במקצת הגוף. וגם בביטול כל הגוף חייב דלא גרע משאר מצות ואי לאו מיעוט דשאר מצות יהוי כתיב סתמא היה חייב נמי בשאר מצות בכל ענין והכי נמי הכא ולהכי כתיב הכא דבר למעוטי כל הגוף. וליכא למימר איפכא דדבר כולו דבר משמע דתניא בת"כ כתיב הכא מכל מצות ה' וכתי' בנשיא מכל מצות ה' ואי לא דמיחייב אלא בעוקר כל הגוף לא משכחת במצות האמורות אלא כגון מלאכתו ואם תמיד דבר שאין הצדוקין מודין בו. והעתק מפי' רבינו שמואל ז"ל: רב אשי אמר יליף דבר דבר מזקן ממרא. והתם יליף בתוספתא ט) בין דם לדם ובין דין לדין דבר ולא כל דבר והכי דהכא לא שמיע ליה ברייתא י) דילן מסתמא אחריתא: בדבר שאין הצדוקין מודין בו. והא דאצטריך למעוטי כוליה דבר ולא נפיק משום דצדוקין מודין בו. כמו כגון מלאכתו דלית לה ג"ש או אם תמיז ואם תמוזו ומהגי' דנקט נדה ושבת ועבודת כוכבים לאו משום דהלכתא דוקא קאי אלא רק לפרש קיום מקצת דקתני: יש נדה אבל הבא על שומרת יום כו'. כמה גוונא הוי מצי לאשכוחי טובא כגון בדם אדום בדם שחור ובזבה דמשיב בת"כ אלא דאתא לאשכוחינן אפילו בשומרת יום ובנדה מקרי קיום מקצת וביטול מקצת ובגמרא דפריך אי הכי אפילו נדה נמי ה"ה אפילו נדה בכה"ג אי הוה בדבר שאין הצדוקין מודין בו הוי קיום מקצת: הכתיב וספרה לה ל"ג דהא בשמעתא בתרייתא דנדה מפיק לה ממשכב כדתה יהיה לה: שלא כדרכה נמי הכתיב כו'. משמע דצדוקין מודין בו ובפ' אחד דיני ממונות כ) גבי טעה בספק ומשמע מתשמע דאין צדוקין מודין בו התם בהערה שלא כדרכה: הכתיב כל ימי זובה. ה"מ לאתויי קרא קמא דכתיב זוב דמה ימים רבים: דאמרי הוצאה אסירה והכנסה שריא. ותנא ל) הוצאה הכנסה קרי לה כדאמרינן בפ' שבת (ב:) ובמסכת שבועות (ה.): איכא דאמרי הוצאה והכנסה (שריא) [הוא דאסירא] אע"ג דהכנסה לא כתיבה סברא היא מה לי אפוקי מה לי עיולי (שבת עו:):

א) פסחים פ"ד: ב) לימ: ג) שם. ד) ב"ק עב ופ"ג: ה) ב"מ נד: ו) ב"ב קי"ט: ז) סנהדרין ג: ח) נ"ל ומיעט בסדיא: ט) פ"א דמכילתין: י) נ"ל דילפי:

כ) סנהדרין לג: ועי' ר"פ שמעה: ל) נ"ל הכנסה הולכה:

מסורת הש"ס

א) לפי הגהות הגאון במל מעשה רב ל"ל בספק: ב) [לקמן ז:ב:] [סנהדרין פח.]: ד) סנהדרין נג.: ה) כ"מ יתירה לה: ו) נדה נג.: ז) כ"מ אל יצא [איש] ממקומו [ועיין תוספות עירובין יז: ד"ה לא ועי' בהרמב"ם פי"ד מהלכות שגגות דין ב']: ח) ב"ש פ"ו:

ויקרא ד: יג
ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ב מהל' שגגות הל' א ופי"ד הל"ב סמג עשין רח:
לא ב מיי' שם פי"ד הלכה ה:
לב ג ד ה ו ז מיי' שם הלכה ג:

◆

רבינו חננאל

צבור [ורבנן סברי ב"ד משלימין לרוב צבור] איבעית תימא הורו ב"ד ועשו רוב הקהל ומאן חכמים ר' שמעון דאמר צבור מייתי וב"ד מייתי. פי' ופוטר דקתני ר"מ אצבור. ומחייבין דקתני [רבנן] נמי אצבור. והוא דר' שמעון מפרש לקמן ואית דאמרי בשבט שעשה בהוראת ב"ד מיירי ומאן חכמים ר' יהודה דתנן א) בסיפא דפרקין הורו ב"ד של א' מן השבטים כו' עד דברי ר' יהודה. אי בעית תימא כגון שחטאו ו' שבטים והן רובן של קהל או ו' אע"פ שאינן רובו של קהל ומאן חכמים ב) ר' שמעון בן אלעזר דתניא לקמן רשב"א אומר משמו של ר"מ חטאו ו' כו' פי' הך דתני משמיה דר' מאיר בעי רובה בשבטים המנין. ולא איתוקמא דרב נחמן וקי"ל כרב יהודה אמר שמואל דמתניתין רבי יהודה מתיובתא וליה הלכתא כוותיה אלא כרבנן דאמרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב: אמר רב אסי בהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל. פי' אם עשו רוב יושבי א"י לא תחוש ליושבי חוצה לארץ. דיושבי א"י ניתנו ראיקרו קהל שנא' ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת וגו'. מכדי כתיב כל ישראל אמאי כתיב מלבוא חמת עד נחל מצרים פי' דהוא תחום א"י לומר לך הני דא"י איקרו קהל דחוצה לארץ לא: פשיטא לן דהיכא דהוו קהל רובה כשעשו ונתמעטו קודם שיודע להם והיינו פלוגתת רבנן ור"ש בפרק כהן משיח שחטא דתנן כהן ונשיא שחטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הן כהדיוטות פי' ומביאין כשבה או שעירה. ר"ש אומר אם נודע להן עד שלא נתמנו חייבין קרבן הדיוט ואם אחר שנתמנו נודע להן פטורין דקבעי חטאה וידיעה. לרבנן מייתי פר לר' שמעון פטורין. ה"א פשיטא מרובין ונתמעטו חייבין פירוש לדברי הכל ולאו דסבכא דאע"ג דאמר ר' שמעון בסוף זה הפ' אין צבור מתן הני מילי כשנודע להן ואח"כ מתו: כי קא מיבעיא לן היכא דהוו מיעוט בשעת מעשה והוחזן שלא עשו מת. מתן אחר כך עד שנעשו אלו רוב ונודע להן [מי] פליגי בה ר"ש ורבנן. ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר שעת חטאה פטרי להו. ודוחין ותסברא אימר דשמעי' לית לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה פי' דבעי שיהא החטאה והידיעה בענין אחד ידיעה בלא חטאה מי שמעת ליה: דאם כך היה לייתו כרותשתא פי' יביאו הכהן המשיח פר והנשיא שעיר דהשתא בני כך ניתנו מדפטרינהו [ר"ש] אלמא בתר תרוייהו אזיל הלכך לדברי הכל מועטין ונתרבו אין מביאין פר. ומאי הוא מייתי כל חד מנייהו כשבה או שעירה דקי"ל כרבנן דאמרי אין בית דין מביאין עליהן בהוראה הא יחיד חייבין ובן הלכתא: ואיבעיא

ג"ואו
ונעלם דבר ולא כל הגוף

ג"ואו
אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו

◆

תוספות הרא"ש

ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי דודאי שומע הוא דאי נפק לשוקא אמרי ליה הא שיושב בביתו ולא שאל שומע הוא אלא אפי' למ"ד ב"ד מייתי אי הוה שאיל אמרי ליה ושומע הוא: סומכוס אומר תלוי. דין הוא לכל ספק חלב לאמר שיביא אשם תלוי יש לו שהוא תלוי מסופקין אף זה כלא כבלא קרבן תלוי הוא ואין לו לדחות מיסורין דאשם הוא דומי לאדם שהביא כפרתו בין השמשו' בערב פסח דאמרי' בפסח שני בפרק תמיד נשחט דאתי עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי עשה דהשלמה עליה השלם כל הקרבנות כולם דלית ביה (ספק) כרת [ספק] אי היה יום כשמרק הדם אי לילה דפטור מלהביא קרבן אחר דמוקמינן היום בחזקתו ה"נ מוקמינן האיש בחזקתו קמא והולכה בב"ד הוא ולא שומע דלא עלאה בדעתו שיחזרו בהם ב"ד: ולא מבעיא למ"ד ב"ד מייתי כו'. דלא הוה שומע דלא מצי למיזל לאשכחה בגוים לשולי אלא אפי' למ"ד צבור מייתי כו' דלא הוה למיזל לגרלי ולאשכוחינהו כתי' וספרה לה ז' ימים. היה להו דצדוקי' (מייתי) [וביתוסים] דורשים דהפסא מיימורם דלה: דאמרי הוצאה אסורה הכנסה מותר ואף ע"ג דמתני' תן כמולא פרש"י לרב"י תנא הולכה משום דהוי אב ולעולם לא איירי בהולאה אלא בהולכה דיהם הכנסה או עריכה והשמם: דאמרי השתחואה גופה דלית בה פשוט ידים ורגלים (וכן) כמה נחא אי ולמך ולמדך להשתחוות לך ארצה ורש"י ז"ל הביא מקרא דכתיב באחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה ואפס ליכא למשמע דאמרינן בפ"ב דשבועות (דף טז:) קידה על אפים וכריעה ותקוד בה שבע אפים ארצה אלמא כל קידה בהי אפים כמשתחוה בראשו וברכיו פניו כלפי קרקע ויש השתחואה דמשמע בה בלא פשוט ידים ורגלים כגון אפים ארץ ישתחוו לך (ישעיה מט) וישתחו לאפיו ארצה (בראשית כח) והוא יותר מקידה שמשפיל פניו עד הקרקע אבל היכא דכתיב בהשתחואה סתם הוא פשוט ידים ורגלים כדכתי' להשתחוות לך ארצה:

לא הורו צבור שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל פי' ופסקה ההוראה שלא פשטה בקהל יותר אבל לא נודע לב"ד ג) תו הדרו והורו פעם שניה כי החלב מותר ועשו מיעוט אחר והוו להו תרי מיעוטי רובא מהו כיון דישנו

א) גי' רש"י נכונה. ב) גי' אלא ומאי' מהי וגי' רש"י נכון מאד. ג) גי' שלא וחזרו ב"ד בהן פי' שידעו בנתיים שטעו ועי' תוס' ומלא דרכים ל"ג אלא כאן ל"ג.

(בזמן ביטול מקצת וקיום מקצת)

בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו: מי אמרי' כיון דקא מודו בכולהו מלתא כביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דלמא כיון דקא עקריין ליה לחרישה בכל עיקר, כעקירת גוף דמי ת"ש יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור ואמאי הא עקריין לשומרת יום כנגד יום כל עיקר? אמר לך רב יוסף שומרת יום דקאמרין כדשנין ת"ש יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור ואמאי הא עקריין להוצאה כל עיקר? התם נמי כדשנין ת"ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי והא עקריין להשתחויה כל עיקר? אמרי השתחויה נמי כדשנין. **בעי** ר' זירא אין שבת בשביעית מהו, במאי טעו בהדין קרא °בחריש ובקציר תשבות בזמן דאיכא חרישה איכא שבת, ובזמן דליכא חרישה ליכא שבת, מי אמרינן: כיון דמקיימין לה בשאר שני שבוע, כביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דלמא כיון דקא עקריין ליה בשביעית כעקירת הגוף דמי, אמר רבינא ת"ש א) נביא שנתנבא לעקור דבר מדברי תורה חייב, לביטול מקצת ולקיום מקצת רבי שמעון אומר פטור ובעבודת כוכבים אפילו אמר היום עובדה ולמחר בטלה חייב שמע מינה אין שבת בשביעית=כביטול מקצת וקיום מקצת דמי שמע מינה: **מתני'** ב) הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם או שלא היה מופלא של ב"ד שם או שהיה אחד מהן גר או ממזר או נתין או זקן ג) שלא ראוי לבנים ה"ז פטור שנאמ' כאן עדה ונאמר להלן עדה מה עדה האמורה להלן כולן ראוין להוראה. אף עדה האמורה כאן עד שיהיו כולן ראוין להוראה: **גמ'** או שלא היה מופלא של ב"ד שם מנלן? אמר רב ששת וכן תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו. לא היה מופלא של ב"ד שם נמי פטורין מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו: נאמר שם עדה ונאמר כאן עדה, עד שיהו כולן ראוין להוראה: והתם מנלן? ד) דאמר רב חסדא אמר קרא °) והתיצבו שם עמך: עמך=בדומין לך, ואימא עמך לשכינה? אלא אמר ר"נ בר יצחק אמר קרא ה) ונשאו אתך: אתך=בדומין לך: **מתני'** הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין פר, מזידין, ועשו שוגגין מביאין כשבה ושעירה, שוגגין ועשו מזידין הרי אלו פטורין: **גמ'** שוגגין ועשו מזידין הרי אלו פטורין הא שוגג דומיא דמזיד=חייב והיכי דמי ו) שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו בשומן ואכלו, לימא תפשוט הא ז) דבעי רמי בר חמא? אמר לך משום דתנא רישא מזידין ועשו שוגגין תנא סיפא שוגגין ועשו מזידין: **מתני'** הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר, ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ ר' יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים, ובעבודת כוכבים מביאין י"ב פרים ושנים עשר שעירים רבי

תורה אור

שמות לד

°) במדבר יא

רש"י

בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו. הכא לא מבעיא ליה לרב יוסף בדבר שאין הצדוקין מודין בכלל אלא בבטול מקצת וקיום מקצת קא מבעיא ליה: **מי אמרינן כיון דקא מודו.** ב"ד בטולא שאר מלאכות דשבת דאסירי כבטול מקצת וקיום מקצת דמי וחייבין: (וכולהו) **כדשנין.** לעיל דלא הוי עקירת כל הגוף דשומרת יום: (וכולה) **כדשנין.** דשטיח וזורק פרי דלא הוי עקירת כל הגוף: (וכולה) **כדשנין.** דהשתחואה שלא כדרכה שריא: **בחריש ובקציר תשבות.** דמשמע בזמן דאיכא חרישה דהיינו בשאר שני שבוע תשבות איכא שבת: **בזמן דליכא חרישה.** דהיינו בשביעית ליכא שבת: **נביא שהתנבא.** כגון שתחלתו נביא של אמת ולבסוף נביא השקר שהתנבא לעקור דבר מדברי תורה חייב ודברי הכל בחנק: **לקיים מקצת ולבטל מקצת.** השאר מצות ר"ש פוטר וה"ה לרבנן: **ובעבודת כוכבים אפי' אמר לך היום עובדה ולמחר בטלה.** דהיינו קיום מקצת ובטול מקצת דעבודת כוכבים חייב דרחמנא אמר להדיחך מן הדרך אפי' מקצת דרך ובעבודת כוכבי' הוא דכתיב, וכי קתני חייב כגון לרבנן בסקילה ולר"ש בחנק והכי מתרץ ליה רב חסדא בפ' אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף צ.) היום עובדה ולמחר בטלה: **אין שבת בשביעית** דמי וקרי לה ביטול מקצת וקיום מקצת ש"מ: **מתני' ואמר להם טועים אתם.** לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיורו כולן כדאמר לעיל ח): **או שלא היה מופלא של ב"ד שם.** אע"ג דלא הוה מסנהדרין עצמן דאילו הוי מסנהדרין עצמן אפי' (אם) קטן שבכולן לא היה שם לא הויא הוראה מעליא כדאמר ט) לקמן מאם כל עדת איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה ואי לא לא ואיכא למימר נלמדך אחד מהן לצאת לדרך ומינו אחר במקומו א"נ זקן (או) שאינו בניס היה לכך נתמנה אחר בסנהדרין: **או זקן שאין ראוי לבנים.** י) וקשיא לי מפני מה אין ראוי להוראה: **ונאמר להלן עדה.** ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) דהיינו סנהדרין כדתנן בפ"ק דסנהדרין (ד' ב:): **נאמר כאן עדה.** דכתיב (ויקרא ד) אם כל עדת ישראל ישגו: (ושפטו את העדה) מה להלן ראוין להוראה כו': **גמ' והתם מנ"ל** דכולהו דהוין ראוין להוראה: **אמר רב חסדא.** גמר ממשה דמשה אוקי סנהדרין דהוו כולן ראוין להוראה דכתי' והתיצבו שם עמך בדומין לך דליהוי (הכי) כולן ראוין להוראה ה"נ בעינן דסנהדרי דעלמא ליהוו ראוין להוראה והואיל ומלינו דעדה האמורה כאן כולן ראוין להוראה שמעינן מינה נמי דהיינו סנהדרי גדולה דתניא בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת לכל ישראל ואיזו זו סנהדרי גדולה: **ואימא עמך משום שכינה.** דלגופיה הוא דאתא כלומר שיהו עומדין עמך ולא יכנסו לפני ולפנים במקום שכינה דסלקא דעתא אמינה והואיל וכתב. אספה לי דיכנסו במקום שכינה קמ"ל [נ"א] עמך משום שכינה כלומ' ברור לדיקים גמורים שאני רוצה להשרות שכינה עליהם: **אתך בדומין לך.** שיהיו ראוין להוראה: **מתני' הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל שוגגין.** על פיהם ב"ד מביאין פר רבי מאיר כדאית ליה ור' יהודה כדאית ליה ור"ש כדאית ליה דהוי הוראה מעליא: **הורו ב"ד מזידין ועשו הקהל שוגגין.** לא הוי הוראה מעליא דאם כל עדת ישראל ישגו כתיב דבעינן שוגגין בב"ד והכא הוה ליה שגגת מעשה בלא הוראה ומביאין כל אחד מן הקהל כשבה או שעירה כיחיד דמו: **הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל מזידים פטורים.** דמזיד לאו בר קרבן הוא: **גמ' כיומא דשוגגין ועשו מזידים דפטורין.** דמזיד לאו בר קרבן הוא לא צבור ולא יחיד הא שוגג דומיא דמזיד דלא הוי ממש תולה בב"ד נמי הוי שוגג, תולה בעלמו, וחייב בשגגת מעשה קרינא ביה: **כגון שהורו ב"ד שחלב מותר.** שעל הקרב ולא שעל הכליות דלא הוי עקר כל הגוף: **ונתחלף חלב בשומן ואכלו.** דחייב דתולה בעלמו הוא והאי דקרי ליה דומיא דמזיד משום דכי היכי דמזיד לאו תולה בב"ד הוא האי שוגג נמי לאו תולה בב"ד הוא ותפשוט האי דבעי רמי בר חמא (לעיל דף ב:): **אמר לך.** רמי בר חמא האי דקתני שוגגין ועשו מזידים לאו למידק מינה קא אתי אלא איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין תנא נמי שוגגין ועשו מזידים וכדי נסבה ולא דייקי' מינה כלום ובעיא דידי' מהא ליכא למשמע מינה: **מתני' הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר.** (כגון) ב"ד ולא צבור: **בעבודת כוכבים ב"ד מביאין פר ושעי' דברי ר"מ.** דבעבוד' כוכבים בהוראה פר ושעיר מייתי דכתי' בפ' שלח לך אנשים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה דהיינו בעבודת כוכבים כדאמר לקמן בפרק הורה כהן משיח ב) איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זה עבוד' כוכבי' וכתיב (במדבר טו) ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת: **רבי יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים.** דכל שבט ושבט אקרי קהל וקסבר צבור מביאין פר ולא בית דין:

תוספות

בעי רב יוסף אין חרישה כו'. רישא דאבות מלאכות דפ' כלל גדול א) נקט אבל חרישה לצדוקין מודין בה ולרב יוסף נמי כמי דבר שאין מודין בו כדלקמן אמר לך רב יוסף כו' משמע דסבר כשמואל: **ש"מ אין שבת בשביעית כו'.** משמע דאין צדוקין מודין בהאי דרשה אע"ג דלעיל דרשי ליה יהיה לה נשומרת (יבם) [יום]: **או שלא היה מופלא שבב"ד שם.** פרש"י ולא היה במנין דאע"ג אפי' קטן שבהם נמי כדאמרי' לעיל שיורו כולן בהוראה. וקשה דהא אתותב לעיל. (צ"ל דצריכין לומר דלפני סנהו') לא היה כתוב לעיל הא דמסיק והלא מאי כל עדת דקאמר רהגנה כו' עי' לקמן ברש"י דף (ס') [ו'] ע"א) וכת"כ מוסיף נמי הכי אמר א' אימי יודע דכמאן דליתי' דמיא: **אחד מהן גר או ממזר.** בירושלמי מפרש ומטעם. דמי שאין ראוי להוראה נעשה כאבן:

א) שבת עג. ע"ש ונעמ':

לעיל ואמאי מוקים התם מתני' דלא כהלכה ופי' דכיון שאמר להם טועים אתם ואמר להם טעם אע"פ שאין מראה להם טעמו איבעי להו לעיוני ספי קודם שיורו סיתר וקרובים למזיד נינהו ולא הוה הוראה ולר' ידענא מאי תיקן בפירוש דלכתחי' לא הוה הוראה עד שיורו כולם דליתא גבול מתן להם עד מתי יעיים בדברי היחיד ועוד דלעיל משמע למאן דלית ליה דר' נתן הויא הוראה אע"ג דלא השוו כולהן דפסיק אי איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה אע"ג דמשוסא פליגי עלייהו הלכך נראה פרש"י ז"ל ואע"ג דאותבי' לר' נתן מברייתא שהם מתניתין עיקר: **עמך** משום שכינה. שיהיו מעין אלו שם כו' [illegible]: **מתני'** שוגגין ועשו מזידין פטורין ואפי' לר"מ דאמר ב"ד מייתי היינו כשמעשה תלוי ע"פ הוראתם והלו לא סמכו על הוראתם (ול"ל) [אלא] ידעו שעשו בזדון: **גמ'** הא שוגגין דומיא דמזידין כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לצבור חלב בשומן ואכלוהו והסיפא דומיא דמזידין דלא תלו בב"ד ואע"ג לא הורו ב"ד הוו אכלי ליה חייבין להביא פר בעלר כאלו ידעי שהיה חלב ואכלוהו בהוראת ב"ד ותפשוט בעיא דרמי בר חמא דכי היכי שלצבור מיקרי' הוראה לגבי פר דאע"ג דאי לא הורו ב"ד נמי הוו אכלי ליה ה"ה ליחיד מיקרי תולה בב"ד ופטור:

א) גי' רבינו כאן ג"כ כל הסקלא ונראה דלטיל כמאמר א' וכ"נ מפרש"ח: ב) כ"ה ג"כ גי' ר"ם: ג) נוסחת הגירסא יונתן וע"ש נפר"ח:

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ב סמג לאוין רח:
לד ב ג מיי' פ"ט מהל' יסודי התורה הלכה א והלכה ג ד סמג לאוין שסד:
לה ד מיי' שם הל' ה:
לו ה ו מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' א סמג עשין רח:
לז ז מיי' פי"ב שם הלכה א והלכה ב סמג שם:
לח ח ט מיי' שם פרק י"ג הל' ו סמג שם:
לט י כ מיי' שם פרק י"ב הלכה א:

נושא
הוראה
ביטול
מקצת
וקיום
מקצת

מסורת הש"ס

א) סנהדרין צ: ב) לעיל ג: ג) [עיין תוי"ט]: ד) קדושין עו: סנהדרין לו: ע"ש: ה) [שמות יח עי' רש"י סנהדרין לו:]: ו) עיין לעיל ג. בתוס' ד"ה עד שיורו וצ"ע: ז) לעיל דף ב: ח) [עי' לח"מ פי"ג מהל' שגגות ה"א] ט) ע"ר: ט) [נ"ל לעיל דף ג:]: י) עי' פי' המשניות להרמב"ם פעם לג: כ) [דף ח']:

רבינו חננאל

דשתי הוריות נינהו לא מצטרפי דכל חד באנפי נפשה קיימא וליכא פר אלא כל חד מייתי חטאתו או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף [את"ל כיון וכו' מצטרף] מיעוט בחלב שעל הקיבה. פ"א על הקרב [ומיעוט בחלב שע"ג דקין] פי' הורו בהוראה ראשונה החלב שעל הקיבה מותר. ובשנית הורו שחלב שעל גבי הדקין מותר. מהו הכא ודאי כיון דמיתרי קראי קא אתו לא מצטרפי פי' דקא א) סמי בהאי קרא דכתיב ואת את החלב המכסה את הקרב וגו' (והכי קאמר) [ותניא בספרא] אשר על הקרב. ר' (שמעון) [ישמעאל] אומר להביא חלב שעל הקיבה ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל הדקין והתם מפרש דמעל הכסלים נמי איתרבו חלבים אחריני ותניא נמי כוותה בתוספתא שחיטת חולין (פס"ט) וליכא פר. או דלמא שם חלב אחד הוא ומצטרפי את"ל שם חלב אחד הוא מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו הכא ודאי כיון דתרי איסורי נינהו לא מצטרפי או דלמא כיון שאיסורן שוה פי' דאיסורייהו תרוייהו באכילה והקרבן שוה דאיבעי כשבה מייתי ואיבעי שעירה מייתי מצטרפי את"ל כיון דאיסורן שוה וקרבנן שוה מצטרפי מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו. הכא ודאי אין איסורן שוה פירוש דאין איסור עבודת כוכבים לענין אכילה ואין קרבנן שוה. דהתם בעבודת כוכבים [עז] בת שנתה הוא דמייתי אבל כשבה לא ומפרש בסיפרי פרשת שלח לך. לא מצטרפי או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרפי יתלקא בתיקו. ל"א איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט צבור וחזרו בהן וחזרו והורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט אחר מהו מי מצטרף והוא מיעוט קמא בהדי מיעוט בתרא ומייתי קרבן אי לא כיון דהוה להו ידיעה בנתיים לא מצטרפי או דלמא כיון דהוד (בידיע) [ב"ד] כו'. ומיבעיא לן נמי הוכא דהורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד [ועמד ב"ד] אחר והורו כראשון שחלב מותר ועשו מיעוט אחר דהוו תרי מיעוטי הוכא מהו. פי' מי אתי פר אי לא אליבא דרבי מאיר דאמר ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו. פי' לקמאי הלכך כל חד מייתי חטאתו כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר צבור מייתי. מאי צבור דמעשה תלי בהו הא קאי ומייתו פר (עיין לדף ג ע"ב) או דלמא הוראה דהוראה ב"ד בעינן פי' שיחזרו בהן מסתה. וכיון דלא אפשר לא מייתי צבור פר וסלקא בתיקו: א"ר יוחנן ס"א ר' נתן מאה שישבו להורות. פי' אם הי' ב"ד שבירושלים מאה איש והורו לעבור ועשו רוב הקהל אין חייבין פר ב"ד עד שיורו כולן. שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כולן. אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכי נמי מסתברא דבכל התורה כולה קי"ל רובו ככולו והכא כתב כל עדת הואיל וכך אפילו הן ק'. פי' אילו כך היה דבהוראת רוב ב"ד סגיא לימא רחמנא ואם עדת ישראל ואנן הוינן אזלין בסוגין דכל אורייתא דברובא סגיא מדפרח וכתב כל ש"מ דבעינן הוראת כולהו. ואותבינן עלה מהא דתניא כ) הורו ב"ד ונודע לאחד מהן שטעו ואמר להן טועים אתם הרי אלו פטורין טעמא דאמר להו הא שתיק חייבין אמאי והא לא אשוו בהדייהו ודחינן הכא במאי עסקינן דהרכיש רישיה. פ"א כגון שהרכין רישיה והיינו הך. פי' לא תימא הא שתיק חייבין. אלא הא נענע ראשו חייבין דהוי (בשנה) [כמורה] תו אותיבנא מהא דתנן ג) בפרקין כי הא גוונא ודחינן בקפייתא ואותיב רב מברשיה מהא דאמרו רבנן בע"ז פרק אין מעמידין סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר' אלעזר ב"ר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אהבה מאי קרא במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גזרה אתי אתם קובעים אי לא לא. פי' ה"ק אי איכא גוי כולו בגזרה (דאי) במארה אתון שעוברין עליה גוזלין אתי ואי לא לא. והכי קא מותבינן דהא הכא כתיב הגוי כולו ואפילו הכי בתר הרוב צבור אזלי רבנן וש"מ דאע"ג דכתיב כל בתר רובה ניזיל ותיובתא דר' יוחנן תיובתא אמרי אלא מאי אכל עדת כלומר מאי אצטריך כל ומהדרינן הכי קאמר רחמנא אי איכא [כולה סנהדרין] פי' ע"א כדתנן בתחלת סנהדרין. סנהדרין גדולה היתה של ע"א הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה. א"ר יהושע בן לוי עשרה שיושבין כו' כבר פירשתי בתחלת סנהדרין: מתני' הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן ופי' [ואחר] שעשו הצבור בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן והלך יחיד ועשה על פיהן אע"פ שנודעה להן והביאו כפרתן. ר"ש פוטר הואיל וברשות ב"ד עשה ובחדי צבורא לא מצטרף. יהא בתר ד) דיותבי עבר ר' אלעזר אומר ספק (טו') [לכך] מביא אשם תלוי כאדם שאכל ספק חלב. ואיזהו החייב באשם תלוי זה היושב בביתו בשעת ידיעת הצבור ברשות עצמו איתו דהא לא ידע. והכא דאזל ליה למדינת הים קודם ידיעתו הורה ס) ר"ע שהוא קרוב לפטור מן החטאת א"ל בן עזאי ומה שנה זה מן היושב בביתו א"ל שהיושב בביתו אפשר לו שישמע שהורו בהן וזה אי אפשר לו שישמע: אמר רב יהודה אמר רב מאי טעמא דר"ש דפטר הואיל וברשות ב"ד עשה. איכא דאמרי אמר רב יהודה (אמר שמואל) אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שפשטה ברוב צבור יחיד העושה אותה פטור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד פי' לא ניתן הפר הקרב על ההוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד פי' לא יכול לומר מזיד הייתי והאי כיון דלא ידע בו שוגג הוא ואותיבנא מהא דתניא בתוספתא שקלים פר העלם דבר של צבור ושעירי עזים בתחלה מגבין להן דברי ר"ש. ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין אמאי פטור כי פשטה בצבור והא כיון דנבו איתיידע ליה. ודחינן אי בעית תימא [כגון כו' ואב"א] סבר לה כתנא דתני בתחלה מגבין להן דברי ר' יהודה ר"ש. אומר מתרומת הלשכה הן באין. תניא הורו ב"ד ועשו הקהל וידעו שטעו וחזרו בהן בין הביאו כפרתן בין לא הביאו כפרתן והלך יחיד ועשה על פיהן ר"ש פוטר. ור"מ מחייב פי' כשבה או שעירה ר' אלעזר אומר ספק סומכוס אומר תלוי ואמרינן מאי איכא בין ר' אלעזר לסומכוס א"ר יוחנן אשם [illegible]

ס) אולי צ"ל [illegible]

תוספות הרא"ש

בעי רב יוסף אין איסור חרישה בשבת מהו כו'. [וא"ת] תיפוק ליה דהוה דברים שצדוק וביתוס מודים בו דכתיב בחריש ובקציר תשבות וי"ל דלית ליה לרב יוסף הא דשמואל דאמר אין חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו. וברייתא דמייתי רב ששת לקמן תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקים מודים בו פטורים כו'. לא שמיע ליה לרב יוסף. ופרש"י ז"ל תירץ מדלא כתיב מחריש ומקציר תשבות אמר דמפרשים צדוקים בחריש ובקציר תשבות בימות החמה ובימות הגשמים: והא קא עקרו ליה לאיסור דשומרת יום כנגד יום לגמרי. והוה ליה כעוקר אחד מאבות מלאכות של שבת אלא ודאי כיון דמודה בשאר הלכות הוה כביטול מקצת וקיום מקצת דמו וכן בשבת נמי: א) דאמרי כדרכה אסורה ושלא כדרכה מותרת אלא קא מעקרא איסור דשומרת יום כנגד יום לגמרי: הא משכבי אשה כתיב מלמד שאני משכבות יש באשה וכיון דשלא כדרכה כתיב בהדיא הוי מילתא באנפי נפשיה כמו חרישה וקצירה. וכי אמרו דשלא כדרכה שרי נמצא דעקרי איסור ביאה שלא כדרכה כדכתי' בקרא וה"ל עוקר כל הגוף: דאמרי גמר ביאה שלא כדרכה אסורה בהעראה מיהרת נמצא דלא עקרי איסור שלא כדרכה לגמרי. והא לא מקרים בהרים כתיב וכיון דכתיב בהעראה בהדיא הוי מילתא באנפי נפשיה כמו חרישה בשבת וכי שרי להו לא עוקר כל הגוף אלא והאי כה"ג לא הוה עוקר כל הגוף כיון דמודו בשאר הלכות היה: דאמרי בהעראה גופים כדרכה אסורה ושלא כדרכה מותרת דבהעראה גופים איכא ביטול מקצת וקיום מקצת (הוי) [ואי] משום איסור שלא כדרכה ואיכא קרא באנפי נפשיה מוקמי לה בגמר ביאה: **בעי ר' זירא** אמ"ל אין חרישה בשבת דכעוקר כל הגוף דמי ופטורין אמרו אין חרישה וק"ו ב) בשבת בשביעית מהו: **הורו ב"ד** וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם כו' ופרש"י ז"ל דלא הוי הוראה מעליא ופטורים עד שיורו כולם כדאמרי' לעיל וקשה עליו הרמ"ה ז"ל והא האי טעמא לגרי ג) נתן הוא והיינו ליה [illegible]

ג) נתן הוא ולית ליה דאמר

א) כ"ה ג"כ גי' ר"ם: ג) נפרים

תורה אור

רבי שמעון אומר י"ג פרים, ובעבודת כוכבים שלשה עשר פרים וי"ג שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד. הורו ב"ד ועשו ז' שבטים או רובן על פיהן מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ א) רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר ב) שאף אלו שלא חטאו מביאין ע"י חוטאין ר"ש אומר ח' פרים, ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהן אותו שבט הוא חייב ושאר כל השבטים פטורין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד שנאמר °ואם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט: **גמ'** ג) ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל °ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין אשר חטאו. חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו ג' מביאין ג' ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייב כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים, חטאו ז' מביאין ז' ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר שאפילו אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה, ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ובית דין מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל אף קהל האמור למטה ב"ד עם הקהל רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו ב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה מה קהל האמור למעלה ב"ד ולא צבור אף קהל האמור למטה ב"ד ולא צבור ג) רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל או ז' אע"פ שאינו רובו של קהל מביאין פר

ויקרא ד | שם יד

אמר מר ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבא דלא כרבי אליעזר ד) דתנן ה) אמר ר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב, נותר אכל חייב רב אשי אמר אפילו תימא רבי אליעזר שאני הכא דכתיב ו) אשר חטאו עליה, התם נמי הכתיב ז) אשר חטא בה ההוא מיבעי ליה ח) פרט למתעסק מ"ט דרבי יהודה קסבר ארבעה קהלי כתיבי קהל הקהל קהל הקהל חד לחייב על כל קהל וקהל וחד ט) להוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד לגרירה וחד לשבט שעשה בהוראת ב"ד ור"ש תלתא קהלי כתיבי הקהל קהל הקהל מעיני הקהל אורחיה דקרא הוא כדאמרי אינשי מעיני דפלניא חד לחייב על כל קהל וקהל, ותרי אחריני נאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד עם הקהל אף כאן ב"ד עם הקהל י) ור"מ קהל הקהל לא דריש הלכך תרי קהלי כתיבי, מיבעי ליה לנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד ולא צבור אף כאן ב"ד ולא צבור ורשב"א מ"ט כתי' ג) והיה אם מעיני העדה אלמא מיעוטא דכתי' מעיני וכתי' ד) כי לכל העם בשגגה למימרא דרובא אין מיעוטא לא, הא כיצד עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין ורבי

א) ויקרא ד. ב) שם. ג) במדבר טו. ד) שם.

רבי שמעון אומר שלש עשרה פרים. פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין וטעמייהו דכולהו מפרש בגמרא: הורו בית דין ועשו שבעה שבטים או רובו. של כל שבט ושבט דשבעה שבטים וכגון דהוי רובן של ישראל מביאין פר וכו' דברי רבי מאיר [דס"ל] ב"ד מביאין פר ולא צבור: רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין פר פר על ידיהם. כלומר פר לכל שבט ושבט ואמר בגמרא ז' דקאמר ר' יהודה לאו דוקא דהוא הדין לשבט אחד שחטא על [פי] הוראת בית דין הגדול שהשאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר ואיידי דקאמר ר"מ ז' דהיינו בעי רובא ממש קא"ר יהודה נמי: וחכמים אומרים אין חייבים פר אלא על הוראת ב"ד הגדול. אבל שבט אחד בהוראת בית דינו כשגגת מעשה דמי ומביאין כל אחד כשבה או שעירה: עדת ישראל. היינו סנהדרין כלומר סנהדרין של ישראל דהיינו ב"ד הגדול: גמ' ידעו שהורו וטעו מה שהורו. כלומר הורו ב"ד שחלב מותר בבטול מקצת, ועשו קהל על פיהן ואכלו שומנין חלב ודם דהוי חד בשגגת מעשה בלבד וחד בהוראה, ואח"כ ידעו שהורו שלא כראוי אלא שמעו במה שהורו דאינם יודעים אם על החלב הורו או על הדם, יכול יהו חייבין פר דליהוי הוראה מעליא: ת"ל ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו כלומר דצריך שיודע החטאת, שיהו יודעין על מה הורו אם על החלב או על הדם: ולא שידעו החוטאין. דלא סגי בידיעה דחוטאין דאע"ג דעשו בהוראה דממה נפשך חד מינייהו בהורא' הוה דהא אכלי לתרוייהו חלב ודם אפ"ה פטורין דצריך שיברר להם אותו חטא שעשו בהוראה: חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים. והוא הדין דכי חטא שבט אחד שמביא פר אחד והא קמ"ל דשני שבטים לא סגי להו בפר אחד: לחייב על כל קהל וקהל. דשבט אחד איקרי קהל כדמפרש טעמא לקמן: מה הקהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל. דהתרוייהו כתיב למעלה ב"ד עם קהל דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל דהאי מעיני היינו ב"ד: אף קהל האמור למטה. והקריבו הקהל ב"ד עם הקהל, הכי דריש ר"מ מה קהל האמור למעלה ונעלם דבר מעיני הקהל בית דין ולא קהל כלומר דהוראה תלויה היא בב"ד ולא בקהל דהא לא כתיב ונעלם מקהל אלא מעיני הקהל דמשמע מב"ד של קהל ולא מקהל אף קהל האמור למטה והקריבו הקהל בית דין ולא צבור: מה נפשך. דתנן במסכת כריתות בפ' ספק אכל חלב (דף יט:) חלב ונותר לפניו ואכל את אחד מהם ואינו יודע איזה מהן אכל רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ותניא אמר רבי אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב, אם נותר אכל חייב אמר לו רבי יהושע הרי הוא אומר אשר חטא בה עד שיודע לו במאי חטא הכא נמי סבירא ליה לר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכלו בהוראה מביאין פר ואם דם אכלו בהוראה מביאין פר וחייבין ממ"נ: אפי' תימא רבי אליעזר ושאני הכא דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו. דמשמע שיודע להם החטא שחטאו עליו ע"פ בית דין: התם נמי הא כתיב אשר חטא בה. דמשמע עד שיודע לו במה חטא: בה. (פרט למתעסק דבה) משמע דמתכוין לעשות החטא פרט למתעסק בשבת כגון שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר דפטור אבל מתעסק בחלבי' ובעריות חייב שכבר נהנה כדאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין סב:): ד' קהל כתיבי. מעיני הקהל, והקריבו הקהל דלימא קרא מעיני קהל מאי הקהל תרי, וליכתוב קרא והקריבו קהל מאי הקהל תרי והרי ארבעה. חטאת הקהל לא קא חשיב דהא לא כתיב לא בהוראה ולא בהקרבה: לחייב על כל קהל וקהל. על כל שבט ושבט, דשבט אחד איקרי קהל כדאמר לקמן: וחד להוראה תלויה בב"ד. כדאמר לעיל (דף ג:) הקהל ועשו הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד ט) לגרירה דהאי שבטין שלא חטאו נגררין אחר החוטאין ומביאין על ידיהם פר פר: וחד לשבט שעשה בהוראת בית דינו. כדתנן בסיפא דמתניתין הורו ב"ד של אחד מן השבטים כו': ג' קהל כתיבי. מעיני הקהל לא דרשינן ביה תרתי דהא לשום הוא דאתא דאורחיה דקרא דמשתעי הכי כדאמרי אינשי מעיני דפלניא הכא נמי מעיני הקהל משמע מעיני של קהל וחד הוא אבל והקריבו הקהל דרשינן ביה תרי דלכתוב קרא והקריבו קהל מאי הקהל תרי הא תלת: חד לחייב על כל קהל וקהל. דר"ש נמי ס"ל דשבט אחד איקרי קהל איתרי ליה תרי לג"ש נאמר קהל למעלה וכו': ורשב"א מ"ט. דכתיב בהוראה דעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים והיה אם מעיני העדה אלמא אפי' מיעוטא חטאו מביאין פר ושעירה דכתיב מעיני משמע מקצת עיני ולא כל עיני וכתיב כי לכל משמע דרובא אין-דרובו ככולו ומיעוטא לא, הא כיצד וכו' דמעיני אפי' מיעוט קהל כגון ברוב שבטים והאי דכתי' כי לכל דבעינן רובא דקהל אפילו במיעוט שבטים: ור"ש

תוספות

אם חלב אכל חייב כו'. תימה מי דמי התם כיון דחלב בין נותר חד קרבן הוא אבל הכא קרבן דעבודת כוכבים אינו שוה לחלב. וי"ל דהכ"נ ידעי דלא איירי אלא בענינים שקרבנם שוה כגון חלב ודם כדפרש"י: ור"ש תלתא קהלי כתיבי כו'. יש ספרים דגרסי תרי קהל כתיבי וכן נראה ובעי למימר דחד קהל כוליה קרא להוראה דקרא וחד קהל דרשינן קהל הקהל והיינו תרי קהל. ולר' מאיר חד קהל כוליה להוראה דקרא ומינים נמי שמעינן דאיירי בבית דין ולא בצבור וחד קהל לג"ש ולפי הגירסא הכתוב בספרים בעי למימר דתרוייהו אתו לג"ש ולא לגרירה. מיהו אפשר דהתלמודא בעי למימר לרבי שמעון דקהל האמור למעלה הוא בית דין עם הצבור והוי לא כתיב הכוא קהל ס"ל דקהל למטה היינו צבור ולא בית דין ולרבי מאיר משמע איפכא. וע"ק אליבא דרבי שמעון לימא ד' קהל כתיבי ומייתר ליה חד קהל למעשה תלוי בקהל ולא הוה צריך לאהדורי אקרא אחרינא. מיהו ליכא למפרך לר"מ לדרוש ג' קהל כרבי שמעון למדרש מעשה תלוי בקהל כיון דלית ליה ג"ש דקהל בבית דין אמור א"כ לא מצי למילף מעשה מעשה תלוי בקהל דהא לעיל אמר הקהל ועשו הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל א"כ מי שלמד מעשה סבר דקהל האמור למעלה בצבור מיירי ור"מ לא ס"ל הכי דבצבור מיירי:

[illegible] ובני הוראת ב"ד (והו) ואכן המיעוטא דקהל קא מהדרי לענין מעשה ולא המיעוטא דב"ד ולענין [illegible]

וסיפא אסיקנא הא דעולא תשים ר' יוחנן כוותיה ג) ולא מיבעיא למאן דאמר ב"ד מייתו דהוראי פטור אלא אפי' למאן דאמר צבור מייתי ליכא עלה צד חובה ולא אתרמי ליה איניש הלכתא אפי' כחד מתניי' דמתניתין ולא דברייתא. אלא הלכתא כר' מאיר להודית דאמר הכ"א יחיד שעשה בהוריות ב"ד חייב. אמר ברוך ראיתו מי שפירש ד) דאע"פ שהוקרב [illegible]

[illegible]

תוספות הרא"ש

ת"ר ידעו ב"ד שהורו ושכחו מהו הורו. פי' נודע להם לב"ד שהורו (ב"ד) בטעות אלא ששכחו במה הוא אם בחלב אם בדם ובצבור אכלו שניהם אחד בהוראת ב"ד ואחד מדעתם אע"פ שממה נפשך אכלו בהוראת ב"ד דבר שזדונו כרת פטורין דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו עליה שתודע החטא אשר חטאו הצבור ע"פ ב"ד. (שאם) [ואם] הורו ב"ד שחלב הקיבה מותר והצבור אכלו חלב ואינם יודעים אם היה חלב הקיבה או חלב אחר יראה שהצבור מביאין כל א' אשם תלוי כי ספק חלב הקיבה כספק שומן הוא כיון שהתירוהו ב"ד ואם חזרו ב"ד ונודע להם שחלב הקיבה אכלו יביאו פר ואם חלב אחר אכלו יביאו כל א' כשבה או שעירה: או אינו אלא חטאו ב' יחידים מביאין שני פרים ג' מביאין ג' ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל ב' חייבין ויביא כל אחד פר: הא כיצד חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים וה"ה שבט א' מביא פר אלא אגב דתנא שני יחידים תנא נמי ב' שבטים והדר תנא ז' שבטים דאע"ג דליכא רוב שבטים ורוב גברי דסד"א כחד קהל דמי והשתא ליה בפר א' אפילו הכי מביא כל שבט ושבט פר: חד לחייב על כל קהל וקהל. לאשמועי' דשבט אחד איקרי קהל וממילא שמעי' אבל יחידי לא וחד למעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד כדדרשינן (לעיל דף ג.) מהקהל ועשו (דהאי)[דהאי] הקהל אשמועי' מופני דלכתוב קרא מעיניהם ועשו הקהל למה לי למסמך מעשה לקהל לומר מעשה בקהל והוראה תלויה בבית דין מדסמוך ונעלם דבר למעיני: הג"ה רש"י ור"ש הגהה קהל כתיבי קהל הקהל והרי ג"ש וכל ספרי ספרד כתוב ור"ש תרי קהל כתיבי חד לחייב על כל קהל וקהל וחד לבית דין כי היכי דלצבור מייתי תרי נמי מייתי מעיני הקהל לא משמע ליה מי' (ולא גרסי') [ולגירסא] זו לא דריש ר"ש דתרוייהו הקהל ואינם מיותרת גירסא זו דהא בברייתא דלעיל ילף ר"ש הא דב"ד מייתי מתרי קהל מג"ש וגם משמע דדוקא ס"ל דמעיני הקהל לא דריש כדאמרי אינשי מעיני דפלניא: ורבי שמעון בן אלעזר מאי טעמא כתיב והיה אם מעיני העדה)(משמע לשגגה אפי' מיעוטא. פי' רש"י ז"ל דמעיני משמע קצת עיני ולא כל עיני. והקשה הרמ"ה ז"ל אם מ"מ דמעיני קודם [illegible]

רבינו חננאל

פי' כן נמי זה היחיד עשה. ואיכא למימר מזיד ואיכא למימר שוגג הלכך מייתי אשם תלוי (שייך לדף ד ע"א) ולא מבעיא למאן דאמר צבור מייתי הפר דהא מפרסמא מלתא ואיכא למימר בדעת עצמו תלה דחייב. דתניא בתוספתא (פ"א) יחיד שעשה בהוריות עצמו חייב שנאמר והנפש אשר תעשה וגו' אלא אפילו למאן דאמר ב"ד מייתו קרוב לחובה הוא דאי שאיל הוו אמרי ליה: א"ר יוסי בר אבין ואי תימא ר' יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הוא דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק ביום נתכפר לו ספק בלילה נתכפר לו דפטור מאשם תלוי פי' ק"ל דכל הקרבנות אינן כשרים אלא ביום דכתי' בפרשת צו את אהרן ביום צוותו את בני ישראל להקריב וגו' ותניא בסיפרא ביום צוותו למדנו לכל הקרבנות שאינן כשרין אלא ביום והשתא אם נזרק דם חטאתו בין השמשות ואיסתפקא ליה אי הוות שעות יום הוה אי לא ולילה הוה לא מייתי תו על אותו חטא שהביא עליו כפרתו אשם תלוי דכתיב ודיוון הן בהו ובחוקת מתכפר קאי ה) ואי קשיא לך היכי אפשר זריקת דם בין השמשות והא תמיד בין הערבים קרב. ומפרש בפסחים בתחלת פ' תמיד נשחט אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות ותפח ומחוסר כפורים בערבי פסחים שטובל ואוכל פסחו. ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב משכחת דאי עבר ועבד. אי נמי משכחת לה כגון שקדם הקטרת אימורין לזריקת דמו דכי האי גוונא כשר. ג) ר' נ' ר' ש' דלא עברה חצות לילה. כדגרסינן בשחיטת קדשים פרק המזבח מקדש (דף פז) אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים אם עלו לא ירדו נעשו לחמו של מזבח אמר רב וירא אף אנן נמי תנינא ונשפך דמה. ומה התם שאם בא לזרוק אין לו מה לזרוק לא תרד הבא דאם בא לזרוק זורק לא [illegible]

מ א ב מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה א סמג עשין רין:
מא ג מיי' שם הל' ג ופי"ד שם הלכה א סמג שם:
מב ד מיי' שם פ"ד הלכה ד סמג שם:
מג ה מיי' שם פי"ב הלכה א ופרק י"ג הלכה ג סמג שם:

א) [לעיל ג.] ב) [ת"כ פ' ויקרא] ג) [ע"ל ג.] ד) [כריתות יט.] ה) [כריתות יט.] ו) [לעיל ג.] ח) [פי' תוס' סוטה יז. ד"ה כלאות וכו' מה שכיתב בקוש'] : ט) [גירסת יעב"ץ]:

ורבי שמעון ורבי מאיר דהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל מנא להו? אמר אביי דאמר קרא "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה" רבא אמר "מכל העם בשגגה" וצריכא: דאי כתב רחמנא "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה" הוה אמינא אפילו מיעוטא להכי כתיב "לכל העם בשגגה" ואי כתב "לכל העם בשגגה" הוה אמינא עד דעבדי בית דין בהדי רובא, להכי כתיב "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה", והא כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי? ילפינן מעיני מעיני: הורו ב"ד של אחד וכו': איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת ב"ד הגדול מי מייתו שאר שבטים או לא? מי אמרינן שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדייהו משום דאיכא רובא אבל חד שבט דליכא רובא לא או דלמא לא שנא? תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים במאי עסקינן? אילימא שחטאו שבעה ר"ש תמניא בעי אלא דחטא שבט אחד, במאי? אי בהוראת בית דינו, רבי שמעון לית ליה, אלא לאו בהוראת בית דין הגדול, ותנא קמא מני? אי נימא רבי מאיר הא רובא בעי אלא לאו רבי יהודה, א)(וכגון שחטא שבט אחד) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא ב) ר"ש בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל מביאין פר. תא שמע רבי יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין ובהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים שמע מינה, אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ועשה אותו השבט על פיהם אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין למה לי למיתנא ושאר שבטים פטורים? הא תנא אותו השבט חייב, וכיון דתנא אותו השבט חייב ממילא ידענא שאר שבטים פטורין אלא הא קמשמע לן דבהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים אבל בהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבין שמע מינה. איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתי או לא? תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים (במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה) שני פרים, שמנה פרים בעי? אלא דחטא שבט אחד, ובמאי, אילימא בהוראת בית דינו, רבי שמעון לית ליה, אלא בהוראת בית דין הגדול, ותסברא תנא קמא מני? אי רבי מאיר הא רובא בעי, אי רבי יהודה, שאר שבטים נמי מייתו (אלא) הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא וכדתניא תא שמע וחכמים אומרים לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול ג) מאן חכמים אילימא רבי מאיר, רובא בעי, אלא לאו רבי שמעון היא, שמע מינה. ורבי יהודה ורבי שמעון ד) שבט אחד דאקרי קהל מנא להו? אמרי דכתיב ה) "ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים ו)(נכח חצר בית ה') החדשה", ומאי "חדשה"? א"ר יוחנן שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויה, מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי, דלמא שאני ירושלים דהוה נמי בנימין? אלא אמר רב אחא בר יעקב דכתיב ז) "ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו'" מאן אתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש"מ ה"ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא, א"ל רב שבא לרב כהנא דלמא הכי קא"ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין הוא דהוו י"ב שבטים דמתקריית קהל. א"ל אלא שנים עשר שבטים איקרו קהל אחד עשר שבטים לא איקרו קהל? ח) תניא ר"ש אומר מה תלמוד לומר ט) "פר בן בקר לחטאת" אם ללמד שהם שנים והלא כבר נאמר י) "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'" [אלא] יכול [תהא] נאכלת חטאת (ללוים) ת"ל "ופר שני" שני לעולה מה עולה לא נאכלת

אף

ה) דה"ב כ ה ו) בראשית מח ג) במדבר טו ד) שם

תורה אור

ויקרא ד · במדבר טו · שם · בראשית לה

רש"י

ור"ש ור"מ. דדרשי תרי קהל לנ"ש ולא אייתר חד להוראה תלויה בבית דין אם כן הוראה תלויה בבית דין מנא להו: מעיני העדה נעשתה לשגגה. שתעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הוראה ב"ד דהוראה תלויה בבית דין: רבא אמר כי לכל העם בשגגה. שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וב"ד דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל: הוה אמינא אפי' מיעוט. חטאו מביאין פר: הוה אמינא בית דין בהדי רובא. ולא יהו מביאין פר עד שיעשו בית דין עם הצבור דליבעי לבית דין הוראה ועשיה, כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה שתעשה שגגה על ידי אחרים דהוראה בלבד תלויה בבית דין: ילפינן מעיני מעיני. כתיב הכא מעיני הקהל וכתיב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה: אבל חד שבט דליכא רובא לא. והוא הדין לשנים או שלשה שבטים: רבי שמעון תמניא בעי. פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין: אי בהוראת בית דינו, רבי שמעון לית ליה. דהא לא מייתר ליה (לא) קהל להוראת בית דינו: אלא לאו רבי יהודה היא. וקתני מה הן מביאין פר אחד אלמא לא מייתו שאר שבטים בהדיה: אמרי הכא במאי עסקינן וכו'. ותנא קמא רבי שמעון בן אלעזר הוא ורבי שמעון דאמר שני פרים קסבר פר לכל שבט ושבט, דשבט א' איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים והן רובו של קהל דכי הויא רובא בגברי ורובא בשבטים הוא דמביא פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד אבל היכא דליכא ששה והן רובא או שבעה ואינן רובא כיון דלאו רובא בגברי ורובא בשבטים, כחד שבט דמו ומביאין פר אחד ופר לב"ד: איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתו. פר או לא מי אמרינן כי אמר ר' שמעון לחייב על כל קהל וקהל דשבט אחד איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים דהוו רובן אבל היכא דליכא רובא כיחיד דמו ופטורים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור או דלמא כיון דסבירא ליה דשבט אחד איקרי קהל לא שנא שבט אחד ולא שנא שבעה מביאין פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד: אלא הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה וכו' דכיון דאיכא רוב רובא כל דהו קאמר דמביאין פר ופר לב"ד: אלא לאו רבי שמעון. וקתני שבט אחד חייב על הוראת בית דין הגדול אלמא כי אמר שבט אחד איקרי קהל אפי' כי חטא שבט אחד כמרובין דמו ומביאין פר ופר לב"ד והכי סבירא ליה לרבי שמעון דהיכא דאיכא רובא בגברי ורובא בשבטים מביאין פר לכל שבט אבל היכא דחטאו ששה והן רובן או שבעה ואינן רובן, כשבט אחד דמו ומביאין פר ופר לבית דין, מדקתני מה הן מביאין וכו', ולא מתוקמא רישא אלא כרבי שמעון בן אלעזר כגון שחטאו ששה וכו' וקאמר רבי שמעון שני פרים: פר להו ופר לבית דין: מדכתיב קהל יהודה. אלמא דשבט אחד איקרי קהל: ודלמא שאני שבט יהודה דהוה עמיה בירושלים שבט בנימין. ושני שבטים הוא דאקרי קהל אבל שבט אחד לא: אלא מהכא הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו'. והיכא אמר ליה הכי דכתיב "וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם וגו' וכתיב ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך וגו': מאן הוא אתיליד ליה בההיא שעתא. כלומר מאן הוא עתיד למילד ההיא שעתא בנימין, ושמע מינה דקאמר ליה רחמנא השתא מתיליד לך קהל אחרינא: י"א שבטים לא. בתמיה והא אמרת דשני שבטים איקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי הכי קאמר ליה דהשתא מתיליד לך קהל אחרינא אלמא שבט בנימין לבדו איקרי קהל:

הכל

תוספות

ה"א עד דעבדי בית דין בהדי רובא כו'. תימה השתא אע"פ שמיעוט עשאו מצבור לא מייתי כ"ש דלא מיחייב לבית דין כיון דרובא כינהו בשלמא אי הוי בעינן כולהו כיון דאיתא דלינכי בית דין בהדייהו: שבעה שבטים הוא דמייתו כו'. לר' יהודה דקאמר בברייתא לעיל אפילו שני שבטים ס"ט למיבעי אבל בב' שבטים לא אלא אמתני' מיבעי ליה דאיירי בז' שבטים: כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן כו'. תימה א"כ מ"ט דרבי שמעון דלא מחייב אלא פר אחד הא לא אשכחן דפליג אר' יהודה אלא דבעי נמי פר לבית דין אבל מודה מיהו לרבי יהודה דשבט אחד איקרי קהל: הנני מפרך והרביתיך וגו'. תימה דשביק קרא דאמר הקב"ה ליעקב גוי וקהל גוים יהיה ממך: וס"ל לאתויי מכסות קרא דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך כי זה הפסוק נאמר על לידת בנימין לבד ומהאי קרא מייתי כיתשלמי כל שבט ושבט קרי קהל שנאמר גוי וקהל גוים יהיה ממך ועדיין לא נולד בנימין ומה שפי' רש"י בזותי יעקב ונתתיך לקהל עמים בשבטי שעתיד לצאת ממני קהל ועמים לפי שאמר [לו] גוי וקהל גוים על מי אמר גוי לא על בנימין כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים אמור לבד מבנימין ועוד לא נולד לי בן אלא שעתיד אי משבטי ליתלק ומעתה אותם מתנה אני נותן לך. מה שכתוב כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים דמשמע דיש ב' אחרים לבד מבנימין לא מוקול קודם דע"כ אבנימין קאי דהא מוכח מיני' רבא השבט א' איקרי קהל אלא מגוים (קאי) קודם:

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פי"ב מהל' שגגות הלכה א סמג עשין ר"ח:

מה ב מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הלכה ו סמג לאוין רש:

רבינו חננאל

אמר מדבר גופיה נשמעינה הגמר מדבר דזקן ממרא. דכתיב כי יפלא ממך דבר מה להלן דבר ולא כל הגוף אף בהוראות דבר ולא כל הגוף והכי תניא בתוספתא' הורו לבטל במקצת' ולקיים מקצת הרי אלו חייבין שנא' דבר נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה דבר האמור להלן מקצתו ולא כולו אף האמור כאן מקצתו ולא כולו אתה אומר מקצתו ולא כולו או אינו אלא כולו ת"ל בין דם לדם ולא כל דם בין דין לדין ולא כל דין בין נגע לנגע וגו' א) וכהאי' גוונא מפורש בסוף פ' אלו הן הנחנקין (פ"ז.): אמר רב יהודה אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו פי' שהוא מדברי חכמים אבל צדוקין מודין בו פטור' מאי טעמא ויל' קרי בי רב הוא. כלומר אין אלו ראוין להוראה ושוגגין קרובין למזידין הן אצל הוראה שהיה להן ללמוד ולא למדו. ואותיבנה ממתני' א' נמי מברייתא יש נדה בתור' אבל הבא על שומרת יום (פטור) [פטור] אמאי והא כתיב יהיה לה מלמד שהיא [סופרת] אחד לאחד (ת"ל)[דכתי'] כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו [טמא] יהיה) ותניא בסיפרא (פ"ח) מנין שהיא משמרת אחד לאחד ת"ל [טמא] יהיה. יכול כשם שהיא משמרת אחד לאחד כך תשמר שני לשני. ודין הוא: מה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לב'. זבה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין שתשמר שני לשני ת"ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ודחינן מתני' כגון דהורו דכדרכה אסירא השומר' יום כנגד יום. שלא כדרכה שרי' ואקשינן דשלא כדרכה נמי בהדיא כתב משכבי אשה דאלמא תרוייהו שוו ופרקינן כגון דאמרי גמר ביאה הוא דאסיר בשומרת יום כנגד יום אבל הערואה שריא ודחינן [האי] סברא דהערואה בהדיא כתיב בה את מקורה הערה הדרינן למימר כגון דאמר' הערואה בשומרת יום כדרכ' אסירא בשלא כדרכה שריא. אקשינן אי הכי נדה נמי כלומר אמאי נקטת שומרת יום בנדה נמי יכולין לומר כדרכה הוא דאסירא דכתיב מקורה. ופרקי' דאמר' כי כתיב הערואה באשה דוה כתיב פי' דכתיב ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה וגו' אבל בשומרת יום כנגד יום לא הותר להערות בת אפי' כרדכה. אי בעית תימא לעולם דשרי גמר ביאה כדרכה בשומרת יום ודקאמרת הא כתיב יהיה לה לא פליגי עליה (מאי הוא) [מיהו] אמרי זבה אינה אסורה אלא ביום דכתיב כל ימי זוב טומאתה אבל בלילות שריא. פי' קי"ל דלא מקבעא זבה אלא סמוך לנדתה דכתיב על נדתה. השתא כיון דחזות דם יום א' דבעיא לנטורי פ' וקשרו לה ליל פ' דהוא פלג יומו בההוא טעמא דאמינא. היינו דקתני תנא שומרת יום. ואי קשיא לך אי הכי אפי' זבה (הם) [אין] הכי נמי (מאי הוא) [מיהו] כיון דתני יש נדה בתורה נקיט איסורא דסמיך לנדה ואילו קביעת זבה בתר הכי אתי: תא שמע יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור והא כתיבא פי' ויצו משה ויעבירו קול במחנה. ותרגימנן בפ' הזורק בשבת מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא והוצאה גופא היכא כתיבא. א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו וגו' משה היכא קאי במחנה לויה וכו' וממאי דבשבת קאי גמר העברה [העברה] מיום הכפורים וכו' ב) (ו"ל הוא)(וקרי' בה) לא תעשה כל מלאכה. וגרסי' [בתלמוד] בני מערבא בתחלת שבועות ומנין שהוצאה קרויה מלאכה ר' שמואל בשם ר' יוחנן ויצו משה וגו' נמנעו מלהוציא מבתיהם לתת לגזברין ומלהוציא מיזן להכניס ללשכה ר' חזקיה בשם ר' אחא שמע לה מהדא ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו. וראיתי ספרים שכתוב בהן אמאי והא כתיבא אל יצא איש ממקומו והא שבושא דספרי הוא דהך קרא בתחומי שבת מיירי. ופרקינן דאמר הוצאה אסורה והכנסה שריא. פי' דאנן מסברא ילפינן [illegible] תימא דאמר הוצאה והכנסה אסירא. וזריקה והושטה מרשות לרשות שריא: ת"ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור אמאי והא כתיב לא תשתחוה לאל אחר ופרקינן דאמר כדרכה אסורה. פי' [illegible] וזריקה למרקולים שלא כדרכה שריא. פי' דקמשו בהא [קרא] איכה יעבדו הגוים האלה. ומפורש בפרק ד' מיתות (דף ס' ס"ח): איבעית תימא דאמר השתחויה גופה דאסירא שיש בה פישוט [illegible] השתחויה שאין בה [פוש"ר] שרייא. וקי"ל כדאמר רב יהודה אמר שמואל: (עיין לקמן ד' ע"ב) בעי רב יוסף היכא דהורו ב"ד אין חרישה בשבת פירוש איסורה מהו כיון דקא מודו בשאר מלאכות [illegible] בביטול מקצת וקיום מקצת דמי והויא הוראה או דלמא כיון דעקרי לה לחרישה לגמרי כלעקור את כל הגוף דמי ואינה הוראה. ואתן למפשט דהוראה היא מדתנינן יש נדה בתורה אמאי והא עקרי דין [illegible] יום לגמרי וש"מ. ודחינן דאמר' כדרכה אסירא וכו' כי רישא. ואמאי והא עקרי ליה לגמרי ודחינן דאמר' הוצאה אסירא וכו' כי רישא ולעולם לא [illegible] ת"ש יש עבודת כוכבים וכו' ולא אפשיטא בעיא דרב יוסף בהדיא: בעי ר' זירא היכא דהורו כי החרישה והקצירה מותרות בשבתות של שנה השביעית במאי פשו בהך קרא דכתיב וביום השביעי תשבות [illegible] תשבות בזמן שהחרישה והקצירה מותרות בו אז נוהג איסורן שדך לא תזרע וכו' לא אסירי מהו [הא] דקא מודו בשאר שני שבוע כביטול מקצת וקיום מקצת דמי והוי הוראה. או [illegible] עקרי לה לשביעית פי' לשבתות דשביעית לגמרי כלעקור את הגוף דמי ולית הוראה. ופשט רבינא דהוראה היא מהא דתניא בתוספתא [סוף] סנהדרין המתנבא לעקור דבר מן התורה חייב. לבטל מקצת [illegible] שמעון פוטר ובעבודת כוכבים אפי' אמר היום עובדה ולמחר בטלה חייב. דאלמא כי האי גוונא כביטול מקצת וקיום מקצת דמי ש"מ. והא מתניתא מתרצתא בסוף אלו הן הנחנקין: מתני' הורו ב"ד [illegible] שמעו ואמר להן טועים אתם. או שלא היה מופלא של ב"ד שם. פי' ולא האומנו אליו. [illegible] בשעת הוראה ואע"ג דמנינהו שלם דאי בו משתלם מנינם מאי איריא מופלא אפי' כל דהו דכל עדת [illegible] שהיו יותר מע"א או שהיה אחד מהע"א גר או ממזר או נתין או זקן או שלא ראה לו בנים. פטורין כלומר אין הורייתן הוריות דכל אלו אינן ראוים להיות מכלל אלו המורים שנאמר כאן ואם כל עדת ישראל [illegible] ושפטו העדה מה להלן בעינן שיהו כולן ראויין להוראה דכתיב בהו והקל מעליך ונשאו אתך מיוחסין מידי כדמפרש (בע"א סנהדרין) [ספ"א דסנהדרין] אף הני דליהוו כולהו ראויין להורייה. [illegible] תרעומה שאין לו כבר תוחלת בנשים שכבר נסתלק מהגב התאות והאבינות ומשום הכי לא חזי דהוא בצירות. ליה מאורייתא מצות פריה ורביה דלא קיים. ויש מפרשים מפני שאינו רחמני דלא מרחם אלא

מאן

א) ור"ל דהם שני מייתי כך ג"ש הדבר דבר (ענין מלאה אחריתא). ב) עי' בגמ"ח בשבת שם.

מסורת הש"ס

א) כ"ש כתב שהוא טעות סופר: ב) [לעיל ג. ע"ש]: ג) [עירובין פג. וש"נ]: ד) [פסחים פ. מנחות מו.]: ה) [נ"ל בבית ה' לפני החצר]: ו) פסחים לב: יבמות ז: זבחים לב: ע"ש: ז) ת"כ פרשה ויקרא:

תוספות הרא"ש

אמר אביי אמר קרא [והיה אם מעיני העדה] נעשתה לשגגה עד שתעשה שגגה על ידי אחרים דמשמע' דקרא מעיני העדה לא קאי אב"ד מדלא כתיב ונעלם מעיני העדה אלמא משמע דאציבורא קאי. ומ"מ מדכתיב נעשתה לשגגה ולא כתיב ועשו העדה בשגגה. אלמא משמע שנעשתה שגגה על ידי אחרים שהורו להם היתר. ורבא אמר אמר קרא כי לכל העם בשגגה. דמשמע שכל ישראל שגו בדבר וב"ד בכלל כל העם הם ובשגגת מעשה אי אפשר לכלול בית דין עם הצבור דהא אמרי' בסמוך מדכתיב נעשתה לשגגה מפקי ב"ד משגגת מעשה אלא ע"כ שגגת מעשה דכתיב בב"ד בשגגת הוראה איירי: ה"ג כי שמעינא ליה לר' יהודה ז' שבטים ולא כמו שכתוב במקצת ספרים כי שמעי' ליה לרבי יהודה ב' שבטים דאף אפשה מבעיא ליה משום דלא מני ר' יהודה לעיל איירי' אלא בז' שבטים ומסתבר למימר דדוקא רובא הוא דגרירי למעוטי ומשום דמבעיא ליה אף בשבט א' קטו לכתוב ב' שבטים וליתא דמשבט א' עד ז' שבטים קא מיבעי': ובמאי אי בהוראת בית דינו ר"ש לית ליה. פרש"י ז"ל דהא לא מייתר ליה קרא לעיל להוראת ב"ד והא לאו רהיטא היא דהתלמודא קא דרשי לעיל כי קהלי אלינא דהיכא דתנאי ודריש לכל תנא והנא לפום מאי דשמעי' ליה בקרא הכא תנא ואי לאו דשמיע ליה בהדיא דר' שמעון סבר שבט שעשאו בהוראת ב"ד כוי מאי למימר דר"ש סבר כר' יהודה דדריש עד לדרשא זו כי היכי דדריש ליה ר' יהודה אלא ודאי אהא קא סמיך דקתני במתניתין ור"ש אינו חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד ומדקתני חכמים מסתמא מכלל רבנן בני פלוגתייהו דר' יהודה ר"ש בכלל ולקמן מוכח דדוקא ר"ש היא ולא ר"מ: והימא עד דאיכא שני שבטים דהתם שבט יהודה ובנימין הוא וכן מוכח קרא (דתני) [דכתיב] בקהל יהוד' וירושל' [וירושלים] היינו שבט בנימין שהיה ספיר בחלק בנימין כדמוכח בפ' איזהו מקומן (דף נד): אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים. תימה דמייתי האי קרא דליכא למשמע מינה

[illegible]

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הל' א וה' ג :
מז ב מיי' שם הל' ב ופ"ה מהל' עבודת יוה"כ הלכה טו :

מסורת הש"ס

א) תמורה טו. [כל כמנין פ"ש שייסים] : ב) [נ"ל בני הגולה] : ג) [נ"ל דוקא] : ד) [כריתות כו'] : ה) [נ"ל ואין העם מכירים קול] : ו) (תוספתא) : ז) יומא ג. סה. שבועות יא. : ח) [נ"ל אומרים] :

אף חטאת לא נאכלת א)כיוצא בו אמר רבי יוסי °הבאים מהשבי ב)הגולה הקריבו [עלות] לאלהי ישראל פרים שנים עשר וגו' הכל עולה" הכל עולה סלקא דעתך אפשר שחטאת עולה? אלא הכל כעולה מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת דתניא רבי יהודה אומר על עבודת כוכבים הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיהו, בשלמא לרבי יהודה משכחת לה להני שנים עשר חטאות כגון דחטאו שנים עשר שבטים דמייתו שנים עשר שעירים אי נמי דחטאו שבעה שבטים ושארא אינך בגרירה ולרבי שמעון נמי משכחת לה כגון דחטאו אחד עשר שבטים דמייתו אחד עשר שעירים ואידך דב"ד, אלא לרבי מאיר דאמר בית דין מביאין ולא צבור, שנים עשר היכי משכחת ליה? כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו עד תריסר זימני, והא מייתי להו הנהו דחטאו? אמר רב פפא כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה הני מילי ביחיד אבל לא בצבור לפי שאין מיתה בצבור, מנא ליה לרב פפא הא? אילימא מדכתיב °תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפילו ביחיד נמי? אלא ג)דוקיא דרב פפא משעיר דראש חדש דאמר רחמנא מייתי מתרומת הלשכה, והא מייתי להו מישראל והנך דפיישי היכי מייתו אלא שמע מינה חטאת שמתו בעליה בצבור קרבה, ממאי? דמי שעיר ר"ח, דלמא לא מייתו מצבור אבל הכא ודאי מייתו? אלא טעמא דרב פפא מהכא דכתיב °כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים מדכתיב אשר פדית מי דמי? התם כולהו איתינהו, מגו דמכפרה אחיים, מכפרה נמי אמתים, אלא הכא מי הוו חיים? אין הכי נמי דכתיב °ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות וגו', ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו? הכתיב ה)°(ולא הכירו בקול) תרועת השמחה לקול בכי העם [וגו'] והקול נשמע עד למרחוק, והא מזידין הוו? הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי °)אילים תשעים וששה, כבשים שבעים ושבעה כנגד מי, אלא הוראת שעה היתה הכא נמי הוראת שעה היתה. ו)ת"ר מת אחד מן הצבור חייבין, אחד מבית דין פטורין מאן תנא? אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר רב רבי מאיר היא דאמר ב"ד מביאים ולא צבור הלכך מת אחד מן הצבור חייבין דהא קאים כוליה בית דין, מת אחד מבית דין פטורין דהויא לה חטאת שמת אחד מן השותפין ומשום הכי פטורין, מתקיף לה רב יוסף ונוקמה כרבי שמעון דאמר בית דין עם הצבור מת אחד מן הצבור חייבין דאין צבור מתים מת אחד מבית דין פטורין כדאמרינן דחטאת שותפין היא? א"ל אביי שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת שותפין אינה מתה ז)דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ימותו כולן דברי רבי יהודה, ר"א ור"ש ח)אומר' ירעו לפי שאין חטאת צבור מתה א"ל רב יוסף כהנים קא אמרת, שאני כהנים דאיקרו "קהל" דכתיב °)על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר" אלא

°) עזרא ח °) ויקרא טז

רש"י

הכל עולה סלקא דעתך. והכתיב "שעירי עזים לחטאת: אף חטאת. דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש כדתנן (זבחים דף מז:) פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין דהיינו שעירי עבודת כוכבים דצבור דאמר רב יהודה על עבודת כוכבים הביאום: ואידך דב"ד. ואחד שהביאו ב"ד הרי י"ב: בין לר' יהודה בין לר' שמעון בין לרבי מאיר היכי קרבי הנהו חטאות והא מייתי הנהו דחטאו בימי צדקיהו דהוו חטאת שמתו בעליהן: לפי שאין מיתה בצבור. דאע"ג דמתו צבור לא אזלא למיתה חטאת דידהו: אילימא מדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך. דמשמע דבנים במקום אבות קיימי וכאבות חיים דמו והכא איכא בנים דדורו של צדקיהו: אי הכי אפי' ביחיד נמי לימא חטאת שמתו בעליה דלא למיתה אזלא דלהוי הבן במקום אב: משעיר דר"ח. דהוי חטאת דאמר רחמנא דניתו מתרומת הלשכה דכל קרבנות צבור מתרומת הלשכה הם באין והא דלמא מייתי נהו מישראל לאחר שנתרמה תרומת הלשכה: והנך. ישראל דפיישו: היכי מייתו. שעיר דר"ח דאתא מתרומת הלשכה והא הוי חטאת שמתו בעליה אלא ש"מ וכו': מי דמי. שעיר דר"ח. דלמא מיתו מצבור דלמא לא מיתו דספק הוי ומהכי קרבה אלא הכא דורו של צדקיהו ודאי מתו: ראויה כפרה זו. בעגלה ערופה שתכפר על יוצאי מצרים וכיון שהכפר על יוצאי מצרים ויוצאי מצרים מתים נינהו אלמא אין מיתה בצבור וה"ה לדורו של צדקיהו דאע"ג דמתו מתכפרין בהנהו חטאות: התם. גבי עגלה ערופה כולהו איתנהו בחיים דעיקר כי אתיא עגלה ערופה אהני (דהיכי) דאיתנהו קא אתיא ומגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים דהיינו יוצאי מצרים אבל הכא מי הוו חיים הני דורו של צדקיהו: ודלמא מעוטי הוו. דהאי דכתיב ורבים מהכהנים והלוים" דלמא מעוטי לצבור דבית שני הוו והוה ליה חטאת שמתו רוב בעליה ולא קרבה והכא כתיב דקרבה: הא לא מצית אמרת דמעוטי הוו אלא ודאי רבים הוו דכתי' ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם ואותן דבוכים מחורבן של בית הראשון היו ומדאין מכירין קול השמחה שמע מינה דרובא הוו אותן דבוכין והוי כחטאת שרוב בעליה קיימין ומשום הכי קרבה: והא מזידין הוו. דורו של צדקיה ובני קטלא נינהו ולאו בני קרבן נינהו והיכי מתכפרים בהנך חטאות: הוראת שעה היתה. דאף על גב דהוו מזידין הוו מתכפרים: תנו רבנן מת אחד מן הצבור. כגון שהורו ב"ד ועשו צבור על פיהם ולא הספיקו להביא עד שמת אחד מן הצבור חייבין וכו': מת אחד מן ב"ד. והויא ליה חטאת שמת אחד מן השותפין דהויא כמתו מקצת בעליה ולא קרבה הא דאיקרי להו שותפין לאו משום דחטאת של שותפין דעלמא קרבה דאין שנים מביאין קרבן אלא האי דאיקרי להו שותפין משום דלא מצי קרי להו צבור דהא לאו צבור נינהו הלכך קרי להו שותפין: דאין צבור מתים. דאין דין מיתה בצבור דכי גמירי חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ביחיד ולא בצבור: שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת השותפין אינה מתה דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם. ונתכפרו בהן ואח"כ נמצאו האבודים כולן ימותו דברי רבי יהודה, ר' אלעזר ור' שמעון אומרים ירעו והא הכא דפר של יום הכפורים דהיינו פר של אהרן הוי חטאת השותפין דכהנים מתכפרים בו וקאמר רבי שמעון ירעו דלא הוי כחטאת שכפרו בעליה בעלמא דלמיתה אזלא משום דחטאת שותפות לאו כחטאת יחיד דמיא אלא כחטאת צבור דמיא והוא הדין כי מת אחד מן השותפין דלא כחטאת שמתו בעליה דמיא אלא חטאת השותפין היא ואינה מתה והכא נמי דקאמר ירעו משום דהא כפרו בעליה אבל היכא דמת אחד מן השותפין אימא לך דסבירא ליה לרבי שמעון דקרבה דחטאת השותפין אינה מתה הלכך לא מיתוקמא כרבי שמעון: רבי יהודה אומר כולן ימותו. דהכי ס"ל דאפי' חטאת צבור מתה: אמר ליה רב יוסף כהנים קא אמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. דאתקש לקהל וכיון דאיקרו קהל משום הכי קאמר רבי שמעון דפר חטאת דידהו כחטאת שעיר דקהל דמי דאינה מתה אבל בחטאת השותפין לעולם אימא לך דס"ל לרבי שמעון דכי מת אחד מן השותפין דלא קרבה וכי מת אחד מן בית דין פטור ואכתי מוקמה כר"ש : אלא

תוספות

הג"ה נת"כ. וכן היה ר"י אומר על עבודת כוכבים הביאום ואתא לפרושי דברי ר' יוסי : אילים וכבשים. צריך עיון מאי קשיא הכרעו מכרי היך נאין על עבודת כוכבים : הוראת שעה היתה. הוא הדין דעל כולהו מצי למרמזי הכי : ור' שמעון אומר ירעו. אף על גב דלא דמי דהכא מתו בעליהם מכל מקום לא הוו למקרבם ומה לי פסול זה ומה לי פסול אחר ואפילו הכי שמעינן ליה דירעו :

הדרן עלך הורו בית דין

עם הקהל יכפר. ופי' דהאי קהל משמע דקאי נמי אכהנים ומשום דאיקרו קהל קאמר ר"ש דחטאת [illegible] דמי ואינה מתה אבל חטאת השותפין ס"ל דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש. וגירסא זו אינה נכונה [illegible] כהנים מכלל עם הקהל מכלל דלאו קהל איקרו. ונראה כגי' ספרי ספרד כהנים קאמרת כהנים עם מחלק כהנים מעם הקהל מכלל דהשיבי איננו עם לעצמן כמו עם הקהל כי שקולים כנגד עם הקהל :

ועשו מזידין הוא דפטורין הא שוגגין ועשו שוגגין דומיא דמזידין חייבין והכי דמי שהורו ונתחלף להם חלב בשומן ואכלוהו נימא תפשוט בעיא דרמי בריש פרקין בהך גוונא לעניין לעולם אימא לך דהכי האי גוונא פטורין ואי אמרת ליתני הא כ"ש מזידין הך בבא דשוגגין תנאה איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין ולא תפשוט מיניה מידי דלאו דוקא היא : [illegible]

[illegible]

רבינו חננאל

מאן דאית ליה בני דכתיב כרחם אב על בנים ואיכא לאקשויי אי הכי מאי שנא זקן. ואי קשיא לך לרב חסדא דגמר ממשה מכדי כיון דקי"ל דהאי עדת ישראל בב"ד הגדול קא מיירי כדמפרש בסיפרא לישתוק קרא מיניה. הוא נפיה לגמר ממשה ואמאי גמיר מסנהדרין קטנה. דאיהי נפקא ממשה גמרא. איכא לפרוקי אי מהתם הוה אמינא הני מילי דבעי' דומין לו בדיני נפשות וכיוצא בהן. אבל (דיהודתה) [דהוראה] היא אע"ג דלא דמו קמ"ל כ"ש. אמרי' מנא לן דהוריותן בלא המופלא דהיינו ראש הישיבה אינה הוראה. ומהדרינן דאמר רב ששת תנן תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה הורו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין. ס"א הורו בדבר שבתורה פטורין. הואיל והיו להן ללמוד ולא למדו : א) אמר מר נאמר כאן עדה ונאמר להלן עדה. אמרינן והתם מנא לן דבעינן דלא ליהוי בהו הדר מתני. אמר רב חסדא גמר מב"ד של משה שלא היה בו אחד מכל אלו. דכתיב והתיצבו שם עמך. עמך בדומין לך. ואמרינן ואימא עמך לשכינה פי' שלא יכנסו לפנים ממחיצתך. אלא [illegible]

תוספות הרא"ש

א) והא אין כפרה למתים. כלומר סיפא הקריבו כבשים מבשבי בני הגולה על דור של צדקיהו שחטאו הלא אין כפרה למתים פירוש מתיים דאין מביאין עליהם אחרי מותם : מי דמי שעיר ר"ח דלמא לא מתו. ואף ע"ג דידעי' דודאי מתו קצת מישראל מ"מ אלו מעות שבאו מקופה דלמא מאותן מעות הן שאותו אותם שהם עדיין חיים כדתנן בפרק ג' דניסין בשלא חטאתו מקריבין אותו בחזקת שאת קיים אלמא מספק תולין ומקריבין : ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים. אם נמצא חלל ולא כיצאו עגלה ערופה מתכפרין בה : ב) ומ"ל דזוכא הוא. פרש"י ז"ל ודלמא מיעוט הוי והוה ליה חטאת שמתו רוב בעליה דלא קריבה. וקשה עליו כרמ"ה ז"ל (והאי)[דלכאי] פירושא לא שני מידי תנסי דהכנים שבאו מהגולה שהיו ד' רבוא היו רובן בחורבן בית ראשון שכשלהו מזוח של צדקיהו אלהי כך דמתו מזוח של צדקיהו כוו נפישי מפי מרוב שולי גולה והוי' ליה חטאת שמתו רוב בעלים. ותו מנ"ל לפלוגי בין חטאת שמתו רוב בעליה לחטאת שמתו מיעוט בעלים. ופי' [illegible]

תורה אור

אלא מעתה נייתו פר בהוראה, וכי תימא הכי נמי, טפי להו שבטים? אלא אמר רב אחא ברבי יעקב שבטו של לוי לא איקרו קהל דכתיב °הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו' כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכל שאין לו אחוזה לא איקרי קהל, א"כ חסרי להו י"ב שבטים? אמר אביי °אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, אמר רבא והא כתיב °על שם אחיהם יקראו בנחלתם לנחלה הוקשו ולא לדבר אחר, ולא והא חלוקין בדגלים? כנחלתן כך חנייתן בדי לחלק כבוד לדגלים והא חלוקים בנשיאים? ההוא לחלוק כבוד לנשיאים דתניא שלמה עשה ז' ימי חנוכה ומה ראה משה לעשות שנים עשר ימי חנוכה בדי לחלוק כבוד לנשיאים: מאי הוי עלה? ת"ש א) דתניא ר"ש אומר ב) חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת ג) וחטאת שמתו בעליה וחטאת שנתכפרו בעליה וחטאת שעברה שנתה, ואי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור שאין צבור מפרישין נקבה ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בצבור שאין תמורה בצבור ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בצבור שאין צבור מתים, שנתכפרו בעליה, ושעברה שנתה לא שמענו, יכול ימותו? אמרת ילמוד סתום מן המפורש מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור, אף שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור ד) וכי דנין אפשר משאי אפשר? ר"ש בחד מקום גמיר:

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר, שוגג ועשה מזיד, מזיד ועשה שוגג פטור שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור: **גמ'** שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא? אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה ה) (שטעה) אמר הריני עושה על דעת *הוראתו ו) מהו דתימא כיון דאילו מתידע ליה י) [שמא] הדר ביה, כמזיד דמי ולא לחייב, קמ"ל: מזיד ועשה שוגג כו': מנא ה"מ ז) דתנו רבנן °לאשמת העם הרי משיח כצבור ח) (שיכול) והלא דין הוא

צבור

אלא מעתה. דכהנים איקרו קהל לייתו פר בהוראה: וכ"ת הכי נמי ספי להו שבטים. לר"ש הויין י"ג שבטים ותנן רבי שמעון אומר י"ג פרים פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד דלא הוו אלא י"ב שבטים: אלא אמר רב אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איקרי קהל. איקרו קהל. דכהנים הויין בכלל שבט לוי ה) (ואכתי טעמא) כר' שמעון: ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחוזת עולם כל שיש לו אחוזה איקרי קהל. וכהנים ולוים אין להם אחוזה: כראובן ושמעון יהיו לי. דבתרי שבטים חשיב להו כראובן ושמעון: והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. דלנחלה הוקשו אפרים ומנשה לשאר שבטים שיהיו נוטלים בנחלה כשאר שני שבטים ולא לדברים אחרים הוקשו אבל אין מביאין ב' פרים ואכתי חסרי להו מי"ב שבטים, אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל, וכהנים לא איקרי קהל ושותפין ליתא ולא אתוקמא כר"ש, דקרא הכי משמע ומולדתך: כנחלתם כך חנייתם. שיעקב אבינו חלק להם את הארץ ולוים היאך יחנו לדגליהם וכן מצינו במדרש תנחומא דיעקב אבינו תקן להם דגלים וחלק להם הארץ וכן מצינו איש על דגלו באותות בית אבותם אשר נתן להם אביהם שאותן רוחות שנחלקו לשאת מטתו לאותן רוחות חנו לדגליהם והיינו דאמרי' כנחלתן כך חנייתן: מאי הוי עלה. אי הוה חזקה הא דאביי דאמר דשמעינן ליה לר"ש דאמר דחטאת השותפין אינה מתה אי לאו חזקה: ת"ש דתניא ר"ש אומר וכו': שאין צבור מפרישין נקבה. שאין אתה מוצא קרבן צבור שהיתה באה נקבה: שאין תמורה בצבור. דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר לשון יחיד הוא ולא צבור ושותפין והכי מפרש בפ"ק דתמורה (דף יג:): שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו. אם מתים בצבור אי לא: וכי דנין אפשר משאי אפשר. הא ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה אי אפשר בצבור וקא אמר מה מצינו: הא לא קשיא דלא הוי דנין אפשר משאי אפשר, משום דר"ש בחד מקום גמיר. לאו דכי נאמרו ישראל על ד' חטאות, בחד מקום גמיר להו הלכה למשה מסיני שיהו נוהגות יחד במקום אחד או ביחיד או בצבור וקא דייק ר"ש אי ס"ד בצבור הנך טלתא מי איתנהו יחד בצבור אלא ש"מ דביחיד אמורה ולא בצבור דכי היכי שמתו בעליה, ולד חטאת, ותמורת חטאת, ליתנהו בצבור ה"נ שכיפרו בעליה ושעברה שנתה ליתנהו בצבור דעל כרחין ילמוד סתום מן המפורש והכי אמרינן במס' תמורה בפ' יש בקרבנות יחיד (ד' טו:) אמר ר"ש בן לקיש ארבע נתנו להם דמתות והחמישי' ירעה, ויהא ניתנו שיהיו נוהגות במקו' א', ומספק העמידום על חמש שיהיו חמשתן מתות ואי ס"ד דארבע ניתנו להם בצבור הנך טלהו ד' מתות מי איתנהו בצבור הא לא משכחת לה באפשר בצבור אלא שנים ותו לא, אלא על כרחך ילמוד סתום מן המפורש וקא דייקא מהא מתניתא דכי היכי דאמר ר"ש ה' חטאות מתות ביחיד ולא בצבור דמההיא דוקיא דייק ר"ש דיחיד ולא בשותפין דהייט ב"ד משום דאי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין השותפין מביאין נקבה דפר ושעיר הוא דמביאין ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בשותפת שאין תמורה בשותפין דעלמא וכ"ש בב"ד דה"נ תנן במס' תמורה (דף יג:) אין השותפין עושין תמורה וילמוד סתום מן המפורש מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ביחיד דברים אמורים ולא בשותפין אף חטאת שמתו בעליה ושכפרו (על) בעליה ושעברה שנתה ביחיד ולא בשותפין דחטאת שמת אחד מן השותפין קרבה הלכך הא דקתני מת אחד מב"ד פטור לא מתוקמא אליבא דר"ש:

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח. הורה שוגג ועשה מזיד או שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור מה הוראת ב"ד לצבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כדמפרש בגמרא "לאשמת העם" הרי משיח כצבור וכי הורו בית דין מזידין ועשו קהל שוגגין לא הוי הוראה והוי שגגת מעשה לחודיה והוו יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה או שעירה אבל כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג לא דייניה כיחיד ופטור לגמרי דהכי אמרינן בפרק בתרא (דף יא.) "מעם הארץ" פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה: **גמ'** שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא. דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעליא ומביא פר קרבן: מהו דתימא כיון דאי מתידע ליה. מאיזה טעם הורה שמא היה חוזר בו מאותו טעם וכי שכח הוא טעמא ואף על פי כן הוא עושה ותולה בהוראתו ראשונה אימא כמזיד דמי ולא מחייב קרבן קא משמע לן: י) שיכול. נגמור מדין קל וחומר שמשיח כצבור ולא צריך למכתב לאשמת העם אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם הייתי למד מן הדין):

תוספות

מזיד ועשה שוגג. תימה היכא הוי שוגג בלא הוראה אי הכי בשתיקה ולא מיקרי הוראה הא אמאי שאינו מורה לאחרים כי אם לעצמו מה לי בשתיקה מה לי בדיבור: **(אין) [כהוראת] בית דין כו'.** כמה ענינים שוה הלא מה שכבר שוה בפרק קמא אלא משום דאתי לפרושי רישא אמאי שוה להוראת צבור. לענין שוגג ועשה כו' משום דשוו פר כהן משיח וצבור להדדי: **שוגג ועשה שוגג פשיטא.** לעיל בפ"ק (ד:) דקתני שוגגין ועשו שוגגין לא פריך נמי פשיטא וצריך לומר אגב דתנא הכא דהתם ליכא למטעי כדהכא דהיכי סלקא דעתך למימר דהוראה סנהדרין שכחו מאיזה טעם הורו:

רבינו חננאל

אמר קרא כי לכל העם בשגגה עד שתיעשה שגגה ע"י אחרים כלומר (סאדם) [מהעם] היתה המעשה. ועיקר זה אותה הברייתא השנויה לאחור (לעיל דף ג ע"א) יכול הורו ב"ד ועשו הן ב"ד עצמן יהו חייבין כו': וצריכי תרוייהו. פי' בין לאביי בין לרבא דאי אשמעינן נעשתה לשגגה הוה אמינא אפי' מיעוטא קמ"ל לכל העם ואי אשמעינן לכל העם הוה אמינא אפי' רובה לא מחייבי עד דעבדי ב"ד בהדייהו קמ"ל והיה אם מעיני העדה נעשתה כו'. דשמעת אחרים עשו: ואקשינן היכי ילפינן מהני קראי לכל מצות והא בעבודת כוכבים כתיבי ופרקינן אתיא מעיני מעיני פי' כתיב הכא מעיני הקהל וכתי' התם מעיני העדה. איבעיא להו שבט אחד לר' יהודה שחטא בהוריית ב"ד הגדול מי מייתו שאר שבטים כל שבט פר אי לא כי שמעינן ליה לר' יהודה בז' שבטים דאיכא למימר על כן חייב השאר דהואיל וז' הן רוב הקהל וקי"ל דרובא ככולה ואילו הן נמי עשו. אבל שבט אחד לא מייתו הנך דלא עבוד על ידיה או דלמא לא שנא. ואתאן למשמע דשבט א' לר' יהודה לא מייתי עליה מהא דתניא סתמא מה הן מביאין פר. ר' שמעון אומר שני פרים. במאי עסקינן אילימא בשחטאו ז' שבטים ר"ש ח' פרים בעי במתני' אלא שבט א' (ומאי היא) [ובמאי אי] בהוריית בית דינו ר"ש לית ליה אלא לאו בהוריית ב"ד הגדול. מאן תנא קמא אי ר"מ רוב כל ישראל בעי אלא לאו ר' יהודה פי' וקתני פר א' ש"מ. ודחינן לא הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ז' שבטים והן רובו של קהל או ז' אע"פ שהן מיעוטו ומאן תנא קמא ר' שמעון בן אלעזר ואי קשיא לך והיכי מוקמינן לה בז' שבטים והא ב' פרים תני ר"ש כאן ושמעינן לר"ש במתני' דבעי פר פר לכל שבט. ותני מילי בו' (דניתהו) [דאיתנהו] רובה דגברי ועד השתא לא פשיטא לן שבט א' לר' שמעון אי [מייתי אי] לא ובעיא לקמן: ת"ש דאית ליה בשבט א' דתניא ר' יהודה אומר שבט שעשה בהוריית בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין בהוריית ב"ד הגדול מביאין כל השבטים על ידו: אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דתנן בסוף (פרק) [פרקין] הורו ב"ד של א' מן השבטים ועשה אותו שבט על פיהם הוא חייב ושאר שבטים פטורין דברי ר' יהודה שאר שבטים פטורין למה לי כיון דתנא אותו שבט חייב פשיטא דשאר שבטים לאו [אלא] לאשמעינן דבהוראת בית דינו שאר שבטים פטורין. אבל בהוריית ב"ד הגדול אפי' שאר שבטים חייבין ש"מ: איבעיא להו שבט א' לר"ש בהוריית ב"ד הגדול מי מייתי הוא ומייתי ב"ד עליה אי לא מייתי הד מינייהו. כי שמענא ליה לר"ש ז' משום דהוו רובא אבל א' לא מייתי או דלמא לא שנא. ת"ש מה הן מביאין פר אחד ר"ש אומר ב' פרים במאי עסקינן אילימא דחטאו ז' ר"ש ח' בעי אלא בשבט א' ובמאי אי בהוריית בית דינו ר"ש לית ליה אלא בהוראת ב"ד הגדול. וש"מ דשבט א' נמי מייתי ודחינן ותסברא דבשבט אחד מיירי מאן תנא קמא אי רבי מאיר רובה בעי. אי רבי יהודה שאר שבטים ליתו אלא הא מני (רבי שמעון) [רשב"א] הכא במאי עסקינן כשחטאו ו' שבטים והן רובא בגברי או ז' אע"ג דהן מיעוט ומאן תנא קמא רשב"א פי' ומדתני לר"ש בתרי ש"מ דהכי מחייב כל שבט ושבט בדאיתנהו רובה דגברי ורובה במנין שבטים דפר אחד מביאין וב"ד פר אבל חד שבטא לא: ת"ש דתנן בסוף (פרק) [פרקין] והב"א אינו חייב אלא על הוראת ב"ד הגדול מאן חכמים אי ר"מ רובא בעי אלא ר"ש ש"מ דמחייב ר"ש כל שבט אחד להביא פר ופר ב"ד ש"מ. פי' ההוא מתניתא אוקימנא וסברא ור"ש (דרבין) [ודין] חד רובא ודין שבט א' שוו דפר אחד מביאין וב"ד פר. אבל היכא דאיכא תרי רובי כל שבט ושבט מביא פר וב"ד מביאין פר א' על כולן: אקשינן ור' יהודה ור"ש שבט אחד דאיקרי קהל מנא להו א"ר יוחנן א) דאמר קרא בדברי הימים ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלם וגו' הנה קרא יהודה קהל: מתקיף לה רב אחא בר יעקב אם משם לא מיקרי קהל אלא ב' שבטים דהתם שבט יהודה ובנימין הוו. פי' הנותרים לרחבעם. אלא אמר רב אחא בר יעקב מהתם ב) אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך מאן אתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש"מ הכי קאמר ליה רחמנא השתא מתיליד לך קהל. א"ל רב בר שבא לרב כהנא אימא הכי קאמר ליה כשיהיה שבט בנימין או יקראו כל השבטים קהל א"ל רב כהנא י"ב אקרו קהל י"א לא אקרו קהל. פי' ויעמוד יהושפט וגו' י"ב שבטים מבעיא: הכי תניא בספרא בפרשת כהן משיח והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר. פר יכול זקן ת"ל בן כו' עד ר"ש אומר מה ת"ל ופר שני בן בקר אם ללמד שהן ב' והלא כבר נאמר ועשה את האחד וגו' [יכול] נאכל' חטאת ללוים ת"ל ופר שני בן בקר וגו' שני לעולה מה עולה לא נאכלת (שייך לדף ו' ע"א) אף חטאת לא נאכלה כיוצא בו אמר ר' יוסי הבאים מחשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה'. אפשר חטאת עולה. פי' דקאמר צפירי חטאת הדר אמר הכל עולה לה' אלא הכל כעולה מה עולה אינה נאכלת אף אלו לא נאכלו. פי' דפר ושעירי עבודת כוכבים נשרפין וחטאת נקראין וכן היה ר' יהודה אומר על עבודת כוכבים הקריבום פי' כדכתיב וכי תשגו ולא תעשו וגו'. ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעבדו בימי צדקיהו: בשלמא לר' יהודה משכחת לה דחטאו כולהו שבטים. א"נ מקצת ג) ואינך בגרירה לר"ש דאמר צבור מייתו משכחת לה כגון שחטאו י"א שבטים והפר הי"ב בשביל ב"ד. אלא לר"מ פי' דאמר ב"ד מביאין פר א' ולא צבור י"ב היכי משכחת לה [ומשני כגון כו'] אקשינן אבריתא אמאי הקריבום. והא מתים היו אותם שעבדו עבודת כוכבים כי הרגום נבוכדנאצר בכובשו ירושלים וקי"ל דאין כפרה למתים. אמר רב פפא כי אין כפרה לחד. אבל לצבור אע"ג דמייתו אית להו כפרה. אקשינן מנא ליה לרב פפא הא אילימא מדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך וגו' אי הכי אפי' יחיד נמי אלא דוקיא דרב פפא משעירי ראשי חדשים. פי' לכפר על הדברים המפורשים בשבועות פ"א וקאמר רחמנא ניתו מתרומת הלשכה כדמפרש בשקלים (ממאי) [אמאי] והא מיתו להו אותן ששקלו השקלים הנך דפיישי היכי מייתו כפרה מדידהו. אלא ש"מ חטאת שמתו בעליה צבור קרבה. פי' וש"מ שיש כפרה לצבור מתים. ודחינן ואי סברא מי דמי התם בשעירי ראשי חדשים ספיקא הוא שמא מת מהצבור ושמא לא אבל הכא ודאי מתו. אלא דוקיא דרב פפא מדכתיב גבי עגלה ערופה כפר לעמך ישראל וגו' שאין ת"ל ונכפר להם הדם מה ת"ל ונכפר להם הדם ראויה כפרה זו שתהא מכפרת על יוצאי מצרים. פי' בכי האי גוונא גבי עגלה ערופה מנו דאיכפר להני חיים שהביאוה איכפר למתים אבל התם לא דהוה שם אחד מן העושים. ופהדרינן התם נמי מיהוה הוו דכתיב ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות הזקנים וכו' אקשינן האי העושים דלמא מעוטא הוו. והנך דלא עבדי לאו בני פר נינהו. ופשטנא מדכתיב ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם וגו' פי' בוכין מאן הוו הנך דבית ראשון והא עדיף בכייהו דאלמא רובא הוו. אקשינן אמאי אצטריכי הני חטאות והא מזידין הוו פי' עבודת כוכבים

א) ל"ס גי' רבינו נגמ': ב) גי' רבינו נכונה מאד ועל גי' שלנו תמהו הראשונים: ג) גי' רבינו נכונה דמסקנא לעיל דאף בכגון א' בהוראת ב"ד הגדול חייבים השאר בגרירה:

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ג:

כט ב ג ד מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין ה"א:

א ה מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה א סמג עשין רז:

ב ו מיי' שם הלכה ב והלכה ג סמג שם:

ג ז מיי' שם והל' ה:

ד ח מיי' שם הל' ב:

מסורת הש"ס

א) תמורה טו. ב) [יומא כ: ושם נסמן] ג) תמורה טו: ד) [סוכה נ: יבמות מו: זבחים לח. מנחות יח: תמורה טו: יח.] ה) פ"א שעשה ב"ש ו) ב"ש: ז) ת"כ פ' ויקרא: ח) ב"ש מ"ז: ט) ולא מיפוקמא כל"ל ב"ש י) ב"ש מ"ז

תוספות הרא"ש

[א"ל אביי] א"כ כהנים בהוראת ב"ד שם לצבור ייתו פר בהוראה וכ"ש ס"ל נפישי להו פרים דשבט לוי ייתו ב' פרים: א) אמר רב אחא שבט לוי לא איקרי קהל דכל אותן שלא נטלו חלק בארץ אינם קרוים קהל. מיהו כהנים (כינהו) דלא מקרי קהל מ"מ סכתוב קראם עם בס"ע ושקולים עם שקל ולבור דמו ואין חטאתם מתה אבל חטאת שותפים ס"ל לר"ש דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש: א"ה לבני לוי. מאי א"ש לא קאי אמלוים דרב יוסף דהא שני שבטי לאו מ"ב דכהנים לא אקרי קהל אקרו עם וקרבנם כקרבן צבור דמי. אלא פריך אהא דקאמר דשבט לוי לא אקרי קהל א"כ לא הוו אלא י"א פרים לקהל. ומשני אפרים ומנשה מביאין שני פרים. סדר פריך והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הוקשו ולא לד"א. וה"פ דקרא ומולדתך אשר הולדת אחריהם. פי' כשיוולדו לידי חלוקת הארץ בנים אשר הולדת לו יהיו על שם אחיהם (יקראו) אפרים ומנשה [יקראו] בנחלתם. כי לא יקראו שבטים ליטול נחלה לבדם כאפרים ומנשה שאותם עשיתי שבטים לנחלה. לענין נחלה דוקא הוקשו לראובן ושמעון ולא לד"א. והכי מסקי' דאפרים ומנשה לא אקרו שבטים לענין פר אלא הוי שבט לוי ומייתי פר. אבל כהנים נמי דעם אקרי קהל מיהו (קהל) לא איקרי. וקמצי תלמודא מאי הוי עלה משום דמתוקמא דברי רב יוסף קמצי תלמודא כי מייתו עיקר דברי אביי או דברי ר"י. ומסיק דברי אביי עיקר דלי סיכי דגבי לבור אר"ש ילמוד סתום מהמפורש ה"נ גבי חטאת בשותפין דאין מקפה ותמורה בחטאת בשותפין. ולשיטת רש"י ז"ל (ניחא) [מתו] דברי ר"י דת"כ ולא"כ מאי כני תלמודא ככנים לא אקרי קהל דא"כ נפישי להו פרים נמצא דסבר ר"ש דאין חטאת שותפין מתה. ולא"כ מאי כני תלמודא מאי הוי עלה: הדרן עלך הורו בית דין

פ"ב שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור. הקשה הרמ"ה ז"ל למאי אצטריך ליה הכאה מאי הקשה דמשיח לצבור. אי להורה שוגג ועשה מזיד מיפוק ליה משום דמזיד לאו בר קרבן הוא. וכן בכהן משיח גופיה ב) שוגג כתיב. ואי להורה מזיד ועשה שוגג מיפוק ליה כיון דהורה במזיד וגמר בדעתו לאכלה באיסור הוא. ומיהו דאצטריך כגון שהורה במזיד מטעם שאינו כהן וכשבא מעשה לידו שכח נדון וסבר שמטעם כהן הורה ואכלו בתוקף היתר שאילו נודע לו שהיה איסור לא היה אוכלו ועד מידיעתו הוא. וכה"ג גבי שוגג ועשה שוגג מחייב כדמפרש בגמרא. וי"ל דכתנא דחק והא דקתני שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור לאתויי קאי. ולא לאשמועינן דלא מחייב כהן משיח אם לא שהורה ונדף מתחלה. וכן משמע מתוך פרש"י ז"ל דלאפוקי לא צריך לטעמא כיון דלאו הוראה היא ממילא ידענא דמיפטר דתניא לקמן דכהן משיח לא מחייב על שגגת מעשה: דת"ר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. וליכא לפרושי שחטא כהן בהוראה (והאכלים כהן) [לאשמת העם] שחטאו עם הוראתו. דהא מעיקרא נפש כי תחטא בשגגה ועשה אחת מהם כתיב ועלה כתיב אם הכהן המשיח: שיכול. פרש"י ז"ל שיכולני ללמוד שמשיח כצבור מדין ק"ו. ולאו דוקא ק"ו אלא מבנין אב קאמר. וה"ס שיכולני ללמוד דבר זה מבנין אב. והלא דין הוא אף בלא פסוק וא"כ קרא ל"ל. ומיהו לשון שיכול אינו מיושב דמשמע דבכי צריך קרא שיכול הייתי לומר בענין אחר אם לא היה פסוק. וי"מ שיכול קאי אדינא בתרא (וסכה) (וס"ק) שיכול הייתי לומר שיתחייב משיח בשגגת מעשה בלא העלם דבר (כדמשמע) [כדמסיק] בתר הכי ולהכי מצטריך קרא. וקודם שסיים דבריו קאמר אדרבה והלא דין הוא אף בלא פסוק:

א) בפר"ת ג"כ לא גרס מלת אלא: ב) עי' בסמוך מד"ס דת"ל:

תורה אור

צבור מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה צבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב א)אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה או כלך לדרך זו נשיא מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה נשיא מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר אף משיח מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר, נראה למי דומה: צבור בפר ב)ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר ג)ואין מביא אשם תלוי מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה או כלך לדרך זו נשיא מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי ומשיח מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי מה נשיא מביא בשגגת מעשה אף משיח מביא בשגגת מעשה? ת"ל °לאשמת העם הרי הוא משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אימא ד)מה צבור הורה ועשו אחרין בהוראתו חייבין אף משיח כשהורה ועשו אחריו בהוראתו יהא חייב? ת"ל °והקריב על חטאתו אשר חטא על מה שחטא הוא מביא ואין מביא על מה שחטאו אחרים: אמר מר משיח בפר ואין מביא אשם תלוי מנא ליה דאין מביא אשם תלוי? דכתיב °וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג, מי שחטאתו ושגגתו שוה יצא משיח שאין שגגתו וחטאתו שוה דכתיב "לאשמת העם" הרי הוא משיח כצבור, "לאשמת העם" ע"כ לא קאמר ליה? אלא אשם כדי נסבה: מתני' ה)הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו ו)הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת ז)וכן המשיח, ח)ולא בעבודת כוכבים עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת: גמ' מנהני מילי ט)דת"ר הורה עם הצבור ועשה עם הצבור יכול יביא פר לעצמו? ודין הוא: נשיא מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור אף משיח חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור לא אם אמרת בנשיא שכן מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים תאמר במשיח שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים, הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים יכול יביא פר לעצמו? ת"ל א)"על חטאתו אשר חטא" הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור היכי דמי אילימא דהוא מופלא והם אינן מופלאין פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו, הוראה דלהון ולא כלום, ובעי אתויי כשבה או שעירה כל חד וחד, ואי דאינון מופלאין והוא לאו מופלא אמאי מתכפר לו בפני עצמו הא הוראה דידיה ולא כלום היא

אמר

ויקרא ד　ויקרא ד　סס

א) ויקרא ד

רש"י

צבור מוצא מכלל יחיד. דיחיד מביא כשבה או שעירה וצבור מביא פר: נשיא מוצא מכלל יחיד. דבכלל אם נפש אחת הוא ומוצא מכללו דיחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר: מה נשיא בשגגת מעשה בלא העלם דבר וכו': צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי. כלל כדאמר לקמן דכתיב ביה באשם תלוי ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וכתיב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאתו ושגגתו שוה חייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר יצא כהן משיח שחטא בהעלם דבר וכ"ש צבור דילא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שוה דבעינן העלם דבר עם שגגת מעשה ועוד דצבור אינו בכלל נפש: נשיא. ג)(נשיא)מביאין שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשת שלח לך אנשים בעבודת כוכבים ואם נפש דאחת יחיד, ואחד נשיא ואחד משיח במשמע: ומביא אשם ודאי. בין נשיא ובין משיח דכתיב באשם גזילות ובאשם מעילות "נפש" ומשיח ונשיא בכלל נפש אחת הן, וצבור אין מביאין אשם ודאי דאינן בכלל נפש אחת והא דתנן ד)אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע דב"ד הוא דאינן חייבין כלל עד שיורו בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת שאם הורו בשחייבין על זדונו כרת ושגגתו אשם פטורין לגמרי ועוד דבאשמות אין בהם דין שוגג דעל זדון הוא מביא אשם וכן המשיח אין מביא פר אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב אשם לפי שהוא בכלל נפש אחת דלהכי הושוה לצבור דאין מביאין פר במקום אשם: ומנא ליה. דאין משיח מביא אשם תלוי: דכתיב. באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מחטאתו מי שחטאתו ושגגתו שוה דאינו חייב עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד ולא משיח שחטאתו ושגגתו אין שוה דאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: לאשמת העם ע"כ לא קאמר ליה. כלומר מלאשמת העם קאמר ונפקא ליה דאין חטאתו ושגגתו שוה דמשיח כצבור והא אכתי לא קמה ליה היקשא דלאשמת העם, דעדיין לא סמכינן לאשמת העם במקומו, דהא קאמר אע"ג דאיתו לא נאמר לאשמת העם יכולני ללמוד מן הדין דמשיח צריך העלם דבר עם שגגת מעשה ה)(צבור) וקאמר נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי, במכין זה הוא דומה משיח לצבור אע"ג דאיתו לא נאמר לאשמת העם, והכא קאמר "דמלאשמת העם" נפקא ליה דמשיח אין חטאתו ושגגתו שוה דאין מביאין אשם תלוי, והלא בלא אשמת העם הוא דן ולמד: אלא אשם כדי נסבה. אלא עיקר הדין שהוא דן כך הוא: צבור בפר ומשיח בפר מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר ושגגת מעשה: מתני' הורה. כהן משיח בעצמו כגון דמורו בתרי איסורי ב"ד בחלב, והוא בעבודת כוכבים: נתכפר לו בפני עצמו. דמביא פר בפני עצמו ולא הורו ב"ד כלל לא איצטריך למיתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא אלא כי איצטריך למיתני כגון שהורו בשני איסורים: הורה עם הצבור. ב"ד כגון דהורו בחדא איסור הוא בחלב והן בחלב: נתכפר לו עם הצבור. שהוא מתכפר בשל ב"ד ומפני מה מתכפר בשל בית דין עם הצבור כי הורה עם הצבור לפי שבדברים הרבה שוה משיח לב"ד שאין ב"ד חייבין קרבן עד שיורו לבטל מקצת וכן המשיח וכו' והואיל והושוה משיח לב"ד הלכך כי הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר עם הצבור, והא דקתני שאין ב"ד חייבין ולא קתני שאין צבור חייבין סתמא כר"מ דאמר לעיל בפ"ק ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין: ולא בעבודת כוכבים. אין חייבין קרבן: גמ' מה נשיא חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. משום דבשגגת מעשה בלבד הוא מביא שעירה והואיל וחטאתו בשגגת מעשה הוא כיחיד דעלמא הלכך כי חטא ע"פ ב"ד עם הצבור דהוי העלם דבר עם שגגת מעשה מתכפר עם הצבור ועוד שכן מתכפר לו עם הצבור ביוה"כ לפיכך מתכפר לו עם הצבור אף משיח הורה בפני עצמו וכו': ת"ל. דכתיב בכהן משיח על חטאתו אשר חטא דמשמע דכי חטא בפני עצמו הוא דיביא בפני עצמו הא אם חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: ה"ג דכי הורה משיח בפני עצמו דמורה בתרי איסורי דמתכפר בפני עצמו: אי דהוא מופלא ב"ד והן אין מופלאין פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא: ובעי איתויי. כל חד וחד מצבור: כשבה או שעירה. דהא תנן לעיל בפ"ק (דף ד':) או שלא היה שם מופלא של ב"ד דלא הויא הוראה שאע"פ שאינו מסנהדרין שאילו היה מסנהדרין אפי' [אם] קטן שבכולם לא היה שם לא הויא הוראה כדאמרינן מאי "כל עדת" דאי איתא לכולה סנהדרין הויא הוראה ואי לא, לא הויא הוראה וכשגגת מעשה לחודיה דמי דמייתי כל חד וחד כשבה או שעירה ה"נ כי הוי הוא מופלא והן אין מופלאין כי הורה בפני עצמו הואיל והוא לא היה שם ממהן פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא: ואי הן מופלאין והוא אינו מופלא. כי הורה בפני עצמו אמאי מתכפר בפני עצמו: והא הוראה דידיה לאו כלום היא. דכיון דאינו מופלא לא ידע מאי קא מורה ולא הוה הוראה מעליא וכשגגת מעשה לחודיה דמי והשתא משיח בשגגת מעשה גרידתא פטור לגמרי כדאמרינן בסוף פירקא שאין חטאתו שוה ליחידים:

אמר

תוספות

מה צבור הורה ועשו אחרים בהוראתן כו'. תימה היאך שייך לדמותו לב"ד דהכתיב לאשמת העם ועוד מסתבר לומר מה צבור אין חייבין עד שיורו בו אחרים אף משיח לא יהיה חייב כו': לא אם אמרת בנשיא שכן מתכפר לו ביוה"כ. תמ"ל שכן נשיא אין מביא בהוראה אלא דאילמא פריך שמתכפר בצבור: ואי דאינהו (כו') מופלאים הוראה דידיה כו'. דהא איתקש לאשמת העם ותנן לעיל כו' כדפרש"י דיתבי

תוספות הרא"ש

צבור מוצא מכלל יחיד. דכתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. וצבור שחטאו בשג"מ בכלל כדדרשינן לעיל רפ"ק דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה. והוציא הכתוב צבור שחטאו (בהוראתו) [בהוראתם] מכלל זה להביא פר ומשיח נמי בכלל נפש והוציאו מזה הכלל לחייבו בפר: או כלך לדרך זו נשיא מוצא מכלל יחיד. שגם נשיא היה בכלל ואם נפש להביא כשבה או שעירה ויצא לדונו בשעיר. ואית ספרים דגרסי נשיא מוצא מכלל צבור ומשיח מוצא מכלל צבור. וה"פ נשיא [מוצא] מכלל צבור שאם חטאו בשגגת מעשה דמייתו כשבה או שעירה כל חד מנייהו דכתיב מעם הארץ ואפילו רובה. וגם נשיא היה בכלל ויצא לידון בשעיר. וגם משיח היה בכלל ויצא לידון בפר. וליכא לפרושי דנשיא ומשיח היו בכלל אם מעיד העדה דבהא לא יצא נשיא מכלל שגם הוא בהוראת ב"ד מתכפר עם הצבור: הורה בפני עצמו (מתכפר עם שאחרים אין) מתכפר בפ"ע. מדקתני מתכפר בפ"ע משמע שהיה ראוי לשתכפר עמהם. וה"ד כגון שחטאו גם הצבור בהוראת ב"ד והשמועין דלא סגי ליה לדידיה בר צבור. דאי בלא הורו צבור כלל מאי מתכפר לו בפ"ע פשיטא אלא במתן מתכפר לו. [illegible] לא דאמי קרא דרים בגמרא. ועוד מדכלל בסדיים ולא בע"ז (וליתא) [וליכא] לפרושי דאף אם הורה ומשיח עם הצבור בע"ז מתכפר עמהם דהא משיח בעבודת כוכבים כיחיד. ונראה לפרש שאין ב"ד חייבין כו' מתחלת דבור הוא. ואע"ג (תני ואין) [דתני שאין] כה"ג וכן בפ"ק דמסכת יו"ט שאמר כירה מוכן הוא ותחלת הדבור [הוא] כלומר הנה ואמר כירה מוכן הוא: שאין ב"ד חייבין. פרש"י ז"ל סתמא כר"מ דאמר בפירקא דלעיל ב"ד מביאין על ידיהן והן פטורין. ותימה דהכא מבליתין פירש הכא דאמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים. כלומר כשמעשין קהל או רובן עבירה ע"פ של ב"ד בין למ"ד לקמן ב"ד מביאין פר וכן למ"ד צבור מביאין. וי"ל משום דקתני (הכי) [הכא] וכן המשיח משמע אין ב"ד חייבין על הכלת קרבן אלו דומיא דמשיח: ת"ר משיח שהורה עם הצבור ועשה עם הצבור יביא פר לעצמו ודין הוא. פי' ודין הוא שלא יביא ושקלי וטרי עד דסתר הלי דינא. ורלאי הוא שיביא לעצמו. אלא דיליף לה מקרא שמתכפר עם הצבור: ה"ד הא דקאמרת הורה בפ"ע מתכפר בפ"ע. ועכ"פ כדאיתא תרי הוראות כדפרישית. והיכי משכחת לה דהורה כהן משיח וגם הוא ב"ד. ומוקי לה ר"פ בשוין שכולן מופלאים ולא ברירי לי שפיר מאי נפי' מופלא דראוי להוראה הייט דגמיר כולי תלמודא כשמעון בן עזאי ובן זומא וסביר ומאי חסיר ליה לכיוצא נקרא מופלא. ואפשר דמושיבין בסנהדרין אע"פ שאינו ראוי להוראה אי לא משכח ראוי להוראה. ואותן הראויים להוראה נקראים מופלאים. והכא מיירי שכולן ראויים להוראה:

רבינו חננאל

כוכבים שעבדו בימי צדקיהו בזדון היתה ומזיד לאו בר קרבן הוא. ומהדרינן ולטעמ' אילים צ"ז וכבשים ע"ז שהקריבו מי אשכחן להו בכל התורה כולה. פי' הדא דאיל וכבש לא אשכחן דאתי חטאת בכל התורה כולה. והו דמפי פר ושעיר לא אשכחת בעבודת כוכבים אלא הוראת שעה היתה וליכא למיסמך עלה וכל זו השמועה ישנה נמי בתמורה בפרק יש בקרבנות היחיד: מתני' הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהם אותו שבט חייב ושאר כל השבטים פטורין. דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין חייבים אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד שנאמר ואם כל עדת ישראל ולא עדת אותו השבט מפורש בספרא עדת ישראל עדה המיוחדת בכל ישראל זו סנהדרין גדולה שבלשכת הגזית אוקימנא לעיל (דף ה:) דמאן חכמים ר"ש: ת"ר הורו ב"ד. פי' ועשו קהל או רובו על [illegible] צבור מתה. והכי מפורש בתוספתא יומא (פ"ג) ר' אלעזר ור' שמעון אומרי' ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה. פי' הנה הפר של יוה"כ דלאו דצבור הוא אלא דשותפי אהרן וביתו כדכתיב והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו ותו' ודינו אצל ר' שמעון כדין השעיר דהוא חטאת צבור דאלמא אם מת אחד מן השותפין קרב כדרך שאם מת אחד מן הצבור קרב. ואמאי קתני מת אחד מב"ד פטורין אפילו כי מת ליקרב. והא מתניתא איתא ביומא בפ' הוציאו לו. והכי תניא בתוספתא תמורה (פ"ב) המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות יביא איזו מהן שירצה והשניה תרעה עד שתסתאב ויפלו דמיה לנדבה. ר' אומר תמות ומודים חכמים לר' במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה והקריבה ואח"כ נמצאת הראשונה שתמות. ות"ר בספרא פרשת יחיד ואם כבש יביא קרבנו ומנין את אומר המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות שיביא איזה מהן שירצה ת"ל יביא יכול יביאנה שתיהן ת"ל יביאנה אחת הוא מביא ואינו מביא שתים. ואמרי' עלה בתמורה פרק יש בקרבנות היחיד (דף טו) והא חטאת דפיישא מה תהא עלת. אמר רב המנונא תנא ר' יהודה אומר תרעה ר' שמעון אומר מתה. ושקלינן וטרינן בה טובא. ואוקימנא דר' יהודה אליבא דרבנן דפליגי על ר' בתוספתא אמרת ודתנן התם חטאת יחיד שכפרו בעלים [מתה] ושל צבור אין מתות. ר' יהודה אומר [ימותו] אוקימנא באבודה ונמצאת בשעת הפרשה ור' יהודה אליבא דר': אמר ליה רב יוסף כהנים קא אמרת כהנים עם לעצמם שנאמר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. פי' דינם כדין צבור ולא כשותפין. ולענין חטאת שותפין לר' שמעון מתה. א"ל אביי (עיין לדף ו ע"ב) אלא מעתה ניתי פר בהוראה. וכי תימא הכי נמי מפי להו שבטים. [ס"א נפישי להו פרים] פירוש למאן דאמר כל שבט ושבט מייתי י"ב פרים בעי ולר' שמעון י"ד: אמר רב אחא בר יעקב לא מייתי בהוראה אלא מאן דאקרי קהל ושבטו של לוי לא אקרי קהל שנאמר ויאמר אלי הנני מפרך והרבתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחוזת עולם כל שיש לו אחוזה קרוי קהל וכל שאין לו אחוזה אינו קרוי קהל. פי' ולוים לית להו אחוזה. אקשי' אי הכי בצרי להו. פירוש י"א הוו ותרקנן משמיה דאביי אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי. א"ל רבא והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הקשתים לראובן ושמעון ולא לדבר אחר אחד ליה אביי ולא הוא הלוקן ברגלים. פירוש דכתיב דגל מחנה אפרים ותו' ועליו מטה מנשה. ותרקינן כדי להלוק כבוד לדגלים. פירוש כי כל דגל היו לו ג' נשיאים ואילו לא נחלק שבט יוסף היה נשאר דגל אחד בב' נשיאים בלבד כי שבט לוי לא נפקד דכתיב והלוים לא התפקדו ותו' מ"א הוא הלוקן ברגלים כנחלתם כך חניתם. פירוש הכי קאמר ליה יעקב ליוסף על שם אחיהם יקראו בנחלתם והמתנות נמי מעין נחלה היותה שהן חולקין הרוחות הלכך נחלקו. וראיתו במקצת פי' חכמים א) כנחלתם כך חניתם שיעקב חלק להם את הארץ. וכמו דאוף יהנו לדגליהם. וכך מצינו במדרש ר' תנחומא איש על דגלו באותות לאות שצוה להם אביהם שלרוחות שנחלקו לשאת מטתו להן נחלקו לדגלים ומקשינן והא הלוקין בנשיאים דכתיב ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד. ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור ותרקנן כדי להלוק כבוד לנשיאים. פי'

א) כ"ה בפרש"י

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ג סמג עשין רעו:
ו ב מיי' שם פט"ו הל' ו סמג שם:
ז ג מיי' שם הל' א:
ח ד מיי' שם הלכה ד:
ט ה מיי' שם הל' א:
י ו מיי' שם ופי"ד הל' א [ופי"ג] הלכה ב סמג שם:

מסורת הש"ס

א) [לקמן י.] ב) ת"כ פרשה ויקרא: ג) נ"ל ומשיח: ד) [לקמן ח:] ה) נ"ל כצבור:

[illegible]
הוכחה
שמשיח אינו
מביא אלא
בהעלם דבר
עם שגגת
מעשה

תורה אור

אמר רב פפא כגון שהיו מופלין שניהן, סבר אביי למימר "חטא בפני עצמו ועשה בפני עצמו" היכי דמי: דיתבי בשני מקומות וקא מורו בתרי איסורי' אמר ליה רבא אטו שני מקומות גורמין אלא אפילו יתבי בחד מקום וכיון דקא מורו בתרי איסורי חטא בפני עצמו הוא: פשיטא הוא בחלב והן בעבודת כוכבים חטא בפני עצמו הוא דהא חלוקין בטעמייהו וחלוקין בקרבנות: דהוא בפר והן בפר ושעיר דהא קא מייתי הני שעיר והוא לא מייתי, וכל שכן הוא בעבודת כוכבים והן בחלב דחלוקין בקרבנותיהן א)[לגמרי]: דהוא שעירה ואינהו פר, אלא הוא בחלב המכסה את הקרב והן בחלב שעל הדקין מהו: מי אמרינן אף על גב דקרבן שוה כיון דמתרי קראי קאתו הא פליגין בטעמייהו או דלמא שם חלב אחד הוא. אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא, הוא בחלב והן בדם מהו: מי אמרינן בטעמייהו הא פליגין או דלמא כיון דשוין בקרבן בתר קרבן אזלינן? תיקו: שאין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת וכו': מנלן דעד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת? כדאמרינן באידך פירקין ג)ונעלם דבר-דבר ולא כל הגוף: וכן המשיח: מנלן דכתי' לאשמת העם הרי משיח כצבור: ויקרא ד ולא בעבודת כוכבים כו': מנלן דתנו רבנן לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה? נאמר כאן "מעיני" ונאמר להלן "מעיני" מה להלן בב"ד אף כאן נמי בב"ד, ומה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן נמי דבר ולא כל הגוף:

מתני' אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה:

גמ' מנלן דתנו רבנן "ישגו" יכול יהו חייבין על שגגת מעשה? ת"ל "ישגו ונעלם דבר" אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: וכן המשיח: מנלן דכתיב "לאשמת העם" הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: מנלן? דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על שגגת המעשה? נאמר כאן "מעיני" ונאמר להלן "מעיני" מה להלן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף כאן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. ואילו "משיח בעבודת כוכבים" לא קתני, מתניתין מני? רבי היא ג)דתניא משיח בעבודת כוכבים: רבי אומר בשגגת מעשה וחכמים אומרים בהעלם דבר, ושוין שבשעירה ושוין שאין מביא אשם תלוי. ותסברא בזדונו כרת ובשגגתו חטאת מי קתני? אלא תני הא והוא הדין להא, ה"נ תנא הא והוא הדין להא. מ"ט דרבי? אמר קרא א)וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה-הנפש-זה משיח "השוגגת" זה נשיא "בחטאה בשגגה": רבי סבר חטא זה בשגגה יהא ורבנן סברי מי שחטאתו בשגגה יצא משיח שאין חטאתו בשגגה אלא בהעלם דבר, ושוין שבשעירה ביחיד ג)מנלן? דאמר קרא ג)ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם בכלל "נפש אחת" הן:

ושוין

א) במדבר טו: ב) שם:

אמר רב פפא. בשוין דהוא מופלא והן מופלאים הלכך אי לאו דאיצטריך למיתני דכי חטא בפני עצמו אע"ג דהוראה דידהו הוי הוראה מעליא אפילו הכי מתכפר בפני עצמו משום דקא מורו בשני איסורי חטא עם הצבור אע"ג דהוא מופלא דהוראה דידיה הוי הוראה מעליא אפ"ה מתכפר עם הצבור משום דקא מורו בחדא איסורא: בשני מקומות. משיח במקום אחד וב"ד במקום אחר: בטעמייהו. בפסוקים דחלב ועבודת כוכבים מתרי קראי נפקי: וחלוקין בקרבנות. דב"ד מייתי שעיר לעבודת כוכבים והוא לא מייתי שעיר: דהוא שעירה. לחודיה דכתיב בעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים ואם נפש אחת יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע: הוא בחלב המכסה את הקרב. דהוי דבר שאין הצדוקים מודין דהא לא מפרש קרא מאי ניהו דאפי' אמוראי פליגי בשחיטת חולין באלו טריפות (דף נ:) מאי ניהו כרס הפנימי וכ"ש חלב שעל גבי הדקים שאין הצדוקים מודין דהא לא כתיב בהדיא: אי נמי דהורו בחלב שעל הקרב בין בכזית לפחות מכזית דכזית לא כתיב בהדיא והוי דבר שאין הצדוקין מודין: אע"ג דקרבן שוה. דהן בפר והוא בפר: כיון דמתרי קראי קא אתו. כדאמרינן לעיל בפרק קמא (דף ג:) ואת החלב וי"ו יתירא להביא חלב שעל גבי הדקין: הא פליגין בטעמייהו. הא חלוקים בפסוקים ומתכפר בפני עצמו: או דלמא שם חלב אחד הוא. והורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור: והן בדם. כגון בדם המובלע באיברים או בין כזית לפחות מכזית והוי דבר שאין הצדוקין מודין: בתר קרבן אזלינן. דכיון דשוין בקרבן הורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור תיקו: לפי שיצאה עבודת כוכבים. מכלל פר העלם דבר של צבור לידון בעצמו בהבאת פר ושעיר: נאמר כאן. בעבודת כוכבים. מעיני והיה אם מעיני העדה: ונאמר להלן מעיני. ונעלם דבר מעיני הקהל: מה להלן ב"ד. דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו ואמרינן לעיל בפ"ק (דף ה.) הוראה תלויה בב"ד דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל דהיינו ב"ד, ומעשה תלוי בקהל דכתיב "הקהל ועשו", ובעבודת כוכבים לא כתיב ב"ד דכתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ואי ס"ד ב"ד והא אין מעשה תלוי בב"ד אלא בקהל דהכא כתיב "מעיני העדה נעשתה" דהיינו מעשה, אלא מה להלן ב"ד דכתיב בפרשת ויקרא אף כאן בית דין: מתני' אין חייבין בקרבן וכו'. אין ב"ד חייבין קרבן אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח, ולצבור הוא דכי עבדי בשגגת מעשה לחודיה מייתו כל חד וחד כשבה או שעירה דדיינינהו כיחידים דכיון דלא עשו ע"פ ב"ד מחלקי כולהו מהדדי והוו יחידים, ויחידים חייבין בשגגת מעשה, אבל משיח בשגגת מעשה לחודיה פטור מכלום כדאמר לקמן בפרק בתרא (דף יא:) "מעם הארץ" פרט למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה כלל והיינו דקאמר "יצא משיח שאין חטאתו בשגגה" דהיינו בשגגת מעשה וכו': גמ' ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני. דקתני "ולא בעבודת כוכבים אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה" ולא קתני וכן המשיח ומדלא קתני וכן המשיח מכלל דמשיח בעבודת כוכבים חייב בשגגת מעשה לחודיה: מתני' מני ר' היא דתניא משיח בעבודת כוכבים ר' אומר בשגגת מעשה. לחודיה: וחכ"א בהעלם דבר. כלומר עם שגגת מעשה כשאר מצות ושוין שאין מביא שום אשם תלוי: ותסברא זדונו כרת ושגגתו חטאת. בעבוד' כוכבי' דקתני ולא בעבוד' כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח, והא קי"ל דמשיח נמי בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדאמרי' לקמן "נאמר כאן עליה כו' לאשמת העם הרי משיח כצבור" ואפי' הכי לא קתני במתני' וכן המשיח: אלא תנא בהא. בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת ח)בשאר מצות "וכן המשיח" והוא הדין בעבודת כוכבים דמשיח כצבור. דאינו חייב בעבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאה: הכא נמי תנא בהא. דאין חייבין בשאר מצות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח' והוא הדין לעבודת כוכבים דמשיח כצבור כי היכי דאין ב"ד חייבין על עבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ודלא כרבי: מאי טעמא דרבי אמר קרא. בפרשת שלח לך "וכפר הכהן על הנפש השוגגת וגו'" רבי סבר חטאה בשגגה הכי משמע חטא זה בשגגה יהא כלומר בשגגת מעשה לחודיה ואפילו משיח: ורבנן סברי מי שחטאו בשגגה. דהכי משמע "וכפר הכהן על הנפש השוגגת" דיביא שעירה בשגגת מעשה מי שחטאו בשגגה בשאר מצות: יצא משיח שאין חטאתו בשגגה. בשאר מצות כלומר בשגגת מעשה אלא בהעלם דבר עם שגגת. מעשה' דעל שגגת מעשה לחודיה פטור לגמרי:

תוספות

דיתבי בתרי מקומות וקמורו בחד איסורא. תימה מאי איצטריך בשוין אפי' לא שוו נמי הוראתן הוראה דהא דבעינן לעיל מופלא בב"ד היינו לגן ללמוד ולא למד והכא מאי איצטריכין ללמוד כיון דבאיסור אחד הורו ושניהם הורו שוה ונראה כספרים דגרסי מלתא דרב*) פפי בשוין בתר דמוקי בתרי איסורי: נאמר כאן מעיני. תימה דלעיל בפ"ק משמע בהדיא אביי דלא ידעינן שאר מצות אלא מעבודת כוכבים והכא משמע איפכא וי"ל דאביי נמי הכי בעי למילף כי הכא דעיני דעבודת כוכבים לא פשוט לן שהוא ב"ד אלא ה"ק ילפינן עיני עיני כלומר האי עיני דעבודת כוכבים ילפינן משאר מצות שהוא ב"ד וסדר ילפינן כהאי מעיני מהאי לענין זה דכי היכי דגבי עבודת כוכבים מעשה תלוי בקהל כדמשמע נעשתה ה"נ האי עיני דשאר מצות: דת"ר ישגו יכול יהיו חייבין על שגגת מעשה. תימה למאי איצטריך הא בהדר ילפינן מדכתיב דבר דמקצת דבר בעינן והא לא שייך כי אם בהוראה ועוד היאך יהיו חייבין על שגגת מעשה למ"ד ב"ד מביאין פר מוכיח חטא וחיובה מיגעד מה חטאו ב"ד ועוד תניא פ"ק עם הארץ לרבות אפי' רובו ואפי' כלו דמייתי שעירה או כשבה ולא פר. וי"ל דאי לאו דמשמע דבעינן העלם דבר לא הוה אמרינן שב"ד יהיו חייבין אלא צבור דאע"ג דלעיל דרשינן דמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד השתא מיהו לא דרשינן הכי מיהו הקישא דדבר נ"ל דמתחלה צריך למילף הוא ומה"כ לומר דבר ולא כל הגוף:

*) נ"ל רב פפא.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ה סמג עשין רעו ועיין בכ"מ:

יב ב מיי' שם פי"ב הלכה א ב ופי"ג הלכה א:

יג ג מיי' שם פט"ו הל' א והלכה ג:

יד ד מיי' שם הל' א:

טו ה ו מיי' שם הל' ג:

◆

רבינו חננאל

פירוש הואיל ונחלקו בדגלים לפטם שאמרנו אילו הקריב אחד וחברו לא איכא קפידא ולא איכא זילותא. דתניא [מג"ת פי"ב] שלמה עשה ז' ימים בחנוכת הבית מפני מה עשה משה י"ב כדי לחלוק כבוד לנשיאים. פי' שאם הקריב זה ולא יקריב זה איכא קפידא וקימא לה קושיא דאי הכי בצרו להו וליכא למימר כהנים עם לעצמן ולעולם קסבר ר' שמעון חטאת השותפין לא אזלא למיתה. מאי הוה עלה פירוש דהא דרב יוסף מי מתוקמא האי כר' שמעון אי לא. ת"ש דתניא בספרא פרשת נשיא ושחט אותו ולא תמורתו למפטה הוא אומר ושחט אותה ולא ולדה ולא תמורתה מכאן היה רבי שמעון אומר כו' ר"ש אומר ה' חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושנתכפרו בעליה ושעברה שנתה ואי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור. פי' ימות לפי שאין הצבור [מפרישין] נקבה וא"א יכול לומר תמורת חטאת בצבור לפי שאין הצבור] ממירין. פי' דתנן בתמורה הצבור והשותפין מקדישין אבל לא ממירין. ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעלים בצבור לפי שאין הצבור מתים פי' כולם הלכך כל אלו השלשה לתנהו בצבור. יכול כפרו בעלים ושעברה שנתה יהו מתות בצבור אמרת ילמד סתום ממפורש. פי' סתום דצבור א)מפורש דיחיד. מה ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעלית ביחיד דברי' אמורים ולא בצבור אף כיפרו בעלים ושעברה שנתה ביחיד דברי' אמורים ולא בצבור. הלכך קרבן בצבור. פי' הוא הדין לשותפין נמי דאמרינן אי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין שותפין מביאין נקבה פי' דכתיב בחטאת יחיד וכפר עליו. ותניא בספרא שחטאת כפרה לשנים שלא יכפר על שנים כאחת. ולא תמורת חטאת בשותפין לפי שאין שותפין ממירין וה"נ ילמוד סתום ממפורש דכולהו ה' חטאות לר' שמעון בשותפין לא מייתי ולא מתוקמא האי דמת אחד מב"ד פטורין כר"ש דלסבריה חייבין ובמאן דאוקמה כר"מ סלקא סוגיא דשמעתא: הורו' לאקשויי אתא דקתני ר' שמעון ילמוד סתום ממפורש וכי דנין אפשר משאי אפשר. פי' היאך נדון כפרה בעלים ושעברה שנתה דאפשר בהו בצבור מולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעלים דאי אפשר בהן בצבור. ופרקינן בחד מקום גמיר. פי' כך גמיר ר"ש מפי רבותיו הלכה למשה מסיני כי החטאות המתות אין אחת מהן נוהגת אלא במקום שנוהגות כולן וכיון דאי אפשר באותן הג' לנהוג בצבור (הכי) [תני] נמי אין נוהגות ובעל כרחך למד סתום ממפורש והתם בתמורה בסוף פרק יש בקרבנות היחיד אקשינן עלה כי האי גוונא וכי דנין אפשר משאי אפשר. אמר ר"ל ד' נתנו והעמידום על ה' פי' אלו הה' חטאות ד' מהן נוהגות וה' נשתכחה דינה בימי אבל משה. דגרסינן התם בפרק יש בקרבנות היחיד א"ר יצחק אף חטאת שנתכפרו בעלים נשתכחה בימי אבל משה והעמידו כל הה' למיתה. כלומר ואי ס"ד דהני ד' בצבור אי אפשר בכולהו. אלא ש"מ ביחיד נהגו ובעל כרחך ילמד סתום ממפורש: אמר ברוך קדמנו שאין י"א אשר אין חולק בי' מהן כי הן צורך ההוראה ואותו שחלק בא' והוא ר' יהודה האומר בב"ד שבט. ואין הלכה כמותו אלא כחכמים. עכשיו נבאר החלוקה היטב לאמר כי נחלקו חכמי' מחלוקת בביאת הפר. א) משום ר' מאיר נחלקו בה ב' התנאין. אחד אמר כי ר' מאיר היה סובר הכתוב בפרשה כל קהל שבטי ישראל הוא ולעולם אין מביאין פר עד שיעשו רוב ישראל בשבטים ובגברים וכשעושין החובה תלויה במי שהוראה תלויה והן ב"ד. הלכך ב"ד יביאו פר אחד וכל ישראל פטורין ובעבודת כוכבים פר ושעיר וכל ישראל פטורין ור' שמעון בן אלעזר אמר לא היה ר' מאיר מצריך רוב מספר שבטים ורוב מספר גברים אלא או זה או זה: ב) ר' יהודה הסובר כי הקהל הכתוב שבט הוא. וכך שורתו אם חטא שבט או רובו בהוריית בית דינו אותו שבט מביא פר וב"ד וכל ישראל פטורין אבל חטא בהוריית בית דין הגדול (באין) [כולן] על אותו חטא י"ב פרים מביאין. אבל אם החטא מיעוט שבט ליכא פר ובין כך ובין כך ב"ד לעולם פטור. ג) ר' שמעון הסובר כי הקהל שבט הוא אבל אין לו חובת פר כלל ולא לב"ד על ידו אלא בהוריית ב"ד הגדול וכן דינו כשעשה שבט או רובו על פיהם אותו שבט מביא פר וב"ד מביא על ידו פר כי כשם שנשתתפו בשגגה ישראל בשגגה ושתתתו בחובת ושאר ישראל פטורין. והוא הדין לב' שבטים או ג' או ד' או ה' או ו' והן רובו או ז' והן מיעוטו:

א) נ"ל הכי דמשכחת בצבור. דיחיד נ"ל הג' דלא משכחת אלא ביחיד.

מסורת הש"ס

א) כ"ש: ב) [לעיל ד.] ג) סנהדרין סא: ד) (ושעיר' ביחיד מנלן. ג"י רש"א) ה) [נ"ל בשאר:]

◆

תוספות הרא"ש

ונעלם דבר. דבר ולא כל הגוף. וכן במשיח דכתיב לאשמת העם הרי משיח כצבור. והקשה הרמ"ה ז"ל למה לי הקישא לאי מלתא לא במשיח גופיה כתיב מלתא מהם דמשמע מלתא ולא כל אחת. ותירץ דהאי מלתא גבי עשיה כתיב ועשה אחת מהנה. ולכן בהוראה הוא דבעינן למילף שצריך קיום קצת וביטול קצת. ונראה דלא"ה צריכי מ"ס דמלתא לדרשא אחרינא כדדרשינן מינה בשבת פרק כלום (דף קג) שלא כתב שם משמעון חייב. לפי שיצאה ע"ז לידון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה נאמר כאן כו' מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד. מה להלן דבר ולא כל הגוף כו'. הקשה הרמ"ה ז"ל מה צריך ללמוד מ"ש משאר מצות דאיירי בב"ד. דמהיכי ידעי בשאר מצות דאיירי בב"ד אלא מדכתיב מעיני הקהל ומשמע ב"ד דכמו שאדם הולך לאחר מאור עיניו כך כל הקהל הולכין לאור הוראתו של ב"ד. ובעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה דמשמע בית דין. ותירץ משום דבעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה. ועדה משמע בכל דוכתא ב"ד כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה. הלכך אי לאו ג"ש הוה מפרשינן מעיני העדה מופלא שבב"ד שהוא עיניהם של שאר סנהדרין אלם (הוראה) [הוראה] לכך בלא האחרים ושגו הצבור על פיו חייבין. הלכך צריך ללמוד משאר מצות דכתיב בהו מעיני הקהל ובולא סנהדרין הם עיני. ונראה שנתנם דוקא דהוא (משאר) [דכשאר] מצות ידעינן דאיירי בהוראת סנהדרין ולא מתשמשין נקהל אלא משום דכתיב בהו ונעלם מעיני דמשמע שנעלם מהם דבר ועל ידי כך עשו הקהל. כדדרשי' בהדיא ברייתא ס"ל ישגו יכול יהו חייבין על שגגת (מעשה)[מעשה] ס"ל ישגו ונעלם הלכך דהוא ונעלם מעיני היינו בית דין שנעלמה מהם הוראה שקהל ועשו על פיהם הוראה כבי"ד ועשה הקהל. אבל גבי עבודת כוכבים דלא כתיב ונעלם אלא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. לא משמע דאיירי בב"ד כלל אלא בשגגת מעשה דעדה: ולא בעבודת כוכבים כו' ודל"ל מי שיצאה כו'. הקשה הרמ"ה ז"ל למה לי למילף עבודת כוכבים משאר מצות לענין העלם דבר ושגגת מעשה. וכא בעבודת כוכבים גופה כתיב נעשתה לשגגה וכתיב כי לכל העם בשגגה. והדע מייתו לעיל בפ"ק (דף ה.) דמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד. אלמא לא מחייבי קהל בלא הוראת ב"ד. ותירץ דסוגיא דלעיל אליבא דר"מ ור"ש דלא מייתר להו קהלי למדרש מעשה תלויה בקהל והוראה בב"ד אבל לר' יהודה דדריש ליה מקהל יתירא לית ליה האי דרשא נעשתה לשגגה וכרייתא דהכא ר"י דסתם ספרא ר' יהודה: ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני. דלא קתני בעבודת כוכבים וכן המשיח אלמא דמשיח בעבודת כוכבים מחייב בשגגת מעשה גרידתא. וליכא למימר הא דקתני ולא בעבודת כוכבים אעבר ומשיח דאיירי בה מקמי הכי דה"כ ה"ל למתנקי' למשיח עד לבסוף ולתני אין חייבין כו' ולא בעבודת כוכבים כו' והדר לתני וכן המשיח. והשתא דשבקי' עבודת כוכבים לבסוף משמע דמשיח בעבודת כוכבים לא מבעיא העלם דבר: אלא תנא הא וה"ה להך. פי' תנא (כו') [עבודת כוכבים] גבי ב"ד וה"ה לגבי משיח. דמשיח (כו') [כב"ד] אף לענין (כו') [עבודת כוכבים]: וכפר הכהן על הנפש השוגגת. הנפש זה נשיא השוגגת זה משיח. קרא יתירא קדריש שלא תאמר הואיל ויצא נשיא ומשיח מכלל יחיד בשאר מצות. אף בעבודת כוכבים כן. קמ"ל דבכלל יחיד ניהו ורבנן האי בחטאה בשגגה הכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת דהיינו מעשה גרידתא. וכתב עלה בחטאה בשגגה. מי שחטאתו בשגגה בשאר מצות דמביא כפרה גם בעבודת כוכבים בשגגת מעשה. יצא משיח שאין חטאתו בשגגה גרידתא בשאר מצות אלא צריך העלם דבר עם שגגת מעשה גם בעבודת כוכבים אם לא כהעלם דבר ושגגת מעשה: ושוין שבשעירה כיחיד. דכתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח וכתיב והקריבה עז בת שנתה. ואע"ג דבהאי קרא גופיה כתיב תחטא בשגגה דמשמע בשג"מ גרידתא. לא אמרי' דמשיח מייתי בשגגת מעשה דלהכי אהני מיעוטא דבחטאה בשגגה למעט משיח בשגגה גרידתא ואין לומר דמבחטאה בשגגה ממעטי' משיח לגמרי. ואם נפש אתי לרבויי [נשיא]. דא"כ לא לכתוב על הנפש השוגגת אלא הכי לכתוב וכפר עליו הכהן בחטאה (אלא) [אלא] בשגגה כתיב השוגגת לרבות משיח להשמועינן דלא ממעטינן מבחטאה בשגגה אלא שאינו מביא בשגגה גרידתא אבל בהעלם דבר עם שגגת מעשה מביא שעירה. ושגג דכתיב בשגגת כתיב נמי הנפש לרבות נשיא לא איצטריך:

נושא
גזל של חלא בפני עצמו

נושא
משיח בזיון
אי בזיו
העלם דבר
או חייב
בשגגת
מעשה לחוד
(מח' רבי וחכ')

א) כים : ב) רש"א מ"ז: ג) [יבמות ט.] ד) [יבמות ט:] ה) שבת סט. [יבמות ט.] ו) בס"י מס לעיל: ז) [יבמות ט:] ח) רש"א מ"ב ט) [ברכות ט: וס נסמן] י) מכות כג. : כ) עי' מכות יג סוף ע"ב:

טו א מיי' פי"ו מהל' שגגות הלכה ו סמג עשין רז :
יז ב מיי' שם הל' ג :
יח ג מיי' שם פי"ב הל' א:
יט ד מיי' שם פט"ו הלכה א :
כ ה מיי' שם פ"ח הלכה ב והלכה ד ה :
כא ו ז מיי' פ"ד מהל' עבודת כוכבים הל' ו סמג שם :
כב ח מיי' שם פט"ב הל"ד ופ"ו מהל' שגם הלכה טו :

תורה אור

ושוין שאין משיח מביא אשם תלוי מנלן? דכתיב וכפר [עליו] הכהן על שגגתו אשר שגג רבי סבר מי שכל חטאו בשגגה יצא זה שאין א)[כל] חטאו בשגגה אלא בהעלם דבר, מ"ד כל כתיב? אין, דאם כן נכתוב על שגגתו, למה לי אשר שגג הא קמ"ל דעד דאיכא כל חטאו בשגגה ב)(יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה אלא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה) ורבנן מי שחטאו בשגגה יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה:

מתני' ג) אין בית דין חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים עד שיורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

גמ' מנלן? ד) דתניא רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אשכחן צבור, משיח מנלן? לאשמת העם הרי משיח כצבור, נשיא: יליף מצות מצות כתיב גבי נשיא ועשה אחת מכל מצות ה' וכתיב בצבור ועשו אחת מכל מצות מה צבור דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף נשיא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, יחיד אמר קרא ואם נפש וילמד תחתון מעליון: ולא בעבודת כוכבים עד שיורו: בעבודת כוכבים מנלן דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין אפילו על דבר שאין זדונו כרת ושגגתו חטאת? נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אשכחן צבור, יחיד נשיא משיח מנלן? אמר קרא ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולן בכלל נפש אחת הן וילמד תחתון מן העליון, הניחא למאן דמפיק לה לעליה לג"ש כדאמרן, אלא לרבנן דמפקי לה לעליה לעריות וצרות, דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מנא להו? נפקא להו ה) מדמתני ליה ר' יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים ו) מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות, צבור מנלן? יליף עליון מתחתון, ורבי, הא דר' יהושע בן לוי מאי עביד ליה? מפיק ליה לכדתניא ז) לפי שמצינו שחלק הכתוב בין רבים ליחידים רבים בסייף וממונן אבד יחידים בסקילה וממונן פלט, יכול נחלוק בקרבנותיהם ת"ל תורה אחת יהיה וגו' מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דלא חלק הכתוב, הא חלק הוה אמינא נחלוק, מאי נייתי? נייתי פר, צבור בשאר מצות הוא דמייתו, נייתי פר לעולה ושעיר לחטאת, צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו, נייתי שעיר, נשיא בשאר מצות הוא דמייתי, נייתי שעירה, יחיד נמי היינו קרבנו ח)(אלמה לא) איצטריך, ס"ד אמינא צבור מייתי פר לעולה ושעיר לחטאת, הני נייתי איפכא פר לחטאת ושעיר לעולה אע"ג ט) דצריך, ואין לו תקנה, קמ"ל, דכ"ע מיהת כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי, מאי משמע? אמר רבא ואי תימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי אמר קרא וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים דבי רבי תנא אמר קרא אשר דבר ה' אל משה וכתיב אשר צוה ה' אליכם ביד משה איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו עבודת כוכבים י) דתנא רבי ישמעאל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דבי רבי ישמעאל תנא

למן

ושוין שאין. משיח מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע: מי שחטאו בשגגה יצא משיח, ולרבי הכי קאי אמר יצא משיח והא לרבי חטאו בעבודת כוכבים בשגגה הוא, והא תניא לעיל משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה? אלא רבי סבר דהכי מתרץ קרא לטעמיה מי שכל חטאו בשגגה יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה, דבעבודת כוכבים בלבד הוא דחטאו בשגגה אבל בשאר מצות אין חטאו בשגגה בלבד אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה: ורבנן. סברי יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא העלם דבר עם שגגת מעשה ולדברי הכל משיח אין מביא אשם תלוי וכ"ש צבור דאין חייבין אשם תלוי דהעלם דבר כתיב בהו בהדיא: מתני' אין ב"ד חייבין. קרבן אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואם הורו בדבר שחייבין אשם ודאי פטורין דכתיב באשם ודאי ואם נפש אחת וב"ד אין הם בכלל נפש אחת ועוד דבאשמות אין בהן דין העלם דבר דחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג: וכן המשיח. אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת והכי השוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם אבל אשם יביא כדתנן לקמן (ד' ט') אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד חייבין וב"ד פטורין: גמ' נאמר כאן עליה. ונודעה החטאת אשר חטאו עליה (ויקרא ד): ונאמר להלן. לגלות ערותה עליה (שם יח): נשיא. נמי לא יביא שעיר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כדתנן (שם) כל מצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר דיליף מצות מצות: יחיד. נמי אינו מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת דתנן כל מצות שבתורה וכו': אמר קרא. בפרשת ויקרא אם נפש: וילמוד תחתון מעליון. יחיד מנשיא: לפי שיצאה עבודת כוכבים. דהכא כתיב וכי תשגו ולא תעשו ולא כתיב הכא כרת: יכול יהו חייבין על דבר שאין זדונו כרת. כגון מגפף ומנשק ומרבץ כדאמרינן במסכת סנהדרין בפרק ד' מיתות (דף ס:) בלא העשה ולאו בכרת: וילמוד התחתון מעליון. יחיד נשיא ומשיח מצבור: אלא לרבנן. דמפקי להאי עליה לדרשה אחרינא כדאמרינן בפ"ק דיבמות (דף ג:) ואשה אל אחותה וגו' עליה מה ת"ל לפי שנאמר יבמה יבא עליה וגו': תורה

אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה. בעבודת כוכבים משתעי קרא דהכא. בסיפרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנא' כי דבר ה' בזה שבזה על דיבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך, ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני: מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת. דהכא כתיב הכרת תכרת אף כו': אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות. דכתיב ואם נפש וכתיב תורה אחת יהיה לכם והנפש אשר תעשה ביד רמה דיחיד ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת: צבור מנלן? ילמוד עליון מן התחתון. דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו דהיינו צבור וילמד מתחתון ואם נפש מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות: רבים בסייף. במזיד אנשי עיר הנדחת: יכול נחלוק בשוגג בקרבנותיהם. דכי היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד ה"נ נחלוק בקרבנותיהם דלהוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד: ת"ל תורה אחת. דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד: מאי נייתי. אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף: נייתי פר, לצבור בשאר מצות הוא דמייתי. ולא הוי חלוק וכ"ש דבעי' חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין לצבור נעשין עיר הנדחת כלל: יחיד נמי היינו קרבנו. ולא הוי חלוק: איצטריך. תורה אחת דס"ד וכו': אי נמי צריך. לחלוק בקרבן: ואין לו תקנה. לעיר הנדחת בשוגג דאי אפשר לחלוק: קמ"ל. תורה אחת דמייתי כל חד שעירה כיחיד: ולא תעשו את כל המצות איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים. שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה: כתיב [את] כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה. דמשמע שצוה ע"י משה וכתיב אשר דבר ה' דמשמע שהיא בדיבורו של הקב"ה כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר עם משה: איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה הוי אומר זו עבודת כוכבים. דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דהיינו ששמעו בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה בכמה פרשיות שבתורה כגון לא תשתחוו לאל אחר דלא שמעו אלא מפי משה :

רבינו חננאל

מיעוטו לעולם כולן מביאין פר אחד וב"ד פר . אבל כשהן החוטאים ז' שבטים והן רוב ישראל במספר אנשים מביאין שבעה פרים וב"ד פר ובעבודת כוכבים ז' פרים וז' שעירים וב"ד פר ושעיר ולעולם השבטים שלא עשו פטורין . ואע"פ שסתם ר' חייא בתוספתא (ריש מכילתין) כרבי יהודה דתניא הורו ב"ד ועשה כל הקהל או רובו על פיהן בזמן שהוראתן הוריית ב"ד פטורין והעושין על פיהם מביאין פר.. אין הוראתן הוריית ב"ד חייבין פי' כל אחד כשבה או שעירה והעושין על פיהן מביאין כשבה או שעירה פי' כל אחד , לא חיישינן לה דכיון דרבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה כדאמרינן ביבמות פרק החולץ (דף מג.) :

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח לעצמו כו' כתיב אם הכהן. המשיח יחטא לאשמת העם וגו'. יש לומר ולברר כי זה הפר נמי בואתו תלוית בח' תנאין . הא' שאינה נוהגת זו ההוראה אלא בכהן משיח לבדו אבל במרובה בגדים או כשעבר או משוח מלחמה לא . דתניא בספרא משיח יכול זה המלך ת"ל כהן אי כהן יכול המרובה בגדים ת"ל משיח . אי משיח יכול אף משוח מלחמה ת"ל (משיח) [המשיח] שאין על גביו משיח . ומבואר עוד בפרק כהן משיח (דף יב).ובמגילת (דף ט:) ובתוספתא הוריות ובתוספתא מגילה (פ"א) . הב' שיהא חכם מופלא דאמרינן לקמן (דף י) אי דתן מופלאין הוא אינו מופלא הוריה דידיה ולא כלום היא . הג' שתהא הוראתו בשוגג מעין טעות ב"ד שאמרנו בפרק העבר ועשייתו בשוגג דהעלם דבר ושגגת מעשה בעינן . הד' שתהא הוראתו באחת מכל המצות שפירשנו כי ב"ד חייבין עליהן חוץ מעבודת כוכבים שדינו בה בשעירה כאשר יפורש לפנינו . הה' שתהא הוראתו לבטל מקצת ולקיים מקצת כדרך ב"ד דכתי' לאשמת העם הרי משיח כצבור . הו' שתהא דבר שאין הצדוקים מודין בו . הז' שתהא הוראתו בפני עצמו ולא בשתוף עם ב"ד . הח' שיהא חטאו כשהוא ממונה. בהשלמת אלו השמונה נתחייב הכהן המשיח זה הפר .

אבל שאר הכהנים דינם כדין ישראל דלא בעו העלם דבר אלא שמביאין על שגגת מעשה כשבה או שעירה . ואי איכא הוראת ב"ד נכללין עם הצבור. והוא הדין אם אין זה כהן המשיח מופלא ראוי להוראה שדינו כהדיוט בעלמא . אבל הכהן המשיח המופלא אינו חייב על שגגת המעשה בלא העלם דבר שום קרבן כלל . דתניא בספרא מעם הארץ פרט למשיח וכו' ומתרצתא בפרק כהן משיח שחטא (דף יא) והוא הדין הנוהג אם היתה הוראתו שלא במצות המבוארות בו (אבל) [או] אם עקר כל הגוף או שטעה בדבר שהצדוקים מודין בו הא ויל קרי בי רב הוא ולאו מופלא . ואם הורה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור . ואם חטא עד שלא נתמנה הרי דינו כדין הדיוט וכן הלכתא . עכשיו נחזור למשנתנו הורה כהן משיח שגג שטעה מעין טעות ב"ד שפירש' בפרק העבר ועשה שוגג שעדיין בשעת עשייתו היה חושב כי מעשהו מותר מביא פר . אבל מזיד ועשה שוגג כגון שגמר לוכל חלב ואח"כ אכל חתיכת חלב והוא חושב שהוא שומן פטור דאינו [illegible]

תוספות

אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת . תימה אמאי קאמר על שגגתו חטאת הא היא גופה חטאת היא ומה שייך לומר אין חייבין חטאת אלא על דבר שגגתו חטאת ושמא אגב דוכתא אחריתי דנקיט לה גבי מלקות נקיט נמי הכא ע"נ דס"ד דמה שהדם אחר שהוא מחויב חטאת על שגגתו הכא מביאין פר : ויחיד דאמר קרא ואם נפש . ה"נ ס"ד למילף גבי יחיד מצות מצות דס"ד כתיב ואם נפש אחת תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אלא דהכי ליתא ליה למילף : ילמוד התחתון מעליון . וא"ת היכי יליף יחיד מנשיא והא נשיא גמיר מג"ש והוא חוזר ומלמד בהיקש [כדאיתא בזבחים כ] ויש לומר דהיינו מילתא בעלמא הוא ולא היקש דהדדייהו בכלל יחיד ובכלל נפש היו. לעיל קשה דיליף עבודת כוכבים משאר מצות ושאר מצות מזקן ממרא והלא הלמד מגזירה שוה אין חוזר ומלמד בגזירה שוה [עי' זבחים ניסמך הס"ס דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בגזירה שוה ואין חולק על זה וצריך עיון גדול] ויש לומר דבתר מלמד [אזלינן] וסמלמד (תולין) ב[תולין]: שהיא שקולה כנגד כל המצות. דכיון דמודה בה מה ערך לו לקיים כל המצות ומסתמא יעבור על כולן ובספרי מפיק לה מאת בריתי סיפר משמע שכל הברית מיפר :

תוספות הרא"ש

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת . תימה מנ"ל דבאותו אשם מייתי חטאת בשגגה הא אכתי לא קי"ל דדבר שחייבין על זדון כרת שמביא על שגגתו חטאת . וי"ל דהא דקאמר על שגגתו חטאת לאו דוקא . אלא אגב סיפא דתני ועל שגגתו חטאת תנא נמי ברישא . וה"ה נמי עליה כלאמור באותו אשם בדבר שזדונו כרת אף עליה כלאמור בחטאת בדבר שזדונו כרת כאמור שמביא על שגגתו חטאת . ומי"ל דעל שגגתו חטאת דרישא נמי דוקא משמע דג"ש עליה עליה לא אצטריך אלא למעוטי דאין מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת . דאי לאו ג"ש ה"א דעל כל חטא שיחטא יביא קרבן . ולכך מפרש' שפיר מה להלן באותו אשם זדון כרת ושגגתו חטאת . דמשלא הוה אמרי' דעל כל חטא מביא חטאת . אף עליה כלאמור בקרבן דוקא על זדון כרת : מאי לייתי פר צבור בשאר מצות כיה דמייתו . ופשוט ליה לתלמודא שאין לו לבדות קרבן חדש שאין מתכפרין בו בשום מקום על עבירה . וכה"ל הכי [מאי] לייתי קרבן הבא על עבירה במקום אחר הא אינם חלוקים בקרבנותיהם . וקרבן חדש שאין מתכפרים בו בשום מקום על עבירה ח"א לנכית :

[illegible]

נושא
אין משיח באשם תלוי

נושא
קרבן חטאת מובא על חטא שזדונו כרת ושגגתו חטאת

נושא
אין חילוק בין קרבן בין יחיד ורבים [illegible]
כולם מובאים [illegible] עבירות

ויקרא ד:יד
ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד

ויקרא יח:יח
ואשה אל אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה

כג א מיי' פי"ב מהל' שגגות הלכה א סמג עשין ריז:
כד ב מיי' שם פ"ח הלכה א:
כה ג מיי' שם פי"ב הלכה א:
כו ד מיי' שם פ"ח הל' א:
כז ה עיי' בכסגות בפ"י שם הל' ז ובכ"מ שם ובתוי"ט:
כח ו מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הל' ס ופ"ג מהל' מלכים הל' ז:

למן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחלה הוי אומר זו עבודת כוכבים והא אמר מר א) עשר מצות נצטוו ישראל במרה ב) (דכתי' והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך) אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: מתני' ג) אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, ואין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה ומביאים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה איזו היא מצות עשה שבנדה=פרוש מן הנדה, ומצות לא תעשה=אל תבא על הנדה: גמ' מנא הני מילי דצבור לא מחייבי קרבן בעלמא, ויחיד אשם תלוי נמי לא? אמר רבי יצחק בר אבדימי נאמר "ואשם" בחטאת ובאשם תלוי, ונאמר "ואשמו" בצבור מה "ואשם" ביחיד בחטאת קבועה אף "ואשמו" בצבור בחטאת קבועה, ומה צבור=בחטאת קבועה אף אשם תלוי נמי אין בא אלא על ספק חטאת קבועה, אמרי אי הכי, קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה: דנין ד) (אשם מן אשמו) ואין דנין "אשם" מן "אשם, ומאי נ"מ והא תני דבי רבי ישמעאל ושב הכהן-ובא הכהן" ה) זו היא שיבה זו היא ביאה עוד נילף מן "ואשם" מטומאת מקדש וקדשין דכתיב והוא טמא ואשם: אמר רב פפא דנין ואשם ומצות ה' מן ואשם ומצות ה' א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא, ונילף ואשם ונשיאת עון מן ואשם ונשיא' עון: אלא אמר ר"נ בר יצחק דנין ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה מואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה' ואל יוכיח שמיעת קול, וביטוי שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו' שלא נאמר בהם ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה': מתני' ו) אין חייבין על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו ז) והנשיא כיוצא בהם דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול ח) שהמלך לא דן ולא דנין אותו ט) [לא מעיד ולא מעידין אותו]: גמ' אמר עולא מ"ט דר' יוסי הגלילי? אמר קרא והיה כי יאשם לאחת מאלה" כל שמתחייב באחת מתחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן, ואימא מתחייב באחת מהן ואע"פ שאין מתחייב בכולן, אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא דתניא היה רבי ירמיה אומר: נאמר

לא

תורה אור
במדבר טו
שמות טו
ויקרא ה
ויקרא יד
ויקרא ה

למן היום וגו'. הכי משמע את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דהו עבודת כוכבים ומנין שזו עבודת כוכבים מדכתיב בהדי' למן היום אשר צוה ה' והלאה שאר מצות והלאה כלומר מכאן ואילך לדורותיכם איזו היא מצוה שנאמרה בתחילה הוי אומר זו עבודת כוכבים דכתיב בתחילת עשרת הדברות אנכי, ולא יהיה לך דהיינו עבודת כוכבים: י' מצות נצטוו במרה. דהיינו קודם מתן תורה אלמא עבודת כוכבים לא נאמרה תחלה: מחוורתא כדשנינן מעיקרא. כדברי ר' יהושע בן לוי או כדברי רבי: מתני' אין ב"ד חייבין קרבן על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. דהיינו טומאת מקדש וקדשיו עשה שבמקדש "וישלחו מן המחנה כל צרוע" לא תעשה "ולא יטמאו את מחניהם" שאע"פ שהוא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת הואיל ואין שגגתו חטאת קבועה אלא קרבן חטאת עולה ויורד' הלכך פטור לגמרי כדמפרש בגמרא והאי דקתני אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש לא קא מיירי בכהן משיח כלל משום דהוי פלוגתא דר"מ ור"ע ר"ע לא פטר ליה מפר על טומאת מקדש וקדשיו ור"ם פטר ליה לגמרי כדמפרש בגמרא בסוף פירקין: ואין מביאין. יחידין: אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. דאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה' כדמפרש בגמ' אבל בב"ד לא איצטריך למיתנא אין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי אין ב"ד מביאין אשם תלוי אפי' במקום ספק חטאת קבועה כדאמרי' בריש פירקין משיח בפר ואין מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאתו ושגגתו שוה יצא משיח ומנלן דאין חטאתו ושגגתו שוה דכתיב' לאשמת העם" הרי משיח כצבור דלצבור צריכין העלם דבר עם שגגת מעשה לפיכך אינו באשם תלוי הלכך כי איצטריך אין מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש" כגון ביחיד דעלמא: אבל חייבין. ב"ד על עשה ועל לא תעשה שבנדה דהוי זדונו כרת ושגגתו 'חטאת קבועה' ומביאין יחידים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה משום דהוי ספק חטאת קבועה: אל תבא על הנדה. דכתיב (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב: פרוש מן הנדה. כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש דכתיב "והזרתם את בני ישראל" כדמפרש בגמרא במסכת שבועות בפרק ידיעות הטומאה (דף יח:): גמ' מנא הני מילי. דלצבור לא מחייבי שום קרבן בעולם אלא במקום חטאת קבועה: ויחיד אשם תלוי נמי. אין חייבין אלא על ספק חטאת קבועה: אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר כאן ואשם. בחטאת קבועה דיחיד דכתיב בפ' ויקרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם "וכתיב "והביא את קרבנו" ומביא כשבה או שעירה דאינו בעולה ויורד: ונאמר 'ואשמו' בצבור מה 'ואשם'. האמור בפרשת ויקרא בחטאת יחיד הוי חטאת קבועה אף ואשמו' האמור בצבור אין מביאין שום קרבן אלא במקום חטאת קבועה דאינו עשה יחיד ה) הוי בעולה ויורד ונאמר ואשם' (בא) באשם תלוי דכתיב באשם תלוי 'ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם" מה לצבור חטאת בקבועה כלומר מה "ואשמו" האמור בצבור=חטאתו בקבועה דגמרי' מואשם" דחטאת יחיד: אף. 'ואשם" האמור באשם תלוי אינו בא אלא על ספק 'חטאת קבועה' לאפוקי 'עשה ולא תעשה שבמקדש' דאין אשם תלוי בא עליו משום דהוי חטאת עולה ויורד ולא הוי חטאת קבועה כ) (ועד דאין אשם תלוי בא עליו)

והרתי מפקין מדר' יצחק בר אבדימי דלצבור בחטאת קבועה דאין ב"ד חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואיצטריך דאין אשם תלוי בא עליו אלא על ספק חטאת קבועה דאשם תלוי אפי' ביחיד אינו בא על עשה ועל לא תעשה שבמקדש' שהרי אינו ספק חטאת קבועה: אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב כי יאשם. דכתיב "נפש כי תחטא בשגגה ושמעה קול אלה דהיינו שמיעת הקול [דכתיב "או נפש אשר תגע וגו'" דהיינו טומאת מקדש וקדשיו וכתיב] או נפש כי תשבע לבטא בשפתים" וגו' דהיינו בטוי שפתים דכולהו בקרבן עולה ויורד וכתיב "והיה כי יאשם לאחת מאלה' מה "כי יאשם"=בעולה ויורד אף "ואשם" דכתיב באשם תלוי תהוי במקום עולה ויורד דלהוי אשם תלוי בא ואפי' על ספק 'חטאת שאינה קבועה': זו היא שיבה זו היא ביאה. דהא דכתיב ושב הכהן לא תימא ושב הכהן מבית המנוגע לביתו אלא הכי הוא ושב הכהן מביתו לבית המנוגע דהאי שיבה זו היא ביאה לבית המנוגע: נילף ואשם מטומאת מקדש וקדשיו. דכתיב בו או נפש אשר תגע וגו' והוא טמא ואשם" דהיינו טומאת מקדש וקדשיו דהוא בקרבן עולה ויורד דחטאת שאינה קבועה הוא: דנין ואשם ומצות ה'. דכתיב באשם תלוי מואשמו ומצות ה' לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו דלא כתב ואשם ומצות ה': נילף ואשם ונשיאת עון. דכתיב באשם תלוי "ולא ידע ואשם ונשא עונו וכתיב בעולה ויורד "אם לא יגיד ונשא עונו והוא ידע ואשם לאחת מאלה": באשם תלוי כתיב 'ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה' ובפר ובהעלם דבר של צבור כתי' 'אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו' הלכך אמרי' מה צבור חטא' בקבוע' אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבועה: מתני' אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו. דכל הני הויין בקרבן עולה ויורד כדאמרינן לעיל דלצבור אין מביאין חטאת אלא בקבוע' ובדין הוא דלא איבעי למיתנא דהא תנא לעיל אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואמרינן משום דבעי' לצבור בחטאת קבועה וטומאת מקדש וקדשיו הוי בעולה ויורד וה"ה על שמיעת קול ועל בטוי שפתים דלא הוי חטאת קבועה דב"ד פטור והאי דקתני הכא אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ס' משום דבעי אפלוגי ר' יוסי הגלילי ור"ע אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל בטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו וה"ה למשיח: והנשיא כיוצא בהן. דאינו בקרבן עולה ויורד דברי ר' יוסי הגלילי טעמא דר' יוסי הגלילי מפרש בגמרא: ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן. בקרבן עולה ויורד חוץ משמיעת קול שאין שמיעת קול חל עליו שהמלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו כדתנן במסכת סנהדרין בפרק כ"ג (דף יח:) ור"ע במשיח לא פי' במתניתין ופירש בברייתא כדאמרינן בברייתא תניא ר"ע אומר משוח פטור מכולן מקרבן עולה ויורד ומביא על כולן פר כדאמרי' בסוף פירקין דר"ע לא פטר ליה מפר: גמ' והיה כי יאשם לאחת מאלה. דאשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו קאי וקסבר ר' יוסי הגלילי 'כי יאשם לאחת' הכי משמע כל שיש באחת כלומר כל שמטוה בכל אחת ואחת מתחייב קרבן בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן ונשיא הואיל ואינו מתחייב באחת מהן דהיינו בשמיעת קול אין מתחייב בכולן דפטור מכולן: ואימא. "כי יאשם לאחת" הכי משמע כי אפשר שיהא מתחייב אפי' באחת מהן אע"פ שאין מתחייב בכולן, הוי חייב, ונשיא נמי אע"פ שאינו חייב בשמיעת קול יהא חייב בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו: אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא וכו'. נאמר בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו:

לא

תוספות

והא אמר מר עשר מצות נצטוו במרה. הא דלא מייתי מהכי דכתיב בהדיא כגון מילה לאברהם שפיכת דמים דכתיב שופך דם האדם וגילוי עריות. משום דהכא נצטוו ישראל והתם בני נח: חייב על עשה ועל לא תעשה שבנדה. בפרק ידיעות הטומאה מפרש שפירש מן הנדה בקשוי שיציאתו הנאה לו כביאתו אלא ימתין עד שימות האבר מת ולהכי חייב על אותו עשה דהוי כלא תעשה שיש לפרוש מאבר מת. ובת"כ מפרש דאין חייבין על עשה דכתיב אשר לא תעשינה יכול שאני מוציא אף עשה שבנדה ת"ל מצות ה' ריבה וכו' ומה ראית כו' מוציא אני שאר מצות שאין בהן לא תעשה ומרבה אני עשה שבנדה שיש בה לא תעשה: סליק

רבינו חננאל

הדר ביה מינה כמזיד דמי קמ"ל: פיסקא שהוריית משיח לעצמו. כהוריית ב"ד לצבור מנא הני מילי דת"ר בספרא אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה. פי' העלם דבר מב"ד. ושגגת מעשה הקהל. אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה. הלא דין הוא. פי' מן הדין הוא שלא יתחייב משיח אלא בהעלם דבר עם שגגת המעשה אע"פ שלא נכתב לאשמת העם (עיין לדף ז ע"א) צבור מוצא מכלל יחידין ומשיח מוצא מכלל יחידין מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה אף יחיד כן: [או] כלך לדרך זו נשיא מוצא מכלל יחיד.[ס"א צבור] פי' שקרבנו שעיר ומשיח מוצא מכלל יחיד [ס"א צבור] פי' שקרבנו שעיר. מה נשיא מביא בשגגת מעשה אף משיח כן. נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי. פירוש אם הורו ב"ד ועשו הקהל ונסתפק להן אם הורו אם לאו. הוא הדין אם הורו ונסתפק לקהל אי עשו אם לא לא מייתי א) קרבן צבור תלוי דכתיב ונודעה החטאת וגו' אבל כל אחד מביא אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי. פי' לקמן אוקימנא דברי נסבה. מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח כן: [או] כלך לדרך זו נשיא מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי. פי' אשם מעילות גזלות ושפחה חרופה ונזיר ב) המפורש בפ' איזהו מקומן בשחיטת קדשים. ומשיח מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי. פי' נשיא ומשיח מייתו שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשה שלח לך ואם נפש אחת תחטא בשגגה. ותניא עלה בספרי עבודת כוכבים היתה בכלל כל המצות שהיחיד מביא עליהן כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר הרי הכתוב מוציאה מכללן להחמיר עליה לידון בקבועה ושיהו יחיד נשיא [ומשיח] מביאין עליה עז בת שנתה לחטאת לכך נאמר פרשה [זו]. פי' נפש כל דהו משמע. ואמרינן לקמן ואם נפש אחת אחד יחיד כו' ותרוייהו מייתו אשם ודאי. דתניא בספרא נפש כי תמעול מעל תנ' לרבות כהן משיח למעילה. פי' כהדיוט ב"ש נשיא דוד. פי' אבל צבור לא מייתו אשם. פי' בשתוף צבור. חדא דנפש כתיב ותו דקרבן לא מייתו צבור אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. נקוט האי כללא בידך כל היכא דכתיב נפש לא מחייב צבור. מה נשיא מביא בשגגת מעשה. אף משיח מביא בשגגת מעשה ת"ל לאשמת העם הרי משיח כצבור. מה צבור אינו מביא כו'. פי' לאשמת העם

א) נראה דצ"ל דלא מייתי צבור אשם תלוי. ב) מגורע צ"ל בנשיא כמ"ש לקמן דף י"ד ע"א.

א) סנהדרין ט: ב) ס"א ל"ג: ג) [שבועות יז:] ד) [נ"ל אשמו מן אשם]: ה) עירובין נה: חולין סח. יבמות יז: מס כב יומא ב: מיר ס: מנחות ד. מה: בכורות לג. מכות יג: ו) כריתות כ: ז) [שם]: ח) [סנהדרין יח.]: ט) ב"ש [ועיין תוי"ט]: י) צ"ל לא הוי: כ) רש"א מ"ז· ל) צ"ל ואשמו

תוספות הרא"ש

אין חייבין על עשה ועל ל"ת שבמקדש. (ש"י) [פי'] אין חייבין פר סע"ד על עשה ול"ת שבמקדש. אע"פ שיש בזדונו כרת דכתיב את (מקדש) [משכן] ה' טמא ונכרתה וגו'. ובגמ' מפרש טעמא מקרא דאין ב"ד חייבין אלא [על] דבר שהיחיד מביא חטאת קבוע. וה"ה דה"מ למתני ל"ת שבקדשים דהאוכל קדש בטומאת הגוף קרבנו עולה ויורד אלא משום דבעי למתני על עשה ול"ת שבמקדש דומיא דנדה · ובטומאת קדשים לא משכחת עשה. אבל בטומאת מקדש משכחת עשה כגון שנטמא בעזרה שאלריכם התורה ללאת דכתיב וישלחו מן המחנה. ואם שהה או שבא לו בהרכנה חייב דתרי קראי כתיבי בטומאת מקדש את (מקדש) [משכן] ה' טמא ונכרתה [ונכרתה כו' כי את מקדש ה' טמא] ומוקי להו שהם בשבועות (דף טז:) חד לטומאה שאירעה בפנים וחד לטומאה שאירעה מבחוץ. וכן בנדה משכחת לה עשה כגון הי' משמש עם הטהורה ופירסה נדה תחתיו לא יפרוש באבר חי שיציאתו הנאה כביאתו וחייב כרת אלא ימתין עד שימות האבר ויפרוש. ועשה דידיה דריש התם (שבועות יח.) דכתיב ותהי נדתה עליו בשעת נדתה תהיה עליו. ול"ס דכתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לא תפרוש כדכתיב קרב אליך אל תגש בי. והכי תניא בפ"ב (דשבועות דף יח:) נטמא בעזרה. כו' זו היא מ"ע שבמקדש שאין חייבין עלי' ואיזו היא מ"ע שבנדה שחייבין עלי' הי' משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב שיציאתו הנאה לו כביאתו. וקאמר עלה בגמ' היכא קאי דקתני זו היא. הכא קאי אין חייבין על עשה ועל ל"ת שבמקדש [וקאמר זו היא מ"ע שבמקדש] שאין חייבין עליה ואיזה היא מ"ע שבנדה כו': (פי') [פרוש] מן הנדה. לא שיפרוש ממנה כשאמרה לו שפירסה נדה דהא מחייב כרת אם יפרוש מיד בקושי. אלא פרוש (מבעילה ליה) [מבעילה] נדה שלא יפרוש מיד כדי שלא תטל מה שיציאתו הנאתו כביאתו. אלא שמן נצרניו בקרקע וימתין עד שימות האבר ויפרוש. והלא כפרש"י ז"ל שפי' פרוש מן הנדה סמוך לוסתה כדי שלא תראה בשעת תשמיש כדאמרי' בשבועות פרק ידיעות הטומאה והזרתם את בני ישראל מטומאתם א"ר יאשיה מכאן אזהרה לבני שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. דהאיך קרא אסמכתא בעלמא. דקי"ל וסתות דרבנן. ועוד דבפ"ב דשבועות לא מפרש הכי: אלא אמר ר"פ דנין ואשם ומצות ה' מן ואשם ומצות ה'. כלומר כך נתקבלה ג"ש לדרוש בשתי תיבות ואשם ומצות ה' דהיינו תרי עניני ולא נתיבת ואשם לחודיה. ופריך באשם תלוי איכא תרי עניני ואשם ונשיאת עון וככר נתקבלה ג"ש דעון עון בפגול ונותר. ושני דנתקבלה זו ג"ש לדרוש בגלתא עניני ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ובאשם תלוי ליכא אלא חד: אין חייבין על שמיעת קול וכו'. פרש"י ז"ל אין ב"ד חייבין משום דהוא בעולה ויורד ולא הוה צריך למהני כלל דהא תני כבר אין חייבין על עשה ול"ת שבמקדש. אע"ג דזדונו כרת. כ"ס שמיעת קול ובטוי שפתים. אלא משום פלוגתא דר"י הגלילי ור"ע. והרמ"ה ז"ל פי' אין חייבין קרבן עולה ויורד ולעיל אשמועי' דלא מחייבי פר בהוראה והשתא קמ"ל דלא מחייבי כל חד מנייהו קרבן עולה ויורד כדין יחידים דנפש כתיב בהו (ונפש) [וב"ד] לאו בכלל נפש ניהו. והשתא ניחא דהוי אין ב"ד חייבין דומיא דנשיא ומשיח דפטור דידהו דדריש ר' יוסי הגלילי מקראי (דלעיל) [דעו"ן] דאם לא תשיג ידו היינו בקרבן עולה ויורד. וגם ר"ע דאמר נשיא חייב היינו בעו"י דאי בשעיר היינו ר"א. ועוד דר"א גופי' לא מחייב אלא בטו"מ וקדשיו וזדונו כרת. ולא נהירא לי מה שפי' שאם חטאו צבור שאין מביאין כל א' קרבן עולה ויורד. דכיון דהוראת ב"ד לא מקריא הוראה משום דקרבנם עו"י אין הצבור נאגדין יחד ע"י הוראת ב"ד להשתנות דינם מדין יחידים. דהא (מצריך) [דמצריך] קרא לעיל בפ"ק לכל הקהל או רובו שאכלו חלב בשגגת מעשה שמביא כל אחד כשבה או שעירה. היינו משום שב"ד מביאין ע"י פר בהוראתם וכן פטורין. הלכך מ"ד לאוקם קרא במעוט הקהל שחטאו אבל רוב הקהל כי היכי דפטרי אהוראה פטרי נמי בשגגת מעשה אבל הכא ליכא טעם למפטרינהו. ועוד דפטרת לצבור מאשם תלוי משום דלא הוה בכלל נפש. היינו היכי דהורה ב"ד דחלב הקיבה מותר ואכלו בספק חלב הקיבה ספק שומן וחזרו ב"ד מהוראתן אין הצבור מביאין אשם תלוי דמגין עליהם עד שיודע להם ויביאו פר. אבל הכא דאין הוראת ב"ד הוראה בקרבן עולה ויורד. מילתא דפשיטא (לגו) דכל חד מנייהו מביא קרבן עולה ויורד הלכך צריך לפרש אין ב"ד חייבין ולא (בעשי"ו) [משיח] על שמיעת קול כו'. לא פר ולא עו"י ומילתא דפשיטא הוא דב"ד פטור דהא תני רישא על עשה ול"ת שבמקדש פטירי וגם פשיטא דלא יביאו ב"ד עו"י אבל הצבור מביאין כל א' קרבן עו"י: כל שמתחייב באחת מתחייב בכולן. פי' מתחייב בכל א' מהם וכוי מני לאתויי תינח נשיא משיח מאי איכא למימר. הא תנן כ"ג מעיד ומעידין אותו אלא דבלא"ה צריך שפיר. א"נ דהוי מצי לשנויי דר"י הגלילי סבר כר"ם דאמר משיח פטור על טו"מ וקדשיו ושאינו מתחייב באחת אינו מתחייב בכולן. הרמ"ה ז"ל

א"ל

נוסא
אין
ו. דבר הלם
אוגאו יג
על דיבור
גופ"ב ב)
חטאת
קבוע
(אשוק'
ד"ה פ
וירד)
2. וכן
אשם
תלוי

נוסא
מ"ט דר'
יוסי
הגלילי
דנשיא
לא
מגיע
קרבן
עו
דבירור
"עולה
ויורד"

תורה אור

ויקרא ה

לא תגיע ידו ונאמר לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות: נשיא דכתיב ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו א) מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו, משיח דכתיב והכהן הגדול מאחיו ב) שהוא גדול מאחיו בנוי בכח בחכמה ובעושר, אחרים אומרים מנין שאם אין לו גדלהו משל אחיו ת"ל והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו גדלהו מאחיו. בעא מיניה רבינא מר"נ בר יצחק נשיא שנצטרע מהו: מידחא דחי או מיפטר פטיר? א"ל דילך או דגזא תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן אמר רבא מ"ט דר"ע אמר קרא זה קרבן אהרן ובניו זו באה חובה לו ואין אחרת באה חובה לו, ואימא כי ממעט ליה רחמנא מדלי דלות ומאי נידהו עשירית האיפה אבל עניות ועשירות לא ממעט ליה רחמנא: לא ס"ד דכתי' וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה המתכפר באחת מתכפר בכולן, ושאין מתכפר באחת אין מתכפר בכולן, אלא מעתה דכתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה ה"נ דכל המתחייב באחת מתחיי' בכולן ושאין מתחיי' באחת אין מתחייב בכולן אלמה תנן ר"ע אומר נשיא חייב. חוץ משמיעת קול! אביי ורבא דאמרי תרוייהו "מאחת" משמע ליה "לאחת" לא משמע ליה, ומ"ש "מאחת" דמשמע ליה? דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן, דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן נכתביה להאי "מאחת מאלה" בדלות א"נ בעשירות:

שם ד · שם כא · שם ו · שם ה · שם ה

מתני' ג) כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת היחיד מביא כשבה ושעירה, והנשיא שעיר, ומשיח וב"ד מביאין פר, ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה וב"ד פר ושעיר: פר לעולה ושעיר לחטאת. אשם תלוי היחיד והנשיא חייבין ומשיח וב"ד פטורין. אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין וב"ד פטורין. על שמיעת הקול, ועל בטוי שפתים, ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי ר"ש, ומה הן מביאין קרבן עולה ויורד ה) ר"א אומר הנשיא מביא שעיר:

גמ' תניא ר"ש היה נותן כלל: כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו, משיח וב"ד פטורין, וכל שהוא באשם ודאי נשיא ומשיח כיוצא בהן וב"ד פטורין. שמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו: בית דין פטורין, נשיא ומשיח חייבין אלא שאין הנשיא חייב בשמיעת הקול ולא משיח בטומאת מקדש וקדשיו, כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין. הא גופא קשיא אמרת "שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו" הוא דפטור אבל בשמיעת הקול ובטוי שפתים חייב אימא סיפא "כל שהוא בעולה ויורד, נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין" קתני "משיח ובית דין פטורין" מה בית דין פטורין מכולהון אף משיח פטור מכולהון קשיין

לא תגיע ידו. לא תשיג ידו. דמשמע מי שבא לידי עניות ועשירות דפעמים עני ופעמים עשיר הוא דישנו בקרבן עולה ויורד יצא משיח ונשיא דלעולם עשירים הם: **נשיא.** שאין על גביו שום אדון אלא ה' דהיינו מלך, ומלך לעולם עשיר הוא, וכ"ג בעינן שיהא גדול מאחיו בעושר דליהוי לעולם עשיר: **נשיא שנצטרע.** לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר מנשיאותו שאין ראוי להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרי' לקמן בפ"ב (דף י.) וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית דמשמע שנעשה חפשי ממלכותו: **מהו.** מי אמרי' פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ועכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב או דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ונדחה ידחה כשנצטרע: **א"ל מדחא דחי** להאי נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ונדחה ידחה אפילו כשנצטרע **או דלמא** מיפטר פטר נשיאות מקרבן עולה ויורד ובזמן דליכא נשיאות ליחייב דהיינו משנצטרע: **א"ל.** ממאי קבעית לחיוביה לאתויי קרבן כשנצטרע: ממנון שלך או ממנון דגזא דידיה, הוי אומר מגזא דידי' הוא דבעי לאתויי וכיון דמגזא דידיה קבעי אתויי אמטו להכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דה"ק רבי ירמיה ור' יוסי יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות האי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזא דידיה כדקאי קאי הלכך פטור לגמרי: **תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולם.** מקרבן עולה ויורד דכתיב "זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה" דהיינו חביתי כהן משיח, דחביתין באה לו חובה ואין אחרת באה לו דעשירית האיפה עולה ויורד לא באה לו חובה הלכך פטור מכולם מעולה ויורד ואמרינן לקמן דמפר לא פטר ליה ר"ע ואיכא לתרוצי דטעמא דר"ע משום דמעולה ויורד הוא דאמעיט כדכתיב "זה קרבן אהרן" אבל מפר לא אמעיט: **אימא כי מעטי' קרא.** לכהן משיח: **מדלי דלות.** דהיינו מעשירית האיפה דכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת עשירית האיפה באה לו חובה: **מדלות לא מעטיה.** מעל שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו לחייב כשבה או שעירה או תורין ובני יונה: **לא ס"ד דכתיב.** גבי עשירית האיפה "וכפר עליו הכהן מאחת מאלה" דמשמע כל המתכפר באחת כלומר בכל אחת ואחת אפילו בעשירית האיפה מתכפר בכולן דישנו בעשירות ובדלות ובדלי דלות: **ושאין מתכפר באחת מהן.** כגון משיח דודאי אין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב "זה קרבן": **אין מתכפר בכולם.** דאמעיט נמי דאינו בקרבן עולה ויורד כלל: **אלא מעתה הכי דכתיב "לאחת מאלה" הכי נמי דכל דמחייב באחת.** כלומר בכל אחת ואחת מחייב בכולן ושאין מתחייב באחת כגון נשיא שאין מתחייב בשמיעת הקול אינו חייב בכולן כדאמר ר' יוסי הגלילי והא חוץ משמיעת הקול קתני דקתני ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול

דאע"ג דאין מתחייב באחת מהן מתחייב בשאר כולן: **נכתביה רחמנא להאי מאחת בדלות.** בתורין ובני יונה: **אי נמי בעשירות.** דהיינו כשבה או שעירה, אלא מדכתב ביה רחמנא "מאחת" גבי עשירית האיפה למימרא דשאין מתחייב בעשירית האיפה אין מתחייב בכולן כלל הלכך פטור משיח מכולן הואיל ואין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן דאין אחרת באה לו חובה: **מתני' כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן וכו' משיח וב"ד מביאין פר.** כדאמרינן לעיל (דף ח:) נאמר כאן עליה ונאמר להלן לגלות ערותה עליה וכו' ונשיא יליף ממצות יחיד ואם נפש ילמוד תחתון מעליון: **ובעבודת כוכבים יחיד ונשיא ומשיח מביאים שעירה.** דכתיב בפרשת שלח לך בעבודת כוכבים ואם נפש וגו' וכולן בכלל נפש אחת הן: **וב"ד מביאין פר ושעיר.** כדכתיב בפרשת שלח לך דאמר לעיל (דף ה:) יליף מעיני מעיני מה להלן ב"ד אף כאן ב"ד: **אשם תלוי היחיד והנשיא חייבים בית דין ומשיח פטורים.** כדאמר ברים פירקין דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאו ושגגתו שוה וכו': **אשם ודאי-יחיד ונשיא ומשיח חייבין.** דכתיב באשמות "ואם נפש" ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן והא דתנן לעיל (דף ח.) אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואשם ודאי אין שגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא כהדיוט: **וב"ד פטורים.** מאשם ודאי דפטורים לגמרי דאין בכלל "נפש אחת": **על שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין.** דאמר לעיל (שם:) אין חטאת לצבור אלא בקבועה והני עולה ויורד נינהו: **יחיד ונשיא ומשיח חייבין.** בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דכולן בכלל נפש אחת הן: **אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי רבי שמעון.** מפרש בגמרא והוא הדין דקאמר רבי שמעון "אלא שאין הנשיא חייב על שמיעת הקול דמלך לא מעיד ולא מעידין אותו" אלא לא אצטריך ליה למיתנא דהא תנא ליה לעיל ר"ע: **ומה הן מביאין.** נשיא בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ומשיח בשמיעת קול ובטוי שפתים, קרבן עולה ויורד: **ר"א אומר נשיא מביא שעיר.** ושלש מחלוקת בדבר: ר' יוסי הגלילי סבר נשיא ומשיח פטורין מכולן ור"ע סבר נשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול ומשיח פטור מכולן מעולה ויורד ור"ש סבר נשיא ומשיח חייבין בכולן בעולה ויורד אלא שאין כ"ג ומשיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו: **גמ' היה נותן בהן כלל: כל שהוא בעולה ויורד.** דהיינו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו: **משיח וב"ד פטורין.** משיח דומיא דב"ד מה ב"ד פטורים מכולהו משמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דלצבור אין חטאתו אלא בקבועה אף משיח פטור מכולהו:

לר' יוסי
הגלילי

רבינו חננאל

העם בענין שיש בו לעם חובת קרבן. או מה צבור שהורה. פי' ב"ד ועשו אחרים כהוראתו חייב אף משיח שהורה ועשו אחרים כהוראתו יהא חייב ת"ל על חטאתו אשר חטא. על מה שחטא הוא מביא ואינו מביא על מה שחטאו אחרים: אמר מר ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי. מנא לית דאין משיח מביא אשם תלוי. ומהדרינן נפקא ליה מדכתיב גבי אשם תלוי על שגגתו אשר שגג מי שחטאו בשגגת כלומר לבד בלא העלם דבר הוא דמייתי אשם תלוי יצא משיח שאין חטאו בשגגה אלא עם העלם דבר. אמרינן ומנא ליה דמשיח חטאו בהעלם דבר. ומהדרינן נפקא ליה מלאשמת העם הרי משיח כצבור. אקשינן עד כאן לא קמה ליה. פי' כשאמר התנא משיח בפר ואין מביא אשם תלוי עדיין לא היה המדרש מעמד על בוריו אלא נושא ונותן היה היאך יעמידנו. ופרקינן אשם תלוי כדי נסבת כלומר לא דייק בה דאינה צורך והכי (לא) הוה סגיא [ליה] למימר צבור בפר ומשיח בפר מה צבור כו': **פיסקא** הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו. הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: ת"ר בספרא יכול הורה משיח עם הצבור וחטא עם הצבור יביא פר לעצמו ודין הוא שיתכפר לו עם הצבור נשיא מוצא מכלל צבור. פירוש דמייתי שעיר בשגגת מעשה ומשיח מוצא מכלל צבור מה נשיא חטא בפני עצמו מתכפר לעצמו חטא עם הצבור מתכפר עם הצבור. פירוש דשגגת מעשה להורה בעי אף משיח שחטא בפני עצמו מתכפר לעצמו. חטא עם הצבור. פי' שעשה בהוריית ב"ד מתכפר עם הצבור. לא אם אמר בנשיא שכן מתכפר עם הצבור ביוה"כ. פי' בשעירי יוה"כ תאמר במשיח שאין מתכפר עם הצבור ביוה"כ. פי' אלא בפר שלו. דכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש וגו' הואיל וכך יביא פר לעצמו. פי' כשחטא עם הצבור. ת"ל על חטאתו אשר חטא.. חטא בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו. חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: והיינן בה היכי דמי הוריותו בהדי צבור דנתכפר לו בפר הצבור. אי דהוא מופלא והן אינן מופלאין הוריה דידהו ולא כלום היא ובעי כל חד מהצבור שעשה איתויי כשבה או שעירה פי' והוא דהוראתו לעצמו הוראה כשעשה יביא פר. אי דהן מופלאין והוא אינו מופלא הוריית דידיה ולא כלום היא כהדיוט דמי ובהדי קהל מתכפר דלאו בר איתויי פר הוא. (עיין לדף ז ע"ב) ואוקימנא משכחת לה דרב פפא כשוין. הוא מופלא והן מופלאין והורו בחד איסורא ועבדו צבור וקא עבד איהו בהדייהו ואיתו קהל פר איכפר ליה בינייהו. אבל אם הורה עמהם ולא עבר רוב הקהל אע"ג דאיהו עבד לא מייתי מידי דאיכא למימר עלייהו קסמיך. ובשגגת מעשה להודא לא מחייב: והא דתנינא הורה בפני עצמו סבר אביי למימר כגון דיתבי בב' מקומות. פי' משיח בחד [מקום] וב"ד במקום אחד וקא מורו בתרי איסורי. פי' הורה הוא בהיתר חלב והן בהיתר עבודת כוכבים. אבל אי הוו בחד מקום ושמעו ב"ד מה דאורי ולא מיחו בידיה הוה ליה כמאן דלא חטא בפ"ע. והוא אם הם בב' מקומות גרמי אלא אפילו יתבי בחד מקום כיון דקא מורו בב' איסורי הורה בפ"ע הוא. פי' הא דאמרן דאורו בב' איסורי ה"ה דאי לא שרו ב"ד איסור' (מאי) [אלא] נקיט הכי למעוטי הוראתן בחד איסורא דלאו הורה בפני עצמו הוא. ופשיטא לן דהיכא דהוו משיח וב"ד יתבין בהדא דוכתא ואורי (משום) [משיח] גרסית בהיתר חלב. ואורו ב"ד בהיתר עבודת כוכבים ואורי איהו בהדייהו ואזל ואכל חלב כמה דאורי נפשיה ועבוד צבורא ואיתו פר ושעיר בעי משיח איתויי פר דכיון דתרי איסורי נינהו וחלוקין בקרבנות לא מצרפינן להו דליכפר בהדי צבור כל שכן הוא בעבודת כוכבים והן בחלב. דודאי לא מצטרף דהוא לא דמיא כפרתייהו דאיהו בשעירה ואינהו בפר. כי תיבעי לן היכא דאורי הוא גרסית בהיתר חלב ולא אשתתפו ב"ד בהודיה ואורו ב"ד בהיתר דם א) ואיהו בהדייהו ואזל ואכל חלב ואכלי קהל דם ואייתו פר מהו. כיון דאיסור חלב ודם שוה דהאי באכילה והאי באכילה וקרבנן שוה דהאי פר והאי פר כמאן דאורו ב"ד עימיה בהיתר חלב דמי והלכך מתכפר בקרבן צבור. או דלמא כיון דלא מצטרפי להדדי. פי' דאי אכיל כחצי זית חלב וחצי זית דם לא מחייב כתרי איסורי דמי והורה בפ"ע הוא. אם תמצי לומר כיון דלא מצטרפי כתרי איסורי דמי הוא בחלב והן בחלב שעל הקיבה והן בחלב שעל הדקין מהו הכא ודאי שם חלב אחד הוא ובהדי צבור מיכפר או דלמא כיון דמתרי קראי קאתו כדמפרש בפרק קמא הורה בפ"ע הוא ופלקא בתיקו: מתני' שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת. פירוש (שהוא שאינו) [שאין. שהוא] חוזר על מה שבנה תחלה להוריית משיח לעצמו להוריית בית דין לצבור: מנא ליה דתנו רבנן ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה כדאמרי' באורך פרקא: וכן המשיח מנ"ל דכתיב לאשמת

תוספות הרא"ש

א"ל דילך או דגזא דידיה. פי' רש"י ז"ל (כו') משלך או מאוצר שלו יביא פשיטא דמשלו יביא הלכך אפילו נצטרע נמי פטור דגזא דידיה כדקאי קאי והרי אינו בא לידי עניות. ולא נהירא להר"ם ז"ל דאף על פי שיש לו ממון הרבה יכול לבוא לידי עניות כיון שבא עבר ממלכותו ואין בידו ליקח מעם הארץ מסים והוי כעשיר שיש לו אוצרות הרבה ואפ"ה חייב דיכול לבוא לידי עניות אם יאבד העושר ההוא בענין רע. ופי' וכי מלך יש לו רשות ליקח או צריך ליקח מאוצרותיו הוה אומר מאוצרותיו ולא מלך כיון שעבר ממלכותו. הלכך הוה כשאר עשיר וחייב כפרשו. אבל לישנא דגמ' משמע כפרש"י ז"ל דס"ל למימר מדידך או מדלי' ומה לו להזכיר אוצרו. אלא דסתם מלך יש לו אוצרות מרובין. וא"א לבוא לידי עניות. הלכך כיון שכבר נפטר מחמת עשרו עדיין הוא עומד באותו הפטור ולא דמי לעשיר (שפטר) [שפטו] מתחלה ואין לו כ"כ אוצרות מרובין. ויכול לבוא לידי עניות. אין לפוטרו משום עשרו שיש לו עתה: **מ"ט דר"ע** א"ק זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו. א) עשירית האיפה חובה ביום חינוכו. דבמנחות פרק התכלת (דף נא:) תני זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' וכו' יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד ת"ל אשר יקריבו לה' אהרן בפ"ע ובניו בפ"ע. בניו אלו כהנים הדיוטות ב) או אינו אלא כ"ג כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו מבניו הרי כ"ג אמור הא מה אני מקיים בניו אלו כהנים הדיוטות. פירוש שמקריבין עשירית האיפה ביום חינוכן לעבודה ומה לי כהן שמקריבים פעם אחת חובה. ומה לי כ"ג שמקריבים בכל יום חובה. קצת קשה איירי אף בכהני' הדיוטים שמקריבין חובה. ופי' אחר שפי' רש"י ב) דאמלואים קאי שלא הקריבו בני אהרן ולא לדורות ביום חינוכן ולהכי פרושה ניחא: **הא גופה קשיא** אמרת שאין משיח חייב בטו"מ וקדשיו. וא"ת אמאי לא תקשי לי' מנשיא דקתני רישא אלא שהנשיא פטור בשמיעת קול והדר תני (כשהוא) [כל שהוא] בעולה ויורד נשיא כיוצא בו בעולה ויורד דהיינו כמאי דמחייב ולאפוקי מר"א דאמר נשיא מביא שעיר. הרמ"ס ז"ל:

א) אולי צ"ל קשה דהא הדיוטות נמי מביאין: ב) במנחות שם:

כט א ב מיי' פ"ט מהל' כלי המקדש הל"ח:
ל ג מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:
לא ד מיי' שם פ"ח הלכה ד:
לב ה מיי' שם ופט"ו הלכה ו והלכה ז:
לג ו מיי' שם פ"ח הלכה ד ופט"ו הל' ו:
לד ז מיי' פ"ב שם הלכה ה:
לה ח מיי' שם פ"ו הלכה ה:
לו ט מיי' שם פ"ו הלכה ה:
לז י מיי' שם פרק ה הלכה ה:
לח כ מיי' שם פרק ס"ו הל' ז:
לט ל מיי' שם פרק י"ב הלכה ב:
מ מ מיי' שם פרק י"ב הלכה ב:
מא נ מיי' שם פ"ב הלכה ה:
מב ס ע מיי' שם פ"ו הלכה ו ועיין שם בכסף משנה:

א) [לקמן י. יא: פ"ש דהת"ל מנחות] ב) יומא יח. חולין קלה: [תוספתא דיומא פ"א] ג) יבמות פ. ד) [מכר לקמן יב:] ה) שבועות כו: [כריתות כ:]

א) אולי צ"ל קשה דהא הדיוטות נמי מביאין: ב) במנחות שם:

[illegible]

קשיין אהדדי? אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא קשיא כאן בדלות כאן בדלי דלות ור"ש סבר לה כר"ע בחדא ופליג עליה בחדא: סבר לה כר"ע בדלי דלות דפטור, ופליג עליה בדלות: אלא שאין כ"ג חייב כו': אמר חזקיה מ"ט דר"ש? דכתיב ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל מי שקרבנו שוה לקהל יצא זה שאין קרבנו שוה לקהל, א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל? שוה בכפרה דיוה"כ, א"כ כהנים נמי לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ? כהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה משיח נמי הא שוה בשאר מצות דשנה? אלא אמר רבא אימא הכי מי שחטאתו שוה ליחידים ומאי ניהו קהל: ר"א אומר הנשיא מביא שעיר וכו': א"ר יוחנן לא אמר ר' אליעזר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר כרת בו כבקבועה, אמר רב פפא ה"נ מסתברא דאי ס"ד ר"א על כולהו קאמר מכדי שעיר נשיא ופר משיח במקום יחיד לחטאת קאי ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים, אלא מדלא קתני משיח, ש"מ אטומאת מקדש וקדשיו קאי, דמשיח פטור א"ל רב הונא בריה דרב נתן לר"פ ממאי, דלמא ר"א אכולהון קאי ובמשיח סבר לה כר"ע דאמר משיח פטור בכולן, א"ל ור"ע מי פטר ליה מפר? א) ותו לא מידי, א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא ב)אשם תלוי, תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על טומאת מקדש וקדשיו א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה מיתי נשיא שעיר עליה, והא"ר יוחנן מודה ר' אליעזר שאין מביא אשם תלוי! קשיא:

הדרן עלך הורה כהן משיח

כהן משיח שחטא ואח"כ עבר ממשיחותו וכן נשיא שחטא ואחר כך עבר מגדולתו: כהן משיח מביא פר, והנשיא מביא שעיר, משיח שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא כהן משיח מביא פר והנשיא כהדיוט: **גמ'** השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואח"כ

קשיין אהדדי. דקתני אלא שאין משיח [חייב] בטומאת מקדש וקדשיו הא בשמיעות קול ובטוי שפתים חייב : בדלי דלות. משיח פטור מטלוה כדכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת באה לו חובה והאי דקאמר דמשיח חייב בשמיעת קול ובטוי שפתים כגון בדלות בתורין ובני יונה שעדיין לא בא לדלי דלות : דר"ש סבר לה כר"ע בחדא. דפטר ליה למשיח מדלי דלות "מזה קרבן אהרן ובניו": ופליג עליה בחדא. בדלות דאיהו ר"ע פטר ליה נמי בדלות דקאמר שאין מתכפר בעשירית האיפה אין מתכפר בכולן ולר"ש בדלי דלות הוא דאין מתכפר הא בדלות ועשירות מתכפר : מ"ט דר' שמעון. דאמר ולא משיח אינו חייב בטומאת מקדש וקדשיו: דכתיב. בטומאת מקדש וקדשיו ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל : מי שקרבנו שוה לקהל. דמתכפר בשל קהל הוא דחייב בטומאת מקדש וקדשיו : יצא. משיח שאין קרבנו שוה דאין מתכפר בשל קהל בכפרת יוה"כ דהוא מתכפר בפר והם בשעיר : א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל. דהוא מביא שעיר והם מתכפרין בפר בשאר ימות השנה, ואמאי קתני המשיח לחודיה פטור בטומאת מקדש וקדשיו ולא נשיא ויחיד : ומשני הא לאו מילתא היא משום דהא שוה לקהל בכפרת יוה"כ : אי הכי כהנים נמי הא לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ. דמתכפרין בפרו של אהרן וליפטרו בטומאת מקדש וקדשיו : הא לא קשיא משום דכהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה. דמתכפרי עם הצבור בפר הבא על כל המצות הלכך חייבין בטומאת מקדש וקדשיו : כהן משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות. דכל השנה כולה דכי הורה עם הצבור מתכפר עם הצבור וליחייב בטומאת מקדש וקדשיו : אלא אמר רבא אימא הכי. מתוך הקהל מי שחטאו שוה ליחידים דמחייבי בשגגת מעשה כיחידים דיחידים שחטאו בשגגת מעשה מייתי כל חד וחד ומאן יחידים קהל דכי חטאו קהל בשגגת מעשה לחודיה בלא העלם דבר מייתו כל חד קרבן דאתן השוה ליחידים בדבר זה הוא דמחייבי בטומאת מקדש וקדשיו יצא משיח שאין חטאו שוה ליחיד דכי חטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר פטור לגמרי כדאמרינן לקמן בפרק בתרא (דף יא.) מע"ה פרט למשיח דאין מביא בשגגת מעשה והיינו דאמרינן לעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה וכיון דאין חטאו שוה ליחיד לפיכך פטור בטומאת מקדש וקדשיו : א"ר יוחנן לא א"ר אליעזר. דנשיא מביא שעיר בידיעה במקום עולה ויורד : אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה : כלומר כבחטאת קבועה דקסבר ר"א דכי היכי דבמקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו במקום חטאת קבועה נשיא מביא שעיר ה"נ היכא דחייב לה על זדונו כרת ועל שגגתו עולה ויורד מביא שעיר הואיל ודמי לחטאת קבועה לענין כרת אבל בשמיעת קול ובטוי שפתים דאין חייבין על זדונו כרת דלא דמי לחטאת קבועה לא בזדון ולא בשוגג מודה ר' אליעזר דנשיא אין מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט : אמר רב פפא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבי אליעזר דאמר נשיא מביא שעיר אכולהו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו : מכדי שעיר. דנשיא במקום חטאת קבועה דיחיד קאי והוא הדין לפר כהן משיח דבמקום חטאת קבועה דיחיד קאי וכדתנא "כל מצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל

שגגתן חטאת[דהיינו חטאת קבועה]:יחיד מביא כשבה או שעירה,ונשיא מביא שעיר, ומשיח פר,וכיון דשעיר דנשיא ופר כהן משיח במקום חטאת קבועה דיחיד קיימי, לא אמרת אכולהו קאמר ר"א דנשיא מביא שעיר אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה : ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים . כי דיניה אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה: אלא לאו . מדלא קתני הכי ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קא"ר אליעזר דנשיא מביא ג)שעירה הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה,והאי דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה משום דמשיח פטור לגמרי בטומאת מקדש וקדשיו דסבר לה כר"ש דפטר : א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא וממאי דלמא ר"א אכולהו קאי . דנשיא מביא שעיר אפי' שלא במקום כרת והאי דלא קתני נמי משיח. מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו ובשמיעת קול ובטוי שפתים משום דבמשיח סבר לה כר"ע דאמר משיח פטור מכולן משמיעת קול ובטוי שפתים ולעולם אכולהו קאי ר"א דנשיא מביא שעיר : א"ל,ר"ע מי פטר . נמי למשיח מפר ד) (דלמא) כי קא"ר עקיבא משיח פטור מכולן מטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול ובטוי שפתים כגון להביא קרבן עולה ויורד אבל להביא פר מחייב וכיון דמחייב בפר א"כ ליתני נמי ר"א משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים אלא מדלא קתני הכי ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קאי רבי אליעזר דנשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והא דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו משום דסבר לה כר"ש דאמר דאין כהן משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו : ותו לא מידי . ותו ליכא למיקשי ולא מידי : א"ר יוחנן . אע"ג דקאמר ר"א הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה דנשיא מביא שעיר כבחטאת קבועה מודה ר"א לענין אשם תלוי דלאו דיניה כבחטאת קבועה דכי היכי דאמר לעיל אין יחיד מביא אשם תלוי אלא על ספק קבועה ה"נ אין מביא אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו שאע"פ שנא' בו כרת כבקבועה הואיל ואינה ממש חטאת קבועה אין מביא אשם תלוי : תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על ספק טומאת מקדש וקדשיו. הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה:א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר נשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה וקאמ' דה"ה לענין אשם תלוי,ומי מצית אמרת הכי והא א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא אשם תלוי: קשיא . דמתני' דידך לא מיתוקמא דלא כחד :

תורה אור

הדרן עלך הורה כהן משיח

השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר,חטא ואחר כך עבר ממשיחותו מיבעיא? נשיא איצטריכא ליה סלקא דעתך הואיל ועבר מנשיאותו ואחר כך חטא הוי כהדיוט,חטא ואחר כך עבר מנשיאותו נמי ליהוי כהדיוט קמ"ל ליתנא אצטריכא צריכא למימר דחטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא כיון דתנא ליה עבר ממשיחותו דמביא פר כל שכן חטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא לא קשיא משום דקתני גבי נשיא כי עבר מגדולתו ואחר כך חטא כי הדיוט מייתי סלקא דעתך אמינא כי חטא ואחר כך עבר לייתי נמי כי הדיוט הלכך תנא גבי נשיא שחטא ואחר כך עבר דמייתי כי נשיא ואיידי דתנא גבי נשיא חטא ואחר כך עבר תנא נמי גבי משיח

א א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ז סמג עשין ריז :

ב ב מיי' שם הלכה ט סמג שם :

ג ג מיי' שם הל' ז :

ד ד מיי' שם הלכה ט :

א) [סוכה לג: ושם נסמן] : ב) נ"ל אשם תלוי : ג) נ"ל שעיר : ד) כ"ש מ"ז :

רבינו חננאל

לאשמת העם הרי משיח כצבור : ולא בעבודת כוכבים . פירוש א) ב"ד עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת. מנ"ל דתנו רבנן בספרי לפי שיצאת עבודת כוכבים לידון בעצמה. יכול יהו חייבין על העלם מצוה כולה נאמר כאן אם מעיני העדה ונאמר להלן ונעלם דבר מעיני מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד מה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן דבר ולא כל הגוף : מתני' אין חייבין. פירוש ב"ד אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: מנא הני מילי דאין ב"ד חייבין [בלא העלם דבר] דת"ר בספרא ישנו . יכול יהו חייבין על שגגת המעשה ת"ל ישנו ונעלם שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. וכן המשיח לאשמת העם כתיב . הרי משיח כצבור : ולא בעבודת כוכבים. דתניא בספרי לפי שיצאת עבודת כוכבים לידון בעצמה. יכול יהו חייבין על שגגת המעשה שלה. נאמר כאן מעיני ונאמר וכו' : אתאן לאוקמא למתניתין מדלא קתני משיח בעבודת כוכבים לענין שגגת מעשה כרבי ולא רבנן . דתניא בתוספתא משיח בעבו' כוכבים רבי אומר בשגגת המעשה . פירוש בלא העלם דבר . וחכ"א בהעלם דבר ושוין שבשעירה כיחיד ושוין שאין מביא אשם תלוי : ודחי' ותסברא זדונו כרת ושגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קימא לן לקמן דאין חייבין בעבודת כוכבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת . אלא תנא ליה בהא . פירוש גבי שאר מצות וה"ה בעבודת כוכבים הכא נמי תנא ליה גבי מצות וה"ה לעבודת כוכבים . ולעולם רבנן היא : מ"ט דרבי אמר קרא התם בפרשה שלח לך וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגת נפש זה נשיא ג) שגגת זה משיח בחטאה בשגגת רבי סבר הכי קאמר רחמנא מי שחטאו בשגגת מעשה לחודה בשאר מצות יביא בעבודת כוכבים על שגגת מעשה לחודה . יצא משיח שחטאו בשאר מצות בהעלם דבר ושגגת מעשה . ושוין שבשעירה כיחיד . כדאמרן פירוש שגגת זה משיח. ס"א מנא לן דכתיב ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח בכלל נפש אחת הם : (שייך לדף ח) ושוין שאין משיח מביא אשם תלוי דכתיב ביה על שגגתו אשר שגג . מי שחטאו בשגגת מעשה לחודה מייתי אשם תלוי . יצא משיח שחטאו בשגגת מעשה עם העלם דבר. אתמהי' משיח ג) חטאו בשגגה הוא . פי' בעבודת כוכבים לרבי אלא אימא מי שכל חטאו בשגגת מעשה לחודה . יצא משיח דבעי בשאר מצות העלם דבר . אקשינן מכדי כל חטאו בשגגה כתיב . ופרקינן אין דא"כ נכתוב על שגגתו לחודה . אשר שגג למה לי . אלא הכי קאמר מי שכל חטאו בשגגה יצא זה שאין כל חטאו בשגגה : מתני' אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח . ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת : מנא הני מילי דתנו רבנן רבי אומר נאמר כאן ונודעה החטאת אשר חטאו עליה . ונאמר להלן לצרור לגלות ערותה עליה מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן כן וכן המשיח דכתיב לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתי' מצות . פירוש כתיב בצבור ועשו אחת מכל מצות ה' ובנשיא כתיב ועשה אחת מכל מצות ה' וביחיד כתיב בעשותה אחת ממצות ה'. ובעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני יחיד ונשיא ומשיח . אמר קרא ואם נפש אחת כולן נפש אחת הן וילמוד תחתון מעליון : אקשינן . ורבנן דמפקי האי עליה דאחות אשה לדרשא אחרינא בתחלת יבמות מנא להו דאין חייבין אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ופרקינן נפקא להו מדמקרי . ס"א מדמתני ליה רבי יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את וגו' מפורש בתחלת פרק חלק דהאי מגדף עובד עבודת כוכבים הוא . ותניא בספרי דבי ישמעאל אמר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה . שביזה דבור ראשון שנאמר למשה מפי הקב"ה אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך . הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת והכי תניא בספרא אשר לא תעשינה יכול דברים שחייבין על זדונם כרת ודברים שאין [חייבין] על זדונם כרת . ת"ל תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה . הרי כל העושה בשגגה בעבודת כוכבים . מה עבודת כוכבים מיוחדת מעשה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אף כל מעשה שחייבין על זדונם כרת ועל שגגתן חטאת . אשכחן

א) נ"ל פירוש ולא בהוראה ב"ד כו'. ב) כ"ס נ"ב בתוספות הרא"ש . ג) גי' אחרת לרבינו כאן נגמ' וכ"נ גירס"י.

נושא
מ"ט דר"ש
דמשיח
אינו
בטומאת
מקדש
וקדשיו

תוספות הרא"ש

א) פי' שאין משיח חייב על טו"מ וקדשיו דברי רש"י ז"ל: מי שקרבנו שוה לקהל . שמתכפר עם הקהל בטו"מ וקדשיו . כדאיתא בר"פ דשבועות. והוא מתכפר בפר : נשיא נמי הא לא שוה לקהל . פרש"י ז"ל שהוא מביא שעיר והם מתכפרים בפר. ולא נהירא להרמ"ס ז"ל דהא דאפקי' רחמנא לנשיא לידון בשעיר מכלל יחידים הוא דאפקי' דלא לייתי כשבה או שעירה בשגגת מעשה גרידתא . אבל מכלל צבור שחטאו בהעלם דבר לא אפקי' דמתכפר עם הצבור בפר. (והנשיא) [ופי' נשיא נמי הא לא שוה לקהל] (דהיכו מעשה) [דהיינו מייתי] כשבה או שעירה בשגגת מעשה (והי) [והיינו] מייתי שעיר בשאר מצות: בשעיר דיוה"כ שוה מיהו דמתכפר עם הקהל בטו"מ וקדשיו בשעיר : שאר כהנים נמי (הלא סיח) [הא לא] שוה לקהל (שהרי מתכפרים עם כה"ג) ביוה"כ בשעיר [שהרי מתכפרים עם כה"ג] (כמו):בשאר מצות בשאר ימות השנה שמתכפרים עם הצבור בפר . א"נ שוה לקהל להתכפר בכשבה או שעירה בשגגת מעשה אבל משיח פטור כדאמרינן לקמן : משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות כל ימות השנה דכי חטא עם הצבור מתכפר עם הצבור. ואית ספרים דגרסי משיח נמי הא שוה (בשעירים) [בשעירים] דכי חטא בעבודת כוכבים בשגגת מעשה שוה לצבור להביא שעירים: אמר ר' יוחנן לא אמר ר"א דנשיא מביא שעיר במקום שהיחיד מביא קרבן עולה ויורד. אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בהן כרת כידון כקבועה . כלומר כשאר דברים שהיחיד מביא עליהם חטאת קבועה דהיינו דבר שזדונו כרת ומביא עליהם יחיד חטאת קבועה כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר . הה"נ טומאת מקדש וקדשיו שהיחיד בעולה ויורד נשיא מביא שעיר הואיל וחייב על זדונו כרת כקבועה . לפי שסברת הוא עיקר חיוב של חטאת קבועה כדילפי' מעלים עליה (תאמר תורה) [או מתורה] אחת יהיה לכם . וכשיצא נשיא מכלל יחיד לדון בשעיר בכל דבר שזדונו כרת כדין שאר חיובי חטאות . וכשיצא טומאת מקדש וקדשיו לידון בעולה ויורד ביחיד יצאה ולא בנשיא. שהרי יצא נשיא מכלל יחיד לגמרי במקום שזדונו כרת לידון כעולמו בשעיר: א"ל רב (כהנא) [הונא] בריה דרב נתן לרב פפא ממאי דלמא ר"א אכולהו קאי : רב הונא אותביה לרב פפא דקאמר ה"נ מסתברא וכפי לאוכוחי לקיים דברי ר"י דלא אמר ר"א אלא בטו"מ וקדשיו ור"א סבר כר"ש דקאמר משיח פטור על טו"מ וקדשיו. וא"ל רב הונא דאין לו כח לאוכיח זו דמאי למימר דר"א כר"ע ס"ל דאמר משיח פטור מכולן . (וקיי) [וגירסי'] א"ל ר"ע מי פטר ליה מפר דלמא כי מפטר ליה ר"ע מעולה ויורד אבל פר מייתי הלכך אי כר"ע ס"ל ליפטר משיח מביא פר . אלא ודאי לא אמר ר"א אלא בטומאת מקדש וקדשיו. ובמשיח סבר לה כר"ש ולא נהירא גירסא זו ולא נמצאת בספרי ספרד . ואיך יתכן שיאמר רב פפא דלמא לא סבר ר"ע אלא מעולה ויורד אבל פר מייתי [ולכן אמרי] ה"נ מסתברא. כי הבא להביא ראיה לקיים דברי תנא או אמורא צריך להביא ראיה מפורשת שלא יוכל אדם לסותרה והבא לסותרה יכול לומר דלמא לא תאמר פלוני כך אלא כך ואין לך ראיה ברורה מכאן . אבל לא יתכן כלל שאדם מביא ראיה מדלמא . ועוד דהאי דלמא לא מסתבר כלל . דמשיח [illegible] בפר לאשמת העם . וכי היכי דלצבור לא מייתו פר בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשי[illegible] לא מייתי עליה . ותו לא מידי : א"ר יוחנן מודה ר"א שאינו מביא אשם תלוי ואע"ג דאמר ר"א [illegible] חטאת קבועה על טומאת מקדש וקדשיו מודה הוא שאין הנשיא מביא על ספק אשם תלוי כדתנן [illegible] תלוי על עשה ולא תעשה שבמקדש . ואע"ג דלא אימעיט טומאת מקדש וקדשיו מדין אשם תלוי אלא [illegible] חטאת קבועה כדאמרינן לעיל בפרקין . ונשיא מביא חטאת קבועה . אפ"ה אין מביאין . דאשם [illegible] ישראל נאמרה . וכמו שאר הצבור אין מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו . כך נשיא [illegible] דמי לקרבן עולה ויורד שנשיא מביא חטאת קבועה . לפי שיצא (קבוע) [נשיא] מכלל יחיד לכל [illegible] ופרשת עולה ויורד ליחיד נאמרה ולא לנשיא :

הדרן עלך הורה כהן משיח

מתני' כהן משיח שחטא מביא פר ונשיא מביא שעיר . כך השעיר אתיא דלא כר"ש . דלר"ש דבעי [illegible] ס"ל לפלוגי בין נודע לו עד שלא עבר לנודע לו אחר שעבר : וכן נשיא שעבר . סלי [illegible] דאין דינם שוה אלא [כשעברו] אחר כחטא . ואיידי דתנא ברישא וכן תנא נמי בסיפא וכן : השתא [illegible] [עבר] ממשיחותו כו'. לא שייך הכא למימר לא זו אף זו קתני . דא"כ נערבינהו ונתנינהו בחד בבא ולא [illegible]

א) אולי צ"ל מ"ט דר"ש.

ואח"כ חטא מביא פר, חטא ואח"כ עבר ממשיחותו צריכא למימר? משום דקתני גבי נשיא דכי עבר מנשיאותו ואח"כ חטא כהדיוט מייתי, אהכי תני גבי משיח א) [חטא ואח"כ עבר] מביא פר, מנא ה"מ ב) דתנו רבנן °"והקריב על חטאתו" מלמד שמביא חטאתו משעבר, שיכול והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא חטאתו משעבר ג), משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה *[לא] כ"ש? תלמוד לומר "והקריב על חטאתו" מלמד שמביא על חטאתו משעבר, וניתי נמי נשיא מק"ו ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר, נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר? תלמוד לומר °"אשר נשיא יחטא" כשהוא נשיא ואין כשהוא הדיוט לא:

מתני' ד) חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים, ומשנתמנו פטורים. איזהו נשיא? זה מלך שנאמר °"מכל מצות ה' אלהיו" ה) שאין על גביו אלא ה' אלהיו:

גמ' מה"מ? דתנו רבנן °"אם הכהן המשיח יחטא" ו) (לאשמת) פרט לקודמות י) (שיכול) והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות, משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות, לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר "המשיח יחטא" חטא כשהוא משיח מביא, כשהוא הדיוט אינו מביא. ותניא נמי גבי נשיא כה"ג °"אשר נשיא יחטא" פרט לקודמות ז) (שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות, נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות, מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה, הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות תלמוד לומר "אשר נשיא יחטא" שחטא והרי הוא נשיא ולא שחטא ועודהו הדיוט: ת"ר "אשר נשיא יחטא" יכול גזרה ת"ל "אם הכהן המשיח יחטא" מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא. אמר מר "יכול גזרה" גזרה מהיכא תיתי? אמרי אין, אשכחן דכתיב °"ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין, לאו אמר רבי יהודה בשורה, הכא נמי אימא גזרה היא, הלכך כתיב "אם". ולרבי שמעון "נגעי" אונסין מי לא מטמו והא ח) תניא °"אדם כי יהיה" מן הדבור ואילך, והלא דין הוא: טמא בזב וטמא בנגעים מה זב מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך, לא, אם אמרת בזב שכן אין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס? תלמוד לומר "אדם כי יהיה" מן הדבור ואילך! רבא אמר פרט לנגעי רוחות. רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים. תנו רבנן "אשר נשיא יחטא" פרט לחולה. משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה? אמר רב אבדימי בר חמא פרט לנשיא שנצטרע שנאמר °"וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית" מדקאמר "בבית החפשית" מכלל דעד השתא עבד הוה. כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא, שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע, אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא? אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים] ואמרתי שמא יעלה ויתעה [אותנו], אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה? א"ל עד שאתה תמה עלי ט) תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה °רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש, נתן דעתו להושיבם בראש, כשעלה, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו, אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם

עבודות

תורה אור

ויקרא ד

שם

שם

שם

שם יד

שם יג

מלכים ב טו

רש"י

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר ומה שכתוב בספרים תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לאו מתרגלתא היא ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו': מה"מ. דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר: מתני' חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות. דרבנן בתר חטא אזלי: ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין. דר"ש חטאה וידיעה בעי וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר' דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא: גמ' אם הכהן המשיח יחטא. חטא במשיחות הוא דמביא פר: פרט לקודמות. לשחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות. כדאמר לקמן "אשר נשיא יחטא" כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: שאין מביא חטאתו משעבר. כדתנן וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט: יכול גזרה. דגזרת מלך היא שנשיא יחטא מדלא כתיב "ואם נשיא יחטא": ת"ל אם הכהן המשיח יחטא. מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב "אם" אף יחטא האמור כאן גבי נשיא=לכשיחטא: גזרה מהיכא תיתי. כלומר היכי מלית למימר "יכול גזרה" דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: אין. דודאי אשכחן כה"ג: דכתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. שהכתוב מבשרן שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא, הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב "אם הכהן המשיח יחטא" לכשיחטא וה"נ "אשר נשיא יחטא" לכשיחטא: ר"ש אומר. "ונתתי נגע צרעת" שיהא בא מאליו: פרט לנגעי אונסין. שאם באו נגעים ע"י נפיחת שד דלא מיטמו: אדם כי יהיה בשר בעורו מדבור ואילך. דנגעים בין באדם ובין בבתים פטר בהן לפני הדבור דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור: מה זב מדבור ואילך. דכתיב "כי יהיה זב מבשרו" דזבין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו זיבות אחר הדבור: תאמר בנגעי אדם שמטמאין באונס. כגון על ידי נפילה והכאה וכויה או ע"י שד וה"ה לנגעי בתים דמטמאו באונס: רבא אמר. לא קשיא הא דקאמר ר"ש "פרט לנגעי אונסין" כגון נגעי רוחות דע"י נפיחת שד ולא ע"י אדם וכי קתני "תאמר בנגעים שמטמאין באונס" כגון ע"י הכאה וכויה: רב פפא אמר. כי אמר ר"ש "פרט לנגעי אונס" ע"י כשפים דלא מטמו וכי קתני "תאמר בנגעים דמטמאו באונס" כגון שלא ע"י כשפים: וישב בבית החפשית. דנעשה חפשי מן המלכות כהדיוט דמי ואינו מביא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק הורה כהן משיח (דף ט.) מי שבא לידי עניות והאי נצטרע לא בא לידי עניות דנזא דידיה מיפא איתיה: מכלל דעד השתא עבד הוה. דשררות עבדות היא לו לפי שמוטל עליו עול רבים: וסולתא. סולת ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמחא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת: ומתעה את הספנים. שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין לים רב החובל נותן עיניו י) [בצפון והכוכב מהלך לדרום ורואה] בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב נגדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו נגדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור לייסרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים: אמר לו כל כך. חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה (על) [בשביל] מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות: נתן. רבן גמליאל דעתו עליהם להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסים [מאותה] שררה שיתן להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם. שלא באתם בשליחות ראשון שהייתם בורחים מן הגדולה:

עבודות

מסורת הש"ס

א) רש"א: ב) ת"כ פ' ויקרא: ג) לעיל ז.: ד) כתובות מה.: ה) [לעיל ט. לקמן יא:]: ו) כ"ש מ"ז: ז) כ"ש מ"ז: ח) ת"כ פ' מצורע: ט) גס"י תמוה אני: י) רש"א [עי' בתוספי גרסאות]:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ו:

ו ב מיי' שם הל' ז:

ז ג מיי' פרק ב מהל' מחוסרי כפרה הל' ב:

ח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:

רבינו חננאל

יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצו' צבור בעבוד' כוכבים מנ"ל (א) אמר קרא ואם נפש: כדתניא רבי אומר לפי שמצינו בעבודת כוכבים שחלק הכתוב בין מרובין ליחידין מרובין בסייף לפיכך ממונם אבד פירוש אנשי עיר הנדחת. יחידין בסקילה לפיכך ממונם פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם [ת"ל תורה אחת] פי' בשגגת מעשה להודה בלא הוראה שה דכל חד וחד בין יחיד בין רבים מייתי שעירה. ופירשנו בפרק הא' של זו המסכת כי כל ישראל אם עשו בלא הוראה כל חד וחד מייתי קרבן יחיד והיינו דקא (סמיך) [משוי להו] הכא. אבל בענין הוראת ב"ד לא מיירי כלל: מתקיף לה רב הלקי' מהגרוניא. ס"א רב חייא מהגרוניא אלא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת הא לאו הכי הוה אמינא הלוקין והן וכי שנגו רבים במעשה בלא הוראה קרבנם חלוק מהיחיד. דבר זה אי אפשר על הדעת שאין שום קרבן שיתחייבו בו מאי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי ליה פירוש בהוראה. נייתו פר ושעיר צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו להו. פירוש בהוראה. לייתו שעיר. פי' דעדיף משעירה. כדמפרש בספרא דשעירה לא אתיי' קרבן צבור. נשיא בשאר מצות הוא דמייתי ליה. פירוש בשגגת מעשה להודיה. מאי איתר לך שעירת יחיד נמי קרבנו. ומהדרינן אצטריך סד"א צבור בעבודת כוכבים. פירוש בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת הני דעבוד בשגגת מעשה [לייתו אמבא] פירוש לייתו שעיר לעולה ופר לחטאת (וצבו')[א"נ] צריכין קרבן אחר ואין להם תקנה קמ"ל: אמר ברוך ראיתי שכתב רב האי גאון זצ"ל אנו אומרים כי מדרש רבי בענין תורה אחת לא יתכן שהרי חלק הכתוב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהרי יחידים מביאין שעירה וצבור שהן ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת. וכיון שפירש הכתוב וחלק לא הוה סלקא אדעתין שחייבין אנו לחלוק חלוקה אחרת כדי שיהא צריך לאשמועינן תורה אחת. ור' נסים ב"ד ובין מר ובין מר לא עיילי ובין מעשה להורה ואי אשר . ואפי' לר' יהודה ור' שמעון [illegible] דכל השבט [illegible] תחת ידך ד) אקשי' דכולי

יעקב זצ"ל אתקפת ופירשת באנפא אחרינא כתבנותי בתחלת פירוש דיבמות. ובין מר [illegible] סוגיא דשמעתא דלא סברי דאיכא הפרש ברבים בין הוראה בשגגת מעשה ובין מעשה [illegible] לדמויי קרבן צבור לעיר הנדחת. ב) דקרבן צבור לא אתי עד דעבדי רוב הקהל. ואפי' לר' [illegible] [עד דעבד שבט א'] וקים לן בתחלת סנהדרין בין לר' יאשיה בין לר' יונתן דכל השבט [illegible] יהיה עיר הנדחת. כמה פרכי איכא ג) (דבדירן למרי ליבא מאי) הוא והמכשלה הזאת תחת [illegible]

א) גי' רבינו כאן כגי' ביבמות פ"ח וחסר כמה מלות בדברי רבינו אחר מלת נפש. ב) עי' ברי"ף בס"ק דיבמות. ג) אולי צ"ל דבכגון דין למרי תלמודא'. ד) עי' גיטין [illegible]

תוספות הרא"ש

אשר נשיא יחטא יכול גזרה. משום דשני קרא בדיבורי' וכתיב אשר נשיא יחטא ולא כתיב אם נשיא יחטא כי היכי דכתיב אם הכהן המשיח יחטא בעי יכול שהכתוב מבשרן שעתידין (הנשיאות) [הנשיאים] לחטוא ת"ל יחטא דמשמע במקרה כמו יחטא דכתיב גבי כ"מ. ומתוך פרש"י ז"ל משמע שכתוב בספרים נאמר כאן יחטא ונאמר להלן יחטא. ואפי' אם ישנו בספרים אינו ג"ש ממש דמקרייא צריכי למעוטי קודמות. אלא גלוי מלתא בעלמא דיחטא דהכא כמו יחטא דהתם. והאי דכתיב אשר כדדרש לקמן אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן על שגגתו: (ואי) [ומי] כתיב קרא הכי לבשר על כרתם. אין [דכתיב] ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. (אלא) [אלמא] אורחא דמלתא דקרא [illegible]

[illegible] מנין סימים. ועוד אי ס"ד דמעיקרא הוא ס"ל דנגעי אונסין דממעט ר' שמעון בבתים קממעט להו. [illegible]

(הוריות)

נשיא

כהן גדול

חטא

ואח"כ

עבר

ממשיחותו

נשיא

חטא

ואח"כ

התמנה

להיות

כהן גדול

או

נשיא

נשיא

שררה

עבודות אני נותן לכם שנאמר °וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה: ת"ר °אשר נשיא יחטא א) אמר ריב"ז אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו, אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט, ואם על שגגתו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו זדונו מתקיף לה רבא בריה דרבה אלא מעתה דכתי' °ואת אשר חטא מן הקדש ישלם" ובירבעם בן נבט דכתיב ביה °אשר חטא ואשר החטיא" הכי נמי דאשרי הדור הוא? שאני הכא דשני קרא בדבוריה. דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב °יש הבל אשר נעשה על הארץ וגו': אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הבא בעולם הזה, אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא בעולם הזה, אמר רבא אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו? אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הזה בעולם הזה, אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הזה בעולם הזה, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו אוקימתון מסכתא פלן ומסכתא פלן? אמרו ליה אין, איעתריתו פורתא? אמרו ליה אין דזבנן קטינא דארעא, קרי עלייהו אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה בעולם הזה. ב) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב °כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם: אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה: צדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום אכילה גסה: ופושעים יכשלו בם, א"ל ריש לקיש: רשע קרית ליה? נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מי לא קאכיל? אלא משל לשני בני אדם זה אשתו ואחותו עמו בבית, וזה אשתו ואחותו עמו בבית, אחד נזדמנה לו אשתו ואחד נזדמנה לו אחותו, זה שנזדמנה לו אשתו: צדיקים ילכו בם, וזה שנזדמנה לו אחותו: ופושעים יכשלו בם, מי דמי? אנן קאמרינן חדא דרך והכא שני דרכים, אלא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכוונו לשם מצוה: צדיקים ילכו בם, הוא שנתכוון לשם עבירה: ופושעים יכשלו בם, ודלמא הוא נמי לשם מצוה הוא מכוין? א"ר יוחנן כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר °וישא לוט °ותשא אשת אדניו את עיניה, את עיניו °ויאמר שמשון [וגו'] אותה קח לי כי היא ישרה בעיני °וירא אותה שכם בן חמור" את כל ככר הירדן °כי בעד אשה זונה עד ככר לחם" כי כלה משקה °אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי" והא מינס אניס? תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני למה נקוד על וי"ו שבקומה של בכירה? לומר לך שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע ומאי ה"ל למעבד? מאי דהוה הוה? נפקא מינה דלפניא אחרינא לא איבעי ליה למישתי דרש ג) רבה מאי דכתיב °אח נפשע מקרית עוז ומדינים כבריח ארמון" אח נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם ומדינים כבריח ארמון שהטיל מדינים בין ישראל לעמון שנאמר °לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ד) דרש רבא ואיתימא ר' יצחק מאי דכתיב °לתאוה יבקש נפרד (ו)בכל תושיה יתגלע: לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם (ו)בכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ה) דתנן עמוני ומואבי אסורין איסור עולם ו) ואמר עולא תמר זנתה, זימרי זינה: תמר זנתה יצאו ממנה מלכים ונביאים זמרי זינה נפלו כמה רבבות מישראל. ז) אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה שנאמר °תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך" מאן ח) נינהו נשים באהל? שרה רבקה רחל ולאה, איני? ט) והאמר רב יהודה אמר רב °לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה? אימא כמצוה שלא לשמה, י) אמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנאמר °בין רגליה כרע נפל שכב וגו', והא קא מיתהניא מעבירה? אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים כ) אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצתה ממנו רות דאמר רבי יוסי ברבי חנינא ל) רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב. מ) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה? מהבא: דאילו בכירה דקרייה מואב אמר ליה רחמנא למשה °אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה" מלחמה

הוא

מלכים א' יב | ויקרא ד | שם ה | מלכים א' יד | קהלת ח | הושע יד | בראשית יט | שם לט | בראשית לד | בראשית יג | משלי ו | הושע ב | משלי יח | דברים כג | משלי יח | שופטים ה | שם ה | °) דברים ב

עבודות אני נותן לכם. שהשררות=עבדות הוא לו שאדם לפי שמוטל עליו עול רבים: אשר. כמו אשרי: צריך אתה לומר מהו הדיוט. בתמיה כלומר אם המלך שאין לבו כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו כ"ש שהדיוטות מרגישין שלבם כפופים: מהו על זדונו. בתמיה כלומר אם על שגגתו מרגיש כ"ש שמרגיש על זדונו וחוזר בתשובה: שאני הכא דשני קרא בדבוריה. דבאידך כתיב "אם כל עדת ישראל ישגו, אם הכהן המשיח, אם נפש" והכא כתיב "אשר נשיא יחטא" ודאי "אשרי" משמע: אשריהם לצדיקים. כלומר אשרי הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הבא בעולם הזה כלומר שמגיע אליהם צרות לצדיקים בעולם הזה כדרך שמגיע לרשעים בעוה"ב: אוי. כמו ווי דהכא לא כתיב "אשר" דמשמע אוי להם לרשעים שמגיע אליהם טובות בעולם הזה כדרך שמגיע טובות לצדיקים בעולם הבא דרעה היא לרשעים כדכתיב "ומשלם לשונאיו אל פניו וגו'" (דברים ז): צדיקים אי אכלי תרי עלמי מי סני להו. מי שנאוי הוא להם [כלומר כלום רע להם] לצדיקים שאוכלים שני עולמות שיש להם טובה בעוה"ז ובעוה"ב: אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגיע להם. טובות כמעשה הרשעים שבעוה"ז שיש להם טובה כדכתיב "ומשלם לשונאיו" דכך מגיע לצדיקים בעוה"ז אשריהם שיש להם טובה בעולם הזה ולעוה"ב: ואוי להם לרשעים שמגיע להם. צרות כמעשה הצדיקים שבעולם הזה [דמשמע שבאים עליהם צרות כמו שבאים על הצדיקים בעוה"ז] דהקב"ה עושה כדי לגבות [חובם] מהצדיקים בעוה"ז כדי שיהא להם שכר טוב בעוה"ב דכך מליט צרות לרשעים בעוה"ז אוי להם שאין להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא: אוקימתון מסכתא פלן. כלומר יש לכם מסכתא סדורה בפיכם מסכתא פלוני ופלוני: איעתריתו פורתא. כלומר יש לכם עושר ואין לכם לטרוח אחר מזונות ויש לכם פנאי לעסוק תדיר בתורה: אמרו לו אין דזבנן. לכל חד וחד מינן קטינא דארעא ומתזונין מינה ברווחא: קרי עלייהו אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעוה"ז. דאכלי צדיקים תרי עלמי: לשם אכילה גסה. שלא לשום מצוה אלא כתאוין לאוכלו לשם קינוח סעודה: מי דמי אנן קאמרינן חד דרך. דזה ילך בה וזה יכשל בה: והכא שני דרכים. דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה נזדמנה לו אחותו: נפשע. נמרד שמרד בו שפירש ממנו: מקרית עוז. עוז כמו עז אברהם כדכתיב "אל צור חוצבתם" (ישעיה נא): שהטיל מדינים. ריב ודין בני ישראל כבריחים שנועלים שהאחרונים אינם יכולין ליכנס לפנים וכך אין עמוני ומואבי יכולין להתערב בישראל דכתיב "לא יבא עמוני ומואבי": לתאוה. של עבירה יבקש נפרד: זה לוט. דכתיב ביה "ויפרדו איש מעל אחיו": יתגלע. כמו לפני התגלע (משלי יז) לשון גלוי: תמר זנתה. ונתכוונה לשום מצוה כדי להעמיד זרע מן הצדיקים כדכתיב "כי ראתה כי גדל שלה": זמרי זינה. ונתכוון לשם עבירה: מדקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מכלל דמצוה שלא לשמה גרועה הוא והא אמר רב יהודה וכו': אלא אימא גדולה עבירה לשמה. כלומר לשום מצוה כמצוה שלא לשמה: "בין רגליה כרע נפל שכב. בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד" הרי שבעה: נתכוונה לשם מצוה. כדי להתיש כחו ותהא יכולה להורגו: מ"ב קרבנות. ג"פ ז' מזבחות פר ואיל במזבח: יצתה ממנו רות. שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבחות (ברכות ז: ב"ב יד:): דקרייה מואב. משמע מאבי:

בן

רבינו חננאל

דכולי עלמא מיהת הני קראי. פירוש הכתובין בפרשת שלח לך וכי תשגו וגו' בעבודת כוכבים הוא דכתיב מנא לן אמר רבא. ואיתימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי בלא חכם (סבר) [אוחר] אמר קרא וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה. איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות כולן הוי אומר זו עבודת כוכבים התם תניא בספרי אשר דבר ה' אל משה מנין אתה אומר שכל המודה בעבודת כוכבים כופר בעשרת הדברות ת"ל אשר דבר ה'. ולהלן הוא אומר וידבר אלהים.אות דבר. הלא כה דברי כאש. מנין אף במה שנצטווה משה ת"ל את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה. מנין אף במה שנצטוו הנביאים ת"ל מן היום אשר צוה ה'. מנין אף במה שנצטוו האבות ת"ל והלאה לדורותיכם. ומהיכן מתחיל המקום לצוות האבות. שנאמר ויצו ה' אלהים על האדם. (מנין) [מגיד] הכתוב שכל המודה בעבודת כוכבים כופר בעשרת הדברות. ובמה שנצטווה משה ובמה שנצטוו הנביאים ובמה שנצטוו האבות: [דבי רבי] תנא את כל אשר [צוה ה' אליכם ביד משה וכתיב אשר] דבר ה' אל משה. איזו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו עבודת כוכבים פירוש דכתיב לא יהיה לך: דבי רבי ישמעאל תנא (שייך לדף ח ע"ב) למן היום אשר צוה ה' והלאה איזו היא מצוה שהיא נאמרת תחלה הוי אומר זו עבודת כוכבים. פירוש תחלת עשרת הדברות. הדתי' הא. דהא תניא י' מצות נצטוו ישראל במרה וכו' כדאיתא בפרק ד' מיתות אלמא אחרים קדמי. ואסיק' [אלא] מהורתא (הדא דהכך) [כדשנינן] מעיקרא: מתני' אין חייבין. פירוש ב"ד על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. פי' עשה כשנטמא בעזרה לא תעשה כשנטמא בחוץ. כאשר מפורש בפרק ידיעות הטומאה מאי טעמא אין חייבין הא איכא כרת משום דליתא בקבועה וכל מה דליתיה בקבועה לא מחייבי ביה צבור דאין צבור עני. והני תנפש כתיב בהו. ואין שם אדם מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש אבל בית דין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה וכל אדם מביא עליהן אשם תלוי דהא איתא בקבועה ומפורש בספרא. ובתוספתא מאי טעמא דמחייבי על עשה שבנדה וכבר ביארנום בפרק ידיעות הטומאה: איזו היא מצות עשה שבנדה. פרוש מן הנדה פי' כשנודע לו (בפנים) [בכניסה] איזו היא מצות לא תעשה אל תבוא על הנדה. פירוש כשידע קודם ביאתו: מנא הני מילי. פי' דאין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. א"ר יצחק בר אבדימי נאמר באשם תלוי ולא ידע ואשם תאמר בצבור אשר לא תעשנה בשגגה ואשם ה) מה צבור בקבוע אף אשם תלוי בקבוע. פי' מה קרבן צבור אינו בא אלא בקבוע אף אשם תלוי אינו בא אלא [על] חטא שהוא בקבוע. אקשינן אי הכי עולה ויורד נמי דהא כתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו' כלומר יכולין אנו ללמוד מיאשם דכתיב גבי עולת ויורד דלהכי אתא לומר לך דאתי אשם תלוי שלא בקבוע. ודחינן דנין אשמו מאשם ואין דנין אשם מיאשם. ודחינן תאי סברא מאי נפקא מינה כלומר אין המרש למדרש בין יאשם לאשמו דהא תנא דבי ר' ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה וזו היא ביאה. וכבר פירש' הא דר' ישמעאל בתחלת יבמות ובכמה מקומות ולהתו יבוקש משם. ועוד יש לנו אשם בהדיא. דכתיב גבי טומאת מקדש וקדשיו והוא ידע ואשם. אלא ב) אמר רב פפא דנין אשם מצות ה' מאשמו מצות ה'. פי' גבי צבור כתיב אחת מכל מצות ה' וכתיב נמי הכי באשם תלוי. ואקשינן לרב פפא נגמר ואשם נשיאות עון מואשם נשיאות עון. פי' גבי עולה ויורד כתיב אם לא יגיד ונשא עונו [ובאשם תלוי כתיב ולא ידע ואשם ונשא עונו] ואסיקנא משמיה דרב נחמן בר יצחק דנין אשם מצות אשר לא תעשינה. מאשם מצות אשר לא תעשינה. פי' תלתיהו כתיבי בצבור. וכתיבי באשם תלוי ואל יכותו שמיעת קול וטומאת מקדש דלא כתיב בהו כל הני. ג) ובתחלת פרק איזהו מקומן של זבחים (דף מח) ילפינן דאין מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו מגזרה שוה: מתני' אין חייבין. פי' ב"ד (ומשיח) על שמיעת הקול. פירוש אם הורו בהויתרה. ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו. פי' דאין צבור בעולה

ויורד

תוספות הרא"ש

ואחד אכלו אכילה גסה. פרש"י ז"ל [לשם אכילה גסה] שלא נתכוון לאכלו לשם מצוה אלא נתכוון לאכול בקינוח סעודה (לשם אכילה גסה). ופירושו אינו מובן דמאי שנא אי כמה שאכל בקנוח סעודה זו שיהא עיקר מעשיו שיהא נאכל על השבע. ועוד מאי דקאמר לשם אכילה גסה אם הוא שבע כ"כ שהאכילה גם שיהא לו מה לו להכיר לשם אכילה גסה. ואם הוא תאב לאכלו ואכל שלא לשם מצוה לימא ואחד אכלו שלא לשם מצוה. אלא נראה לפרש כפשוטו שאכלו לאחר שהיה שבע כ"כ שאינו נהנה כלל מאותה אכילה אע"פ שדרכו לסיום נאכל על השובע היינו משום דכתיב למשחה כדרך שהמלכים אוכלים שמביאין המעמקין שטובים בקינוח סעודה לפי שכבר שבעו מאחר מאכלים ונפשם קצה בהם אלא שאכיס ממאכלים הטובים במתגרים. אבל אין לאכול קדשים אחר השבע כ"כ שאין נפשם נהנה מהם שאין זו למשחה. ומ"מ פריך שפיר נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא עביד דמקריא שפיר אכילה אע"פ שאינו נהנה מהם. והא דאמרינן האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור אלמא דלא מקריא אכילה כלל היינו כשהוא שבע כ"כ שמאכל קוהב לו מרוב שבעו: לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם. אע"פ שלא נפרד עד שאמר לו אברהם כיון שמריבים זו בזו מחמת הרועים ס"ל למחות שלא יריבו עוד ולמדך שהיה תאב לספרידו וכיון שפתח לו אברהם מיד נפרד ממנו ומתוך זה נתגלה קלונו שאם נשאר אצל אברהם לא בא תקלה זו ע"י. הרמ"ס ז"ל: גדולה עבירה לשמה מה שנבעלה יעל לסיסרא לא נהנתה כיונה אלא לתשש כחו שירדו ויתנמנם אבל בעילות האחרות נהנתה הלכך קרי להו מצוה שלא לשמה:

ט א מיי' פ"ג מהל' ת"ת הלכה ס ופ"י מהל' תשובה הלכה ס סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כ:

א) [תוספתא דב"ק פ"ז] ב) נזיר כג: ג) [נזיר כג. איתא רבא] ד) נזיר כג: ה) שם יבמות עז. ו) נזיר כג: ז) [סנהדרין קה: ע"ש] ח) פסחים נ: נזיר כג: סוטה כב מז. סנהדרין קה: ערכין טז: ט) [יבמות קג. נזיר כג: ע"ש] י) סנהדרין קה. כ) [נ"ל נשא אמר רב יהודה כו' וכ"ה בנזיר] ל) [נזיר כג: ע"ש סוטה מז. ע"ש סנהדרין קה ע"ש] מ) נזיר כג:

ה) נ"י רבינו נכוס. ב) וכ"ה בתוס' הרא"ש ג) זה לא נמצא שם בהדיא רק בכריתות דף כ"ז ע"ב ילפינן גג"ש מטה מטה מחטאת חלב דהאין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואולי כוונת רבינו ולפי דליכא גופא ילפינן בג"ש לאשם תלוי משום דנזכרים שם דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש ועדיין צ"ע.

נזיר [illegible]

עבירה לשמה

קהלת ח' י"ד [illegible]

תורה אור

הוא דלא הא צעורי צערינהו ואילו צעירה דקרייה בן עמי א״ל אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא א) א״ר חייא בר אבין א״ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות ב) תנו רבנן מעם הארץ פרט למשיח, מעם הארץ פרט לנשיא והלא כבר יצאו משיח לידון בפר נשיא לידון בשעיר? שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר, על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה? ת״ל "מעם הארץ" פרט למשיח, "מעם הארץ" פרט לנשיא. תינח משיח אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי? אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה, ואח״כ נודע לו, סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ״ל. הניחא לר״ש דאזיל בתר ידיעה. אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר? אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח״כ נודע לו, סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי כשבה או שעירה קמ״ל. בעא מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי? כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו: התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה, מצטרף או דלמא לא שנא, מאי? תפשוט ליה מהא ג) דאמר עולא א״ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה? הכי השתא מומר לאו בר אתויי קרבן הוא, האי בר אתויי קרבן הוא. בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספק מהו: אליבא דרבנן דאזלי בתר חטאה לא תבעי לך דמייתי אשם תלוי. אלא כי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה, אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי? תיקו. ד) ת״ר "מעם הארץ" פרט למומר ר״ש בר יוסי אומר משום ר״ש "אשר לא תעשינה בשגגה ואשם" ה) השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו, לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי בינייהו? א״ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא בינייהו מ״ס כיון דמומר לאכול חלב, לדם נמי מומר הוי ומ״ס לדם מיהא שב בידיעתו הוא, והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם? אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ״ס כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו מומר הוא. תנו רבנן ו) אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך ז) (רבי) יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר, ואיזהו מומר אוכל נבילות כו׳ מאי קאמר, אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן ה״ק אכל חלב לתאבון הרי זה מומר, להכעיס הרי זה ח) צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל ח) נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הלובש כלאים מאי בינייהו? איכא בינייהו כלאים דרבנן מר סבר מדאורייתא הוי מומר, דרבנן לא הוי מומר, ומר סבר כלאים כיון דמפרסם איסוריה אפי׳ בדרבנן הוי מומר, ט) פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר, להכעיס צדוקי וחד אמר להכעיס נמי מומר, אלא איזהו צדוקי? כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה״ז מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקא קרי ליה מומר? התם דאמר אטעום טעם דאיסורא: י) תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב? ת״ל מכל מצות ה׳ אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה׳ אלהיו מה

דברים ב

ויקרא ד

ויקרא ד

ויקרא ד

ה) בדפוס וויניציא הגירסא מין .

כאן מקבלין מאנו

בן עמי. בלשון נקיה הוא דלא רצהו להודיע דמואביה נתעברה: אל תצורם ואל תתגר בם. ומדלא כתיבא בהו 'מלחמה' ש״מ דאפילו לצערא לא ליעבד להם, ולא עוד אלא אפילו בכירה דקריאה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו: וקדמתה ארבע דורות. בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו לצעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית: ת״ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. ולא כל ע״ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיחיד: למה לי מעם הארץ. למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר, ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר: שיכול. כלומר אילו לא נאמר "מעם הארץ" הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר, ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט: ת״ל מעם הארץ פרט למשיח. דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן בפרק דלעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה: אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מייתי. ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא: ס״ד אמינא. הואיל וחטא כשהוא הדיוט נייתי כשבה או שעירה כהדיוט: קמ״ל "מעם הארץ" פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה: אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה. ומייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן חטאו עד שלא נתמנו ואח״כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות: מאי איכא למימר. דממאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא: ס״ד אמינא נצטרף. חצי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה: קמ״ל. מעם הארץ פרט לנשיא דבהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה ובהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל והוא הדין דמצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה: כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר מנשיאותו והשלימו: אכל ספק חלב כשהוא הדיוט. דקא סבור דשומן הוא: ונתמנה ונודע לו על ספקו. שנודע לו לאחר שנתמנה שספק חלב אכל: מהו. מי מייתי אשם תלוי או לא: מדאישתני לודאי. דקאמר ר׳ שמעון דקודם לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל [דבהא ליכא אשם תלוי] אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם - דהשתא נתמנו ומדאישתנו לקרבן ודאי אישתנו נמי לקרבן ספק ופטור ואין מביאין אשם תלוי: או דלמא כי אישתני לודאי. היינו טעמא דר׳ שמעון דפטר משום דלאשתני קרבן דידיה דכשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר, ונשיא מביא שעיר: אבל הכא. כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל: דלא אישתני קרבן דידיה. דעל ספק חטאת קבוע בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי תיקו: מעם הארץ. מביא קרבן ולא כל עם הארץ: פרט למומר. שאין מקבלין מידו: אלא הכא באוכל נבילה לתאבון. דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבר דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת״ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור״ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא 'שב מידיעתו' קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו: קתני אכל חלב שחוטה זה מומר והדר תני איזהו מומר מאי קאמר: להכעיס. דאית ליה היתרא ואכיל איסורא: הרי זה צדוקי. ושחיטתו לעבודת כוכבים: אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך. הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעיס הוא עושה ושחטו ה) לע׳ הוא: ר׳ יוסי בר רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים. הרי זה מומר: מאי איכא. בין ת״ק לרבי יוסי בר רבי יהודה כיון דאמר ת״ק אכל חלב הרי זה מומר מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים אידי ואידי דאורייתא ואסור: ת״ק סבר כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי מומר דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פי טלו: ור׳ יוסי סבר אף הלובש נמי 'כלאים דרבנן' הוי מומר דהיינו או שוע או טווי או נוז דהכי מפרשי רבנן 'שעטנז' שוע טווי ונוז כדאמרינן במסכת נדה (דף סא:) ורבנן גזור בחד מנייהו שוע שמנפץ כאחת ועשה מהם לבד טווי שנטוה כאחת ותכף בו שתי תכיפות. נוז שארוג אפי׳ חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד של פשתן בבגד צמר דכולהו אסור מדרבנן: חד אמר. האוכל חלב ונבילה לתאבון הרי זה מומר: להכעיס. דאית ליה היתרא ואפי׳ הכי אכיל איסורא צדוקי הוא: אכל פרעוש או יתוש הרי זה מומר. דהכא ודאי להכעיס קא עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא וקתני הרי זה מומר ולאו צדוקי וקשיא למאן דאמר להכעיס צדוקי הוא: לעולם אימא לך להכעיס צדוקי הוא והכא היינו טעמא דהוי מומר ולא הוי צדוקי משום דקאמר בעינא למיטעם טעמא דאיסורא שאתאוה למטעם דבר אסור ולא להכעיס קא עביד:

ה) בדפוס וויניציא הגי׳ מין. מה

מסורת הש״ס

א) מיר כג: ב״ק לח: ע״ז ב: ב) ת״כ פ׳ ויקרא: ג) זבחים יב: כריתות ז. סנהדרין מג: ד) חולין ס: [שבת סט.] יומא פ. [עי׳ לג:] ה) [שבועות כו:] ו) [תוספתא פרק א]: ז) [צ״ל ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר]: ח) [עי׳ תוס׳ בכורות ל. ד״ה ויין נסך וע״ע תוספות ע״ז כו: שמפרשו נבילה שמתה מחמת חולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה ואוכלת ואינה ראוי לאכילה ע״ש ד״ה וחד אמר]: ט) ע״ז כו: י) ת״כ פ׳ ויקרא:

תוספות הרא״ש

הבא ב״ע כגון שאכל חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח״כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ״ל תימה לר״ש דאזיל בתר ידיעה הלכך פטור אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה גרידא אמאי פטור. בב״ע שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו בכדי אכילת פרס מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה דלצרף אכילה בתרייתא בהדי אכילה קמייתא קמ״ל. ואיכא גירסא אחרת בספרים הב״ע כגון שאכל כזית חלב כשהוא נשיא ועבר ואח״כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ״ל. תימה לר״ש דאזיל בתר ידיעה הלכך לא יכול למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דהכא כבס״ג לאו בכלל תורה דשעיר הוא ואצטריך ליה למעוטי מדין הדיוט דקס״ד לייתי כשבת ידיעה. ואע״ג דחטא עד שלא נתמנה ונתמנה ונודע לו לא אזיל ר״ש בתר ידיעה לנשיא שעיר אע״ג דליכא קרא למעוטי אלא מסברא הוא דאית ליה [הכי] הכא (ס״נ) צריך קרא דהוה אמינא [illegible] ויחיד בתרי גווני מסתבר טפי ניזיל אחר ידיעה שנתרבה הכא קרבן לנשיא קרבן זה לגרוע עבר כגון אכל כשהוא נשיא ועבר ונודע לו דס״ד ניזל בתר ידיעה לנשיא כשבה או שעירה כתוב גבור [illegible] אצטריך קרא למעוטי. אבל אכל כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו מסברא לא אזלי בתר ידיעה לנשיא קרבן נשיא. אלא לרבנן דאזלי בתר חטא דתנן כהן משיח שחטא ואחר כך עבר ממשיחותו וכן נשיא שחטא ואח״כ עבר מגדולתו משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר מאי איכא למימר כיון דנשיא בכלל איכא דשעיר צ״ל למעוטי לנשיא ממשמעותא דעם הארץ והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר. בב״ע שאכל חצי זית חלב כשהוא נשיא ועבר והשלימו בכדי אכילת פרס ונודע לו מהו דתימא כיון דלא בשלים כשהוא נשיא לא קריין ביה אשר נשיא יחטא למצרף חצי זית קמא בהדי חצי זית בתרא ונייתי כשבה או שעירה כתוב גבור (דהיכא) [דליכא] למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דהכס״ג לא יצא לידון בשעיר קמ״ל דפטור אף מכשבה או שעירה.

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי׳ פט״ו מהל׳ שגגות הלכה י:

יא ג מיי׳ שם פ״ג הל׳ ח ודלא כרי״ף ע״ש:

יב ד מיי׳ שם הלכה ז:

יג ה מיי׳ פט״ו שם הלכה י:

יד ו ז ח מיי׳ שם פ״ג הלכה ז ופ״ק ג מהל׳ מעשה קרבנות הל׳ ד:

טו ט י כ ל מיי׳ פ״ד מהל׳ רוצח הלכה י סמג לאוין קסג טוש״ע ח״מ סי׳ תכה סעיף ה וטור שו״ע יו״ד סי׳ קנח סעיף ב:

רבינו חננאל

ויודה הה״ת למשיח ונשיא כיוצא בהן דברי ר׳ יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר נשיא חייב בכלן חוץ משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין לו. כדמפרש בסנהדרין. ומעמיה דר׳ עקיבא במשיח מפרש במתניתא: מאי טעמא דר׳ יוסי הגלילי. פירוש בנשיא. אמר רב המנונא אמר קרא גבי שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. והיה כי יאשם לאחת מאלה. כל שישנו באחת כלומר דמצוות על כל אחת ואחת ישנו (בכלן) [בכולן] ונשיא הואיל ואינו בשמיעת הקול אינו באחרות. והדין אימא מתחייב באחת אע״פ שאינו מתחייב בכולן אלא טעמא דר׳ יוסי הגלילי מהכא. דתניא ר׳ ירמיה אומר נאמר ואם לא תגיע ידו ונאמר ואם לא תשיג ידו. מי שבאין לידי עניות ועשירות בנשיא הוא אומר מכל מצות (והשאר חסר [illegible]

נושא
אכל חצי
זית
ונתמנה

נושא
אין מקבלין קרבן
של מומר

ויקרא ד כב

א) כה״א יתמה משמע דלתי למעוטי כשאכל כשהוא נשיא ולישנא קמא במאי דבעי למימר מעיקרא אכל כשהוא הדיוט. ועוד דמסתברא דהא דאזיל ר״ש בתר ידיעה מסברא ידע ליה [illegible] טעמיה דר״ש: ואיזהו מומר דבסתמא הוא מין אוכל נבלות כו׳. פרש״י ז״ל כיון דאוכל דברים שאין הגוף נהנה בו וקשה תינח נבלות דאיכא למוקי בנבלות מוסרחות אבל טרפות מאי איכא [illegible] משמע דל״ג ליה (ברש״י שלנו כתוב טרפות). אלא יי״ל מאי איכא למימר. ומיהו יי״ל איכא לאוקמי ביין שנתנסך לעבודת כוכבים ולאו משום דאין הגוף נהנה בו אלא כיון דספקר כולי האי [illegible] קשה אפילו בנבלות סרוחות שקצים ורמשים אמאי. הוי מין כא קתני לקמן אכל פרעוש אחד כו׳ אע״ג דאין הגוף מתהנה בו. וי״ל דלא אכל אלא פ״א כדקתני אכל פרעוש אחד דנפשו חומדת [illegible] דלאתפקר כולי האי לאכול נבלות וטרפות תדיר בדבר שאין הגוף נהנה ודאי מין הוא. ברמב״ם ז״ל] ב): רבי יהודה אומר אף (על הכלאים) [הלובש כלאים] פרש״י ז״ל דאריכא קאי ואמר אף [illegible] ז״ל פירש דאסיפא קאי [דהלובש כלאים בהתמא הוי מין כיון דלית ביה הנאה טפי מבאחר בגדים. ומסתברא כפרש״י ז״ל]: כלאים דרבנן כגון לבדים שאין שוע ואינם טווי וארוג דמדאורייתא [illegible] לבד וטווי כל אחד לבד ואח״כ אורגו יחד. כפר״ם ועיקר ג) ת״ר יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת״ל מכל מצות ה׳ אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד [illegible] מפרשה למתניתין דקתני איזהו נשיא זה מלך שנאמר מכל מצות ה׳ [אלהיו] שאין גביו אלא ה׳ אלהיו. דלא תימא ממשמעות קרא דריש קמ״ל דלא דגיכה קראי כתיבי ה׳ אלהיו ה׳ אלהיך אלהיכם [illegible]
הדיוט במשמע. אלא מגזירה שוה דפרשת מלך קדריש:

א) אולי צ״ל מעמא מעם הארץ ולא נשיא כו׳: ב) כ״ה בס׳ ש״י: ג) עי׳ רא״ש פ״ע דמס פי׳ ח:

דכתי

תורה אור

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו א) אף נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו. בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר? אמר ליה הרי צרתך בבבל איתיביה מלכי ישראל ומלכי בית דוד אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם אמר ליה התם לא כייפי אהדדי הכא אנן כייפינן להו לדידהו רב ספרא מתני הכי: בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר א"ל ב) התם שבט הכא מחוקק ותניא לא יסור שבט מיהודה זה ראש גולה שבבבל שרודה את ישראל ג) במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה לישראל ברבים:

מתני' ואיזהו המשיח? המשוח בשמן המשחה ולא המרובה בבגדים ד) אין בין כהן המשוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות, ואין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה, זה וזה שוים בעבודת יוה"כ ומצווים על הבתולה ואסורים על האלמנה ואינם מטמאים בקרוביהם ולא פורעים ולא פורמים ומחזירין הרוצח:

גמ' ה) ת"ר שמן המשחה שעשה משה במדבר היו שולקים בו את העיקרים דברי ו) רבי יהודה רבי יוסי אומר והלא לסוך את העקרים אינו סופק אלא שורין את העקרים במים ומציף עליו שמן וקולט את הריח וקפחו אמר לו רבי יהודה וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה והלא תחלתו שנים עשר לוגין וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים וכולו קיים לעתיד לבוא שנאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם ז) תניא אידך ויקח משה את שמן המשחה וימשח [את] המשכן [ואת] כל אשר בו רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף: תחלתו לא היה אלא שנים עשר לוגין ראה כמה יורה בולעת וכמה עקרים בולעים וכמה האור שורף, ובו נמשח: משכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה ואין מושחים מלך בן מלך, ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה: מפני מחלוקתו של אדוניה, ואת יואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים, ואותו שמן קיים לעתיד לבוא שנאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם ח) זה בגימטריא שנים עשר לוגין הוו אמר מר ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה מנלן? דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו נימא קרא והכהן מתחתיו מבניו מאי המשיח קמ"ל דמבניו דכהן גדול אי הוי משיח הוי כהן גדול ואי לא, לא הוי כהן גדול. אמר מר ואין מושחין מלך בן מלך מנלן? אמר רב אחא בר יעקב דכתיב למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' ירושה היא לכם, ומנלן דכי איכא מחלוקת בעי משיחה ולאו כל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה? אמר רב פפא אמר קרא הוא ובניו בקרב ישראל בזמן ששלום בישראל קרינא ביה הוא ובניו ואפילו בלא משיחה, תנא אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ותיפוק ליה משום דראשון הוא? חסורי מחסרא והכי קתני מלכי בית דוד מושחין, מלכי ישראל אין מושחין מנלן אמר רבא אמר קרא קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה אמר מר אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן? ט) כדאמר רב פפא באפרסמא דכיא ה"נ באפרסמא דכיא ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים ומי קשיש מיניה והכתיב ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום וא"ר יוחנן הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז? לעולם יהויקים קשיש ומאי בכור בכור למלכות, ומי מלכי זוטרי מקמי קשישי והא כתיב ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור? יהורם ממלא מקום אבותיו הוה, יהויקים לאו ממלא מקום אבותיו הוה. אמר מר הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז והא חד חד קא חשיב דכתיב השלישי הרביעי? מאי שלישי שלישי לבנים, ומאי רביעי רביעי למלכות דמעיקרא מלך יהואחז ולבסוף יהויקים ולבסוף יכניה ולבסוף צדקיהו ת"ר הוא שלום הוא צדקיהו ולמה נקרא שמו שלום שהיה י) משולם במעשיו איכא דאמרי שלום ששלמה מלכות בית דוד בימיו, ומה שמו? מתניה שמו שנאמר וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו א"ל יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי כ) (שנאמר ויביאהו בבלה) וכתיב וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים

ומי

שמות ל ויקרא ח

ויקרא ו

דברים יז

שמואל א טז

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו. דבמלך קא מסתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז): כגון אני מהו בשעיר. כלומר נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא דאיכא האידנא בזמן שבית המקדש קיים מייתינא שעיר או לא: א"ל הרי צרתך בבבל. ראש גולה שבבבל דהוי על גבך ולאו בעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו: התם שבט. דהיינו מקל כמו כי תכנו בשבט לא ימות (משלי כג): והכא מחוקק. חכם: מתני' איזה הוא המשיח. שמביא פר בהוראה זה המשוח בשמן המשחה: ולא מרובה בבגדים. שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה: אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות. שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור אבל מביא כשבה או שעירה ל) כיחיד: ואין בין כהן המשמש. והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יוה"כ שלו ועשירית האיפה שלו: וזה וזה. בין כהן המשמש דהיינו ראשון שחזר לעבודתו ובין כהן שעבר דהיינו שני שמינו תחתיו דלאחר (שנעבר) [שחזר] הראשון מעבירין השני: שוים בעבודת היום. דמקרבי קרבנות היום ביוה"כ איזה שירצה: גמ' שמן המשחה שעשה משה. כדכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי (שמות ל): בו שולקין את העקרים. אותם שרשים של בשמים האמורים בפרשה דכתיב ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וגו':

והלא לסוך בו את העקרים אינו מספיק. לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש לקמן והעקרים היו מרובים ואפילו בסיכה היה נבלע בעקרים כל שכן בשליקה: אלא שורה את העקרים במים. ברישא שהיו מתמלאים מן המים ושוב לא יהו בולעים מן השמן כל כך: ומציף עליהן שמן. לאחר שהוציאם מן המים כדי שיקלוט השמן מריח הבשמים: וקפחו. ומוציא השמן לאלתר וקפחו כמו קפחתי את הרועה (יומא דף פג:): טעון משיחה. ואי לא משוח בשמן לא הוי כה"ג: מפני מחלוקתו. דהיכא דאיכא מחלוקת בעי משיחה: ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל. משמע ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה לבניו: ולא כל דבעי מלכא מורית לבניה מלכותא. אפילו בלא משיחה: ירושה היא. בזמן שלום בישראל: משום דמלך ראשון הוא. ממשפחתו דאינו מלך בן מלך: זה. דמלכות בית דוד טעון משיחה: ואין אחר. שאינו ממלכי בית דוד טעון משיחה: משום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן המשחה. דאמרינן לעיל דמלכי ישראל אין מושחין ממש: באפרסמא דכיא. דלא הוי משמן המשחה: ומאי בכור. דקרי ליה הבכור יוחנן: בכור למלכות. שמלך ראשון: יורם ממלא מקום אבותיו הוה. דכי מלך אכתי הוה צדיק ממלא מקום אבותיו הוה ואחר כך החמיץ: משולם במעשיו. דצדיק גמור הוה בעל מעשים טובים: אמר לו. נבוכד נצר יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי:

ומי

עין משפט נר מצוה

טז א ב ג מיי' פרק טו מהל' שגגות הל' ו:
יז ד מיי' פ"ד מהל' כלי מקדש הל' יד:
יח ה מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ז:
יט ו מיי' פ"א מהל' עבודת יו"כ הל' ג:
כ ז מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' א והל' יג סמג לאוין קכא ועשין נו:
כא ח מיי' שם הל' א:
כב ט מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ו סמג לאוין רלו:
כג י מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל' י סמג לאוין ש:
כד כ מיי' פ"ז מהל' רוצח הל' ט:
כה ל מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' ב סמג עשין קסו:
כו מ מיי' שם הל' ז:
כז נ ס מיי' שם הלכה יא ופ"א מהל' מלכי' הלכה יב:
כח ע מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' ז ופ"א מהל' מלכים הל' י:
כט פ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' יא ופ"א מהל' מלכים הל' י:
ל צ ק מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' כ ופ"א מהל' מלכים הל' ז סמג עשין קסו:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ס. י.]
ב) סנהדרין ס.: ג) [ת"ע בשבט וכך א' בסנהדרין ועי' רש"י דשם והסכה]:
ד) מגילה ט: ה) כריתות ה. [כל הענין ע"ש כמה וכמה שינויים]:
ו) [בפרש"י בנימוקי התומש פרשת תשא ל' פכ"ד גרס דברי ר' מאיר אמר לו ר' יהודה והלא לסוך וכו' וכך גרס הרמב"ן בפירושו שם ועי' ירושלמי שקלים פ"ו]:
ז) פ"ב פרשה לו:
ח) [מנחות פט.: ט)][לקמן יב.]: י) [מגילה כג']:
כ) בע"י ל"צ: ל) [ת"ע כיחיד]:

תוספות הרא"ש

בעי מיניה רבי מרבי חייא. ואע"ג דרבי חייא תלמידו הוה אמרינן מגדולי תלמידיו [היה] דהיה ששאלו ושנה(ט)[לו] עמו: כגון אני. אם הייתי בזמן הבית מביא שעיר או לאו. וא"ת אם לפי שראש גולה גדול ממנו כדמפרש ואזיל לפי שרודין את העם בשבט: ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים. ואע"ג דכתיב בקרא אשר יתן ממנו על זר ונכרת ומלך בכלל זר. אפשר דהדיוט ליה מדכתיב על בשר אדם לא ייסך והדיוטי אדם ולא מלך כדדרשי' (מגילה דף יח.) כנסת עליו אדם ולא מלך זה שמן ברפא:

נושא
מה
פירוש
של
נשיא

נושא (דף יב.)
שמן המשחה
1. הכנתו
2. מי נמשח בו
3. גניזת שמן
המשחה.
4. כיצד מושחין

א) יומא נב: [כריתות ה: תוספתא סוטה פי״ג ותוספתא דיומא פ״ב אדר״נפמ״א]: ב) כריתות ה: ג) [שם ע״ש מנחות עה. ע״ש]: ד) [כריתות ה:]: ה) [כריתות שם]: ו) [בערוך הגי׳ דהברא פי׳ חושך ועי׳ בכריתות ה:] ועי׳ ערוך ערך עבר ב: ז) ג״ז שם: ח) כ״ש: ט) [נ״ל למיכל כן איתא בכריתות וכן הוא גרסת הטור או״ח סי׳ תקפ״ג אמנם בערוך ע׳ קרא ד׳ איתא למחזי]: י) [נ״ל לבניה]: כ) [עי׳ רש״י בע״ז כח. ד״ה נקרא ורש״י ב״ק כה. ד״ה אקילקלתא]: ל) [מגילה יד.]: מ) ת״כ פ׳ ט: נ) חולין לא. קלה: ס) קדושין כה: מגילה ט: ע) צורה זו משובשת ותכונה היא ברמב״ם בפרק א מהל׳ כלי מקדש הלכה ט וצורתו כזה X:

לא א ב ג מיי׳ פרק ה מהל׳ כלי המקדש הלכה ט:
לב ד מיי׳ שם הל׳ יא ופ״א מהל׳ מלכים הל׳ יא:
לג ה טוש״ע או״ח סי׳ תקפג ס״א:

שמואל א׳ ו:ח
ולקחתם את ארון ה׳ ונתתם אותו אל העגלה ואת כלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך

ומ״י הוה שמן המשחה א) והתניא משנגנז ארון נגנז שמן המשחה וצנצנת המן ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה וארגז ששלחו פלשתים דורון לישראל שנאמר °ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך" ומי גנזו? יאשיהו מלך יהודה גנזו שראה שכתוב בתורה °יולך ה׳ אותך ואת מלכך וגו׳ צוה וגנזום שנאמר °ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה׳ תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה׳ אלהיכם ואת עמו ישראל ואמר רבי אלעזר אתיא "שם-שם" אתיא "משמרת-משמרת" אתיא "דורות-דורות"? אמר רב פפא באפרסמא דכיא. ת״ר ב) כיצד מושחין את המלכים "כמין נזר ואת הכהנים כמין כי ג) מאי "כמין כי"? אמר רב מנשיא בר גדא "כמין כף יוני תני חדא "בתחלה מוצקין שמן על ראשו ואח״כ נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ותניא אחריתי בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ואח״כ מוצקים לו שמן על ראשו תנאי היא: איכא דאמרי משיחה עדיפא ואיכא דאמרי יציקה עדיפא מ״ט דמאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב °ויצוק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו", ומאן דאמר משיחה עדיפא מ״ט קסבר שכן אתה מוצא אצל כלי שרת, והכתיב ויצוק-ובסוף-וימשח? הכי קאמר מאי טעם ויצוק משום דוימשח ת״ר ד) °כשמן הטוב [וגו׳] יורד על הזקן זקן אהרן וגו׳ "כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו אמר רב פפא תנא כשהוא מספר עולות ויושבות לו בעיקר זקנו ועל דבר זה היה משה דואג אמר שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה יצתה בת קול ואמרה "כשמן הטוב וגו׳ °כטל חרמון" מה טל חרמון אין בו מעילה אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה ועדיין היה אהרן דואג אמר שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי יצתה בת קול ואמרה לו °הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת ת״ר °אין מושחים את המלכים אלא על המעיין כדי שתמשך מלכותם שנא׳ °ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם [וגו׳] והורדתם אותו אל גיחון" ה) אמר רבי אמי האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא: ניתלי שרגא בעשרה יומי דבין ראש השנה ליום הכפורים בביתא דלא נשיב זיקא-אי משיך נהוריה נידע דמסיק שתיה ומאן דבעי למיעבד *בעיסקא ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח: לירבי תרנגולא-אי שמין ושפר מצלח, האי מאן דבעי למיפק [לאורחא] ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא: ניקום בביתא ו) דחברא-אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא, ולאו מלתא היא, דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מזליה, ז) אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא ח) [לעולם] יהא רגיל ט) למיחזי בריש שתא: קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי, אמר להו רב משרשיא י) לבריה: כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי רבייכו-גרסו מתניתא ועלו לקמי רבייכו וכי יתביתו קמיה חזו לפומיה דכתיב °והיו עיניך רואות את מוריך" וכי גרסיתו, גרסו על נהרא דמיא-דכי היכי דמשכן מיא משכן שמעתייכו, ותיבו כ) אקילקלי דמתא מחסיא ולא תיבו אפדני דפומבדיתא, טב גלדנא סריא [דמתא מחסיא למיכל] מכותחא דרמי כיפי. °רמה קרני באלהי: ל) רמה קרני ולא רמה פכי-דוד ושלמה שנמשחו בקרן, נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן: המשוח בשמן המשחה וכו׳: ת״ר מ) משיח יכול מלך: ת״ל כהן אי כהן יכול מרובה בגדים: ת״ל "משיח" אי משיח יכול משוח מלחמה: תלמוד לומר "והכהן המשיח" שאינו משיח על גביו מאי משמע? נ) כדאמר רבא "הירך"-המיומנת שבירך הכא נמי "המשיח"-המיומן שבמשוחים אמר מר "משיח יכול מלך", מלך פר הוא דמייתי? שעיר הוא דמייתי! איצטריך, ס״ד אמינא על שגגת מעשה יביא שעיר על העלם דבר יביא פר קמ״ל: אין בין משוח בשמן המשחה כו׳: מתניתין דלא כרבי מאיר דאי ר״מ הא ס) תניא מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות דברי ר״מ ולא הודו לו חכמים מ״ט דר״מ דתניא °"משיח" אין לי אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים מנין? תלמוד לומר "הכהן המשיח", במאי אוקימתיה כרבנן אימא

שמואל א ו · דברים כח · דה״ב לה · ויקרא ח · תהלים קלג · שם · שם · מלכים א א · ישעיה ל · שמואל א ב · ויקרא ד

סימנא מילתא

ומי הוה שמן המשחה. בימי יהואחז דקתני ויהואחז נמשח מפני יהויקים: והתניא משנגנז הארון וכו׳. מדכתיב "תשימו בארגז מצדו" דארגז בצד ארון קאי אלמא בהדי ארון נגנז ומדקאמר יאשיהו "תנו את ארון ה׳ בבית וגו׳" משמע שצוה לגונזו: אין לכם משא בכתף. ואמרינן במסכת שקלים אמר להם אם גולה עמכם שוב אינכם מחזירין אותו בכתפיכם טה לגונזו: אתיא שם שם. דכתיב בארון ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וגו׳ וכתיב ונועדתי שמה לבני ישראל וכתיב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר מן׳ מה ארון נגנז אף צנצנת המן נגנז: אתיא דורות דורות. דכתיב בצנצנת המן "והנח אותו לפני ה׳ למשמרת לדורותיכם" וכתיב בשמן המשחה "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם" מה צנצנת המן נגנז אף שמן המשחה נגנז: משמרת משמרת. דכתיב בצנצנת המן דהוי נגנז "למשמרת לדורותיכם" וכתיב במקלו של אהרן "למשמרת לאות לבני מרי וגו׳" מה צנצנת המן נגנז אף מקלו של אהרן נגנז: אמר רב פפא באפרסמא דכיא. משחו את יהואחז: כמין נזר. דהדר ליה הודרני באצבעתיה ככלילא (כזה): כמין כף יוני. שמתחיל למשוח באצבעו בין ריסי עיניו ומושך אצבעו על הראש והולך עד שמגיע לעורף ככף יוני כזה ח ע): נותנים לו שמן בין ריסי עיניו. ושם מושחים לכהן כמין כף יוני כדפרישנא: מאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב ויצוק משמן המשחה. והדר וימשח: שכן אתה מוצא אצל כלי שרת. דהוה משיחה ולא יציקה: מה טעם ויצוק משום דוימשח. כבר: כשהוא מספר. כשהיה מדבר עם אחרים עולות ויושבות. בעיקר זקנו כדי שלא יפלו: שמא ח״ו מעלתי בשמן המשחה. שנגעתי בו כשהלבשתיו: ואני מעלתי. שמא נפל עלי מן השמן במקום שאין ראוי למשיחה ומעלתי: והורדתם אותו אל ניחון. אלמא בעי משיחה על המעיין: ביתלי. ידליק: אי משוך נהוריה. שדולק כל זמן שהשמן בתוכו: לירבי תרנגולא. על שם ההוא עיסקא: שמין ושפיר. שמשמנת ומשבחת: ביתא דחברא. בית חשוך: ולאו מילתא היא. דזימנא דאף על גב דלית ליה בבואה דבבואה הדר אתי ואפי׳ הכי לא ליעבד הכי דדלמא לא חזי בבואה דבבואה חלשה דעתיה ומתרע מזליה ולא הדר אתי [משום דמיתרע מזליה דאי לא הוה עביד הכי לא הוה מיתרע מזליה והדר אתי] הלכך לא ליעביד: קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי. דהני גדלי לעגל טפי משאר ירקות קרא=דלעת, רוביא=תלתן: גרסו מתניתא. מעיקרא כי היכי דתהוי מרגלא מילתא בפומייכו ותהוון ידעין למשאל ליה: משכן שמעתא. דלא ליפסוק מפומייכו כמעין זה שמושך והולך: דמתא מחסיא. הוו תלמידי חכמים ראויים להוראה ותרבות יפה היה בהם אבל בפומבדיתא לא הוי תרבות מעליא כל כך וקאמר ליה מוטב לו לדור באשפה במתא מחסיא מלדור באפדנא בפומבדיתא: גילדנא סריא. מוטב לאכול דג קטן מוסרח כדאמרינן בפ״ק דמו״ק (דף יא:) טורא סמוך למיסרחיה מעלי: מכותחא דרמי כיפי. אפילו מכותח שהוא משובח וחזק שמשבר את האבן כשסופכים הימנו אעפ״כ לא תאכל הימנו כדאמרינן בפרק (ערבי פסחים) [ואלו עוברין (פסחים מ״ב.)] שלשה דברים נאמרו בכותח מטמטם את הלב וכו׳ כיפי סלעים כדמתרגמינן סלע כיפא אית דמפרשי מוטב תאכל גילדנא סריא שאין דמיהם יקרים מכותח שאוכלים אותו עשירים ושרים הדרים ברמי כיפי כלומ׳ במגדלים וחומות גדולות לפי שדמיהם יקרים: אם הכהן המשיח יכול מלך. יביא פר שהיה משוח ת״ל כהן: המיומן שבמשוחים. דהיינו כהן גדול: מרובה בגדים מנין תלמוד לומר והביא הכהן המשיח:

אימא

◆

תוספות הרא״ש

וגנזו שנאמר ויאמר ללוים המבינים [לכל ישראל] (בעם) הקדושים לה׳ תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל. ומשמע לשון פשטי׳ דקרא דלהנחי׳ קאמר. הדא דארון בבית המקדש הוי קאי דמתן אסקי׳ מהתם דהא׳ נצריך יאשיהו המלך (ולדוכתי׳ להדורי קאמר להו) [למימר להו לאהדורי לדוכתיה] ועוד לכתוב קרא בבית ה׳ וממילא ידענא דשלמה בניה למקדש נ״ל לכתוב בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל. אלא משמע מהכא דכי בניי׳ שלמה לבית המקדש הוה ידע דסופי׳ ליחרב וישראל יגלו מעל אדמת׳ והכינבית תחת הקרקע שיהי׳ מוכן לגנוז בו ארון כדי שלא ישלטו [בו] יד אומות העולם. ועוד קאמר יאשיהו בבית אשר בנה שלמה. והיכא למימר הא דקאמר שלמה (ואכין) [ואשים] שם מקום לארון (מלכים א ח) אהסיא דזכתא קאמר. ואלו כ״ע ידעי ליה לנסיא דזכתא אלא לאהדרי כהנים ולוים דהוה מסור להו דור אחר דור וסייע דכתיב ללוים המבינים (בעם) [לכל ישראל] הקדושים לה׳ שהיו מבינים ויודעים את מקומו: וכשהוא מספר א) את זקנו עולות ויושבות בעיקרי זקנו ומדבקין בבשר. שאין שם שער. הרמ״ה ז״ל: והורדתם אותו אל גיחון. הוא מעין קטן שהוא למטה מירושלים והוא מי שלוח: אמשיך נהורא. מתמר ועולה (בעלים) [בעלה] משוך ולא מקטף אקטיפי שאינה נוטה לכאן ולכאן כדרך (שבשלבת) [בשלהבת] על ידי רוח. כדאמרי׳ (פסחים דף ח) גבי אור נר יפה לבדיקה משום דאמשיך נהורא והנך מקטף אקטיפי: ב) פר הבא על כל המצות. דכתיב ביה הכהן המשיח. ואע״ג דגבי עשירית האיפה כתיב נמי המשיח. ג) כתיב ביה ממי ביום המשח אותו ואין מעוט אחר מיעוט אלא לרבות. הרמ״ה ז״ל: ומצווים על הבתולה. (ליקח) פי׳ [ליקח] בתולה ולא בעולה ולישנא דקרא נקט והוא אשה בבתוליה יקח ולא בעולה. ואלו הבא מכלל עשה עשה: מ״ט דר׳ מאיר דתניא משיח אין לי אלא משיח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת״ל המשיח דה״א דמשיח משמע נמי מעוט כדאמרי׳ הירך המיומנת שבירך ומעוט אחר מעוט לרבות [מרובה] בגדים. ורש״י ז״ל גרים ת״ל הכהן משמע דמיתורא דהכהן דריש:

א) וכן פרש״י בכריתות (נ״א: ב) דבור זה ודבור שלאחריו שייך לעיל במתני׳: ג) עיין בתורת כהנים פ׳ נו ובירושלמי פ״א דמגילה:

אימא סיפא אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה אתאן לרבי מאיר א) דתניא אירע בו פסול בכהן גדול ועבר ומינו כהן אחר תחתיו הראשון חוזר לעבודתו והשני כל מצות כהונה עליו דברי ר"מ ב) [רבי יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו ושני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט] אמר רבי יוסי מעשה ביוסף בן אילים מצפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ג) (ועבר ומינו אחר תחתיו ולא הניחוהו אחיו הכהנים להיות לא כהן גדול ולא כהן הדיוט) כהן גדול משום איבה כהן הדיוט משום ד) מעלין בקדש ואין מורידין רישא רבנן וסיפא ר"מ אמר רב חסדא אין רישא רבנן וסיפא ר"מ רב יוסף אמר רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי רבא אמר ר"ש היא וסבר לה כר"מ בחדא ופליג עליה בחדא ה) דתניא דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט אלו הם פר הבא על כל המצות ופר יוה"כ ועשירית האיפה ולא פורע ולא פורם אבל הוא פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה ואין מטמא לקרובים ומוזהר על הבתולה ואסור באלמנה ומחזיר את הרוצח ומקריב אונן ואינו אוכל ו) [ואינו חולק] מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש ומשמש בשמונה כלים ז) וכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו ופטור על טומאת מקדש וקדשיו וכולן נוהגין במרובה בגדים חוץ מפר המביא על כל המצות וכולן נוהגין במשיח שעבר חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה וכולן אין נוהגין במשוח מלחמה חוץ מה' דברים האמורים בפרשה לא פורע ולא פורם ואין מטמא לקרובים ומוזהר על הבתולה ואסור באלמנה ח) ומחזיר את הרוצח דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אינו מחזיר והאי ממאי דר"ש היא? א"ר פפא מאן שמעת ליה דאמר פטור על טומאת מקדש וקדשיו ט) ר"ש: חוץ מה' דברים האמורים בפרשה: מה"מ דת"ר והכהן הגדול מאחיו זה כהן גדול אשר יוצק על ראשו שמן המשחה זה משוח מלחמה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים זה מרובה בגדים על כולן הוא אומר ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ועל כל נפשות מת לא יבא יכול יהו כולן מקריבין אוננים ת"ל כי נזר שמן משחת אלהיו עליו עליו ולא על חבירו ואחר שחלקו הכתוב יכול לא יהא מצווה על הבתולה ת"ל והוא כתנאי והוא אשה בבתוליה יקח אחר שחלק הכתוב ריבה דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין לי אלא שעבר מחמת קריו מחמת מומין מנין ת"ל והוא בעא מיניה רבא מרב נחמן משיח שנצטרע מהו באלמנה מידחא דחי או מיפטר פטר? לא הוה בידיה זימנין הוי יתיב רב פפא וקמבעיא ליה א"ל הונא בריה דרב נחמן לרב פפא תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קריו עבר מחמת מומין מנין ת"ל והוא קם נשקיה ברישיה ויהיב ליה ברתיה:

מתני' כהן גדול פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה י) כהן גדול מקריב אונן ולא אוכל וההדיוט לא מקריב ולא אוכל: גמ' אמר רב למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש ושמואל אמר למטה למטה מקמי שפה למעלה למעלה מקמי שפה וזה וזה בצואר מיתיבי כ) על כל המתים כולן רצה מבדיל קמי שפה שלו רצה אינו מבדיל קמי שפה שלו על אביו ועל אמו מבדיל כיון דבעלמא הוי קרע קרי כאן בגדיו לא יפרום? שמואל כרבי יהודה סבירא ליה דאמר ל) כל קרע שאינו מבדיל שפה שלו אינו אלא קרע של תפלות ומי אית ליה לר"י קריעה בכהן גדול והא תניא מ) אילו נאמר ראשו לא יפרע ובגד לא יפרום הייתי אומר בראש ובגד של סוטה הכתוב מדבר ת"ל את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום שאינו בפריעה ופרימה כל עיקר דברי רבי יהודה רבי ישמעאל אומר אינו פורם כדרך שבני אדם פורמין אלא הוא מלמטה וההדיוט מלמעלה שמואל סבר לה כר"י בחדא ופליג עליה בחדא:

מתני' נ) כל התדיר מחבירו קודם את חבירו וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו פר המשיח ופר העדה עומדים פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו: גמ' מנא הני מילי ס) אמר אביי דאמר קרא מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד ע) (למה לי) מכדי כתיב עולת הבקר עולת התמיד למה לי? הכי קאמר רחמנא כל דתדירה קדמה: וכל המקודש מחבירו הוא קודם את חבירו: מנלן פ) דתנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח צ) ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון:

פר

תורה אור

ויקרא כא

שם

שם

שם

במדבר כח

אימא סיפא אין בין כהן המשמש לכהן שעבר. דהיינו שני: אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. דמשל ראשון הן באין הא לכל שאר דבריהם זה וזה שוין דשני נמי כל מצות כהונה גדולה עליו: אתאן לרבי מאיר דתניא וכו'. עבר דברייתא לא דמי לשעבר דמתניתין: רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי: בחדא סבר לה כרבי מאיר וסתמה כרבי מאיר ובריישא סבר לה כרבנן וסתמה כרבנן: רבי שמעון סבר לה כרבי מאיר בחדא. דכהן שעבר דשני כל מצות כהונה עליו חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה: ופליג עליה בחדא. דאילו רבי מאיר סבר מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות ס) והיינו פר העלם דבר של צבור ואילו ר' שמעון סבר דאינו מביא פר הבא על כל המצות כדתנן אין בין משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות: ונוטל חלק בראש. אע"פ שאינו מקריב: ומשמש בח' כלים. וההדיוט בד': וכולם נוהגין במשיח שעבר. דהיינו שני: חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה. דאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה: מאן שמעת ליה דאמר פטור על טומאת מקדש וקדשיו רבי שמעון: ת"ל כי נזר שמן משחת (קדש) אלהיו עליו ולא על משיח חבירו. למעוטי משוח מלחמה דאין מקריב אונן אבל כהן גדול מקריב אונן בין מרובה בגדים ובין ראשון שחזר לעבודה ואפילו שני מפני שהן בכלל כהונה [גדולה] לאפוקי משוח מלחמה דלאו בכלל כהונה גדולה הוא: ואחר שחלקו הכתוב. למשוח מלחמה שאינו מקריב אונן ככהן גדול יכול לא יהא מצווה על הבתולה: אלא שעבר מחמת קריו. דהאי כהן גדול מעליא שהרי חוזר לעבודתו הוא: עבר מחמת מומו. דאינו חוזר לעבודתו מפני המום מנין שמצווה על הבתולה תלמוד לומר והוא: משיח שנצטרע. כלומר כהן גדול שנצטרע מהו באלמנה מי אמרינן כהונה גדולה מדחא דחי להאי מאלמנה או דלמא כהונה גדולה מיפטר פטר ליה להאי מאלמנה וכי נצטרע דליכא כהונה גדולה לא פטר ומותר באלמנה: עבר מחמת מומו מנין תלמוד לומר והוא. דאפילו עבר ראשון מחמת מומו אסור באלמנה וכי נצטרע אין לך מום גדול מזה ושמעי' מינה דאפילו הכי אסור באלמנה: למטה למטה ממש. דהיינו בשפת חלוקו: למעלה למעלה ממש. בצואר בשפה במפתח חלוקו: למטה מקמי שפה. שקורעין למטה משפה לפיו שהוא למטה מבית הצואר: למעלה מקמי שפה. שקורעין בית הצואר ממש: כיון דבעלמא הוי קרע. דהא רצה אינו מבדיל אלא קורעין למטה משפה ויוצא ידי קריעה אם כן כהן גדול היכי מצי קרע למטה מקמי שפה קרי כאן בגדיו לא יפרום: אינו אלא קרע של תפלות. דבעלמא לא יצא ידי קריעה הלכך מותר בכהן גדול: בראש ובגד של סוטה. דכתיב ופרע את ראש האשה (במדבר ה) ותנן במס' סוטה (דף ז') הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו: שמואל סבר לה כרבי יהודה בחדא. דכל שאינו מבדיל מקמי שפה הוי קרע של תפלות: ופליג עליה בחדא. דאילו רבי יהודה סבר דכהן גדול אינו בפריעה ופרימה כל עיקר ושמואל סבר דפורם מלמטה למטה מקמי שפה: למה לי למכתב אשר לעולת התמיד. אלא לכל התדירות בכל מקום היא קודמת דזה בנה אב דבכל מקום תדיר קודם דמשמע אשר לעולת התמיד שהיתה כבר: לפתוח ראשון. לקרות בתורה: ולברך ראשון. בזימון:

פרשת

תוספות הרא"ש

ר"י אמר רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי. ולאו משום דסבר כר"מ בחדא אלא סבר כסתם מלתא כרבנן. אלא כהאי נסיב לה כר"מ כדי לאשכוחי טובא אין בין. ואליבא דר"מ מני למתני אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא (כר' יוסי כדכתיב) [פר יוה"כ] ועשירית האיפה אבל לא אליבא דרבנן דסברי דהאי אין לו דין כהן גדול כלל: ומחזיר את הרוצח [דברי ר"י] והכ"א אינו מחזיר. פלוגתא דר"י ורבנן היא במכות פרק אלו הן הגולין אבל במרובה בגדים ומשיח שעבר מודו דמחזיר. ואע"ג דכתיב אשר משח אותו בשמן הקדש מרבויא דקרא מרבי להו. דהלכתא כהן כתיבי בקרא. וישב בה עד מות הכהן הגדול. כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול. ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח. חד למשיח בשמן המשחה. וחד למרובה בגדים. וחד למשיח שעבר. ובמשוח מלחמה פליגו בה ר"י ורבנן [ר"י סבר] מחזיר. ומפרש טעמא התם דכתוב עד כהן אחריאה ישוב לשבת בארץ עד מות הכהן. ורבנן סברי מדלא כתיב הכהן הגדול ש"מ האי הכהן חד מהנך תלתא כהני הוא: והכהן הגדול מאחיו זה כהן גדול. אפי' אם לא כתוב אשר יוצק על ראשו ממילא ידענא דלא הוי כהן גדול אלא במשיחה או ברבוי בגדים דילפי' מאהרן: דכתיב כי נזר שמן משחת אלהיו עליו ולא על חבירו. משמע דממעט אחר משוח כמותו אבל לא מרובה בגדים. ועוד דמרובה בגדים הוי בכלל ומן המקדש לא יצא שהרי הוא משמש במקדש בכהונה גדולה: ר"ע אומר אין לי אלא שעבר מחמת קריו מחמת מומו מנין ת"ל והוא. פי' הרמ"ה דר"ע דריש שתי דרשות מן והוא דכוליה יתירה הוא. וס"ק אין לי דמרבה מן הוא אלא עבר מחמת קריו עבר מחמת מומו [מנין] ת"ל פי' וי"ו יתירה דהוא. ולא סבירא דמשמע דר"ע הוראה דדרש ר' ישמעאל קאי וכי סבי דר"י לא דריש מני' אלא חדא דרשא ס"ל ר"ע לא דריש מנים אלא חדא דרשא. וס"ם אין לי דמסתבר למימר שלא בפסות קדושתו [מחמת] פסולו. אלא שעבר מחמת קריו שבידו לחזור לקדושתו כשירצה שיטבול ושמשא ממילא (עבר) [ערבה]. עבר מחמת מומו שאין בידו לחזור לקדושתו מנין: משיח שנצטרע מהו באלמנה. לענין מלקות קא בעי דבלאו הכי מצורע אסור בתשמיש כמפס. א"נ כמ"ד (מ"ק דף ז:) מצורע בימי חלוטו מותר: מידחא דחי או מיפטר פטור. פרש"י ז"ל מי אמרי' כהונה גדולה א) ולא נהירא (דקאי) [דתרי] לדין של האשכפיה איגם בענין אחד דמדחא דחי הוא קודם שנצטרע ומספר ספר אחר שנצטרע ואין זה שפת התלמוד. אלא בכה"ג כ' לדדי האבעיות הם בענין אחד. ועוד כשהוא אומר או מספר ספר אינו נותן שום טעם למה ל"א הואיל ומדחי ידחה. ועוד ליכא דמספר ספר לא ניתא דהכ"ל מפרש שרי. ונראה לפרש מדחא דחי מי אמרי' משיח שנצטרע מדחא ידחה מכהונה גדולה לפי שנצטרע וא"א לו לשמש כ"ז שהוא מצורע. ומסתפא ע"כ לא מדחי אלא מדברים שא"א לקיימן כשהוא מצורע. אבל מאיסור אלמנה וכיוצא בם דאפשר לקיימן כשהוא מצורע לא מדחי. א"ד מספר ספר מכל דין כהונה לגמרי והכי הוא מותר באלמנה. פרמ"ה ז"ל: למטה מקמי שפה. כלומר למטה משפת פי הבגד כדכתיב (שמות כח) שפה יהיה לפיו סביב. שמניח את השפה וקורע למטה ממנה. והא דקאמר למעה מקמי שפה לאשמועינן דקריעה לא הוי אלא מצד שהוא לעבר פני הבגד כמו שירתה לנ פני הלבוש: על אביו ועל אמו מבדיל קמי שפה. דכתיב באלישע ויאחז בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים ב) ש"מ דבלאו נמי בעי הכי וס"ס נאמו: כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. תמידין קודם למוספין מוסף שבת קודם למוסף ר"ח מוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה: כל המקודש מחבירו קודם את חבירו. דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה. אברי עולה קודמין לאמורי חטאת מפני שהוא כליל לאשים ואגב פר העדה ופר העלם דבר הוא דמייתי לה. ואע"פ שאין טעם שלהם לא משום תדיר ולא משום מקודש אלא גזירת הכתוב הוא: מכדי כתיב מלבד עולת הבקר. ומיהו שמעינן דתמידין קודמין למוספין שהכי משמע לישנא דמלבד שלא תאמר עולה זו במקום עולת הבקר היא אלא מלבד עולת הבקר היא נהם שאע"פ שהקריבו עולת הבקר צריך שיקריבו גם המוספין ש"מ דעולת הבקר קריבה בריש. למה לי למכתב תו אשר לעולת התמיד. אלא ליתן טעם לדבר למה תמידין קודמין למוספין לפי שהיא עולת התמיד למילף מינה דכל התדיר מחבירו קודם לו:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פרק ח מהל' עבודת יוה"כ הל' ג ועיין בכסף משנה:

לה ב מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' יב:

לו ג מיי' שם ופי"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה יח:

לז ד מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' ח ופ"י הל' ד סמג עשין קעג:

לח ה מיי' פ"א מהל' עבודת יוה"כ הל' ב:

לט ו מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל"א:

מ ז מיי' פ"ו מהל' רוצח הל' ט:

מא ח מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה:

מב ט מיי' פרק ה מהל' כלי המקדש הל' ו ופ"ז מהל' אבל הלכה ו ופ"ח הלכה א:

מג י מיי' פ"ב מהל' ביאת מקדש הל"ז:

מד כ מיי' שם הל' ח:

מה ל מיי' שם הל' ו:

מו מ מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' ו ופ"ח מהל' אבל הל' א:

מז נ מיי' פ"ח מהל' אבל הלכה ג סמג עשין מד"ס ב טוש"ע יו"ד סי' שמ סעיף יב:

מח ס ע מיי' פ"ט מהל' תמידים ומוספין הלכה ב:

מט פ מיי' שם הל' ז:

נ צ מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' ב טוש"ע או"ח סי' רא סעיף ב:

מסורת הש"ס

א) יומא יב: ע"ש מגילה ט. ע"ש תוספתא דיומא פ"א: ב) כ"ש: ג) וכ"ל ומינוהו תחתיו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט וכן הוא ביומא. כ"ש: ד) [ברכות כח. שבת כא: יומא יב: עג. מגילה ט: כא: מנחו' לט. לט:] ה) [יומא עג. ע"ש] ו) כ"ש: ז) [יומא לב: עג. חולין כט:] ח) [מכות יא:] ש) [לעיל ח.]: י) יומא יג: [מו"ק יז: ב"ק קי.] זבחים צט. תוספתא דזבחים פי"א: כ) מו"ק כב: ל) [שם: ושם איתא כל קרע שאינו מבדיל קמי שפה שלו]: מ) ת"כ פ' אמור: נ) זבחים פט. צא.: ס) [זבחים שם]: ע) [זבחים שם ליתא]: פ) גיטין נט: מ"ק כח: נדרים סב.: צ) [עי' תוס' חולין פז. סד"ה ומייתו]: ק) עיין כ"ש.

נושא
כהן גדול
1. כהן משמש
2. כהן שעבר
3. מרובה בגדים
4. משוח מלחמה

ויקרא כא: י
י והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם.
יא ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא:
יב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלקיו כי נזר שמן משחת אלקיו עליו אני ה'
יג והוא אשה בבתוליה יקח

נושא כללי (דף ...)
דיני קדימה

א) נראה שכך היתה גירסתו ברש"י מי אמרינן כהונה גדולה מדחי דחי להאי מאלמנה או דלמא מספר ספר ליה להאי מאלמנה כי נצטרע דליכא כהונה גדולה ומותר באלמנה וכמש כאן ברא"ש ממלת כ"ג עד מלת כ"ג.

ב) עי' מו"ק כ"ב ב' מהמשנה שאמר כו' ושם כ"ז א' אביו ואמו כו' אבי אבי זה אביו ואמו ואינו מדויק כאן לשון הרא"ש מ"ש וס"ס נאמו ואולי ע"ם הוא וצ"ל ודרשינן אבי אבי זה אביו ואמו ש"מ דבלאו נמי בעי הכי.

פר כהן משוח ופר עדה כו': מנא הני מילי דת"ר ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון מה ת"ל "הראשון" שיהא ראשון קודם לפר העדה בכל מעשיו. ת"ר פר כהן משיח ופר העדה עומדים פר כהן משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו הואיל ומשיח מכפר ועדה מתכפרת דין הוא שיקדים המכפר למתכפר וכן הוא אומר וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל א) פר העלם דבר של צבור קודם לפר של עבודת כוכבים מ"ט האי חטאת והאי עולה ב) ותניא והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה ת"ל-אם ללמד שתהא חטאת ראשונה הרי כבר נאמר ואת השני יעשה עולה כמשפט אלא זה בנה אב שיהו כל חטאות קודמות לעולות הבאים עמהם וקיי"ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה פר עבודת כוכבים קודם לשעיר עבודת כוכבים אמאי האי חטאת והאי עולה אמרי במערבא משמיה *דרבא בר מרי חטאת עבודת כוכבים חסירא אל"ף לחטת כתיב ג) רבא אמר כמשפט כתיב ביה. שעיר עבודת כוכבים קודם לשעיר נשיא מ"ט האי צבור והאי יחיד, שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מ"ט האי מלך והאי הדיוט, שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד, והא תניא כבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד אמר אביי תנאי היא מר סבר שעירה עדיפא שכן נתרבתה אצל עבודת כוכבים ביחיד ומר סבר כבשה עדיפא שכן נתרבתה באליה. עומר קודם לכבש הבא עמו שתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם זה הכלל דבר הבא בגין ליום קודם לדבר הבא בגין לחם:

מתני' ד) האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אבדה, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי, בזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאשה:

גמ' ת"ר היה הוא ואביו ורבו בשבי הוא קודם לרבו, ורבו קודם לאביו, אמו קודמת לכולם. חכם קודם למלך ישראל, חכם שמת אין לנו כיוצא בו, מלך ישראל שמת כל ישראל ראוים למלכות. מלך קודם לכהן גדול שנאמר ויאמר המלך (אליהם) [להם] קחו עמכם* (או מ) עבדי אדוניכם וגו' כהן גדול קודם לנביא שנאמר ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא הקדים צדוק לנתן ואומר שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך וגו' יכול הדיוטות היו? ת"ל כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נביא שנאמר ונתן אליך אות או מופת. משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים, מרובה בגדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו, משיח שעבר מחמת קריו קודם לעבר מחמת מומו, עבר מחמת מומו קודם למשוח מלחמה, משוח מלחמה קודם לסגן, סגן קודם לאמרכל מאי אמרכל אמר רב חסדא אמר כולא, אמרכל קודם לגזבר, גזבר קודם לראש משמר, ראש משמר קודם לראש בית אב, ראש בית אב קודם לכהן הדיוט: ה) איבעיא להו לענין טומאה סגן ומשוח מלחמה איזה מהם קודם? אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן ת"ש דתניא סגן ומשוח מלחמה שהיו מהלכים בדרך ופגע בהם מת מצוה מוטב שיטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן שאם יארע בו פסול בכהן גדול נכנס הסגן ומשמש תחתיו והתניא משוח מלחמה קודם לסגן אמר רבינא כי תניא ההיא להחיותו:

מתני' ו) כהן קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל לממזר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר אימתי בזמן שכולם שוים אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ:

גמ' כהן קודם ללוי שנאמר (ו) בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן (להקריב) [להקדישו] קדש (ה) קדשים לוי קודם לישראל שנאמר בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי ז) (מתוך) וגו' ישראל קודם לממזר שזה מיוחס וזה אינו מיוחס, ממזר קודם לנתין-זה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה, נתין קודם לגר-זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה, גר קודם לעבד משוחרר זה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור: אימתי בזמן שכולן שוין כו': מה"מ? א"ר אחא ברבי חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים ח) מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים תניא רשב"י אומר בדין הוא שיקדים עבד משוחרר לגר שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה אלא זה היה בכלל ט) ארור וזה לא היה בכלל ארור שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק מפני מה הכל רצין לישא גיורת ואין הכל רצין לישא משוחררת אמר להם זו היתה בכלל ארור וזו לא היתה בכלל ארור דבר אחר זו היתה בחזקת שמור וזו לא היתה בחזקת שמור שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מפני מה הכלב מכיר את קונו והחתול אינו מכיר את קונו? אמר להם-ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח, האוכל עכבר עצמו עאכ"ו שאלו תלמידיו את ר"א מפני מה הכל מושלים בעכברים מפני שסורן רע מאי היא? רבא אמר אפילו גלימי גייזי

רב

פרשת פר כהן משיח כתיבא ברישא והדר כתיבא פר העלם דבר של צבור ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת דהיינו לפר כהן משיח למה ליה למיהדר וכתב כאשר שרף את הפר הראשון: וכפר בעדו. והדר ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל: פר דעבודת כוכבים הוי עולה: חסירא אל"ף. למימרא דעולה קדמה: כמשפט כתיב ביה-בפר דעבודת כוכבים, דבתר כתיבה אזלינן-ועולה ברישא כתיבא: שעיר יחיד קודם לכבשת יחיד. כגון שהיו שנים זה הביא כשבה וזה הביא שעירה: שכן נתרבתה באליה. דעז אינה טעונה אליה: בגין יום. בגלל יום כבש בגלל עומר וכבשים בגלל שתי הלחם: מתני' עומדים בקלקלה. האיש למשכב זכור: גמ' אמו קודמת לכולם. דאית לה זילותא טפי: [חכם קודם למלך ישראל. שאין כל ישראל ראוין לחכמה אבל מלך, כל ישראל ראוין למלכות]: מלך קודם לכהן גדול. מדאמר מלך לכהן גדול קחו עמכם מעבדי אדוניכם [וע"כ אכהנים קאמר] אלמא מלך עדיף: אמרכלא. שממונה על כולם ואין משיבין על דבריו: גזבר. הממונה על האוצרות שבמקדש: איבעיא להו לענין טומאה. ליטמא למת מצוה סגן ומשוח מלחמה אי זה מהם קודם: להחיותו. הוא קודם לסגן משום דלצבור צריכים לו למשוח מלחמה לערוך מלחמה טפי מסגן: דכתיב ויבדל אהרן. אלמא כהן עדיף מלוי: [בכלל "ארור כנען לא מצא נח קללה לכנען גדולה מזו שיהא עבד לאחיו מכאן שכל עבד הרי הוא בכלל ארור]: הכל רוצין לישא גיורת. שמתרצין לישא גיורת מלישא משוחררת: משוחררת לא היתה בחזקת שמור. דסתם שפחה מופקרת לשוק אחר גיורת בעיא לאינטורי ומשמרת עצמה לפי שבדעתה להתגייר אבל שפחה אין בידה לשמור עצמה ואינה משמרת עצמה: מפני מה הכל מושלין בעכברים. כלומר מפני מה נהגה מפלה יתירה לעכברים שנרדפין תדיר תדיר: אמר להם מפני שסורן רע. שיאור לבם רע הוא יותר מדאי סורו של שלהם כדאמר (ב"מ דף נט:) בגר שסורו רע דהיינו יצר הרע שסר שלו רע הוא: מאי היא. היכי הוי סורן רע: אמר רבא אפילו גלימי. דלאו מאכל ולית בהו הנאה אפי' הכי גייזי להו: גייזי. משכין:

שופתא

תורה אור

תוספות הרא"ש

מה"מ דת"ר ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון וה"ל למכתב כאשר שרף את פר הכהן מ"ל הראשון [שיהא] ראשון (לכל המעשים) [לפר העדה] לכל מעשיו: דתני' והקריב את אשר לחטאת ראשונה. בקרבן עולה ויורד כשמביא קן ודיני שתים ובמקום וקדשיו כתיב: אלא זה בנין אב שיהא חטאות קודמות לעולות הבאים עמהם: וקיי"ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת הבהמה. ואע"ג דבהמה עדיפא דהוי מין זבח. דלהכי אהני קרא יתירא. דאי לחטאת בהמה הא לא צריך קרא דדם חטאת קודם לדם העולה שהעולה כולה. אלא לאשמעי' דאי מתרמי חטאת העוף דרבון ועולת בהמה דנדבה דמקדמת חטאת העוף. אבל כחד גברא לא משכחת דמייתי חטאת העוף ועולת בהמה: לחטאת חסר כתיב. אלא למימר דמעלה חטאת זו הסירה ממעלת שעיר הנשיא: (דמ"ש) [מ"ט] האי דיחיד והאי דצבור וצבור קודמין ליחיד אפי' הוא נשיא. והא דאמרי' בפ"ק דר"ס (דף ח: וש"נ) מלך וצבור מלך נכנס תחילה לדין כדמפרש טעמא לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי. מקמי' דליפוש חרון אף: ואומר שמע נא יהושע הכהן הגדול. מאי ואומר וכ"ת שאני צדוק דכהן דהוה משמש באורים ותומים וה"ל כמו נביא כמו (במדבר כז) ולפני אלעזר [הכהן] יעמוד ושאל לו במשפט האורים (ותומים) יהושע נביא היה והפ"ה היה צריך לאלעזר. אבל כה"ג שאינו משמש באורים ותומים לא עדיף מנביא ת"ל שמע נא יהושע וחגי ונביאי הוו וכבר פסקו אורים ותומים (קודם): משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים. וה"ג איתא בנזיר ר"ש כהן גדול משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים משוח בשמן המשחה עדיף דמביא פר הבא על כל המצות אבל מרובה בגדים לא. וקשיא דאיך הוה ד' כהנים גדולים כאחד. י"מ שאירע טומאה לכהן משיח. אחר שנגנז יאשיהו המלך בשמן המשחה (ואינו) [ומינו] מרובה בגדים לשמש תחתיו. ולא נהירא דה"ל ה"ל למכתב משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים כדאמרינן מרובה בגדים קודם למשיח שעבר ועוד דהתם בנזיר ה"ל למימר משוח בשמן המשחה עדיף דחזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה כדקאמר התם מרובה בגדים ומ"מ שעבר מרובה בגדים עדיף דאילו מרובה בגדים עביד עבודה ואילו משיח שעבר לאו בר עבודה הוא דאינו ראוי לא לכה"ג אלא לכהן הדיוט. ופי' הרב ר' משה מקוצי דכגון [שגלה או] שחלה כה"ג והוקמו אחר תחתיו וכיון ששימש ימים רבים בכה"ג משחתא אין מעבירין אותו אף כשחזר זה שנתרפא דדוקא כאירע קרי שהכהני איכא משמש אלא לפי שעה חוזר ראשון לעבודתו: מרובה בגדים קודם למשיח שעבר. כגון שאירע קרי לכה"ג קודם שנגנז שמן המשחה ומשחו אחר תחתיו ומת כה"ג ומינו אחר תחתיו אחר שנגנז שמן המשחה. ומה שלא מינו משוח שעבר (את"ס) [לאחר] שנאחר נתחכם ונתעלה יותר או שמא ע"פ מלך מינוהו כמו שמצינו שהיו נתמנים ע"פ מלך בבית שני ברבוי דמים (יומא דף ח: יח. יבמות סא.): אבעיא להו לענין טומאה סגן ומשוח מלחמה איזו מהן קודם. כך בעיא איתא בנזיר ברים כ"ב ולאו (וכתב) [כתוב] שם לענין טומאה. אלא סגן ומשוח מלחמה מאי. ומשום דקאי אמתניתין כה"ג ונזיר שהיו מהלכין בדרך ופגעו מת מצוה ר' אליעזר אומר יטמא כה"ג ואל יטמא נזיר. וחכ"א יטמא נזיר ואל יטמא כה"ג. ופרי' קאי הכא משום מלחמה וסגן מאי. אבל הכא מתניתין בקדימה להחיותו איירי ומשום הכי הולך לפרש לענין מאי (וכא דלא מבעיא) [ומבעיא] ליה לענין החיותו משוח מלחמה קודם לפי שהוא ראש ערכי מלחמה וחיי ישראל תלוין בו אבל לענין טומאה מספקא ליה אי סגן עדיף לפי שהוא מעומד לשמש תחת כה"ג:

א) זבחים צ: ב) שם. פסחים נט.: ג) [בזבחים צ איתא רבינא]: ד) כתובות סז. ע"ש: ה) נזיר מז: [ע"ש שיטיים גדולים]: ו) גיטין נט.: ז) לא נמצא בכתוב ועיין בב"ש: ח) [סוטה ה]: ט) [כדכתיב ארור כנען פרי' נח ט פכ"ס]:

נ"ל דרבה. יעב"ץ.

נא א מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הלכה ו:
נב ב מיי' שם הל' ו:
נג ג מיי' שם הל' ח:
נד ד ה ו ז מיי' שם הלכה ז:
נה ח ט י מיי' שם הל"ט:
נו כ טוש"ע יו"ד סי' רנב סעיף ח בהג"ה:
נז ל מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' טו סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סי' רנא סעיף ח:
נח מ נ מיי' וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' רנב סעיף ח:
נט ס מיי' פי"ב מהל' אבידה הלכה א טור ש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לג וסי' רנב ס"ט:
ס ע מיי' שם הלכה ב וס"פ מהל' ק"ת הלכה א סמג עשין יב טור ש"ע יו"ד סי' רמב סעיף לד וסי' רנב סעי"ט:
סא פ טור ש"ע יו"ד סי' רנב סעיף ט:
סב צ הלכ' נמיי' פ"ד מהל' כלי מקדש הלכה יט:
סג ק מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה ט:
סד ר מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכה יח סמג עשין קסב טור ש"ע יו"ד סי' רנא סעיף ט סהל שם:

ויקרא ד
שם טז
במדבר טו
מלכים א א
נ"ל את
זכריה ג
שם
דברים יג
ד"ה א כג
דברים י
משלי ג

קדימה בקרבנות

קדימה באנשים

במדבר ט"ו: כ"ד

תורה אור

רב פפא ② אמר אפילו שופתא מרא' גייצי ת"ר חמשה דברים משכחים את *) הלימוד האוכל ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל חתול, והאוכל לב של בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים של שיורי רחיצה, והרוחץ רגליו זו על גבי זו ויש אומרים אף המניח כליו תחת מראשותיו. חמשה דברים א) משיבים את הלימוד פת פחמין וכל שכן פחמין עצמן והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח והרגיל בשמן זית והרגיל ביין ובשמים והשותה מים של שיורי עיסה ויש אומרים אף הטובל אצבעו במלח ואוכל: הרגיל בשמן זית מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה: והרגיל ביין ובשמים: מסייע ליה לרבא ב)דאמר רבא חמרא וריחני פקחין: והטובל אצבעו במלח: אמר ר"ל ובאחת כתנאי ר' יהודה אומר אחת ולא שתים רבי יוסי אומר שתים ולא שלש וסימניך קמיצה. עשרה דברים קשים ללימוד העובר תחת האפסר [הגמל] וכל שכן תחת גמל [עצמו] והעובר בין שני גמלים והעובר בין שתי נשים והאשה העוברת בין שני אנשים והעובר מתחת ריח רע של נבילה והעובר תחת הגשר שלא עברו תחתיו מים מ' יום והאוכל פת שלא בשל כל צרכו והאוכל בשר מזוהמא ליסטרון והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות והמסתכל בפני המת ויש אומרים אף הקורא כתב שעל גבי הקבר: ת"ר ג) כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואין יושבים עד שאומר להם שבו. כשאב ב"ד נכנס עושים לו שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן עד שישב במקומו. כשחכם נכנס אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו. בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שרבים צריכים להם מפסיעין על ראשי העם, יצא ד) לצורך, יכנס וישב במקומו. בני ת"ח שממונים אביהם פרנס על הצבור בזמן שיש להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם כלפי העם, בזמן שאין להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים ה) לפני אביהם ופניהם כלפי העם רבי אלעזר בר ר' [צדוק] אומר אף בבית המשתה עושים אותם סניפין. אמר מר יצא לצורך נכנס ויושב במקומו אמר רב פפא לא אמרו אלא לקטנים אבל לגדולים לא, הוה ליה למבדק נפשיה מעיקרא ו) דאמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב כדי שלא יתרחק, ז) (אמר רבא) האידנא דחלשא עלמא אפילו לגדולים נמי רבי אלעזר ב"ר [צדוק] אומר אף בבית המשתה עושים אותם סניפים. אמר רבא בחיי אביהם בפני אביהם א"ר יוחנן ח) בימי רשב"ג נישנית משנה זו, רבן שמעון בן גמליאל-נשיא, רבי מאיר-חכם, רבי נתן-אב"ד, כי הוה רשב"ג התם הוו קיימי כולי עלמא מקמיה, כי הוו עיילי רבי מאיר ורבי נתן הוו קיימי כולי עלמא מקמייהו, אמר רשב"ג לא בעו למהוי היכרא בין דילי לדידהו? תקין הא מתניתא, ההוא יומא לא הוו רבי מאיר ורבי נתן התם, למחר כי אתו חזו דלא קמו מקמייהו כדרגילא מילתא, אמרי מאי האי? אמרו להו: הכי תקין רשב"ג, אמר ליה ר"מ לרבי נתן אנא חכם ואת אב"ד נתקין מילתא כי לדידן, מאי נעביד ליה? נימא ליה: גלי עוקצים, דלית ליה, וכיון דלא גמר נימא ליה °מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו תהלים קו ט) למי נאה למלל גבורות ה'? מי שיכול להשמיע כל י) תהלותיו, נעבריה, והוי אנא אב"ד ואת נשיא, שמעינהו רבי יעקב בן קרשי אמר דלמא חס ושלום אתיא מלתא לידי כיסופא, אזל יתיב אחורי עיליתיה דרשב"ג פשט, גרס ותנא, גרס ותנא, אמר מאי דקמא, דלמא חס ושלום איכא בי מדרשא מידי, יהב דעתיה וגרסה, למחר אמרו ליה ניתי מר וניתני בעוקצין, פתח ואמר, בתר דאוקים אמר להו: אי לא גמירנא, בסיפתינן פקיד ואפקינהו מבי מדרשא, הוו כתבי קושייתא [בפתקא] ושדו התם, דהוה מיפריק מיפריק, דלא הוו מיפריק, כתבי פירוקי ושדו, אמר להו רבי יוסי: תורה מבחוץ ואנו מבפנים? אמר להן רבן [שמעון בן] גמליאל ניעיילינהו מיהו ניקנסינהו דלא נימרו שמעתא משמייהו, אסיקו לרבי מאיר כ) "אחרים" ולר' נתן "יש אומרים", אחזו להו בחלמייהו זילו פייסוהו [לרבן שמעון ב"ג], רבי נתן אזל, רבי מאיר לא אזל, אמר: ל) דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, כי אזל רבי נתן אמר ליה רשב"ג נהי דאהני לך קמרא דאבוך למהוי אב ב"ד, שיניך נמי נשיא? מתני ליה רבי לרבן שמעון בריה אחרים אומרים אילו היה תמורה

לא

שופתא. ט) ביתד של מרא דעץ הוא גיין: המניח כליו. מלבושיו: פת פחמין. פת האפוי בגחלים: של שיורי העיסה. שנשתיירה מלישה: משכח למוד של ע' שנה. שגורס בפיו כל ע' שנה: משיב. מחזיר את הלמוד שנשתכח הימנו כבר ע' שנה: וסימנך. נגרסא שלא תטעה שאם לא תדע אם אחד אומר אחד ולא שתים ואחד אומר שתים ולא שלש תן שמא אחד אומר שתים ולא שלש ואחד אומר שלש ולא ארבע יהא סימן קמיצה כלומר כשוף הקמיצה ושתיירו מאותן אצבעות של יד העומדין לבד שתי אצבעות זקופין כסדרן מכאן דהיינו אצבע ואמה מכאן וזרת מכאן דהיינו שתי אצבעות מכאן ואצבע אחד מכאן ובכך תהא זכור שאחד אומר אחת ולא שתים ואחד אומר שתים ולא שלש. ולא שלש גודל לא קא חשיב הכא עם שאר אצבעות משום דלא קאי בסדר אצבעות: נ)האוכל פת ופחמין עצמן כחדא חשיב להו: קשים ללמוד. שהעושה אותן יהא קשה לשמוע: העובר תחת אפסר גמל כ"ש תחת גמל עצמו, כחדא חשיב להו: העובר תחת ריח של נבילה. כלומר ההולך ומריח ריח נבילה דכל ההולך ומריח הוי עובר תחת אותו ריח שהריח הולך ועולה: זוהמא ליסטרון. אותו כף שבוחשין את הקדרה קרי להו הכי על שם שמעבירין הזוהמא לצדדין [על שני צדיו תרגום על תרין ססרוהי]: כל העם עומדין. כל השורות כלן אפילו הן מאה: ועושין לו שתי שורות בלבד: עושין אותן. לבני חכמים שממונים אביהם פרנס על הצבור: סניפין. שמושיבין אותן בצד הזקנים מפני כבוד אביהם דהוין סניפין לזקנים כסניף זה שמסניפין לקורה גדולה סני"ף בלע"ז: אלא לקטנים. דאנוס הוא אבל יצא לגדולים אינו נכנס ויושב במקומו דפושע הוא משום דהוה ליה למיבדק נפשיה: כדי שלא יתרחק. דהיוצא לפנות ביום צריך שיתרחק מן הדרך כדי שלא יהו אחרים רואים אותו כדאמרינן במסכת ברכות: אמר רבא ובחיי אביהם. הא דעושים סניפין מפני כבוד אביהם: נשנית משנה. הא דתניא לעיל כשהנשיא נכנס וכו': נתקין מילתא כי לדידן. כלומר נעבד ליה כי היכי דעבד הוא לדידן ואית דגרסי נתקין מילתא כי ליתנן כלומר נתקין מילתא דלהוי לזכרון לעולם לדורות אפילו כי אינן בעולם ואית דאמרי נתקין מילתא כי ליתני לומר לו שילמדנו דבר שאינו יודע ללמוד ויתבייש: גלי עוקצים. ידרוש לן מסכת עוקצין: דלית ליה. שאין סדור לו: פשט. פירש: גרס ותנא. גרס ושנה: אמר רבן שמעון בן גמליאל מאי דקמא דלמא חס ושלום כו': בתר דאוקים. בתר שקיים: ושדו ליה. לפיתקא בי מדרשא: שאלות דהוה מיפריק מתרץ ומה שלא היה מתרץ כתבו איהו הפירוקין ושדו בי מדרשא: [תורה מבחוץ כו'. או הם יכנסו לבהמ"ד או אנו נלך אליהם ונשב עמהם]: נהי דאהני לך קמרא דאבוך. כלומר דאהני לך חשיבותא דאביך דהוית אב ב"ד אבל למהוי נשיא מי אהני לך דקא בעית למהוי נשיא: קמרא. אבנט מוזהב כדאמרי' במסכת שבת בפ' במה אשה (דף נט:): מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה אחרים אומרים אילו (לא) היה תמורה לא היה קרב: דתנן במס' בכורות בפ' בתרא (דף ס:) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה דברי ר"מ אמר לו רבי יהודה וכי יש תמורה עושה תמורה והא קיימא לן דאין תמורה עושה תמורה כדתנן במסכת תמורה בפ' קמא (דף ה:) אך בכור שור קדש הן וכו' הן קריבין ואין תמורתן קריבין ומעשר. יליף עברה עברה מבכור כתיב הכא כל אשר יעבור תחת השבט וכתיב התם בבכור והעברת כל פטר רחם וגו':

אמר

---

*) בכל הס"י הגי' בגמ' וברש"י תלמוד בכל המקום וכל"ל

עין משפט נר מצוה

סה א ב ג מיי' פרק ו מהל' ת"ת הל' ו סמג עשין יג טור ש"ע יו"ד סי' רמ"ד סעיף טז [וברב אלפס קידושין פרק א דף רכא: ע"ש היטב שהשמיטו הא דרבא האידנא דחלשא עלמא אפי' לגדולים נמי]:

סו ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף טז:

סז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי"ז:

סח ו טור יו"ד סי' רמד:

סט ז מיי' פ"י מהל' זכיית ומתנה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנח סעיף ט:

מסורת הש"ס

א) ל"א יפים לתלמוד האוכל פת הפחמין ואצ"ל פחמין עצמן: ב) יומא עו: [סנהדרין ע.]: ג) [תוספ' סנהדרין פ"ז]: ד) [עיין תוס' יבמות קה: ד"ה פני שצריך]: ה) ס"א אחורי: ו) ברכות סב.: ז) ס"א לא גרסי ועי' ב"ש: ח) [עי' תוס' ב"ק לד: ד"ה בימי]: ט) מגילה יח. מכות י.: י) [צ"ל תהלתו]: כ) [עי' תוס' סוטה יב. ד"ה אחרים]: ל) סנהדרין ל. [גיטין נב.]: מ) צ"ל בית יד: נ) [דבור זה שייך לעיל אחר דיבור פת פחמין]:

תוספות הרא"ש

וסימנך קמיצה. וסימנך שלא תטעה לומר שמא חד אמר אחת ולא שתים וחד אמר שתים ולא שלש. או שמא אחד אומר שתים ולא שלש ואחד אומר שלש ולא ארבע. יהיה סימנך קמיצה. כלומר כשוף הקמיצה וישאר ב' אצבעות זקופין ואצבע מצד זה. ובזה תזכור שא' אומר אחת ולא שתים. והא דלא קאמר וסימנך אמה שאם תכפוף אצבע אח' האחרון שעמו אמה ישארו כמו כן אצבע מכאן חרה מכאן וקמיצה מכאן משום דדרך לכפוף הקמיצה כדי לקמץ נקט קמיצה. אי נמי דלא הוי סימן מסוים כ"כ דאיכא למימר אגודל מן הסימן ויהיו שתים מכאן ושתים מכאן אבל כשתכפוף הקמיצה וישאר רק זרת מצד א' ממילא ידעת דאין הגודל בכלל דא"א לומר אחד ולא שלש: גרס ותנא. במסכת עוקצין:

נושא
דברים המזיקים ללימוד ולזכרון (וכמו כן להפך)

נושא
חלוקת כבוד לנשיא ולשאר מכובדים

נושא
מעשה עם רשב"ג ר"מ ור' נתן

תורה אור
קהלת ט
תהלים ט

לא היה קרב אמר לו מי הם הללו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מוכירים? אמר ליה בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך אמר ליה גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה אמר ליה האויב תמו, חרבות לנצח אמר ליה הני מילי היכא דאהנו מעשייהו, רבנן לא אהנו מעשייהו, הדר אתני ליה אמרו משום רבי מאיר אילו היה תמורה לא היה קרב אמר רבא אפילו רבי דענוותנא הוא תנא א) אמרו משום ר"מ, אמר ר"מ לא אמר. אמר רבי יוחנן: פליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן חד אמר סיני עדיף וחד אמר עוקר הרים עדיף ב) רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים שלחו לתמן איזה מהם קודם? שלחו להו סיני עדיף ג) דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה, מלך רבה עשרין ותרתי שנין והדר מלך רב יוסף וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף. אביי ורבא ורבי זירא ורבה בר מתנה הוו יתבי והוו צריכי רישא, אמרי כל דאמר מלתא ולא מפריך להוי רישא, דכולהו איפריך, דאביי לא איפריך, חזייה ד) רבה לאביי דגבה רישא א"ל: נחמני פתח ואימא. איבעיא להו רבי זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף: רבי זירא חריף ומקשה, ורבה בר רב מתנה מתון ומסיק, מאי? תיקו:

הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

אמר ליה האויב תמו חרבות לנצח. דמשמע אע"פ שכבר מתו, חרבות לנצח ואין יפה להזכירם: **אפי' רבי.** דעניו הוא הכא לא נהוג ענותנותא יתירא דאמר משום רבי מאיר ולא רצה לומר בהדיא "אמר ר"מ": **סיני עדיף.** מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני: **וחד אמר עוקר הרים.** דחריף ומפולפל בתורה אע"פ שאין משנה וברייתא סדורין לו כל כך: **רב יוסף** קרו ליה סיני לפי שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני אבל לא היה מפולפל כרבה: **הכל צריכין למרי חטיא.** כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא: **אומנא לביתיה לא קרא.** שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו אלא כשהוא רוצה להקיז דם ח) היה האומן על לביתיה דרבה ושם היה מקיז ואית דגרסי שלא רצה לנהוג שררות בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה כלומר שלא היה לו פנאי להקיז עצמו אלא היה עוסק כל שעה בהוראה לפני רבה: **חזייה לאביי דגבה רישיה.** כלומר ראה לו הרמת ראש: **נחמני פתח.** ולאמור דרשא דמשמיא פסקו ליה רבותא, אביי קרו ליה "נחמני" ו) (ואיכא דאמרי דבלשון גנאי קרי ליה נחמני כלומר עדיין אתה תלמידו של רב נחמן): **חריף ומקשה.** מתוך פלפול יתירא דהוה ליה הוה מקשה ומתרץ אבל רבה בר מתנה לא הוה חריף כל כך אלא מתוך שהוא שוהה ומעיין יפה יפה מסיק אליבא דהלכתא:

הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

תוספות הרא"ש

אפילו אומנא לביתיה לא קרא. הרגה מהמון עם הולכין לבית האומן להקיז דם. והנכבדים קוראים לאומן ובא לביתם וכ"כ השפיל עצמו שלא רצה לקרוא את האומן לביתו. ורב האי גאון פי' כד שלחו מתם סיני עדיף והשפיל רב יוסף עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה היה חולק לו רבה כבוד ואפי' מקיז דם לא קרא אותו לביתו לפי שהיו עושין כל צרכו בביתו של רבה. והרמ"ה ז"ל פי' כך הואיל שהשפיל רב יוסף את עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה הגינה זכות ענותנותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה אחד מהם כל השנים שמלך רבה ואפי' אומן להקיז דם לא קרא לביתו. והדין פירוש מסתבר לן: **אביי ורבא ורב זירא ורבה בר מתנה הוו יתבו בהדי והוו צריכי רישא.** כלומר היו צריכין למנות ראש עליהם לאותה שעה כדי שישנה להם ויסדר להם משניות וברייתות ומה יקשו לו והוא מתרץ ולפי שהיו כלם חכמים ונבונים ראוים להיות ראשים ולא אחד מהם כפוף לחבירו ולא היה אפשר לאחד מהם למנות את השני כדי שלא יתקנאו בו שלישי או רביעי. לפיכך אמרו כל מאן דאמר מלתא ולא מפרכי להוי רישא. אמר כל חד מנייהו מלתא (דכל הוס) [ושלא] אפריך ואינו דאביי לא אפרך חזייה רבה לאביי דגבה רישא. כלומר ראה לו הרמת ראש והגבהת פניו מחמת דלא איפרך ליה מלתא אמר ליה נחמני פתח ואימא דרוש לקמן דמן שמיא פסקו לך רבותא. ופי' רב האי גאון ז"ל דאביי נחמני שמו ומפרש' בכמה דוכתי בגמרא ובקדו' (קד) רבנן דבר אחוי דרבה בר נחמני הוה ותלמידו וכיון דהוה שמו נחמני כשם אבוהי דרבה לא הוה קרא לו בכל שעותיו נחמני בשם אבוהי אלא דהוה קרא ליה אביי בלשון ארמי כאדם שקורא אבי ואבי וסליק ליה אביי. וכיון שהיה מן האבות והגדולים קריה רבנן הכי עכ"ד ז"ל: **איבעיא להו רבי זירא ורבה בר מתנה הי מנייהו עדיף.** נפקא מינה לשבי דמתמרי כוו ולהמלך עלמא לחד מנייהו וכשיהא הי מנייהו עדיף. ושאלה מפרש (מוס) [מדס] דלכל חד מנייהו. ר' זירא חריף ומקשה מתוך פילפולא היה יודע להקשות ולתרץ (מי לא) [מיד] הוא ידע לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא רבה בר מתנה מתון ומסיק כלומר לא היה מפולפל וחריף כ"כ להקשות ולתרץ מיד אלא שוהה ומעיין יפה עד דמסלקא ליה שמעתי' אליבא דהלכתא. מאי הי מנייהו עדיף וסלקא בתיקו:

הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

א) עי' בערוך ערך אבי.

מסורת הש"ס

א) [בכורות ס.] : ב) ברכות סד. : ג) ב"ב קמה: ד) בדפו"ר רבא : ה) [ובברכות סד. פי' רש"י שהיה רב יוסף שלך לבית הרופא] : ו) כ"ש מ"ו :

נוע
סיני
ועוקר
הרים

* ע"י
חולין
ז' ע'
חנין
סניא

הגהות הב"ח

דף ב ע"א גמ' יותו לא מידי. נ"ב לקמן סוף פרק שני פרש"י ושם ליכא לאקשויי ולא מידי וכן פרש"י בע"ז דף ס"ד ע"א ובדף כ"ג ע"א: שם ונתחלף לו' חלב בשומן: שם אסר לא שעבים ואשם כנ"ל ותיבת בשגגה נמחק: שם איפכא מיבעי ליה יכא לי"ק" זו ואע"ל זו קתני: רש"י ד"ה הורו ב"ד וכו' דאינם "נגמרה הוראתם: ד"ה על פיהם וכו' "ולאשמועינן דשוגג "דלא הוי "על פיהם "ממש פטור: ד"ה ר"ש בן יוסי וכו' לקמן בפ"ב דף י"א מומר "לאכול חלב וסבירא: ד"ה אמר רבה אע"ג וכו' וסלק זה ונתחלף לו חלב בשומן "ואכלו בס"ד: ד"ה אלא סיפא וכו' ובין שעשה עמהם "הי"ו חייב מפני שלא תלה בב"ד דהוי: ע"ב גמ' א"ל אביי לנורלם "גמיר ולא סביר הוא' גמיר וסביר משמע וכו' ממשנה יתירה אפי' גמיר ולא סביר ראוי להוראה כנ"ל ותיבות סביר ולא גמיר נמחק: שם בהוראת בית דין פטור היכי משכחת לה אלא כגון: שם עולם כבית דין פטור לאתויי הוא: שם חייב "כבשה ושעירה" מאי ר' יהודה דתניא "והם וכו' דתניא" ועדיין: שם אלימא בשגגת מעשה שלא בהוראת בית דין בית דין מאי מיניה אלא בהוראה כנ"ל: שם דמייתיינן בהוראה "דתניא" "ויסדר ברישא על מיעוטא: רש"י ד"ה ועדיין אני אומר רישא נ"ל קודם ד"ה מביאין על ידיעה: ד"ה אלימא וכו' "וכגון הוי מקמא: ד"ה אי הכי וכו' גרידתא נמי ליפטרו כי היכי "דפטורין בהוראתם: ד"ה לאו מכלל וכו' וכי היכי דמתיים בהוראתם "יוצא הדיין" נמי מתייבי: ד"ה אלא וכו' בהוראתם "יוצא ס"ע: דף ג ע"א גמ' אליבא דמ"ד נגמר מיומי (מאי נגמר הא קאי וכו' תיקו) תא"מ ונ"ב מפרש"י משמע דס"ג מאי ידיעת דהוה בית דין דהורו בעינן הוא לא בעינן שהוא בית דין דהורו תיקו: רש"י ד"ה נגמר מייתו ור"מ פוסל וכו' ובן סעורין בס"ד והשאר הוא גליון: בא"ד אתו לממעט. נ"ב עי' בתוס' דמנחות דף י"ט ע"ב ד"ה רבי שמעון וכו' "וכל מתניתין: ד"ה כי הסמא וכו' בית דין "פטור בס"ד: ד"ה כיון דאכרי איסורי רינהו "ואין איסורו שוכי' דחלב אין שם: ע"ב גמ' אמר רבי "יוחנן מהם שישבו: שם כל עדה "עד דאיכא כולה וכו' וכן אפי' כן מהם "מ"ש הורו ב"ד וידע: שם במשנה "ואיתו כספק' ישב לו: רש"י ד"ה הא לא וכו' ומנהגי בס"ד ואמר כך מ"ש "עד שיגו כולן" עד שחשבום: ד"ה רבי אלעזר וכו' דמי "ומנית אחם מנוי: ד"ה והיה וכו' כלומר "נמלי: ד"ה לפי שלא נמנו וכו' בהוראת ב"ד פטור "ל"ח לא נימנו וכו' לסביר "בין עשה: ד"ה איכא ביניינו וכו' בעצמו הוא "חייב דלא הוה בר חיוב: דף ד ע"א גמ' משל דקומכום וכו' דמפרסמא מלתא "לא הוו אמרין ליה "מי דמי כספ' בספק מכנוד יום ספק משחשכה. אי מתיל "ליה אינש דידע אבל הכא לא אשכח איניש "דנישיליה: שם כדרכה לאסור והוא דאית בה פישוט: רש"י ד"ה ולא מיבעיא וכו' ולא מתיל "הוו אומרים: ד"ה ספק משחשכה וכו' כפרה דביום נוהג כנ"ל ותיבת מעלית נמחק: ע"ב במשנה פטור אומר כנ"ל ואות ש' נמחק: גמ' והיכי דמי. "כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו "חלב בשומן וכו' אמר לך "רמי בר חמא" משום דקתני: רש"י ד"ה או שלא היה מוסלה וכו' ואיכא למימר "דנגלמך לאתא לגרך וכו' לכך "לא נתמנה כסנהדרין כנ"ל ותיבות אחד מהן נמחק: ד"ה או זקן וכו' להוראה בס"ד ואמר כך מ"ש נאמר כאן וכו' ישראל ישנו ונאמר לכלן עדה ושמעו את העדה מה להלן ראויין להוראה כו' והעמו העדה וכלינו העדה וכו' בפ"ק דסנהדרין בס"ד וכנ"ל: ד"ה הורו וכו' על "פי ב"ד: ד"ה טעמא וכו' "דמוטם בעצמו "הוא וחייב "דבשגגת מעשה קריבה היא: ד"ה הורו וכו' מביאין פר "קסבר ב"ד" מביאין ולא צבור: דף ה ע"א גמ' שלשה "יחידים מביאין שלשה פ"ל בקהל בקהל חייבים כיצד הסתא כנ"ל ותיבות כל קהל וקהל חייב נמחק: שם אם חלב אבל חייב "אם שפר: רש"י ד"ה תמלא שני וכו' דשני שבטים לא מני. נ"ב הייתו בהוראת בית דין דע"ס כוללם כדמ"ע פ"ל נר"י דאף כל שבטים חייבים בפר ע"ם שבט א' שחטא כדמסתור בע"ב וק"ל: ד"ה אף קהל וכו' עם קהל ור"מ סבי דרים מקהל: ד"ה גם משמע וכו' בפרק ד' מיתות. נ"ב לא כמו שפרש"י בשבועות דף י"ט ע"ב: ע"ב גמ' ממילא ידענא "דשלד: שם שמיתנו "בה דברים: שם שנים עשר שבטים "דמתקריין קהל (ח"ל אלא וכו' לא איקרי קהל) תא"מ. ונ"ב ס"א אין זה: שם יכול האכלם תמאת סלוים: רש"י ד"ה אמריק וכו' קסבר "הא דמביאין" פר לכל שבט וכו' שאם וכן רובו "של קהל" או שבעה ואיך רובו "של קהל, כיון דלתו: ד"ה איכפיא לאו וכו' פר לכל שבט. נ"ב הייתו לכל שבט ושבט שחטאו דר"ש לית ליה גרירים: ד"ה אלא וכו' דאיכא רובה כנ"ל ותיבת רוב נמחק: ד"ה י"א שבטים לא "איקרי קהל" בתמיהה: דף ו ע"א גמ' כגון סקריבו "שלום לאלהי ישראל: שם אף חטאת לא נאכלת "שהיה רבי יוסי" אומר על ע"ז כשיאוס: שם כר"ש דאמר ב"ד "מביאין עם הצבור וכו' פטורין "כדאמרן דחטאת שותפין: רש"י ד"ה מה אחד וכו' ולא קרבה "יוכל דקרו, לא שותפין לא וכו' מביאין קרבן "חטאת אלא אלה "דקרו לא שותפין: ד"ה שמעינן וכו' לא מתוקמא כר"ם "ור' יהודה "דאמר" כולן יומתו הכי ס"ל כנ"ל ודה"ח: ע"ב גמ' נמד מקום גמיר "לה: רש"י ד"ה ומתוך לקהל "עמים ונתתי: ד"ה בנתלתם וכו' וכן מיניה "מתוך שאמר" איש על דגלו באותות: ד"ה הא לא קשיא "דפשיטא דלא הוי דינן אשכר משאי "אלא מסום וכו' וקא דייק ר"ם "דלי נאמרו" בצבור כנך כולהו מי וכו' ש"מ דכיחיד "נאמרו ולא בצבור וכו' ושכפרו בעלים כנ"ל ותיבת על נמחק: דף ז ע"א גמ' "ואלימא מה צבור סוכה וכו' ומכו "אחריהם בהוראתו וסי' ונעשו "אחריהם בהוראתו: שם יולא מביה שאין מנות והגנות ואמואס שים "מנה ליה שאין שגגתו הגנתו שוי' דכתיב לאשמת כסם: רש"י ד"ה צבור נכר וכו' ושגגתו שים "דחייב: ד"ה כהיה ומכיה וכו' ואם נכם "אתת דאחד: ד"ה ומכיה וכו' שלם הורו "דבר מחייבים על: ד"ה דכתיב נאשם אלוי וכפר "עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאתו כנ"ל ותיבת מחטאתו נמחק: ד"ה כורה כהן משיח "יכפני עלמו : ע"ב גמ' דלוקין בקרבנותיכן "לגמרי דכולה שבירם: שם במשנה ולא בעבודת כוכבים אלא על סעלם כנ"ל ותיבות אין חייבין נמחק: גמ' ושוין שבשעירה "כיחיד ושוין: רש"י בד"ה דבלה שעירה וכו' ואם נפש "אחת דאחד יחיד ואחד נשיא. "ואחד משיח" במשמע: ד"ה "ואין חייבין וכו' אין ב"ד כנ"ל ותיבת בקרבן נמחק: ד"ה מפרישין מהי וכו' כשהו, מעת שס"ד ותיבות ושוין שאין מביאה שום אשם תלוי נמחק: ד"ה ושסכרא וכו' ואמר כאן עליה כר' ואפילו הכי כנ"ל ותיבות לאשמת כעם פרי משיח כלבור נמחק: סליק

הגהות הגר"א

דף ב ע"ב גמ' בשגגת מעשה (בית דין) פי' ב"ד נמחק : שם מאי עבידתייהו (שלא בהוראת ב"ד) פי' אלו נמחק :

דף ד ע"ב רש"י (נמתני') ד"ה הורו ב"ד ועשו כו' מביאים פר (כגון). פי' כגון נמחק :

דף יב ע"ב גמ' ר' ישמעאל אומר. נ"ב נ"ל ר' מאיר (וכ"ה בתורת כהנים. ובילקוט בגירסא ר' שמעון אך לפי גירסא זו ה"ל נר"ה דלעיל להוכיח מרישא דברייתא דר"ש היא מדקתני אבל הוא פורש מלמטה. וגירסא שלם ר' ישמעאל י"ל כמ"ש התוס' בב"מ דף ד ע"ב סד"ה אין. ולע"ג דהשב"א כו'):

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך :

א) **הדרן** עלך מסכת הוריות והדרך עלן דעתן עלך מסכת הוריות ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת הוריות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי : יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) תנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא :

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת הוריות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) עי' בנוא על זה תפלה בספר [illegible] ב) [illegible]